

27.5.2020

Hallituksen esitys Eduskunnalle elintarvikelaiksi sekä laeiksi terveydensuojelulain ja sakan täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi elintarvikelaki. Samalla nykyinen saman niminen laki kumottaisiin. Esityksellä ehdotetaan myös muutettavaksi terveydensuojelulakia ja sakan täytäntöönpanosta annettuna lain 1 §:ää.

Voimassa olevaan elintarvikkeita ja niiden valvontaa koskevaan sääntelyyn ei tulisi merkittäviä toiminnallisia muutoksia. Esityksen tavoitteena on sujuvoittaa sääntelyä ja valvontaa kuitenkin vaarantamatta elintarviketurvallisuutta. Esityksellä pyritään parantamaan elintarvikelain käytettävyyttä jäsentämällä lukuisista muutoksista aiheutunutta hajanaisuutta. Samalla lakia päivitetään edelleen vastaamaan Euroopan unionin lainsäädännön nykytilaa.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.5.2021

Sisällys

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	5
2 Nykytila ja sen arviointi	6
2.1 Lainsäädäntö	6
2.2 Käytäntö	9
2.3 EU:n lainsäädäntö	12
2.3.1 EU:n elintarvikelainsäädäntö.....	12
2.4. Nykytilan arviointi	17
2.4.1 Elintarviketurvallisuus	17
2.4.2 Terveysturvallisuuden valvonnan maksullisuus	19
3 Tavoitteet	19
3.1 Elintarvikelaki	19
3.2 Terveysturvallisuuslaki	20
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	20
4.1 Keskeiset ehdotukset	20
4.1.1 Elintarvikelaki	20
4.1.2 Terveysturvallisuuslaki.....	22
4.2 Pääasialliset vaikutukset	22
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset.....	23
4.2.1.1 Yritystaloudelliset vaikutukset	23
4.2.1.2 Kuntataloudelliset vaikutukset.....	26
4.2.2 Kotitalouksiin kohdistuvat vaikutukset	27
4.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	27
4.4 Ympäristövaikutukset	28
4.5 Yhteiskunnalliset vaikutukset	29
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	29
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	29
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	29
6 Lausuntopalaute	32
7 Säännöskohtaiset perustelut	33
7.1 Elintarvikelaki	33

7.2 Terveystuojelulaki	85
7.3. Laki sakon toimeenpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	89
8 Lakia alemman asteinen sääntely	89
9 Voimaantulo	90
10 Toimeenpano ja seuranta	90
11 Suhde muihin esityksiin	90
12 Suhde perustuslakiin ja säätämijärjestys	90
Ponsi	99
LAKIEHDOTUKSET	100
1. Elintarvikelaki	100
2. Laki terveydensuojelulain muuttamisesta	134
3. Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	138
LIITTEET	138
Rinnakkaistekstit	139

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Elintarviketurvallisuus

Elintarvikelainsäädännön tarkoituksena on varmistaa kuluttajien terveydellinen ja taloudellinen turvallisuus. Toimiva lainsäädäntö ja sen noudattamisen valvonta takaavat myös elintarvikealan toimijoiden tasapuolisen kohtelun ja yhtäläisen kilpailuaseman. Lainsäädännön tavoitteiden toteutuminen edellyttää, että toimijat kantavat vastuun elintarvikkeiden turvallisuuden varmistamisesta ja muusta määräysten mukaisuudesta.

Suomen elintarvikelainsäädäntöä uudistettiin laajasti 1990-luvulla erityisesti EU-jäsenyyden vuoksi. Uudistunut EU-lainsäädäntö, varautuminen tulevaisuuden elintarviketurvallisuushaasteisiin, eräät elintarvikevalvonnan toteuttamisessa havaitut epäkohdat sekä Suomen perustuslaki edellyttivät 2000-luvun puolivälissä elintarvikelainsäädännön uudistamista. Tässä yhteydessä katsottiin tarkoituksenmukaiseksi yhdistää aiemmin kolmessa laissa olleet säännökset uudeksi elintarvikelaiksi (23/2006), joka tuli voimaan 1.3.2006.

Voimassa olevaa elintarvikelakia on muutettu yli 20 kertaa. Suuri osa muutoksista on ollut luonteeltaan teknisiä ja liittynyt kansallisen lainsäädännön tai EU-lainsäädännön muutoksiin. Olennaisimmat muutokset elintarvikelain sisältöön tehtiin vuonna 2011. Muutokset tehtiin käytännön valvontatyössä esiin tulleiden kansallisten muutostarpeiden sekä eräiden EU-lainsäädäntöön tehtyjen muutosten vuoksi. Muutoksilla painotettiin erityisesti elintarvikelain riskiperusteista soveltamista ja toimijoihin kohdistuvan hallinnollisen taakan vähentämistä.

Elintarviketurvallisuusselonteon (VNS 5/2013 vp) eduskuntakäsittelyn yhteydessä todettiin, että maa- ja metsätalousministeriö arvioi elintarvikelain toimivuutta osana hallinnollisen taakan vähentämistä. Arvioinnissa tulisi erityisesti tarkistaa, missä määrin elintarvikelaissa voitaisiin nykyistä enemmän velvoittaa Elintarviketurvallisuusvirastoa (Evira, nykyisin Ruokavirasto) ohjeistamaan lainsäädännön toimeenpanossa.

Maa- ja metsätalousministeriö toteutti vuonna 2014 kyselyn elintarvikelain toimivuudesta. Kyselyllä selvitettiin, ovatko elintarvikelain soveltamisala sekä yleiset periaatteet ja vaatimukset edelleen toimivia. Lisäksi selvitettiin, ovatko elintarvikelakiin perustuvat keinot toimivia tavoitteiden saavuttamiseksi.

Vuoden 2015 hallitusohjelmassa strategisiksi tavoitteiksi asetettiin työllisyys, kilpailukyky ja kasvu, joita pyritään saavuttamaan muun muassa purkamalla turhaa sääntelyä ja byrokratiaa. Osana sääntelyn keventämiseen tähtäävän hallituksen kärkihankkeen toimeenpanoa maa- ja metsätalousministeriö ja sen hallinnonalan virastot sitoutuivat lainsäädännöllisin ja ohjauksellisin keinoin vaikuttamaan siihen, että liialliseksi koetusta byrokratiasta päästäisiin eroon.

Ruokapolitiikasta annetussa valtioneuvoston selonteossa Ruoka2030 (VNS 2/2017 vp) asetetaan tavoitteeksi varmistaa, että Suomen viranomaisjärjestelmä kykenee vastaamaan valvonnallisiin haasteisiin ja että meillä on valmius tehokkaasti tunnistaa, hoitaa, ehkäistä ennalta ja torjua sekä uusia että jo tunnettuja elintarviketurvallisuuteen liittyviä uhkia. Lisäksi tavoitteena on varmistaa, että Suomen hyvä elintarviketurvallisuus tunnustetaan tärkeäksi vientivaltiksemme ja että viranomaistoiminta tukee vientiä.

Syksyllä 2018 annettiin hallituksen esitys elintarvikelaiksi sekä laeiksi terveydensuojelulain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muuttamisesta (HE 262/2018 vp). Elintarvikelain osalta esityksessä keskityttiin lain toimivuuden ja käytettävyyden parantamiseen sekä hallinnollisen taakan ja byrokratian vähentämiseen. Esitys raukesi keväällä 2019 maakuntauudistukseen liittyvien hallituksen esitysten (HE 15/2017 vp ja 14/2018 vp) raukeamisen myötä.

Monia elintarvikelakiin esitettyjä uudistuksia pidettiin tarpeellisina ja niiden toteuttamista ajankohtaisena. Voimassa olevan elintarvikelain muutoksen valmistelu aloitettiin näiden uudistusten voimaansaattamiseksi. Elintarvikelain muuttamisesta annettu laki (1397/2019) tuli voimaan 1.1.2020.

Vuoden 2019 hallitusohjelmassa yksi strateginen kokonaisuus on elinvoimainen Suomi, jonka yksi osakokonaisuus on elinvoimainen ja kannattava elintarviketalous. Hallitusohjelman mukaan tämän tavoitteen saavuttamiseksi jatketaan edelleen sääntelyn ja valvonnan sujuvoittamista. Hallitusohjelmassa todetaan myös, että toteutetaan elintarvikelain kokonaisuudistus.

Antamalla uusi elintarvikelaki pyritään parantamaan elintarvikelain käytettävyyttä jäsentämällä lukuisista muutoksista aiheutunutta hajanaisuutta. Samalla elintarvikelakia päivitetään edelleen vastaamaan EU-lainsäädännön nykytilaa. Valvontaa kehitetään nykyistä toimintaympäristöä paremmin vastaavaksi kohdentamalla valvontaa erityisesti elintarviketoimintaan elintarvikehuoneistojen sijaan.

Terveydensuojelu

Terveydensuojelulain (763/1994) tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Lain tavoitteena on myös ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö.

Lupa- ja valvontaviranomaistoiminnassa tavoitteena on siirtyä kohti kustannusvastaavuutta sekä kuntien tehtävien ohjauksen pirstaloitumisen ja yksityiskohtaistumisen katkaiseminen. Lisäksi on tarkoituksena edistää kuntien toimintavapautta palvelujen järjestämisessä siten, että yksityiskohtaisesta resurssien ohjaamisesta siirrytään tavoiteltujen tulosten ohjaamiseen. Tähän liittyen terveydensuojelulain mukaista ilmoitusmenettelyä ja suunnitelmallista valvontaa on kevennetty 11.11.2016 voimaan tulleella terveydensuojelulain muutoksella ja valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman päivityksellä.

Ympäristöterveydenhuolto

Ympäristöterveydenhuollon lakeja ovat elintarvikelaki, eläinlääkintähuoltolaki (920/2009), terveydensuojelulaki ja tupakkalaki (549/2016). Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista annetun lain (410/2009) mukaan kunnassa tai kunnan yhteistoiminta-alueella tulee olla käytettävissään vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit, joilla ympäristöterveydenhuollon palvelut järjestetään. Kunnan tuli tehdä päätös ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueeseen kuulumisesta vuoden 2009 loppuun mennessä.

Suomen Kuntaliitto ja ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköt ovat esittäneet, että ympäristöterveydenhuollon lakeja yhdenmukaistettaisiin, jotta niiden ohjaus ja soveltaminen olisi helpompaa ja käytännöt saataisiin valtakunnallisesti yhdenmukaisemmaksi.

1.2 Valmistelu

Esitysehdotus on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä yhteistyössä lain soveltamisen kannalta keskeisten viranomaisten kanssa. Valmistelussa on käytetty lähtökohtana hallituksen esitystä elintarvikelaiaksi (HE 262/2018 vp), joka raukesi alkuvuodesta 2019 maakuntauudistukseen liittyneiden hallituksen esitysten raukeamisen myötä. Mainitun hallituksen esityksen valmistelussa oli käytetty lähtökohtana elintarvikealan toimijoille vuonna 2014 tehtyä kyselyä elintarvikelain vastaavuudesta 2010-luvun ja tulevaisuuden toimintaympäristön haasteisiin. Edellisen lakihankkeen aikana pidettiin useita kuulemistilaisuuksia, joissa käsiteltiin voimassa olevan lainsäädännön ongelmakohtia ja puutteita ja pyrittiin löytämään niihin parhaita mahdollisia ratkaisuja keskustelemalla. Kuulemisissa syntyneitä ratkaisui- ja kehitysehdotuksia käytettiin laajasti hyväksi mainitun esityksen laatimisessa.

Esitysehdotuksen valmistelun aikana keväällä 2020 ei ollut mahdollista järjestää laajoja fyysisiä kuulemistilaisuuksia. Valmisteluun liittyen toteutettiin kuitenkin verkkolähetys. Tilaisuudessa kommenttipuheenvuorot esittivät elintarviketeollisuuden, kaupan ja matkailu- ja ravintola-alan edustajat sekä kuntavalvonnan edustaja. Verkkolähetyksellä oli satoja kuulijoita ja viestiseinälle kirjattiin satoja kommentteja. Tallenne verkkolähetyksestä, viestiseinälle esitetyt kysymykset sekä vastauksia kysymyksiin on tallennettu maa- ja metsätalousministeriön verkkosivulle.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Lainsäädäntö

Elintarvikelaki ja sen nojalla annetut asetukset

Elintarvikkeita ja elintarviketoimintaa koskevista vaatimuksista sekä elintarvikevalvonnasta säädetään elintarvikelaissa sekä sen nojalla annetuissa asetuksissa. Elintarvikelaki tuli voimaan 1.3.2006. Elintarvikelailla kumottiin elintarvikelaki (361/1995) ja eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annettu laki (1195/1996). Terveysturvallisuudesta kumottiin elintarviketurvallisuuteen liittyvät säännökset. Kumottujen lakien nojalla annetut alemman asteiset säädökset jäivät voimaan. Elintarvikkeita ja elintarvikevalvontaa koskeva kansallinen lainsäädäntö perustuu laajalti vastaaviin EU-säädöksiin.

Elintarvikkeiden laatuun liittyvää valvontaa toteutetaan myös maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain (999/2012) nojalla. Laki eläinten ja eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta (1277/2019) tuli voimaan 20.12.2019. Laki koskee Euroopan unionin ulkopuolisista maista tuotavien eläinten, eläinten alkuiden ja sulusolujen, elintarvikkeiden, rehujen, eläimistä saatavien sivutuotteiden sekä elintarvikekontaktimateriaalien tuontivalvontaa ja siihen liittyviä toimia. Lailla kumottiin eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annettu laki (1192/1996).

Elintarvikelaki on yleislaki, joka eräin poikkeuksin koskee kaikkia loppukuluttajalle tarkoitettuja elintarvikkeita. Lakia sovelletaan elintarvikkeisiin, niiden käsittelyolosuhteisiin, elintarvikealan toimijoihin sekä elintarvikevalvontaan kaikissa elintarvikkeiden tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheissa.

Elintarvikelain ja sitä edeltäneiden lakien nojalla on annettu noin 50 asetusta, joilla on pantu täytäntöön EU:n elintarvikesäädöksiä sekä annettu EU-lainsäädännön mahdollistamia kansallisia sääntöjä sekä mukautuksia ja joustoja. Elintarvikelain nojalla on annettu viisi asetusta, jotka kuuluvat alueelle, jolla ei ole EU-lainsäädäntöä. Tällaisia ovat muun muassa säädökset eräiden elintarvikkeiden ilmoittamisesta voimakassuolaiseksi sekä eräiden elintarvikkeiden alkuperämaan ilmoittamisesta. Kansallisia säädöksiä on annettu myös esimerkiksi elintarvikekontaktimateriaaleihin liittyen raskasmetalleista.

Elintarvikelain tarkoituksena on varmistaa kuluttajan käytettäväksi tulevien elintarvikkeiden turvallisuus sekä hyvä terveydellinen ja muu elintarvikemääräysten mukainen laatu. Lain tarkoituksena on myös varmistaa, että elintarvikkeesta annettavat tiedot ovat totuudenmukaisia ja riittäviä eivätkä johda kuluttajaa harhaan. Lain tarkoituksena on turvata korkealaatuinen ja tasapuolinen elintarvikevalvonta, joka on suunnitelmallista, oikein kohdennettua, tehokasta ja eri toimijoita tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti kohtelevaa. Lisäksi lain tarkoituksena on omalta osaltaan parantaa elintarvikealan toimijoiden toimintaedellytyksiä selkeiden ja johdonmukaisten vaatimusten kautta. Mitä elintarvikelaissa säädetään elintarvikkeista, koskee soveltuvin osin myös elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvia tarvikkeita.

Elintarvikelaki muutettiin vuonna 2011 annetulla lailla (352/2011). Tuolloin lakia täsmennettiin muun muassa siten, että siitä käy selkeästi ilmi periaate elintarvikelainsäädännön ja -valvonnan riskiperusteisuudesta. Elintarvikelakia ja sen nojalla annettuja säädöksiä toimeenpantaessa ja valvottaessa on otettava huomioon elintarviketoiminnan luonne ja laajuus sekä toimintaan liittyvät muut elintarviketurvallisuuteen ja kuluttajansuojaan vaikuttavat seikat.

Elintarvikelaissa säädetään valvontaviranomaisista ja elintarvikevalvonnan järjestämisestä. Elintarvikevalvonnan hallinnollinen organisointi ja valvonnan järjestämistapa on EU-lainsäädännössä jätetty kansallisesti päätettäväksi. Valvontaviranomaisten tehtävät on elintarvikelaissa säännelty perustuslain edellyttämällä yksityiskohtaisuudella.

Kun elintarvikelaki annettiin vuonna 2006, elintarvikevalvonnan yleisen suunnittelun ja valvonnan ylin ohjaus kuului kauppaa- ja teollisuusministeriölle, maa- ja metsätalousministeriölle sekä sosiaali- ja terveysministeriölle. Elintarvikeasioita koskevan päätöksenteon tiivistämiseksi keskushallinnossa kauppaa- ja teollisuusministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön elintarvikelainsäädäntötehtävät yhdistettiin maa- ja metsätalousministeriön elintarvikelainsäädäntötehtäviin vuoden 2008 alusta lukien. Tämän johdosta elintarvikelakia muutettiin lailla (989/2007) siten, että lain ylin johto kuuluu maa- ja metsätalousministeriölle.

Elintarvikevalvonnan keskusviranomaisena toimii Ruokavirasto, joka suunnittelee, ohjaa ja kehittää valtakunnallisesti elintarvikevalvontaa muun muassa valtakunnallisen elintarvikevalvontaohjelman kautta sekä erikseen säädetyissä tilanteissa suorittaa elintarvikevalvontaa. Alueellisina elintarvikevalvontaviranomaisina toimivat aluehallintoviranomaiset. Paikallisesta elintarvikevalvonnasta huolehtii kunta tai ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue toimialueellaan. Elintarvikelain mukaan valvontaviranomaiset voivat teettää valvontatehtäviä myös ulkopuolisilla valvontaelimillä.

Elintarvikelaissa viitataan elintarvikevalvonnan yleisten vaatimusten osalta Euroopan unionin elintarvikelainsäädäntöön. EU-lainsäädännössä korostetaan elintarvikevalvonnan suunnitelmallisuutta, avoimuutta ja tehokkuutta. Ruokavirastolla on velvollisuus laatia valtakunnallinen valvontaohjelma valvonnan toimeenpanon ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi. Valvonnan suunnitelmallisuuden varmistamiseksi myös kunnan sekä muiden valvontaviranomaisten on laadittava valvontasuunnitelma.

Elintarvikevalvonnan painopistettä siirrettiin vuonna 2011 elintarvikehuoneistojen hyväksymisestä käytännön valvontatyöhön. Pääsääntö on, että toimijan on ilmoitettava elintarvikehuoneiston toiminnasta toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle. Elintarvikehuoneiston hyväksymistä vaaditaan ainoastaan sellaisilta eläinperäisiltä elintarvikkeilta käsitteleviltä elintarvikehuoneistoilta, jotka EU-lainsäädännön mukaan on hyväksyttävä ennen toiminnan aloittamista. Lisäksi hyväksyminen vaaditaan itujen alkutuotantopaikoilta. Hyväksymistä koskevaan vaatimukseen on eräitä poikkeuksia.

Elintarvikealan toimijan omavalvontavelvoite on keskeinen osa elintarviketurvallisuuden ja muun määräystenmukaisuuden varmistamista. Elintarvikelaissa olevaa omavalvontavelvoitetta on vuosien kuluessa kehitetty elintarviketoimintaa ja kuluttajaa paremmin palvelevaksi kokonaisuudeksi. Vaatimukset omavalvontasuunnitelman hyväksymisestä sekä valvontaviranomaisen velvollisuudesta määrätä omavalvontaan kuuluvista tutkimuksista poistettiin elintarvikelaista vuonna 2011. Vuoden 2020 alussa voimaan tulleella lailla poistettiin vaatimus erillisenä asiakirjana laadittavasta kirjallisesta omavalvontasuunnitelmasta.

Valvonnan yhdenmukaistamiseksi ja lihantarkastuksen laadun parantamiseksi lihantarkastus ja siihen liittyvä elintarvikevalvonta keskitettiin vuonna 2011 Eviran (nykyään Ruokavirasto) tehtäväksi. Porojen lihantarkastus jäi aluehallintoviraston tehtäväksi. Aikaisemmin pienteurastamoiden ja riistan käsittelylaitosten sekä niiden yhteydessä olevien laitosten hyväksyminen ja valvonta oli kunnan tehtävä. Muutos yhdenmukaisti myös lihantarkastus- ja valvontamaksut, kun pienteurastamoilta ja riistan käsittelylaitoksilta perittävien maksujen perusteet tulivat yhtenäisiksi koko maassa. Samalla elintarvikelakiin lisättiin mahdollisuus pieniä eläinmääriä teurastavien teurastamoiden ja riistan käsittelylaitosten lihantarkastuksen ja valvonnan tukemiseen valtion varoista. Elintarvikelain muutoksesta huolimatta eläinlääkintähuoltolain 15 §:n nojalla kunta on kuitenkin voinut hoitaa valtion tehtäväksi säädetyn lihantarkastuksen ja siihen liittyvän valvonnan, jos kunta on tehnyt siitä Ruokaviraston kanssa sopimuksen.

Elintarvikelakiin lisättiin vuonna 2011 säännös, joka velvoittaa elintarvikealan toimijan julkistamaan kunnan valvontaviranomaisen antaman elintarvikehuoneiston tarkastuksesta kertovan asiakirjan, ns. Oiva-raportin.

Lisäksi tarkastuksesta kertova asiakirja on julkaistava yrityksen verkkosivuilla. Myös kunnan valvontaviranomaisten on julkaistava elintarvikevalvonnan tulokset. Valvontatietojen julkistamisen keskeisenä tavoitteena on valvonnan läpinäkyvyys. Valvonnan tulosten näkyvyys motivoi elintarvikealan toimijoita elintarvikelainsäädännön vaatimusten aiempaa parempaan noudattamiseen ja siten parantaa elintarvikevalvonnan vaikuttavuutta.

Elintarvikelain muutoksella (1397/2019) toteutettiin eräitä tarpeellisia uudistuksia, jotka sisältyivät alkuvuodesta 2019 rauenneeseen hallituksen esitykseen (HE 36/2018 vp). Lain muutoksella toteutettiin osaltaan vuoden 2019 hallitusohjelman tavoitteita, jotka liittyvät sääntelyn ja valvonnan sujuvoittamiseen, elintarvikevientiin panostamiseen sekä harmaan talouden torjumiseen.

Elintarvikelain muutoksella toteutettiin EU:n elintarvikelainsäädäntöön kirjattua periaatetta, jonka mukaan elintarvikealan toimija vastaa elintarvikeketjun kaikissa vaiheissa elintarvikkeiden turvallisuudesta ja siitä, että toiminta täyttää elintarvikelainsäädännön vaatimukset. Elintarvikealan toimijalta ei enää vaadita erillisenä asiakirjana laadittua kirjallista omavalvontasuunnitelmaa. Kuitenkin elintarviketurvallisuuden varmistaminen perustuu jatkossakin suurelta osin toimijoiden toimivaan omavalvontaan. Eläinperäisten elintarvikkeiden ensisaapumisvalvonta liitettiin osaksi muuta riskiperusteista elintarvikevalvontaa. Lakiin lisättiin säännökset elintarvikkeiden vientiin liittyvien viranomaistehtävien hoitamisesta. Osana harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian toimenpideohjelmaa elintarvikelakiin lisättiin säännös toimijan luotettavuudesta. Laissa säädetään valvontaviranomaisten oikeudesta saada luotettavuuden selvittämiseksi tietoja toimijan julkisoikeudellisten velvoitteiden, kuten verojen ja muiden lakisääteisten maksujen hoitamisesta.

Unionilainsäädäntö edellyttää, että elintarvikemääräysten vastaiseen toimintaan kohdistetaan tarkoituksenmukaisia hallinnollisia pakkokeinoja ja rikosoikeudellisia seuraamuksia. Elintarvikelaissa on eriasteisia hallinnollisia pakkokeinoja sekä rangaistussäännös nimikkeelle elintarvikerikkomus. Lievempien pakkokeinojen osalta valvontaviranomaiselle on jätetty harkintavaltaa pakkokeinon soveltamisen osalta.

Unionilainsäädännön mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava virallisen valvonnan riittävästä rahoituksesta. Periaatteet valvontamaksujen määräytymiselle on esitetty EU-lainsäädännössä. Elintarvikelaissa säädetään, että kunnan valvontaviranomaisen on perittävä kunnan valvontasuunnitelman mukaisesta elintarvikevalvonnasta elintarvikealan toimijalta kunnan hyväksymän taksan mukainen maksu laissa erikseen lueteltujen tehtävien osalta.

Terveydensuojelulaki

Terveydensuojeluvirastosta säädetään terveydensuojelulaissa. Terveydensuojeluun liittyvistä viranomaistehtävistä huolehtii lain mukaan kunnan tai ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen tehtävään määräämä monijäseninen toimielin alaisine viranhaltijoineen.

Ilmoituksenvaraisten tai hyväksymistä edellyttävien toimintojen valvonta perustuu viranomaisen tekemään valvontasuunnitelmaan. Terveydensuojelun valvontasuunnitelma laaditaan kunnassa tai ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella. Valvontasuunnitelma on laadittava siten, että valvonta on laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää. Valvontasuunnitelmassa tulee ottaa soveltuvin osin huomioon keskusvirastojen laatimat ympäristöterveydenhuollon ja terveydensuojelun valtakunnalliset valvontaohjelmat. Riskiarvioinnin perusteella kunta määrittää valvontakohteisiin toimeenpantavan säännöllisen valvonnan tarpeen. Valvontasuunnitelman mukaisesta suunnitelmallisesta valvonnasta kunta perii tarkastuskohtaisen maksun.

Terveydensuojeluviranomainen tekee suunnitelmallista ennakkovalvontaa ilmoituksen tehneisiin ja terveydensuojelulain nojalla hyväksytyihin kohteisiin. Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi terveydensuojeluviranomainen tekee valvontaa terveyshaittaepäilyjen johdosta ja myös muihin kuin suunnitelmallisen valvonnan kohteisiin, kuten esimerkiksi asuntoihin.

Voimassa olevan lain mukaan kunnan on perittävä suunnitelmallisesta valvonnasta toiminnanharjoittajalta hyväksymänsä taksan mukainen maksu käsittelemistään ilmoituksista ja hakemuksista sekä kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista, näytteenotosta ja tutkimuksista sekä myöntämistään todistuksista. Terveyshaittaepäilyihin liittyvistä muista tarkastuksista ja muista suoritteista, kuten mittauksista, näytteenotosta ja muista vastaavista selvityksistä voidaan periä maksu ensimmäistä tarkastusta lukuun ottamatta. Vesiepidemiat selvitetään kunnan kustannuksella.

Ympäristöterveydenhuolto

Aikaisempina vuosina keskusvirastojen valtakunnallisissa valvontaohjelmissa esitettiin vaatimuksia teoreettisesti lasketusta valvontatarpeesta kohderyhmittäin. Vaatimukset olivat lähtökohtaisesti huomattavasti suuremmat kuin se, mitä kunnat pystyivät käytettävissä olevilla resursseilla toteuttamaan. Keskimäärin alle puolet suunnitelmallisesta valvonnasta voitiin toteuttaa lisäämättä kunnan valvontaviranomaisen resursseja merkittävästi. Valtiontalouden tarkastusvirasto otti ympäristöterveydenhuollon tuloksellisuustarkastuskertomuksessa 7/2014 esille ongelman, jossa valtio ohjaa ja asettaa tavoitteet, mutta kunnat rahoittavat valvonnan. Tarkastuskertomuksessa todettiin, että ympäristöterveydenhuoltoa ohjataan epärealistisilla valvontatavoitteilla. Tarkastuskertomuksessa todettiin, että paikallista valvontaa kyetään kuitenkin resursseihin nähden toteuttamaan kohtuullisen hyvin, vaikka valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisen suunnitelman tavoitteisiin ei ole aina päästy. Terveysuojelulain 11.11.2016 voimaan tulleella muutoksella muutettiin terveysuojelulain ilmoitusvelvollisuuteen ja suunnitelmalliseen valvontaan liittyviä säännöksiä muun muassa kumoamalla kuntien valvontasuunnitelman sisältöön liittyviä pakollisia säännöksiä. Näin lisättiin kuntien harkintavaltaa valvonnan toteuttamisessa. Elintarvikelain muutoksella, joka tuli voimaan 1.3.2017, muutettiin valvontasuunnitelmia koskevia säännöksiä vastaavalla tavalla siten, että kuntien harkintavalta valvonnan suunnittelemisen ja toteuttamisen osalta kasvoi.

Ympäristöterveydenhuollon valvontaan liittyvät maksut peritään kunnissa nykyisin suoriteperusteisesti. Tarkastaja käy kohteessa, minkä jälkeen kunta perii maksun tarkastuksesta hyväksymänsä taksan mukaisesti. Tarkastukseen katsotaan kuuluvaksi tarkastukseen valmistautuminen, tarkastusaika ja tarkastuspöytäkirjan kirjoittaminen. Viranomaisen antama ohjaus, neuvonta, koulutus, tiedottaminen taikka muut vastaavat toimenpiteet eivät kuulu nykyisin maksullisuuden piiriin. Toiminnanharjoittajan tekemän ilmoituksen tai hakemuksen käsittelystä peritään erillinen maksu.

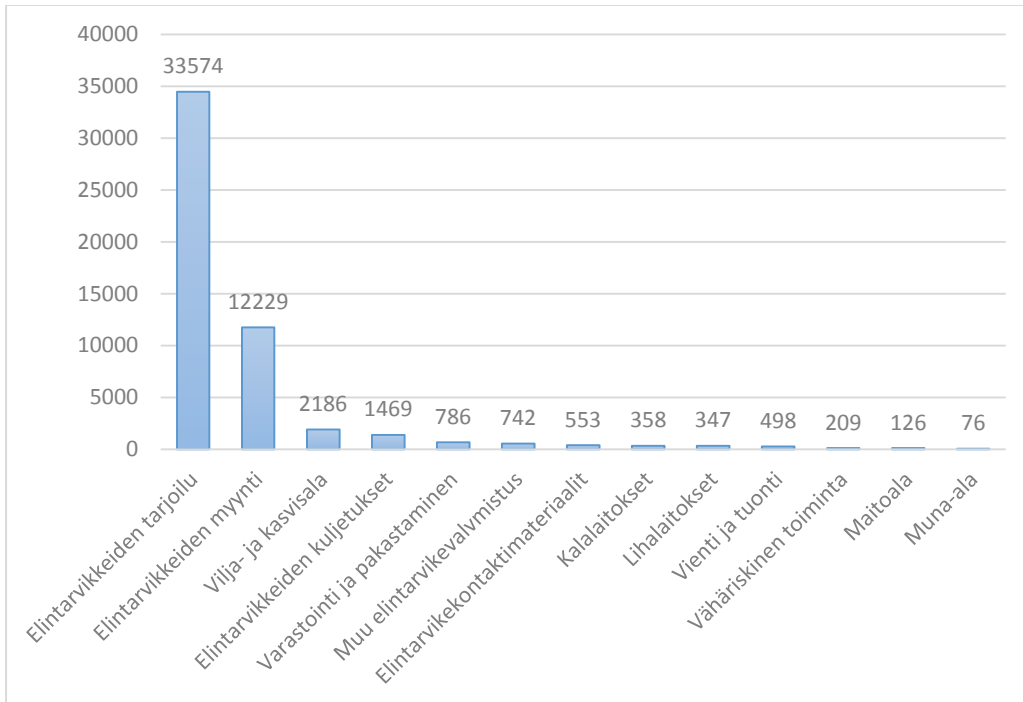
Aiemmin voimassa olleen tupakkalain (693/1976) mukaan kunta peri elinkeinonharjoittajilta hyväksymänsä taksan mukaisia maksuja kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista ja näytteenotosta. Lisäksi kunta peri tupakkatuotteiden myyntiluvan hakijalta myyntiluvasta hyväksymänsä taksan mukaisen maksun sekä myyntiluvan haltijalta vuosittaisen myyntipistekohtaisen valvontamaksun. Tarkastuksia ja näytteenottoa koskevat maksut sekä myynnin vuotuinen valvontamaksu olivat valtiosääntöoikeudelliselta luonteeltaan veroluontoisia maksuja, mitä kuvataan hallituksen esityksessä eduskunnalle tupakkalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 15/2016 vp, s. 50–51). Sääntely ei kuitenkaan vastannut verolaille asetettuja vaatimuksia. Vuonna 2016 voimaan tulleessa tupakkalaissa myynnin vuotuisesta valvontamaksusta säädetään niin, että sääntely täyttää aiempaa selvemmin verolle perustuslaissa säädetyt edellytykset. Maksua ei enää peritä valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista tai näytteenotosta, vaan kaikki tupakkalain mukaisen valvonnan kustannukset katetaan vuotuisista valvontamaksuista saatavilla tuloilla.

2.2 Käytäntö

Elintarviketurvallisuus

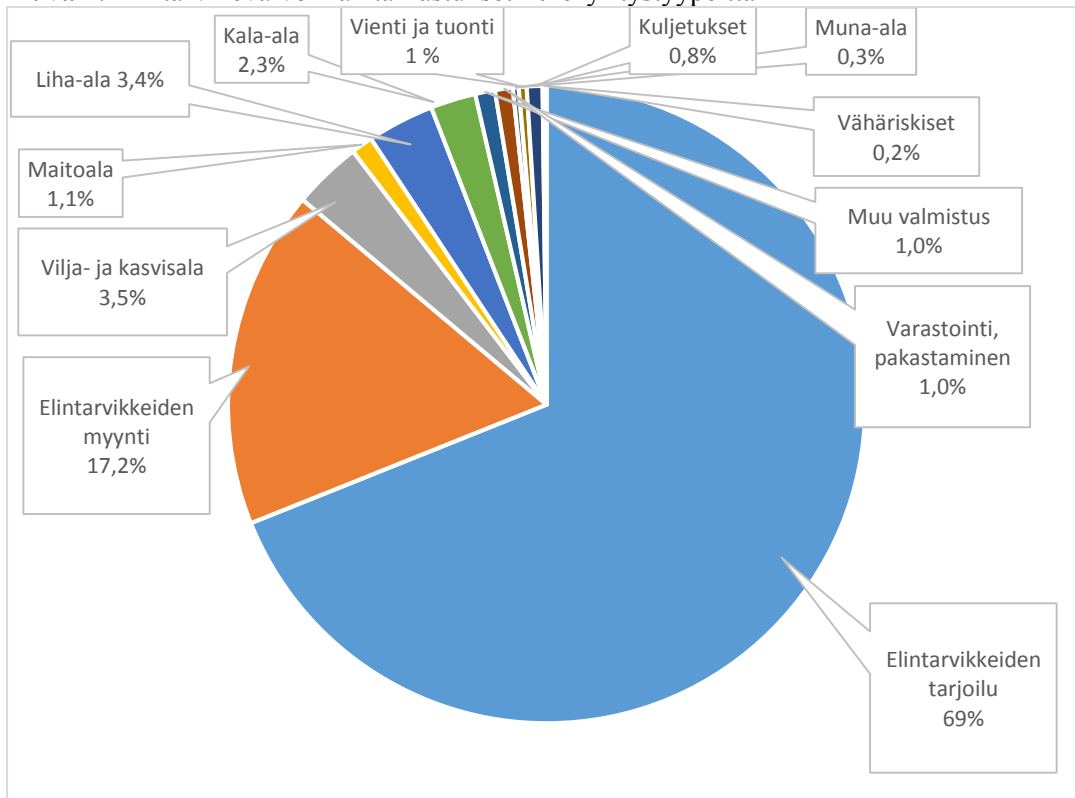
Viranomaisvalvonnan piirissä olevia elintarvike- ja kontaktimateriaaliyrityksiä oli vuonna 2019 yhteensä 53 133 kpl. Ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn ohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään (VATI) rekisteröityjä alkutuotannon toimijoita oli 32 657 kpl.

Kuva 1: Viranomaisvalvonnan piirissä olevat elintarvike- ja kontaktimateriaaliyritykset 2019

Ruokavirastossa oli vuoden 2019 lopussa elintarviketurvallisuuteen liittyvissä tehtävissä (elintarviketurvallisuuden valvonta, laboratoriopalvelut ja riskinarviointi, tieteellinen tutkimus) noin 357 henkilötyövuotta. Aluehallintovirastoissa elintarvikevalvontaan osallistuvien määrä oli vuonna 2019 yhteensä 9,6 henkilötyövuotta (laskentatapa muuttunut) ja Ahvenanmaalla noin 5,4 henkilötyövuotta.

Elintarvike-, rehu- ja luomuvälvontaan käytettiin vuonna 2019 noin 747* henkilötyövuotta. Kunnallisia valvontayksiköitä oli 62 kpl valvontayksikköä (kunta – kuntayhtymä – ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue). Vuonna 2019 elintarvikealan yrityksiin tehtiin uusintatarkastukset mukaan lukien valvontakäyntejä noin 18 300 kpl, joista 89 % kohdistui tarjoilupaikkoihin ja vähittäismyyntipaikkoihin.

Kuva 2: Elintarvikevalvonnan tarkastukset 2019 yritystyypeittäin

Terveydensuojelu

Terveydensuojelun valvontakohteista tarkastettiin vuonna 2018 yleisiä altaita 367 kpl, yleisiä uimarantoja 1337 kpl, suuria talousvettä toimittavia laitoksia 112 kpl, keskikokoisia talousvettä toimittavia laitoksia 526 kpl, pieniä talousvettä toimittavia laitoksia 182 kpl, oppilaitoksia 1178 kpl, päiväkoteja 1259 kpl ja kauneushoitoloita 571 kpl. Yhteensä tarkastuksia tehtiin terveydensuojeluvalvonnassa 14 538 kpl 11 352 eri valvontakohteeseen. Suunnitelmallisia tarkastuksia näistä oli 57 %.

Terveydensuojelulain mukaista valvontaa tehtiin vuonna 2018 noin 270 htv, josta suunnitelmallisen valvonnan osuus on ollut työpanoksesta noin 30 %. Suunnitelmallisen valvonnan kohteisiin kohdistuu kuitenkin myös ei-suunnitelmallista valvontaa, joten näihin kohteisiin kohdistuva kokonaistyöpanos on edellistä suurempi. Terveydensuojeluun käytetty työpanos oli noin 23 % ympäristöterveydenhuollon valvontahenkilöstön työpanoksesta (VTO 2017). Terveydensuojeluvalvonnasta aiheutuvat kustannukset ovat arviolta noin 20 miljoonaa €.

Terveydensuojeluvalvonnan valvontamaksut ovat perustuneet valvottavan kohteen tarkastamiseen kuluvaan työaikaan ja muihin kuluihin siten, että esimerkiksi kahden tunnin tarkastuksesta peritään noin 100–150 € maksu. Tarkastusajat vaihtelevat 0,5–16 h riippuen kohteesta ja tarkastukseen tarvittavasta ajasta. Kohteita tarkastetaan tiheimmillään noin 2–3 kertaa vuodessa ja harvimmillaan noin 5 vuoden välein taikka vain terveyshaittaepäilyjen perusteella.

Ympäristöterveydenhuolto

Ympäristöterveydenhuollon vuotuiset kustannukset kunnille ovat yhteensä noin 85–115 miljoonaa €. Valtionosuuden tarkkaa määrää ei voida laskea, mutta sen arvioidaan kattavan noin 30 miljoonaa euroa. Toimijoilta peritään valvontamaksuja 5–10 miljoonaa €, eli noin 5–10 % kokonaiskustannuksista katettiin

maksutuotoilla. Valtionosuuksien ja valvontamaksujen jälkeen kuntien maksettavaksi jää ympäristöterveydenhuollossa noin 50–70 miljoonaa €. Terveystoimintayhteistyössä toiminnanharjoittajilta perittävistä maksuista varsin suuri osuus on kunnan sisäistä laskutusta, sillä suuri osa terveydensuojelun valvontakohteista on kunnan ylläpitämiä, kuten uimahallit, uimarannat, koulut ja päiväkodit.

Valvontamaksuissa on eroja valvontayksiköiden välillä, koska maksuista päätetään kunnissa ja ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella. Ympäristöterveydenhuollon maksut vaihtelevat valvontayksiköittäin siten, että esimerkiksi suurten vesilaitosten ilmoituksista peritään noin 300–1000 € maksu ja pienistä kohteista, kuten kauneushoitoloista noin 100–300 € noin neljän vuoden välein. Valvontayksiköiden määrittelemät tuntihinnat vaihtelevat 40–80 €/h välillä. Tämän hetkiset tuntihinnat eivät kaikilta osin kata valvontaan liittyviä kuluja.

2.3 EU:n lainsäädäntö

2.3.1 EU:n elintarvikelainsäädäntö

Euroopan unionin elintarvikelainsäädäntö on vaikuttanut keskeisesti Suomen kansalliseen elintarvikelainsäädäntöön. EU:ssa on runsaasti elintarvikkeita koskevaa lainsäädäntöä, joka voidaan yltäasolla jakaa yleiseen elintarvikelainsäädäntöön, elintarvikehygieniaa sekä elintarvikevalvontaa koskevaan lainsäädäntöön.

EU:n elintarvikelainsäädäntö uudistettiin laajasti 2000-luvun alkupuoliskolla. Tarkastelukulma laajennettiin tuolloin perinteisen elintarvikelainsäädännön ulkopuolelle. Uusi lähestymistapa kattoi koko elintarvikeketjun ”pellolta pöytään”. Keskeisiksi periaatteiksi vahvistettiin, että elintarviketurvallisuuteen liittyvien toimien täytyy olla tieteellisesti perusteltavissa ja päätöksenteon täytyy olla avointa, johdonmukaista ja vaikuttavaa. Lainsäädännön kehittämisen ensisijaisena tavoitteena on oltava elintarviketurvallisuus.

EU:n yleinen elintarvikelainsäädäntö

Yleisen elintarvikelainsäädännön keskeisin säädös on elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamisesta sekä elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 178/2002. Asetuksella vahvistetaan elintarvikkeita ja rehuja koskevat yleiset määritelmät ja periaatteet, jotka muodostavat pohjan elintarviketurvallisuutta koskeville toimenpiteille EU-tasolla ja jäsenvaltioissa. Elintarvikkeiden turvallisuuden varmistamiseksi on tarpeen käsitellä koko elintarvikeketjua, mukaan lukien alkutuotanto ja rehut, yhdenmukaisella tavalla. Asetuksella luodaan myös yleiset puitteet niille alueille, jolla ei ole voimassa erityislainsäädäntöä. Asetuksella perustettiin Euroopan elintarviketurvallisuusviranomainen EFSA, joka tuottaa riippumatonta tieteellistä tietoa EU-lainsäädännön ja politiikkojen tarpeisiin kaikilla aloilla, joilla on välitön tai välillinen vaikutus elintarvikkeiden ja rehujen turvallisuuteen. EFSA huolehtii myös riskiviestinnästä.

Osana komission horisontaalista arviointiohjelmaa (Refit) on selvitetty, onko Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 178/2002 edelleen tarkoitukseensa soveltuva sekä ovatko tavoitteiden saavuttamiseksi osoitetut keinot toimivia. Asetuksen ydintavoitteiden eli kuluttajan terveyden suojelun ja sisämarkkinoiden toimivuuden katsottiin saavutetun varsin hyvin. Tieteellisen riskinarvioinnin katsottiin parantuneen, vaikkakin läpinäkyvyydessä nähtiin edelleen kehittämisen varaa. Riskiviestintää ei pidetty aina riittävän vaikuttavana. Elintarvikeketjuun sovellettavan EU:n riskinarvioinnin avoimuudesta ja kestävyyydestä sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 ja kahdeksan sektorikohtaisen säädöksen muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2019/1381 aletaan pääosin soveltaa 27.3.2021. Säädettyillä muutoksilla tehostetaan EU:n riskinarvioinnin avoimuutta ja korostetaan tieteellisten tutkimusten riippumattomuutta. EFSA:n hallintoon liittyvillä muutoksilla vahvistetaan

EFSA:n riskinarviointityön legitimizeettii ja julkista luottamusta EFSA:n työhön. Asetuksella vahvistetaan jäsenvaltioiden roolia EU:n tieteellisessä riskinarvioinnissa.

Elintarvikehygieniää koskeva EU-lainsäädäntö

Elintarvikehygieniasta säädetään elintarvikehygieniasta annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 852/2004 ja eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 853/2004.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 852/2004 sisältää yleiset elintarvikehygieniää koskevat vaatimukset kaikille elintarvikealan toimijoille alkutuotannosta vähittäismyyntiin. Asetus sisältää elintarvikkeiden valmistuksen prosessinhallinnan eli HACCP:n (Hazard Analysis and Critical Control Points) perusvaatimukset, jotka on kirjattu Codex Alimentariuksen kansainvälisten hygieniaperiaatteiden mukaisesti seitsemänä periaatteena. Periaatteen soveltamisessa on joustavuutta pienten toimijoiden kohdalla. Asetuksessa edellytetään kaikkien elintarvikealan toimijoiden rekisteröintiä. Eläinperäisiä elintarvikkeita käsittelevät elintarvikehuoneistot sekä sellaiset alkutuotantopaikat, joissa harjoitetaan itujen alkutuotantoa, on hyväksyttävä ennen toiminnan aloittamista. Asetuksessa säädetään yleisistä hygieniavaatimuksista alkutuotannolle, elintarvikehuoneistoille ja elintarviketoiminnalle. Lisäksi asetuksessa säädetään kansallisista ja EU-tason hyvän käytännön ohjeista. Tietyt pienimuotoiset toiminnot voidaan rajata asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle, mutta tällaista toiminnoista on annettava kansallisia sääntöjä. Lisäksi tietyistä asetuksen vaatimuksista voidaan myöntää mukautuksia elintarvikehuoneistojen rakenteiden osalta sekä perinteisten tuotantomenetelmien tai maantieteellisten haittojen perusteella. Kansalliset säännöt ja mukautukset edellyttävät komission ja muiden jäsenvaltioiden määränemmistön suostumusta.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 853/2004 sovelletaan eläinperäisten elintarvikkeiden käsittelyyn ennen vähittäismyyntiä tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Tiettyjä pienimuotoisia toimintoja on rajattu asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Asetuksen soveltamisalan ulkopuolella ovat myös yhdistelmätuotteet, joissa kasvipäraseen tuotteeseen on yhdistetty jalostettua eläinperäistä tuotetta. Asetuksessa säädetään hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen hyväksymisvaatimuksista sekä eri toimialojen elintarvikehuoneistojen rakenteellisista ja toiminnallisista erityisvaatimuksista. Asetuksessa on myös vaatimuksia osalle alkutuotantoa, muun muassa maidon- ja munantuotannolle sekä kalastustuotteille. Lisäksi asetuksessa säädetään tunnistusmerkistä, eläinperäisten elintarvikkeiden tuontivaatimuksista sekä salmonellaa koskevista erityistakuista. Tiettyt pienimuotoiset toiminnot voidaan rajata asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle, mutta tällöin toiminnoista on annettava kansallisia sääntöjä. Tällainen on esimerkiksi mahdollisuus tilalla teurastetun siipikarjan lihan suoramyyntiin ilman hyväksytyä elintarvikehuoneistoa ja lihantarkastusta. Lisäksi tietyistä asetuksen vaatimuksista voidaan myöntää mukautuksia elintarvikehuoneistojen rakenteiden osalta sekä perinteisten tuotantomenetelmien tai maantieteellisten haittojen vuoksi. Kansalliset säännöt ja mukautukset edellyttävä komission ja muiden jäsenvaltioiden määränemmistön suostumusta. Asetus antaa mahdollisuuden säätää kansallisesti useista seikoista.

Zoonoosien eli ihmisten ja eläinten välillä tarttuvien tautien seurannasta ja valvonnasta säädetään tarkemmin tiettyjen zoonoosien ja niiden aiheuttajien seurannasta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2003/99/EY ja salmonellan ja muiden tiettyjen elintarvikkeiden kautta tarttuvien tiettyjen zoonoosien aiheuttajien valvonnasta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 2160/2003.

Elintarvikevalvontaa koskeva EU-lainsäädäntö

Rehu- ja elintarvikelainsäädännön sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevien sääntöjen mukaisuuden varmistamiseksi suoritettu virallisesta valvonnasta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 882/2004 sekä ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläinperäisten tuotteiden virallisen valvonnan järjestämistä koskevista erityissäännöistä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus N:o (EY) N:o 854/2004 korvattiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2017/625 virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, jotka suoritetaan elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläinten terveyttä ja hyvinvointia,

kasvien terveyttä ja kasvinsuojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamisen varmistamiseksi (virallista valvontaa koskeva asetus). Asetusta alettiin pääosin soveltaa 14.12.2019 alkaen.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2017/625 annetaan komissiolle valtuudet antaa tarkempia säännöksiä esimerkiksi lihantarkastuksesta. Näiden valtuuksien nojalla komission on antanut muun muassa lihantuotantoa koskevan virallisen valvonnan suorittamista sekä elävien simpukoiden tuotanto- ja uudelleensijoitusalueita koskevista erityissäännöistä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 mukaisesti annetun komission delegoidun asetuksen (EU) 2019/624, ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläinperäisten tuotteiden virallisen valvonnan suorittamista koskevista yhdenmukaisista käytännön järjestelyistä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 mukaisesti ja komission asetuksen (EY) N:o 2074/2005 muuttamisesta virallisen valvonnan osalta annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2019/627 ja virallisten todistusten malleista tietyille eläimille ja tavaroille sekä asetuksen (EY) N:o 2074/2005 ja täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2016/759 muuttamisesta näiden todistusmallien osalta annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2019/628.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2017/625 yhtenäistettiin maatalous-elintarvikeketjun valvontaa. Asetuksen soveltamisala on laajempi kuin aiemman valvonta-asetuksen (EY) N:o 882/2004 siten, että soveltamisalaan kuuluvat lähes kaikki elintarvikeketjuun liittyvät alat. Asetuksen mukaan virallisen valvonnan tulee olla riskiperusteista, säännöllistä ja vaikuttavaa ja sitä tulee suorittaa tuotannon kaikissa vaiheissa pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta. Virallisessa valvonnassa on otettava huomioon toimijoiden oman valvonnan luotettavuus ja tulokset sekä tarvittaessa yksityiset laadunvarmistusjärjestelmät. Lisäksi on otettava huomioon tiedot, jotka viittaavat siihen, että kuluttajia ollaan todennäköisesti johtamassa harhaan. Valvonnan tulee olla suunnitelmallista, siitä tulee raportoida ja sen tulee olla läpinäkyvää.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2017/625 tehtävät on jaettu viralliseen valvontaan ja muihin virallisiin toimiin. Virallinen valvonta on lähinnä vaatimustenmukaisuuden todentamista ja muu virallinen toimi esimerkiksi eläintautien seurantaan ja torjuntaan liittyviä toimenpiteitä. Asetuksessa säädetään jäsenvaltioiden viranomaisten suorittamasta virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, viranomaisten pätevydestä sekä vaatimuksesta kouluttaa ja auditoida viranomaisia. Asetuksessa säädetään aiempaa yksityiskohtaisemmin virallisen valvonnan ja muiden virallisten toimien siirtämisestä viranomaisilta muille tahoille.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 mukaan jäsenvaltioiden tulee varmistaa virallisen valvonnan ja muiden virallisten toimien riittävä rahoitus. Kustannusten kattamiseksi toimijoilta voidaan kerätä maksuja. Tietyille aloille valvontamaksut säädetään pakolliseksi. Asetuksessa säädetään myös maksujen laskentaperusteista.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2017/625 vahvistetaan yleiset periaatteet valvonnan täytäntöönpanotoimille ja seuraamuksille. Elintarvikemääräysten noudattamatta jättämiseen liittyvien toimien esimerkinomaista luetteloa on laajennettu. Viranomaisten on mahdollista muun muassa antaa määräys toimijan omavalvonnan tiheyden lisäämisestä tai toimijan internetsivustojen sulkemisesta tarvittavaksi ajaksi. Asetuksessa vahvistetaan myös petoksellisten tai vilpillisten käytäntöjen avulla tehtyihin sääntöjen rikkomiseen sovellettavia taloudellisia seuraamuksia. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että asetuksen mukaisista elintarvikemääräysten rikkomisista ilmoittamiseen on käytettävissä asianmukaisia järjestelyjä, ja että ilmoituksen tehneitä henkilöitä suojellaan vastatoimilta.

Elintarvikkeita koskeva EU:n erityislainsäädäntö

Elintarvikkeista annettavia tietoja koskeva EU-lainsäädäntö uudistettiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 1169/2011 elintarviketietojen antamisesta kuluttajille. Asetuksella säädetään sekä yleisistä merkinnöistä että ravintoarvomerkinnöistä. Elintarviketietojen antamiseen sovelletaan samoja periaatteita siitä riippumatta, millä tavalla elintarvikkeita markkinoidaan. Etämyynnin kautta markkinoitavista elintarvikkeista on annettava samat tiedot kuin perinteisillä tavoilla markkinoitavista. Yleinen vaatimus elintarvikkeen alkuperämaan ilmoittamisessa on asetuksessa sama kuin aiemminkin eli alkuperämaa on

ilmoitettava, jos sen ilmoittamatta jättäminen voi johtaa kuluttajaa harhaan. Lisäksi asetuksen nojalla on annettu komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 1337/2013 tuoreen, jäädytetyn tai jäädytetyn sianlihan, lampaan- tai vuohenlihan ja siipikarjan lihan alkuperämaan ilmoittamisesta sekä komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2018/775 elintarvikkeen pääainesosan alkuperämaan ilmoittamisesta. Asetuksella parannettiin kuluttajan tiedon saantia elintarvikkeiden ravintosisällöstä. Ravintoarvomerkintä on lähtökohtaisesti pakollinen valmiiksi pakatuissa elintarvikkeissa.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1169/2011 kielletään liittämästä elintarvikkeisiin väitteitä, joiden mukaan elintarvike ehkäisisi, hoitaisi tai parantaisi sairauksia. Elintarvikkeisiin liitettävät ravitsemus- ja terveystväitteet ovat vapaaehtoisia. Jotta kuluttajia ei johdeta elintarvikkeiden markkinoinnissa käytettävillä väitteillä harhaan, niistä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1924/2006 elintarvikkeita koskevista ravitsemus- ja terveystväitteistä. Asetus määrittelee edellytykset, joiden perusteella tuotteisiin voi liittää ravitsemus- ja terveystväitteitä ja luo näin yhteiset pelisäännöt ja hyväksymiskäytännöt väitteiden käytölle kaikissa EU-maissa. Ainoastaan asetuksen mukaisesti hyväksytyt väitteet voi käyttää elintarvikkeiden markkinoinnissa. Asetuksen tavoitteena on varmistaa, että kuluttajalle annettavat tiedot ovat tieteellisesti perusteltuja eivätkä johda kuluttajaa harhaan. Harmonisoiduilla vaatimuksilla lisätään myös elinkeinonharjoittajien toiminnan oikeusvarmuutta ja oikeudenmukaista kilpailua.

Erityisille ryhmille tarkoitetut elintarvikkeet soveltuvat erityisen koostumuksensa takia ilmoitetulle kohderyhmälle ja ilmoitettuihin ravitsemuksellisiin tarkoituksiin. Ne soveltuvat esimerkiksi ruoansulatus- tai aineenvaihduntahäiriöistä kärsiville henkilöille. Tällaisista elintarvikkeista säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 609/2013 erityisille ryhmille tarkoitetuista elintarvikkeista. Asetuksen soveltamisalaan kuuluvat äidinmaidonkorvikkeet ja vieroitusvalmisteet, viljapohjaiset lastenruoat, erityisiin lääkinnällisiin tarkoituksiin tarkoitetut elintarvikkeet sekä painonhallintaan tarkoitetut ruokavalion korvikkeet.

Ravintolisien koostumuksesta, merkinnöistä ja kaupanpidosta säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2002/46/EY. Ravintolisillä tarkoitetaan tabletteina, kapselina, jauheena, nesteinä tai muussa vastaavassa muodossa myytäviä valmiiksi pakattuja valmisteita, joita markkinoidaan elintarvikkeina. Ravintolisän tarkoitus on täydentää ruokavaliota tai muulla tavalla vaikuttaa ihmisen ravitsemuksellisiin tai fysiologisiin toimintoihin.

Elintarvikkeiden ravitsemuksellisesta täydentämisestä säädetään Euroopan neuvoston ja parlamentin asetuksella (EY) N:o 1925/2006 vitamiinien, kivennäisainesten ja eräiden muiden aineiden lisäämisestä elintarvikkeisiin. Elintarvikkeiden täydentäminen on EU:ssa vapaaehtoista. Asetuksella säädetään tarkemmat vaatimukset ainoastaan vitamiineille ja kivennäisaineille sekä niiden yhdisteille. Asetuksella säädetään myös menettelyistä, jolla voidaan kieltää tai rajoittaa mahdollisten vaarallisten aineiden käyttöä elintarvikkeissa. Asetuksen mukaan kansanterveydellisin perustein voidaan myös säätää vitamiinien tai kivennäisainesten pakollisesta lisäämisestä elintarvikkeisiin.

Elintarvikeparanteilla tarkoitetaan elintarvikelisiä aineita, elintarvikearomeja ja elintarvike-entsyymejä. Elintarvikeparanteista säädetään elintarvikelisiä aineista annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1333/2008, elintarvikkeissa käytettävistä aromeista ja tietyistä ainesosista, joilla on aromaattisia ominaisuuksia, annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1334/2008 ja elintarvike-entsyymeistä annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1332/2008 sekä elintarvikelisiä aineiden, elintarvike-entsyymien ja elintarvikearomien yhtenäisestä hyväksymismenettelystä annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1331/2008. Joitakin aromityyppisiä lukuun ottamatta EFSA arvioi elintarvikeparanteiden turvallisuuden ennen niiden hyväksymistä käyttöön. Elintarvikeparanteita ei yleensä kuluteta varsinaisina elintarvikkeina, vaan ne lisätään elintarvikkeeseen tarkoituksellisesti jotain teknologista tarkoitusta varten.

Unionilainsäädännössä on vahvistettu koostumusta ja merkintöjä koskevia vaatimuksia myös tietyille tuoteryhmille, kuten kahvi- ja sikuriuotteille (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 1999/4/EY), kaakao- ja suklaatuotteille (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/36/EY), hedelmähilloille ja tietyille vastaaville tuotteille (neuvoston direktiivi 2001/113/EY), hedelmätäysmehuille ja tietyille vastaaville

tuotteille (neuvoston direktiivi 2001/112/EY), hunajalle (neuvoston direktiivi 2001/110/EY), sokerille (neuvoston direktiivi 2001/111/EY), kuivatuille säilötyille maidoille (neuvoston direktiivi 2001/114/EY) ja luontaisille kivennäisvesille (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/54/EY).

Myös elintarvikkeiden käsittelylle on asetettu EU-lainsäädännössä vaatimuksia. Elintarvikkeiden käsittelystä ionisoivalla säteilyllä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiveillä 1999/2/EY ja 1999/3/EY. Pakastettujen elintarvikkeiden valmistuksesta ja kaupanpidosta säädetään neuvoston direktiivillä 89/108/ETY.

Eräiden elintarvikkeiden turvallisuuden varmistamisen katsotaan edellyttävän erityistä tieteellistä riskinarviointia ja lupamenettelyä ennen kuin tuotteet voidaan saattaa markkinoille. Yksi tällainen ryhmä on uuselintarvikkeet. Uuselintarvikkeilla tarkoitetaan tuotteita, joita ei ole merkittävässä määrin käytetty ihmisravintona Euroopan unionissa ennen ensimmäisen uuselintarvikeasetuksen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 258/97) voimaantuloa 15.5.1997. Uuselintarvikkeista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2015/2283 korvasi aiemman asetuksen 1.1.2018 alkaen. Uuselintarvikkeet voivat olla äskettäin kehitettyjä innovatiivisia elintarvikkeita tai elintarvikkeita, jotka on tuotettu uusilla tekniikoilla ja tuotantoprosesseilla. Ne voivat myös olla perinteisesti EU:n ulkopuolella käytettyjä elintarvikkeita. Myös muun muassa nanoteknologian avulla valmistetut elintarvikkeet, luonnonvaraiset kasvit ja hyönteiset kuuluvat uuselintarvikeasetuksen piiriin. Uuselintarvikkeen markkinoille saattaminen edellyttää, että EFSA on arvioinut tuotteen turvallisuuden ja että sille on myönnetty unionitasolla lupa.

Muuntogeenisistä elintarvikkeista ja rehuista annettulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1829/2003 vahvistetaan säännöt muuntogeenisten elintarvikkeiden turvallisuusarvioinnille, hyväksymiselle ja merkinnöille. Näiden tuotteiden riskinarviointi tehdään keskitetysti EFSA:n toimesta. Luvan myöntämistä koskeva käsittely tapahtuu keskitetysti unionitasolla. Mikäli elintarvikkeen ainesosana on käytetty muuntogeenistä raaka-ainetta, siitä on ilmoitettava elintarvikkeen merkinnöissä, vaikka muuntelua ei voitaisi enää lopputuotteesta analyttisesti todentaa. Merkintöjen avulla kuluttaja voi tehdä valintoja myös eettisin perustein.

Elintarvikkeiden vierasaineilla tarkoitetaan aineita, joita ei ole tarkoituksella lisätty elintarvikkeeseen, mutta joita siinä kuitenkin esiintyy mainitun elintarvikkeen tuotannon tai teollisen tuotannon, jalostuksen, valmistuksen, käsittelyn, pakkaamisen, kuljetuksen tai varastoinnin seurauksena tai ympäristön saastumisen vuoksi. EU-lainsäädännössä on useita säädöksiä, joiden tavoitteena on ehkäistä vieraiden aineiden esiintymistä tai minimoida niiden määrät elintarvikkeissa. Horisontaalinen säädös on elintarvikkeissa olevia vieraita aineita koskevista yhteisön menettelyistä annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 315/93. Tiettyjen elintarvikkeissa olevien vierasaineiden enimmäismäärät on vahvistettu komission asetuksessa (EY) N:o 1881/2006. Toimenpiteistä elintarvikkeiden akryyliamidipitoisuuden vähentämiseksi ja vertailuarvojen vahvistamiseksi säädetään komission asetuksella (EU) 2017/2158.

Eläinperäisten elintarvikkeiden jäämävalvonnasta on aiemmin säädetty neuvoston direktiivillä 96/23/ETY. Direktiivin mukainen valvonta on kattanut eläinlääkejäämät ja kiellettyjen aineiden jäämät sekä rehuista tulevat torjunta-ainejäämät ja raskasmetallit. Direktiivi tullaan korvaamaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 nojalla annettavilla komission asetuksilla. Komission delegoitu asetus (EU) 2019/2090 koskee toimenpiteitä, kun epäillään tai todetaan, että vaatimuksia ei ole noudatettu. Asetusta alettiin soveltaa 14.12.2019. Loput kolme asetusta tulevat koskemaan virallista valvontaa ja sen vuosittaista raportointia, tuontia kolmansista maista sekä analyysimenetelmiä ja näytteenottoa. Näiden kolmen asetuksen on arvioitu tulevan voimaan siten, että niiden soveltaminen alkaisi vuoden 2022 loppuun mennessä. Suomessa Ruokavirasto vastaa jäämävalvontasuunnitelman laatimisesta ja toimittaa tulokset EFSA:lle, joka laatii vuosittain jäämäraportin.

Eläinlääkejäämien enimmäismääristä säädetään komission asetuksessa (EU) N:o 37/2010. Asetuksessa on myös määritelty aineet, joiden käyttö eläinten lääkitsemisessä on kielletty, koska niiden jäämille ei ole voitu

asettaa enimmäismäärää (MRL). Neuvoston direktiivillä 96/22/EY kielletään tiettyjen hormonaalista tai tyreostaattista vaikutusta omaavien aineiden ja beta-agonistien käyttö kotieläintuotannossa.

Elintarvikekontaktimateriaaleja koskeva EU-lainsäädäntö

Elintarvikekontaktimateriaalilla tarkoitetaan materiaaleja ja tarvikkeita, jotka ovat suoraan tai välillisesti kosketuksessa tai jotka on tarkoitettu tulemaan kosketukseen elintarvikkeen kanssa. Kaikille elintarvikekontaktimateriaaleille asetetuista yhteisistä vaatimuksista säädetään elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvista materiaaleista ja tarvikkeista annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1935/2004. Lisäksi EU-lainsäädännössä on tuote- ja ainekohtaisia säädöksiä esimerkiksi muoville, keramiikalle ja regeneroidulle selluloosalle.

2.4. Nykytilan arviointi

2.4.1 Elintarvikeeturvallisuus

Maa- ja metsätalousministeriö toteutti vuonna 2014 kyselyn elintarvikelain toimivuudesta. Vastausten mukaan elintarvikelain soveltamisala ja tarkoitus koettiin edelleen lähtökohtaisesti toimiviksi. Omavalvonnan ja viranomaisvalvonnan vastuiden ja velvollisuuksien rajaa ei pidetty täysin selvänä. Riskiperusteisen valvonnan tueksi kaivattiin yhtenäisiä riskinarviointimenetelmiä sekä valtakunnallista ohjeistusta. Lainsäädännön karsimisen todettiin lisäävän joustavuutta, mutta samalla myös tulkinnanvaraisuutta. Valintaa sääntelyn ja ohjeistuksen välillä tulisi arvioida tapauskohtaisesti. Hallinnollisten pakkokeinojen käyttämisen todettiin vaativan paljon resursseja. Toisaalta toivottiin pakkokeinojen käyttömahdollisuuden laajentamista sekä esitettiin eräitä uusia pakkokeinoja kuten hallinnollista seuraamusmaksua. Pidettiin tarpeellisena, että valvontamaksuja voisi periä muustakin kuin suunnitelmallisesta valvonnasta.

Viranomaisvalvonnan ja -tutkimusten tulokset vuodelta 2019 osoittavat, että elintarvikeeturvallisuus on Suomessa hyvällä tasolla. Kotimaassa toimivat elintarvikealan toimijat täyttävät elintarvikeeturvallisuusvaatimukset hyvin. Kotimaassa tuotetut tuotteet eivät sisältäneet kuluttajalle vaarallisia määriä kemiallisia aineita. Ruokamyrkytyksiä aiheuttavia bakteereita esiintyi hyvin vähän tutkituissa elintarvikkeissa. Elintarvikevälitteisten epidemioiden määrä kasvoi 2019 selvästi edellisvuodesta ja epidemioissa sairastuneiden määrä lähes nelinkertaistui. Kasvua selittää norovirus, joka leviää helposti sairastuneiden keittiötyöntekijöiden mukana ja sairastuttaa helposti suuren määrän ihmisiä.

Mikrobiologisen elintarvikeeturvallisuuden hyvän tilanteen säilyttäminen edellyttää jatkuvaa tilanteen seuranta ja tiukkoja bioturvallisuustoimia sekä alkutuotannossa että teollisuudessa. Suomen hyvää salmonellatilannetta haastavat sekä tuontirehujen salmonellalöydösten lisääntyminen että heikommat mahdollisuudet hävittää salmonellaa rehuista formaldehydin käyttökiellon seurauksena. Listeriaepidemioissa sairastuneiden ihmisten määrä on Suomessa tyypillisesti pieni, mutta epidemioita näyttää esiintyvän aikaisempaa useammin.

Elintarvikevalvonnan tuloksia julkaistaan toimijakohtaisilla Oiva-raporteilla. Vuonna 2019 julkaistiin noin 18 000 Oiva-raporttia. Oiva-tulosten mukaan elintarvikeyritysten lakisääteisten vaatimusten toteutuminen on hyvällä tasolla (keskimäärin 87 % A tai B tulos) kaikilla alan sektoreilla. Vain 0,6 %:lla yrityksistä oli vakavia puutteita (D-tulos) elintarvikevaatimusten täyttymisessä. Tulokset ovat samaa tasoa kuin aiempina vuosina. Valvontatietojen julkistamisjärjestelmä on parantanut edelleen elintarvikevalvonnan yhtenäisyyttä sekä tehostanut valvonnan reaaliaikaista tiedonkeruuta ja valvontatiedon hyödyntämistä toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä. Järjestelmä on parantanut myös toimijoiden omaa vastuunottoa.

Valvontaviranomaisten suunniteltu valvonta toteutui pääosin. Osassa tavoitteissa jäätin pääasiassa resurssisyistä. Erityistilanteet, kuten ruokamyrkytys epidemiat ja takaisinvedot, joilla on välitön vaikutus elintarvikeeturvallisuuteen, hoidettiin hyvin.

Kansainvälisten tutkimusten ja muista jäsenvaltioista saatujen käytännön kokemusten perusteella tiedetään, että elintarvikesektori on erityisen altis petokselliselle toiminnalle: kiinnijäämisriski on pieni, voitot ovat usein suuria ja tuomittavat rangaistukset tehdyistä rikoksista ovat usein vaatimattomia. Elintarvikepetosten torjunta ja tutkinta ovat haasteellisia ja elintarvikevalvontaviranomaisten fokus on perinteisesti ollut elintarviketurvallisuuksessa. Elintarvikepetosten määrä kuitenkin kasvaa ja myös Suomessa havaitaan petoksellista toimintaa. Tyypillisiä petoksen kohteita Suomessa ovat alkuperämerkinnät, päiväysmerkinnät tai elintarvikkeen ilmoitetusta poikkeava sisältö. Petoksissa elintarvikkeen ja sen raaka-aineiden jäljitettävyyden on keskeistä. Suomessa on käytössä myös laboratorioanalytiikkaa, jolla voidaan tutkia elintarvikkeen alkuperää ja koostumusta. Elintarvikepetosten torjumisen tehostamiseksi on tiivistetty viranomaisten välistä yhteistyötä elintarvikevalvontaviranomaisten, poliisin talousrikostutkijoiden, syyttäjävirston syyttäjien, verottajan sekä Tullin talousrikostutkijoiden kesken. Lisäksi verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikkö vetää 20 viranomaisen yhteistyötä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjumiseksi. Tehostuneen viranomaisyhteistyön myötä rikostapauksia on saatu vireille poliisilaitoksilla eri puolilla Suomea entistä enemmän. Myös elintarvikealan toimijat ovat etujärjestöjensä kautta ilmaisseet selkeästi halunsa olla mukana elintarvikepetosten vastaisessa työssä. Lisääntyneestä yhteistyöstä ja toimialan tuesta huolimatta elintarvikeketjun rikollisuuden torjuntaan panostaminen on lähivuosien haaste kaikille viranomaisille.

Viranomaistoiminnan tulevaisuuden haasteet liittyvät elintarvikkeiden raaka-ainetuotannon, valmistuksen ja myynnin ylikansallisuuteen, alan yritysten verkottumiseen ja ketjuuntumiseen, monikanavaisen myyntiin ja markkinointiin, uusiin tuotantomuotoihin, teknologian kehittymiseen, kuluttajien eriytyviin ja monimuotoistuviin tarpeisiin, kaupungistumisen vaikutuksiin elintarvikkeiden kulutuksessa ja tuotannossa, väestön ikääntymisen vaikutuksiin, vaarojen sietokykyyn, kiertotalouteen ja ilmastonmuutokseen. Elintarvikepetosten ja etämyynnin valvonta tuovat uudenlaisia haasteita viranomaisvalvontaan. Valvontaa on myös kehitettävä huomioimaan paremmin ketjuyritykset, joissa vastuu toiminnan vaatimustenmukaisuudesta voi jakautua ketjun eri toimijoiden kesken. Myös logistiikan solmukohtiin, kuten varastoihin tulee kiinnittää huomiota eri tavalla. Valvonnan riskiperusteisuuden ja paikallisvalvonnan yhtenäisyyden parantaminen sekä viranomaistoiminnan yleinen tehostaminen ja digitalisointi ovat edelleen lähitulevaisuuden tavoitteita.

Elintarvikeviennin edistäminen myös viranomaistoimissa on Suomen kilpailukykyyn kannalta tärkeä painopistealue. Elintarvikkeiden vienti EU-alueen ulkopuolelle edellyttää viranomaisyhteistyötä viennin kohdemaan viranomaisten kanssa, ilman tätä yhteistyötä vientilupia on hankalaa tai mahdotonta saada. Viranomaisten rooli viennin edistämässä kasvaa edelleen, kun viennin kohdemaiden vaatimukset viejämille, vientiyrityksille ja tuotteille lisääntyvät. Vuonna 2019 Suomen elintarvikeviennin rahallinen arvo kasvoi edellisvuoden noin 1,55 miljardista € noin 1,75 miljardiin €. Myös määrällä mitattuna elintarvikkeiden vienti kasvoi vuonna 2019 16 % edelliseen vuoteen verrattuna.

Elintarviketurvallisuuksien viranomaistehtäviin käytettiin vuonna 2019 noin 747 htv. Luvut eivät sisällä Lapin aluehallintoviraston järjestämää poron lihantarkastusta eikä Ruokaviraston palkkioperusteisten tarkastuseläinlääkärien työaikaa. Luvuissa ei myöskään ole mukana viranomaisnäytteiden tutkimiseen paikallislaboratorioissa käytettyä työpanosta.

Hygieniapassitestaajien työaika on arvio.

Taulukko 1: Viranomaisten elintarvikevalvontatehtäviin käytetyt henkilöresurssit henkilötyövuosina 2016-2019

Viranomainen	2019	2018	2017	2016
Ruokavirasto	357*			
Evira		338	338	324**
ELYt***	28,3	26	25,4	24,3**
AVIt	9,6***	19	23,8	25,5***
kunnat	285****	270	257	230,4
Tulli	32	30	30***	80
Valvira	1,5	1,3	1,6	1,1
Puolustusvoimat	1,6	2	2,6	2,2
Ahvenanmaa (arvio)	5,4	5,4	5,4	5,4
Muu ml. valtuutetut tarkastajat	26,2	14,3	14,3	14,3

Yhteensä	746,6	706,5	698	707
-----------------	-------	-------	-----	-----

* elintarviketurvallisuuden valvonta, laboratoriopalvelut ja riskinarviointi sekä tieteellinen tutkimus

** luomuvalvonta on laskettu mukaan vuodesta 2016 alkaen

*** laskentaperuste muuttunut

**** arvio

2.4.2 Terveysturvallisuuden valvonnan maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon lakeja muutettiin vuonna 2006 siten, että ympäristöterveydenhuollon keskusviranomaisten tulee laatia ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvontaohjelma, joka ohjaa keskusviranomaisten omien toimialakohtaisten valvontaohjelmien laadintaa. Lisäksi kuntien tulee laatia kunkin lain mukainen oma kunnallinen valvontasuunnitelma, jotka yhdistetään kunnassa yhteiseksi ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaksi. Valvontasuunnitelman laatimisessa tulee ottaa soveltuvin osin huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Samassa yhteydessä edellä mainittujen lakien mukaisten kuntien toimeenpanemien suoritteiden maksullisuutta laajennettiin siten, että kuntien tulee periä maksu edellä mainitun valvontasuunnitelman mukaisista säännöllisistä tarkastuksista, näytteenotosta ja tutkimuksista.

Uudistuksen tavoitteena oli yhdenmukaistaa keskusviranomaisten toimeenpanemaa kuntien valvonnan ohjausta sekä parantaa ympäristöterveydenhuollon valvonnan suunnitelmallisuutta. Lisäksi tavoitteena oli turvata kunnan ympäristöterveydenhuollon voimavaroja nykyistä paremmin. Ympäristöterveydenhuollon valvonnan maksullisuuden laajentamista pohtinut työryhmä esitti muistiossaan (STM työryhmämuistio 2003:30), että suunnitelmallisen valvonnan maksullisuudella tultaisiin keräämään 60 % valvonnan kustannuksista toiminnanharjoittajilta.

Valvonnan maksullisuus on nykyisen lainsäädännön mukaan sidottu suunnitelmalliseen valvontaan siten, että suunnitelmallisesti tehdystä tarkastuksesta voidaan laskuttaa tuotantokustannuksiin perustuva maksu kunnan hyväksymän taksan mukaisesti.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntöön tehdyt muutokset eivät ole johtaneet toivottuun maksukertymään. Valvonnassa peritään pieniä ja yksittäisiä maksuja, joiden maksutuotot jäävät vaatimattomiksi, noin 10 % kokonaiskustannuksista.

Suunnitelmallisen valvonnan suoritteista perittävä maksullisuus ohjaa osaltaan myös tekemään niitä valvontasuoritteita, joista maksu voidaan periä. Koska maksuja on voitu periä erityisesti suunnitelmallisista tarkastuksista, ei ohjauksen ja neuvonnan sekä muiden ei-maksullisten valvontakeinojen rooli valvonnan välineenä ole kehittynyt riittävästi. Valvonnan maksullisuuden ei tulisi ohjata valvontaa siten, että kulloinkin vaikuttavinta valvonnan muotoa ei käytettäisi.

3 Tavoitteet

3.1 Elintarvikelaki

Esityksen perimmäisenä tavoitteena on jatkaa edelleen sääntelyn ja valvonnan sujuvoittamista vaarantamatta kuitenkaan elintarviketurvallisuutta. Elintarvikesektorin muuttunut toimintaympäristö asettaa uusia haasteita sekä elintarvikealan toimijoille että valvontaviranomaisille. Tästä johtuvat lainsäädännön muutostarpeet otetaan esityksessä huomioon. Antamalla uusi elintarvikelaki pyritään myös parantamaan lain käytettävyyttä jäsentämällä lukuisista muutoksista aiheutunutta hajanaisuutta. Samalla elintarvikelakia päivitetään edelleen vastaamaan EU-lainsäädännön nykytilaa. Elintarvikelainsäädännön yhdenmukaistamisella ja kehittämisellä varmistetaan elintarvikkeiden terveydellinen ja taloudellinen turvallisuus. Selkeä lainsäädäntö lisää yrittäjien toimintavarmuutta sekä ehkäisee epätervettä kilpailua. Lain selkeyttämisellä parannettaisiin elintarvikealan toimintaedellytyksiä koko elintarvikeketjun osalta.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 178/2002 vahvistetaan periaate, että ensisijainen vastuu elintarvikkeiden ja rehujen turvallisuudesta on elintarvikealan toimijalla. Viranomaisten velvollisuus on omilla toimillaan varmistaa, että elintarvikealan toimijat täyttävät heitä koskevat velvoitteet. Elinkeinoharjoittajan ensisijaisesta vastuusta elintarvikkeiden turvallisuudesta sekä velvollisuudesta omavalvonnan toteuttamiseen säädetään jo voimassa olevassa kansallisessa lainsäädännössä. Valvonnan kehittämisellä tuetaan tätä periaatetta ja luodaan luottamusta markkinoille. Samalla kehitetään viranomaisten ja toimijoiden välistä luottamusta.

Esityksen tavoitteena on lisätä tasapainoa elintarvikeeturvallisuuden varmistamisen ja elintarvikealan toimintaedellytysten turvaamisen kesken. Virallisen valvonnan kehittämisessä keskeistä on valvonnan vaikuttavuuden ja tehokkuuden kehittäminen. Viranomaisvalvonta on nähtävä laajempuna kokonaisuutena eikä pelkästään valvontakäynteinä. Valvonnan rajalliset resurssit on kyettävä kohdentamaan niin, että pystytään valvomaan sekä sitä toimijoiden suurta joukkoa, joka lähtökohtaisesti hoitaa asiansa hyvin että sitä pientä toimijoiden vähemmistöä, joka ei hallitse elintarvikelainsäädännön vaatimuksia tai joka toimii tietoisesti määräysten vastaisesti. Maksusäännösten uudistamisella luodaan ennustettavuutta. Viranomaisten paremmilla mahdollisuuksilla puuttua esimerkiksi epäilyihin elintarvikepetoksista ja -vääräksistä luodaan luottamusta ja parannetaan markkinoiden toimintaa.

Elinkeinoharjoittajien etu on saada lainsäädännön vastaisesti toimivat toimijat kuriin. Uusi nopea pakkokeino, elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu edesauttaisi tämän tavoitteen saavuttamista.

Elintarvikelain uudistamisen yhteydessä arvioidaan myös lain nojalla annetut alemman asteiset säädökset. Tavoitteena on, että jatkossa asetuksia olisi selkeästi nykyistä vähemmän.

3.2 Terveysturvallisuuslaki

Esityksen tavoitteena on parantaa kuntien terveysturvallisuusvalvonnan kustannusvastaavuutta ja yhdenmukaistaa ympäristöterveydenhuollon lakeja valvonnan maksullisuudessa, jotta valvonnan ohjaus ja soveltaminen olisi helpompaa ja käytännöt saataisiin valtakunnallisesti yhdenmukaisemmaksi.

Lisäksi on tarkoituksena edistää kuntien toimintavapautta palvelujen järjestämisessä siten, että maksullisuus mahdollistaisi käyttämään valvonnan keinoja nykyistä monipuolisemmin.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Elintarvikelaki

Lakiin esitetyissä muutoksissa on kyse joko kansallisen lainsäädännön kehittämisen tarpeesta tai EU-lainsäädännön edellyttämien muutosten tekemisestä. Kansallinen muutostarve on syntynyt valvontatyössä tunnistetuista kehityskohteista tai epäkohdista sekä sidosryhmien kuulemisissa esiin tulleista ehdotuksista.

Lain tarkoitus ja soveltamisala vastaisivat pitkälti nykyisen elintarvikelain tarkoitusta ja soveltamisalaa. Lain soveltamisalaa on kuitenkin täsmennetty elintarvikekontaktimateriaalien osalta.

Nykyisessä laissa on paljon informatiivisia viittauksia EU-lainsäädännön säännöksiin. Nämä on poistettu, koska EU-asetuksia sovelletaan sellaisenaan eikä niitä tarvitse eikä saa panna kansallisesti täytäntöön.

Laissa käytetään mahdollisimman pitkälle EU-lainsäädännön termejä. Näin sekä toimijoiden että valvontaviranomaisten on helpompi soveltaa EU-lainsäädännön säännöksiä kansallisen lainsäädännön rinnalla.

Taulukko 2: Laissa käytettävät termit

Voimassa oleva laki	Ehdotus
eläimistä saatava elintarvike	eläinperäinen elintarvike
ilmoitettu elintarvikehuoneisto	rekisteröity elintarvikehuoneisto
laitos	hyväksytty elintarvikehuoneisto
tarkastuseläinlääkäri	virkaeläinlääkäri
lihantarkastaja	virallinen avustaja
hyväksytty laboratorio	virallinen laboratorio nimetty omavalvontalaboratorio
ulkopuolinen asiantuntija	toimeksiannon saanut elin tai luonnollinen henkilö
terveysvaara	vaara

Elintarvikemääräyksissä olevat määritelmät on koottu mahdollisimman kattavasti uuteen elintarvikelakiin, jotta alemman asteisissa säädöksissä ei tarvitse erikseen määritellä käsitteitä.

Elintarvikevalvonnan organisointi vastaisi pääosin voimassaolevan lainsäädännön säännöksiä. Hallituksen sote-ministerityöryhmä linjasi helmikuussa 2020, että ympäristöterveydenhuollon tehtäviä ei tässä vaiheessa sisällytetä maakunnan tehtäviin. Tehtävien siirtoa maakunnille selvitetään myöhemmin monialaisen maakunnan valmistelun yhteydessä. Elintarvikemääräysten täytäntöönpanon suunnittelu ja ohjaus olisi edelleen maa- ja metsätalousministeriön tehtävä. Keskusviranomaisena elintarvikevalvontaa suunnittelisi, ohjaisi ja kehittäisi Ruokavirasto, joka myös erikseen säädetyissä tilanteissa suorittaisi valvontaa. Aluehallintovirasto suunnittelisi ja ohjaisi elintarvikevalvontaa sekä erikseen säädetyissä tilanteissa valvoisi elintarvikemääräysten noudattamista toimialueellaan. Kunta huolehtii elintarvikevalvonnasta alueellaan. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle kuuluisivat alkoholijuomien valvontatehtävät. Muita elintarvikelain mukaisia valvontaviranomaisia olisivat Puolustusvoimat ja Tulli sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset.

Laboratorioita koskevat säännökset vastaavat sisällöllisesti pääosin nykyisen lain säännöksiä. Säännökset on mukautettu vastaamaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 vaatimuksia ja terminologiaa.

Hallinnollisia pakkokeinoja koskevat säännökset vastaisivat suurelta osin nykyisen lain säännöksiä. Kieltoa ja haltuunottoa koskevia kriteereitä on muutettu siten, että edellytyksenä pakkokeinon käyttämiselle ei enää olisi se, että vaaraa ei voida muulla tavoin estää. Kielto voitaisiin määrätä myös siinä tapauksessa, että aiheutuva vaara ei ole vakava, mutta määräystenvastaisuutta ei ole mahdollista poistaa. Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi kieltää elintarvikkeen ja elintarvikekontaktimateriaalin markkinoinnin ja velvoittaa markkinoinnin oikaisuun. Nykyisin markkinointiin liittyviä pakkokeinoja voi käyttää ainoastaan Ruokavirasto. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uutena pakkokeinona elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu. Rangaistusluonteisella hallinnollisella seuraamusmaksulla pyritään toisaalta ennaltaehkäisemään elintarvikemääräysten vastaista toimintaa ja toisaalta nopeasti ja tehokkaasti estämään sen jatkaminen.

Elintarvikevalvonnan luonnetta ja tulopohjaa muutettaisiin ottamalla käyttöön kuntien tekemän suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevilta toimijoilta vuosittain perittävä 150 € perusmaksu. Nykyinen suoriteperusteinen maksujärjestelmä jäisi voimaan, joskin viranomaisen valvontasuunnitelman mukainen näytteenotto ja näytteiden tutkiminen katettaisiin valvonnan perusmaksulla. Muutoksella on tarkoitus vahvistaa elintarvikevalvonnan valmentavaa roolia ja mahdollistaa nykyistä monimuotoisempi viranomaistyö. Vuosittainen perusmaksu olisi niin toimijalle kuin viranomaiselle ennustettavampi rahaerä, ja kerran vuodessa tapahtuvana sen kerääminen olisi tehokasta. Tulopohja myös laajenisi, kun uusi perusmaksu kerättäisiin miltei nykyisuuruisten suoritelaskujen päälle. Valvonnan perusmaksun maksaisivat kaikki suunnitelmalliseen elintarvikevalvontaan kuuluvat toimijat, eivätkä vain ne, joiden luona on käyty valvontakäynnillä. Nykyjärjestelmällä katetaan maksuilla korkeintaan 15 % elintarvikevalvonnan kuluista ja siirtymällä nyt esitettyyn maksujärjestelmään tämä luku nousisi kunnasta riippuen noin 40–50 %:iin. Suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piiriin kuuluu tällä hetkellä noin 53 000 valvontakohdetta, joista

arviolta 62 % ovat sellaisia, joihin tehdään tarkastuskäynti harvemmin kuin kerran vuodessa. Edellä mainitut maksaisivat niistä vuosista jolloin ei ole valvontakäyntiä elintarvikevalvonnasta vain 150 € vuosimaksun, mutta heilläkin olisi käytössään kaikki elintarvikevalvonnan hyödyt: ruokamyrkytys-epidemioiden selvittäminen, neuvontapalvelut, koulutusmateriaalit, Oiva-tarkastusten tulosten julkistaminen, hygieniapassijärjestelmä sekä elintarvikemääräysten rikkomiseen syyllistyneiden kilpailijoiden pitäminen poissa toimialalta.

4.1.2 Terveysturvallisuuslaki

Terveysturvallisuuslain suunnitelmallisesta valvonnasta perittäisiin jatkossa kunnan taksan mukaisten valvontamaksujen lisäksi vuosittainen valvonnan perusmaksu. Valvonnan perusmaksu olisi kiinteä 150 € suunnitelmallisen valvonnan piiriin kuuluville toimintoille ja se perittäisiin vuosittain. Ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä, tarkastuksista, asiakirjatarkastuksista, näytteenotoista ja tutkimuksista perittäisiin kunnan hyväksymän taksan mukainen maksu, joka olisi suhteutettu tarkastukseen käytettävään aikaan. Näin riskialttiimmat valvontakohteet, joihin kohdistuu eniten valvontatarvetta, maksaisivat valvonnasta yhä eniten ja vähäriskisemmät sekä ne, jotka omavalvonnallaan panostavat terveysturvallisuuden hallintaan, voisivat säästää valvontamaksuista. Minimissään vuosittainen maksu olisi 150 € perusmaksu.

Valvonnan perusmaksun ulkopuolelle jäisivät sellaiset pienimuotoiset toimijat, joille valvonnan perusmaksu olisi ilmeisen kohtuuton suhteessa toiminnasta syntyvään valvonta- ja ohjaustarpeeseen. Valvonnan perusmaksun ulkopuolelle jäisivät yksityiset elinkeinonharjoittajat ja sellaiset yhdistykset, jotka eivät ole työnantajarekisterissä sekä pienet talousvetä toimittavat laitokset. Lisäksi valvonnan perusmaksun ulkopuolelle jäisivät myös lain 13 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaiset ilmoituksenvaraiset toiminnot, joilta terveysturvallisuusviranomaisen on oman harkintansa perusteella edellyttävä ilmoitusta. Näiltä kaikilta perittäisiin kuitenkin valvonnasta kunnan taksan mukaiset valvontamaksut.

Ehdotuksen lähtökohtana olisi kattaa vuosittaisella valvonnan perusmaksulla sellaisen suunnitelmallisen valvonnan kuluja, jonka suoriteperusteista taksoittamista olisi vaikea määrittää tai johon suoriteperusteinen maksu ei muutoin soveltuisi. Vuosittaiseen perusmaksuun sisältyviä valvontatoimenpiteitä olisivat esimerkiksi valvontakohteiden mahdollinen digitaalinen etävalvonta, toiminnanharjoittajalle tarjottava koulutus ja annettu ohjeistus sekä talousveden, uimaveden ja allasveden valvontaan liittyvien valvontatutkimusohjelmien, seurantakalenterien ja näytteenottosuunnitelmien laatiminen sekä vesiepidemioiden selvittämiseen liittyvä työ.

Ulkopuolisten tekemät valvontaa tukevat toimenpiteet laskutettaisiin kuitenkin erikseen, kuten esimerkiksi näytteiden analysoinnin laskuttaisi laboratorio suoraan toiminnanharjoittajalta ja toimeksiannon saaneen elimen tai luonnollisen henkilön tekemät tutkimukset laskuttaisi ulkopuolinen asiantuntija suoraan toiminnanharjoittajalta taikka viranomaisen välityksellä toteutuneiden kustannusten mukaisesti.

Suunnitelmallisen valvonnan maksullisuuden lähtökohtana olisi se, että valvontaan liittyvien maksujen määrä vastaisi likimain valvonnasta aiheutuneita kustannuksia, mutta maksun ei edellytettäisi vastaavan täsmällisesti vain kyseisen kohteen tarkastamisesta aiheutuneita kustannuksia niin kuin nykyisin.

Muun kuin suunnitelmallisen valvonnan maksut perittäisiin vastaavalla tavalla kuin voimassa olevassa laissa siten, että ne määriteltäisiin kunnan taksassa ja maksut vastaisivat enintään valvonnan tuottamisesta aiheutuneita kuluja.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Vuoden 2019 hallitusohjelmassa yksi strateginen kokonaisuus on elinvoimainen Suomi, jonka yksi osakokonaisuus on elinvoimainen ja kannattava elintarviketalous. Hallitusohjelman mukaan tämän tavoitteen saavuttamiseksi jatketaan edelleen sääntelyn ja valvonnan sujuvoittamista. Hallitusohjelmassa todetaan myös, että toteutetaan elintarvikelain kokonaisuudistus.

Ehdotetuilla muutoksilla pyritään toteuttamaan hallitusohjelmaa luomalla positiivisia vaikutuksia sekä elintarvikealan toimijoihin sekä viranomaisiin. Esityksellä pyritään edelleen sujuvoittamaan sääntelyä elintarviketurvallisuutta kuitenkin vaarantamatta parantamalla lain käytettävyyttä. Jäsenetään lukuisten muutosten aiheuttamaa hajanaisuutta ja päivitetään laki vastaamaan EU-lainsäädännön nykytilaa. Esityksellä pyritään parantamaan valvonnan vaikuttavuutta ja mahdollisuutta kohdentaa valvontaa erityisesti sellaisiin toimijoihin, jotka valvontaa eniten tarvitsevat ja joiden valvonnasta olisi eniten hyötyä. Esityksellä pyritään myös kehittämään valvontaviranomaisten ja toimijoiden välistä työnjakoa siten, että viranomaisen pyrkii erityisesti ohjaamaan toimijaa. Vastaavasti toimijan omia hyviä käytänteitä, kuten elintarviketurvallisuusjärjestelmiä voidaan hyödyntää riskiperusteisessa valvonnassa. Hallinnollisia pakkokeinoja on muokattu vastaamaan nykyistä toimintaympäristöä ja valvontamaksujärjestelmän kustannusvastaavuutta on parannettu.

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

4.2.1.1 Yritystaloudelliset vaikutukset

Elintarvikelaki

Elintarvikealan toimijoiden toimintaedellytyksiä parannetaan selkeyttämällä lain esitystapaa. Voimassa olevan lain useiden muutosten takia hajanaiset säädökset on jäsenetty uudelleen helpommin ymmärrettävään muotoon. Olennainen osa elintarvikelain uudistamisesta on lain nojalla annettujen keskeisten elintarvikehygieniasetusten kokoaminen kolmen asetuksen alle, jotka muodostavat lain kanssa johdonmukaisen kokonaisuuden. Laissa on näissä asetuksissa käytettävien käsitteiden määritelmät, jotka on päivitetty vastaamaan voimassa olevaa EU-lainsäädäntöä. EU-lainsäädännön sisällön kuvaamisesta uudelleen kansallisessa lainsäädännössä on luovuttu. Voimassa olevia EU-asetuksia sovelletaan sellaisenaan, eikä niitä tarvitse eikä saa panna kansallisesti täytäntöön. Uudistuksilla luodaan keskeisestä kansallisesta elintarvikelainsäädännöstä koherentti kokonaisuus, joka toimijoiden on helpompi omaksua ja ymmärtää.

Elintarvikealan toimintakenttää on laissa selkeytetty siten, että valvontaa voidaan kohdentaa eniten ohjausta ja valvontaa tarvitseviin toimijoihin. Tällä luodaan luottamusta elintarvikealalla ja pyritään samalla hyödyntämään alan jo olemassa olevia hyviä käytänteitä.

Lain pakkokeinoihin ehdotetaan lisättäväksi elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu. Tästä 300–5000 €suuruudesta seuraamusmaksusta aiheutuisi kustannuksia vain toimijalle, joka ei noudata elintarvikemääräysten vaatimuksia.

Voimassa olevan lain mukaan kunnan tulee periä hyväksymänsä taksan mukainen maksu laissa säädetystä valvontatoimenpiteistä. Vuonna 2017 kunnan elintarvikevalvonnasta perittiin elintarvikelain perusteella maksuja sekä elintarvikehuoneistojen hyväksymisestä että suunnitelmallisesta valvonnasta. Yhteensä elintarvikevalvonnasta kerätiin vuonna 2017 kunnissa maksuja noin 4 miljoonaa €. Kerättyjen maksujen määrä on ollut tätä edeltävinä vuosina nouseva: 2016 4,4 miljoonaa €, 2015 3,9 miljoonaa € ja 2014 3,5 miljoonaa €. Elintarvikevalvonnan kustannusten arvioidaan olevan kunnissa noin 25-30 miljoonaa € vuodessa, joten valvontamaksuilla katetaan noin 12-14 % valvonnan kustannuksista. Kunnat subventoivat näin ollen edelleen valvonnan kustannuksia, vaikka maksullisuus onkin parantunut. Vuoden 2015 hallituksen strategisessa ohjelmassa (liite 3) todettiin, että lupa- ja valvontaviranomaistoiminnassa siirrytään kohti kustannusvastaavuutta. Lakeina, joissa voitaisiin siirtyä kustannusvastaavuuteen, mainittiin esimerkiksi elintarvikelaki ja terveydensuojelulaki.

Esitysehdotuksen tavoitteena on parantaa elintarvikevalvonnasta perittyjen maksujen kustannusvastaavuutta. Esityksen tavoitteena olisi lisätä elintarvikevalvonnan maksukertymää perimällä saman suuruinen 150 € vuosittainen perusmaksu lähtökohtaisesti kaikilta kunnan suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevilta toimijoilta. Maksujärjestelmä olisi perusmaksun osalta yksinkertaisempi, selkeämpi ja ennakoitavissa oleva. Tämä jakaisi maksuvastuun kaikille ilmoituksen tehneille ja valvontaviranomaisen hyväksymille

toimijoille, eikä ainoastaan niille, joihin kohdistuu kyseisenä vuotena maksullisia valvontatoimenpiteitä. Maksukertymä jakaantuisi tasaisemmin kaikkien maksuvelvollisten kesken ja olisi kunnille nykyisiä kertymiä paremmin ennustettavissa. Koska maksu perittäisiin kalenterivuoden alussa automaattisesti kaikilta maksuvelvollisilta toimijoilta, terävöittäisi se maksujen perimistä ja tarkoittaisi siten valvonnasta kertyvien maksutulojen kasvamista kohti kustannusvastaavuutta.

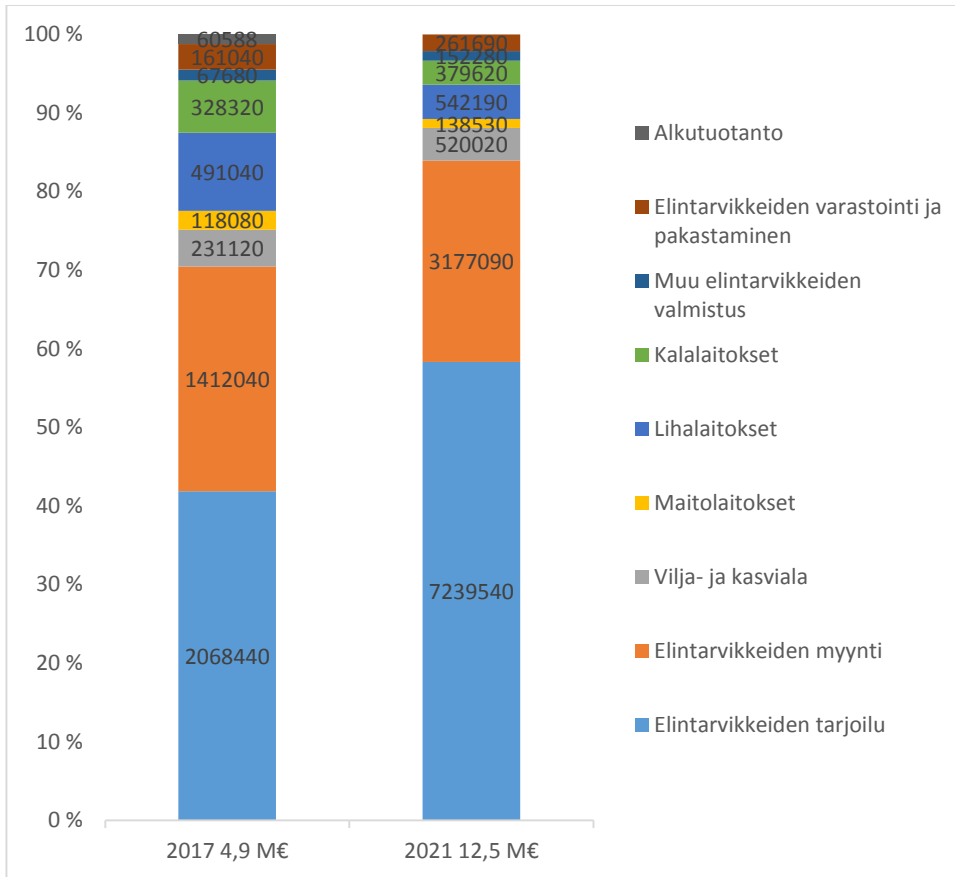
Suurimmat elintarvikelain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevat valvontakohteet (Ruokaviraston riskiluokat 5–9) ovat kala-, liha- tai maitoalan hyväksytyt elintarvikehuoneistot. Tällaisten hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen, joita Suomessa on yhteensä noin 500 kpl, tarkastusmaksut ovat olleet noin 300–500 €/käynti ja tarkastustiheys noin 2–10 kertaa vuodessa. Valvontakohteiden valvontamaksut ovat näin ollen olleet keskimäärin noin 700–5 000 € vuodessa. Pienemmät valvontakohteet (riskiluokat 1–4) ovat erisuuruisia rekisteröityjä elintarvikehuoneistoja, pienistä myynti- ja tarjoilupaikoista aina suurkeittiöihin ja pieniin hyväksytyihin elintarvikehuoneistoihin asti. Näiden kohteiden, joita Suomessa on yhteensä noin 50 000 kpl, valvontamaksut ovat olleet pienempiä johtuen pienemmästä valvontatarpeesta: tarkastusmaksut ovat olleet 120–340 €/käynti ja tarkastustiheys on vaihdellut välillä kerran puolessa vuodessa – kerran kolmessa vuodessa. Valvontamaksut näissä valvontakohteissa ovat siis olleet keskimäärin 75-700 € vuodessa. Edellä kuvattujen valvontakäyntimaksujen lisäksi kunnissa on myös peritty valvontakohteiden ilmoitus- ja käsittelymaksuja rekisteröidyiltä elintarvikehuoneistoilta noin 120–160 € ja hyväksytyiltä elintarvikehuoneistoilta käytetyn työajan mukaan, noin 60 €/h. Edellä mainittuja tarkastus-, ilmoitus- ja käsittelymaksuja on tarkoitus jatkossakin periä kunnan taksan mukaisesti kaikkia toimijoita koskevan 150 € perusmaksun lisäksi.

Toimijoille suunnitelmallisesta elintarvikevalvonnasta aiheutuneet kustannukset ovat olleet tähän asti verrattain pieniä (keskimäärin 78 € vuodessa/valvontakohte), eivätkä maksut ole riittäneet läheskään kattamaan kuntapohjaisen valvonnan kuluja. Jos valvontamaksu perittäisiin ehdotetulla tavalla kunnissa kattavasti kaikilta suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevilta valvontakohteilta, kuten jo voimassa olevan lainsäädännön mukaan on ollut tarkoitus, lisääntyisi elintarvikevalvonnasta perittävien maksutulojen määrä nykyisestä 4,9 miljoonasta € noin 12,5 miljoonaan €. Tämä mahdollistaisi toiminnan tehostamisen ja puuttuvien lisäresurssien hankkimisen valvontayksiköihin niin, että valvontaa voitaisiin toteuttaa nykyistä kattavammin. Myös toimijoiden nykyistä tehokkaampi neuvonta ja ohjaus olisi mahdollista.

Myös ne elintarvikealan toimijat, joiden toimintaan ei joka vuosi kohdistu valvontakäyntejä, hyötyisivät ehdotetusta valvonnan vuosimaksusta siten, että heillä olisi aiempaa paremmat mahdollisuudet saada viranomaisen asiantuntijapalveluja oman toimintansa tueksi. Lisäksi toimijat hyötyvät siitä, että viranomaiset valvonnalla huolehtivat, että kukaan ei saa kilpailuetua elintarviketurvallisuuteen liittyvien velvoitteiden laiminlyönnistä ja elintarvikealan yleinen maine säilyy hyvänä. Kaikki elintarvikealan toimijat voivat myös tarvittaessa hyödyntää sellaisia elintarvikevalvonnan yleisiä palveluja kuin ruokamyrkytys-epidemioiden selvittäminen, viranomaisten monikieliset koulutusmateriaalit, Oiva-tarkastusten tulosten julkistaminen sekä hygieniapassijärjestelmä.

Kuva 3: Yritystyyppien suhteellinen osuus maksukertymästä (arvio) 2017 ja 2021

Elintarvikevalvonnan voimavarojen turvaamiseksi on ohjauksella varmistettava, että kunnan ympäristöterveydenhuoltoyksikön valvonnastaan perimät maksut voitaisiin käyttää yksikön toiminnan kehittämiseen, esimerkiksi tarvittavan lisähenkilöstön palkkaamiseen.

Pieniä eläinmääriä teurastavien teurastamoiden lihantarkastus- ja valvontakustannukset ovat suhteellisesti huomattavasti korkeammat kuin suurilta teurastamoilta perityt maksut. Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan voimassa olevan lain tavoin säädettäväksi edelleen, että valtion maksuperustelain mukaisesta kustannusvastaavuudesta voitaisiin poiketa ja pieniltä teurastamoilta ja riistan käsittelylaitoksilta perittäviä valtion maksuja olisi mahdollista kohtuullistaa valtion talousarvioon otettavalla määrärahalta. EU-lainsäädännön edellyttämät vähimmäismaksut olisi kuitenkin aina perittävä. Maksujen suuruudesta säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Terveydensuojelulain valvontamaksut

Vuonna 2018 terveydensuojelulain valvonnasta perittiin maksuja yhteensä noin 2,3 miljoonaa €. Suunnitelmallisen valvonnan osuus maksuista oli noin 2 miljoonaa € (86 % maksuista) ja muun kuin suunnitelmallisen valvonnan maksujen osuus oli noin 0,3 miljoonaa € (14 % maksuista). Suunnitelmallisen valvonnan maksullisuus ei ole toistaiseksi lisännyt maksutuloja toivotulla tavalla. Maksullisuudella on kuitenkin turvattu valvontajärjestelmän ylläpitoa sen verran, että valvontahenkilöstön määrää ei ole vähennetty.

Ehdotettujen muutosten myötä terveydensuojelun suunnitelmallisen valvonnan maksutulojen arvioidaan kasvavan noin 4,0 miljoonalla € 2,3 miljoonasta noin 6,3 miljoonaan €. Tämän arvioidaan kattavan noin 60–80 % terveydensuojelun suunnitelmallisen valvonnan kuluista ja mahdollistaisi valvonnan toteuttamista nykyistä kattavammin. Myös nykyistä tehokkaampi toiminnanharjoittajien omavalvonnan tukeminen ja eri

valvontakeinojen soveltaminen lisääntyisi. Edellytyksenä olisi kuitenkin se, että maksutulo kohdistuisi ympäristöterveydenhuollolle.

Tällaisten kohteiden vuosittaiset maksut ovat olleet keskimäärin noin 400–1000 € vuodessa. Muiden kohteiden maksut ovat olleet tätä pienempiä riippuen valvontatarpeesta. Kuitenkin esimerkiksi koulujen ja oppilaitosten valvonta voi toisinaan työllistää hyvinkin paljon. Kauneudenhoitolan tai muun ihon käsittelyn valvontamaksu on ollut noin 100–200 €/kerta ja kyseiset kohteet tarkastetaan noin kolmen vuoden välein.

Valvontamaksut ovat olleet tähän asti verrattain pieniä (keskimäärin 240 €/valvontakohte), eivätkä maksut ole riittäneet kattamaan valvonnan kuluja. Suurimmat terveydensuojelulain nojalla suunnitelmallisesti valvottavat kohteet ovat talousvettä toimittavat laitokset, uimarannat sekä kylpylät ja uimahallit. Esimerkiksi suuren talousvettä toimittavan laitoksen tarkastusmaksut ovat olleet noin 600 €/kerta ja tarkastustiheys noin kerran vuodessa. Muiden kohteiden maksut ovat olleet tätä pienempiä riippuen valvontatarpeesta. Kuitenkin esimerkiksi koulujen ja oppilaitosten valvonta voi toisinaan työllistää hyvinkin paljon. Kauneudenhoitolan tai muun ihon käsittelyn valvontamaksu on ollut noin 120 € tarkastukselta ja kyseiset kohteet tarkastetaan noin 3–4 vuoden välein.

Ne toiminnanharjoittajat, joihin ei kaikkina vuosina kohdistu suoria tarkastustoimenpiteitä, hyötyvät valvontajärjestelmästä kuitenkin siten, että heillä on mahdollisuus saada viranomaisen ohjausta oman toimintansa tueksi. Lisäksi toiminnanharjoittajat hyötyvät siitä, kun viranomainen huolehtii, että kukaan ei saa kilpailuetua terveydensuojeluun liittyvien velvoitteiden laiminlyönnistä. Toimiva valvontajärjestelmä vaikuttaa myös toimialan yleiseen maineeseen.

Ympäristöterveydenhuollon valvontamaksut

Esitysehdotuksella parannettaisiin ympäristöterveydenhuollon valvonnasta perittyjen maksujen kustannusvastaavuutta. Lähtökohtaisesti jo nykyisenkin lainsäädännön nojalla vuodesta 2006 lukien valvonnan kustannukset ovat kuuluneet elinkeinon maksettaviksi. Ennen tätä valvonta järjestettiin pääasiassa veroveroin. Koska kunnat ovat nykyisen lainsäädännön nojalla laskuttaneet toiminnanharjoittajia ja toimijoita maltillisesti, eikä valvontakustannusten kustannusvastaavuus ole noussut 10–15 % korkeammaksi, on maksujärjestelmää perusteltua tehostaa esitysehdotuksen mukaisesti. Kunnat ovat myös elinkeinopoliittisista syistä voineet subventoida alueensa elinkeinonharjoittajia, mikä näkyy osin pieninä maksukertyminä ja tuntitaksoina. Yrityskohtaiset maksut kasvaisivat valvonnan perusmaksun verran, eli 150 € vuodessa. Näin ollen toiminnanharjoittajilta perittävien maksujen kokonaismäärä kasvaa.

4.2.1.2 Kuntataloudelliset vaikutukset

Voimassa oleva lainsäädäntö edellyttää valvontamaksujen perimistä ja valvontamaksut on otettu käyttöön kaikissa kunnallisissa valvontayksiköissä. Maksukertymä on jäänyt kuitenkin pieneksi. Vaikka ympäristöterveydenhuollon valvonnalla on pitkä historia, valvonnan maksullisuus on suhteellisen uusi asia, mikä on ollut osaltaan syynä kuntien varovaiseen laskuttamiseen. Tarkastuskohtaiset maksut ovat pieniä ja maksukertymät heikosti ennakoitavissa. Kunnat eivät ole aina myöskään laskuttaneet kunnallisia toimijoita, mikä on osaltaan vähentänyt maksukertymää. Kunnan sisäisen laskutuksen osuus elintarvikevalvonnassa on arvioitu olevan noin 25 % ja terveydensuojeluvälvonnassa noin puolet.

Valvontamaksuilla katetaan tällä hetkellä vain noin 10-15 % ympäristöterveydenhuollon valvonnan kaikista kustannuksista, muutoin valvontaa tehdään verovaroin. Toisaalta suuri osa nimenomaan terveydensuojelulain mukaisista valvontakohteista on ollut kunnan omaa toimintaa, jolloin valvontamaksut ovat olleet rahansiirtoa momentilta toiselle, eivätkä ne varsinaisesti ole lisänneet kunnan tuloja.

Kunnan taloussuunnittelussa ja rahatoimen hoidossa keskeinen elementti on ennakoitavuus, mikä luo edellytykset pitkäjänteiselle toiminnalle. Kiinteä vuosittainen perusmaksu helpottaisi osittain taloussuunnittelua ja yhteistoiminnan järjestämistä valvonnan perusmaksun puitteissa. Kunnan talouden

kokonaisuuden kannalta on lisäksi huomattava, että tehokkaasti ja monipuolisesti hoidetulla valvonnalla terveyshaittojen ennaltaehkäisy saattaa merkitä huomattavia säästöjä esimerkiksi home- ja kosteusvaurioiden sekä ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden torjunnassa.

4.2.2 Kotitalouksiin kohdistuvat vaikutukset

Ehdotetuilla uudistuksilla pyritään varmistamaan elintarvikkeiden turvallisuus, laatu ja niistä annettavien tietojen oikeellisuus sekä suojaamaan kuluttajia taloudelliselta vahingolta. Ehdotukseen sisältyvällä mahdollisuudella internetsivuston sulkemiseen parannetaan kuluttajansuojaa. Voimassa olevaan lakiin lisättiin vastaava hallinnollinen pakkokeino lailla 1397/2019. Ruokavirasto voi määrätä internetsivuston suljettavaksi, jos niiden välityksellä myytäväksi tarjottava elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali tai niistä annetut tiedot voivat aiheuttaa vaaraa ihmisen terveydelle tai ovat muulla tavoin olennaisesti elintarvikemääräysten vastaisia. Jatkuvasti yleistyvässä internetin kautta tapahtuvassa elintarvikekaupassa kuluttaja ei voi varmistua verkkokaupassa tarjottavien tuotteiden laadusta ennen tuotteen saamista. Pakkokeinolla annetaan valvontavirastolle mahdollisuus puuttua määräystenvastaiseen toimintaan tehokkaammin.

Ehdotukseen sisältyvä toinen kuluttajansuojaa vahvistava ja valvontaviranomaisten toimintaa helpottava uudistus, joka myös lisättiin lailla 1397/2019 voimassa olevaan lakiin, on tarkastusten salliminen yksityisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa. Tämä mahdollistaa muun muassa kotileipureiden ja pitopalveluyrittäjien nykyistä tehokkaamman valvonnan ja on omiaan ehkäisemään muun muassa ruokamyrkytystapauksia. Kotirauhassa on kyse perustuslailla suojatusta perusoikeudesta. Asiaa käsitellään tarkemmin kappaleessa 4 *Suhde perustuslakiin*.

4.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esitysehdotuksella pyritään edelleen sujuvoittamaan sääntelyä ja valvontaa, millä olisi vaikutuksia paitsi toimijoihin myös viranomaisten toimintaan. Lain esitystavan selkeyttämisellä olisi myönteisiä vaikutuksia myös viranomaisten toimintaan. Jäsennetympi kokonaisuus olisi valvontaviranomaisten työkaluna helpompi hallita. EU-lainsäädännön vaatimusten toistamisen jättäminen pois kansallisesta lainsäädännöstä lisäisi jonkin verran viranomaisten työtä neuvonnan ja ohjeistuksen muodossa, mutta parantaisi samalla lain käyttöä työvälineenä sekä vähentäisi tulkintaongelmia ja mahdollisia ristiriitoja EU-lainsäädännön kanssa.

Verkossa tapahtuva kaupankäynti ja muut uudet kaupankäyntitavat ovat olleet kasvava trendi jo vuosia myös elintarvikealalla. Perinteinen elintarvikehuoneistojen valvontaan keskittyvä toimintamalli on osoittautunut tässä yhteydessä epäkäytännölliseksi ja toimimattomaksi. Elintarvikehuoneiston käsite on menettänyt merkityksensä tilanteissa, joissa elintarvikkeet eivät välttämättä sijaitse tilassa, jossa toimija harjoittaa toimintaansa. Niin sanottujen virtuaalihuoneistojen ja pääkonttoreiden valvonta on ollut voimassa olevan lain nojalla hankalaa, koska niissä ei säilytetä elintarvikkeita eikä niiden luokittelu elintarvikehuoneistoiksi ole ollut mahdollista. Lisäksi huoneistot, joissa elintarviketoimintaa harjoitetaan, voivat sijaita yksityiseen asumiseen käytettävissä tiloissa toimijan kotona. Valvonnan painopisteen siirtämisellä huoneistojen valvonnasta elintarviketoiminnan valvontaan helpotetaan erityisesti tällaisen kaupankäynnin valvontaa. Tarkastusten salliminen tietyissä tapauksissa myös pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa tukee tätä kehitystä.

Ruokavirastolle kohdennettaisiin kootusti kansainvälisiä ja EU-oikeuteen liittyviä asiantuntijatehtäviä. Esityksen mukaan Ruokavirasto vastaisi valtakunnallisesti erityistä asiantuntemusta vaativista elintarviketurvallisuuden valvontaan liittyvistä tehtävistä ja muista virallisista toimista sekä toimisi Euroopan unionin lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämänä kansallisena viranomaisena tai yhteyspisteenä elintarvikevalvontaan liittyvissä asioissa silloin, kun sitä ei ole säädetty muun viranomaisen tehtäväksi. Ehdotettu muutos selkeyttäisi ja vahvistaisi Ruokaviraston asemaa asiantuntijaviranomaisena sekä selkeyttäisi viranomaisten toimivaltaa tilanteessa, jossa vastuuviranomaisesta on epäselvyyttä.

Valvontaviranomaisten tehtäväksi on säädetty laissa neuvonta- ja ohjausvelvollisuus. Tehtävä ei ole sinänsä uusi, vaan se on sisältynyt aieminkin määritelmatasolla elintarvikevalvontaan. Ehdotettu säännös olisi kuitenkin omiaan selkeyttämään viranomaisvastuita ja -velvollisuuksia. Lisäksi se parantaisi toimijoiden toimintaedellytyksiä luomalla toimijalle selkeän oikeuden saada ohjausta.

Julkisoikeudellisten velvoitteiden hoitamisen samoin kuin muun taloudellisen luotettavuuden selvittämistä koskevat säännökset lisättiin voimassa olevaan lakiin lailla 1397/2019. Nämä tehtävät lisäävät jonkin verran elintarvikevalvontaviranomaisten työmäärää. Viranomaisten välisten tietojenvaihtosäännösten kehittäminen kuitenkin mahdollistaisi sen, että muille viranomaisille kertaalleen annettu tieto olisi myös elintarvikevalvontaviranomaisten käytettävissä. Lisää tehtäviä aiheutuisi muun muassa velvoitteidenhoitoselvitysten analysoinnista ja niistä aiheutuvista toimenpiteistä. Itse velvoitteidenhoitoselvitykset laatisi Harmaan talouden selvitysyksikkö, joka myös antaisi asiantuntija-apua niiden analysoinnissa.

Käytännön valvontatyössä on tullut esiin tilanteita, joissa viranomaisen keinovalikoiman rajallisuus on estänyt tehokkaan puuttumiseen vilpilliseen tai muuten määräystenvastaiseen toimintaan. Eräiden jo voimassa olevassa laissa olevien pakkokeinojen (kielto, haltuunotto, markkinoinnin kieltäminen ja oikaisu) kriteereitä on muutettu paremmin käytännön valvontatyössä esille tulleisiin tilanteisiin soveltuvaksi.

Ehdotetun uuden pakkokeinon, elintarvikevalvonnan seuraamusmaksun määräisi toimivaltainen valvontaviranomainen. Seuraamusmaksun täytäntöönpanosta vastaisi Oikeusrekisterikeskus. Tyhjentävää arviota oikeusrekisterikeskukselle aiheutuvasta lisätyömäärästä ei voida antaa, koska se riippuu elintarvikevalvonnan seuraamusmaksua koskevan säännöksen soveltamisesta. Seuraamusmaksujen määrän arvioidaan kuitenkin ainakin alkuvaiheessa jäävän vähäiseksi. Oikeusrekisterikeskuksen Rajsa-perintäjärjestelmään viedään täytäntöönpanon peruste. Varsinainen perintä toteutettaisiin manuaalisesti, koska seuraamusmaksujen määrän vuositasolla arvioidaan jäävän vähäiseksi. Valtion talousarvion momentille 25.01.05 (Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot) on vuodelle 2020 lisätty 75.000 € tuontivalvonnan seuraamusmaksun toteutukseen Rajsa-perintäjärjestelmään. Muutokset, joilla Rajsa-järjestelmää kehitetään, palvelisivat myös ehdotettujen elintarvikevalvonnan seuraamusmaksujen perintää.

Elintarvikelain ja terveydensuojelulain toimeenpanon ja sen perusteella tehtävän viranomaisvalvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja vaaroja ennaltaehkäisevää. Säännöllisen valvonnan tulee olla hyvin suunniteltua, riskiperusteisesti kohdennettua ja käytettävissä oleviin resursseihin nähden mahdollisimman monipuolista ja vaikuttavaa.

Ehdotetuilla säädösmuutoksilla turvattaisiin viranomaisen edellytyksiä ylläpitää laadukasta valvontaa. Esitysehdotuksella turvattaisiin kunnan mahdollisuus ylläpitää ympäristöterveydenhuollon valvontaa tehostamalla valvonnan maksullisuuden toteutumista ja parantamalla maksukertymän ennakointia. Esitysehdotuksen tavoitteena olisi mahdollistaa valvonnan resurssien kohdentaminen jatkossa entistä selkeämmin niihin valvontatoimenpiteisiin, joiden vaikuttavuus on mahdollisimman hyvä.

4.4 Ympäristövaikutukset

Elintarvikelainsäädännön tavoitteena on varmistaa, että kuluttajien käytettäväksi tulevat elintarvikkeet ovat turvallisia eivätkä aiheuta vaaraa kuluttajien terveydelle välittömästi tai pitkäaikaisen käytön seurauksena. Elintarviketurvallisuus on Suomessa kansainvälisesti ottaen korkealla tasolla. Elintarvikkeiden haitallisten aineiden määrät ovat Suomessa lähes poikkeuksetta tasolla, joka ei aiheuta terveyshaittoja. Esitysehdotuksella arvioidaan olevan positiivinen vaikutus myös ympäristövaikutuksiin. Ehdotetuilla lainsäädännön muutoksilla turvattaisiin viranomaisen edellytyksiä ylläpitää laadukasta elintarvike- ja terveydensuojeluvallontaa. Valvontamaksuja koskeva muutos ohjaisi valvontaa nykyisestä tarkastussuoritteisiin ohjaavasta maksullisuudesta kohti monipuolisempaa, eri valvonnan keinoja hyödyntävää valvontaa, minkä oletetaan lisäävän valvonnan vaikuttavuutta myös haittojen ennaltaehkäisyssä. Ehdotus antaisi taloudellisen

mahdollisuuden hyödyntää myös muita valvonnan keinoja niissä tilanteissa, joissa tarkastus ei ole tehokkain valvonnan muoto.

4.5 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Elintarvikelainsäädännön yhdenmukaistamisella ja kehittämisellä varmistetaan elintarvikkeiden terveydellinen ja taloudellinen turvallisuus. Selkeä lainsäädäntö lisää yrittäjien toimintavarmuutta sekä ehkäisee epätervettä kilpailua. Lain selkeyttämisellä parannettaisiin elintarvikealan toimintaedellytyksiä koko elintarvikeketjun osalta. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 178/2002 vahvistetaan periaate, että ensisijainen vastuu elintarvikkeiden ja rehujen turvallisuudesta on elintarvikealan toimijalla. Viranomaisten velvollisuus on omilla toimillaan varmistaa, että elintarvikealan toimijat täyttävät heitä koskevat velvoitteet. Elinkeinoharjoittajan ensisijaisesta vastuusta elintarvikkeiden turvallisuudesta sekä velvollisuudesta omavalvonnan toteuttamiseen säädetään jo voimassa olevassa kansallisessa lainsäädännössä. Valvonnan kehittämisellä tuetaan tätä periaatetta ja luodaan luottamusta markkinoille. Samalla kehitetään viranomaisten ja toimijoiden välistä luottamusta. Elinkeinoharjoittajien etu on saada lainsäädännön vastaisesti toimivat toimijat kuriin. Uusi nopea pakkokeino, elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu edesauttaisi tämän tavoitteen saavuttamista. Maksusäännösten uudistamisella luodaan ennustettavuutta. Viranomaisten paremmilla mahdollisuuksilla puuttua esimerkiksi epäilyihin elintarvikepetoksista ja -vääreännöksistä luodaan luottamusta ja parannetaan markkinoiden toimintaa.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Elintarvikelainsäädäntöön vaikuttavia kansainvälisiä tahoja ovat muun muassa YK-järjestelmään kuuluvat Codex Alimentarius -komissio sekä Euroopan Talouskomissio (UNECE).

Codex Alimentarius on YK:n maatalousjärjestö FAO:n ja Maailman terveysjärjestö WHO:n yhteinen kansainvälisiä elintarvikealan standardeja valmisteleva sihteeristö. Toiminnan keskeisenä tavoitteena on kuluttajan terveyden suojeleminen sekä oikeudenmukaiset käytännöt kansainvälisessä elintarvikekaupassa. Codex-standardit ja muut niihin verrattavat tekstit perustuvat lähtökohtaisesti tieteelliseen arviointiin, mutta myös muita oikeutettuja tekijöitä voidaan tarvittaessa ottaa päätöksenteossa huomioon. Varovaisuusperiaatetta voidaan soveltaa osana riskinhallintaa. Codex Alimentariuksen asema kansainvälisessä elintarvikekaupassa on korostunut Maailman kauppajärjestön (WTO) myötä. Codex-standardeja käytetään WTO-sopimuksen ja erityisesti SPS-sopimuksen puitteissa referenssistandardeina kauppariitoja ratkottaessa.

UNECE:n puitteissa on solmittu helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa koskeva sopimus (SopS 48/1981, ATP-sopimus). Sopimuksessa säädetään muun muassa helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisissä kuljetuksissa käytettävien kylmäkuljetusajoneuvojen vaatimuksista ja niiden tarkastuksista.

Elintarvikelainsäädäntö muissa maissa

Euroopan unionin jäsenvaltioiden elintarvikelainsäädäntö on pitkälti harmonisoitua EU-lainsäädäntöä. Tietyt asiat kuten valvonnan järjestäminen, valvontamaksut sekä hallinnolliset pakkokeinot on jätetty pitkälti jäsenvaltioiden päätettäväksi. Pohjoismaiden lisäksi tarkasteluun on otettu sellaisia maita, joiden välillä on eroavaisuuksia valvonnan järjestämisen ja valvonnasta perittävien maksujen sekä pakkokeinojen ja sanktioiden suhteen. Tarkastelussa on kiinnitetty erityisesti huomiota meneillään oleviin lainsäädännön uudistamiskeskusteluihin sekä hiljattain toteutettuihin muutoksiin.

Ruotsi

Ruotsissa elintarvikkeita ja elintarvikevalvontaa koskee yksi yleislaki (Livsmedelslagen, 2006:804). Laissa säädetään yleisellä tasolla elintarvikkeista ja elintarvikevalvonnasta siten, että EU-lainsäädännön asettamat perusvaatimukset täyttyvät. Elintarvikevalvonnasta vastaa Ruotsissa elinkeinoministeriön alainen elintarvikevirasto (Livsmedelsverket) ja tietyiltä osin maatalousvirasto (Jordbruksverket).

Elintarvikehuoneistojen hyväksymisestä peritään toimijalta kertaluontoinen maksu. Elintarvikevalvonnasta peritään vuosittainen maksu. Kuntatasolla elintarvikevalvonnan kustannuksista katetaan noin 80 % valvontamaksuilla ja loput veroilla. Kuntien valvonnasta perimät maksut voivat vaihdella. Vuosimaksun suuruus riippuu toimintaan liittyvistä riskitekijöistä, informaatiosta (esimerkiksi merkintöjen tarkastamiseen kuluva lisäaika) sekä toimijan valvontahistoriasta. Aiemman valvontahistorian perustella toimijat jaetaan kolmeen luokkaan: A (alennettu valvonta), B (normaali valvonta, kerroin 1, koskee esim. uusia toimijoita) ja C (vahvistettu valvonta). Valvontaan käytetty aika määritellään kaavalla (riski + informaatiota koskeva lisäaika) x valvontahistoriaan perustuva luokitus. Alkutuotannon valvonta rahoitetaan verovaroin, mutta uusintatarkastuksista voidaan periä maksu. Valvontamaksujen nykyinen malli on Ruotsissa arvioinnin kohteena. Muun muassa valvontaan käytettyä aikaa pidetään haasteellisena elementtinä maksujen suuruutta määrittäessä. Tavoitteena on nykyistä yksinkertaisempi ja ymmärrettävämpi riskiluokitusjärjestelmä, joka perustuisi standardoituihin valvonta-aikoihin. (Livsmedelsverkets översyn av riskklassningsmodell för livsmedelskontroll, Rapport Dnr 2018/00787). Tarkoituksena on myös siirtyä laskuttamaan vuosimaksu jälkikäteen nykyisen etukäteen tapahtuvan laskutuksen sijaan.

Ruotsissa valmistellaan muutoksia elintarvikelain rikosoikeudellisiin seuraamuksiin (Effektivare sanktioner i livsmedelskedjan, Ds 2017:5). Ehdotuksen tavoitteena on tehostaa sanktioita elintarvikerikkomuksissa ja ennaltaehkäistä elintarvikerikoksia. Ehdotuksen mukaan viranomaiselle annettaisiin oikeus sakon määräämiseen pienemmissä rikkeissä, kuten rekisteröinnin laiminlyönti. Menetelmän olisi tarkoitus olla helppo käyttää. Oikeus sakon antamiseen olisi todennäköisesti joko elintarviketarkastajalla tai ylemmällä taholla riippuen sakon suuruudesta. Lisäksi ehdotuksen mukaan lisättäisiin vankeusrangaistus takaisin rangaistusasteikkoon, jotta poliisi kiinnostuisi elintarvikerikoksista ja olisi mahdollisuus tehdä kotietsintä. Vakavista rikkomuksista voisi seurata enintään kaksi vuotta vankeutta. Ehdotus koskee kaikkia elintarvikkeen käsittelyvaiheita.

Tanska

Tanskan elintarvikelainsäädäntö koostuu vuonna 2006 voimaantulleesta elintarvikelaista (lov om fødevarer) sekä useista alemman asteisista säädöksistä. Elintarvikehygieniaa sekä elintarvikevalvontaa koskevia asetuksia on hiljattain uusittu ja ne tulivat voimaan vuoden 2017 alusta. Uudistuksilla on mahdollistettu valvonnan määrän vähentäminen riskiperusteisesti tietyille toimijoille.

Tanskassa elintarvikkeiden valvonnasta vastaa yksi keskusviranomainen (Fødevarestyrelsen), jonka vastuualueella on myös eläinten terveyteen liittyvät tehtävät. Virasto jakaa elintarviketoimijat ennalta määriteltyjen riskitekijöiden perusteella viiteen eri riskiryhmään. Elintarviketoimijoiden valvonnan määrä on riippuvainen toimijan riskiluokituksesta. Tanskassa elintarviketoimijoiden valvontaa rahoitetaan keräämällä toimijoilta vuosittainen valvontamaksu, joka koskee alkutuotantoa lukuun ottamatta julkisia laitoksia ja alv-rekisterissä olevia toimijoita, jotka ovat saaneet toimiluvan tai rekisteröityneet. Tukkukauppiat maksavat lisäksi erikseen valvontamaksun, jolla rahoitetaan tukkukauppojen kirjanpidon ja muun toiminnan valvontaa esimerkiksi laittomien operaatioiden seuraamiseksi. Ravintolaisien tarkastuksesta tulee toimijoille vuosittainen valvontamaksu.

Tanskassa on viime vuosien aikana uudistettu elintarvikevalvontaa. Uudistetun lainsäädännön mukaan toimijat, joiden laadunvarmistusjärjestelmät ovat kolmannen osapuolen sertifioimia, voivat hakemuksesta rekisteröityä sertifioituina toimijoina. Vapaaehtoiseen järjestelmään liittyminen vähentää automaattisesti ja pysyvästi viranomaisvalvonnan määrää. Kansallisen valvontaohjelman tavoitteena on myös keskittyä entistä enemmän riskiperusteiseen valvonnan kohdentamiseen ja siirtyä perustarkastuksista enemmän priorisoituihin tarkastuksiin ja kampanjavalvontaan. Tarkoituksena on mahdollistaa toimijoille yksilöllisempi valvontatiheys,

joka perustuu yrityksen toimialan sijasta toimijan toimintaan. Kokeiluja tehdään myös internetpohjaisen tai muuta tekniikkaa käyttävän omavalvonnan hyödyntämisestä virallisessa valvonnassa.

Sanktiona lain noudattamatta jättämisestä voi lievissä tapauksissa olla hallinnollinen sakko, ellei korkeampi rangaistus ole muun lainsäädännön nojalla perusteltua. Enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan tuomita, jos lainvastainen toiminta taikka laiminlyönti on tapahtunut tahallisesti tai törkeästä huolimattomuudesta ja se on aiheuttanut vaaraa terveydelle tai sen uhkaa taikka on saavutettu tai yritetty saavuttaa taloudellista hyötyä itselleen tai muille.

Norja

Norjassa elintarvikkeita koskee yksi yleislaki (lov om matproduksjon og mattrygghet mv. - matloven). Norjassa on ETA-sopimuksen nojalla saatettu voimaan EU:n elintarvikelainsäädäntöä. Elintarvikevalvonnasta vastaa valtion elintarvikeviranomainen (Mattilsynet), jonka vastuualueella on elintarvikkeiden ja juomaveden turvallisuuden lisäksi myös eläin- ja kasvinterveys sekä eräitä kosmetiikan valvontaan liittyviä tehtäviä. Mattilsynet toimii kahdella tasolla siten, että keskusviraston lisäksi on alueellisia toimistoja. Riskiperusteisessa valvonnassa toimijan elintarviketurvallisuusriski määritellään toimialan sekä aikaisemman toiminnan perusteella. Valvonnan kohteina ovat erityisesti korkean riskiluokan toimijat. Tarkastus-, valvonta- sekä eräät hyväksymistä vaativat toimet ovat toimijoille maksullisia.

Alankomaat

Alankomaissa elintarvikevalvontaa suorittavan viranomaisen (Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, jäljempänä NVWA) vastuualueelle kuuluu myös eläin- ja kasvinterveyteen, kalastukseen, kulutushyödykkeiden turvallisuuteen sekä tupakkatuotteiden myynnin valvontaan liittyviä tehtäviä. NVWA neuvoo toimijoita viraston toimistoissa sekä antaa ohjeistusta puhelimitse ja internetin välityksellä.

NVWA:n virallista valvontaa ohjaa riskien huomioonottaminen. Valvonnan pääpaino on sellaisissa toimijoissa, jotka eivät ole noudattaneet lainsäädäntöä. Toimijoita voidaan riskin perusteella luokitella vihreiksi, keltaisiksi tai huonomaineisiksi. Vihreiksi luokiteltuihin toimijoihin kohdistuu vähemmän valvontaa. Toimijoiden on lisäksi mahdollista hyvän toiminnan perusteella kerätä bonusta ja vähentää sitä kautta valvontakäyntien tiheyttä. Elintarvikehuoneistojen hyväksyntä sekä valvontaan liittyvät tehtävät ovat toimijoille maksullisia. Lain noudattamatta jättämisestä voi seurata sakkorangaistus.

Viro

Viron elintarvikelaki (toiduseadus) vuodelta 1999 on valmisteltu ennen maan EU-jäsenyyttä eikä Viro ole ollut mukana valmistelemissa pääosin ennen vuotta 2004 valmistettua, voimassaolevaa EU:n elintarvikelainsäädäntöä. EU-jäsenyyden myötä Viron elintarvikelainsäädäntöä on muutettu useasti ja siitä on tullut aikaisempaan verrattuna yksityiskohtaisempaa. Lainsäädännön rakenne on kuitenkin säilynyt pääosin entisellään ja EU:sta johtuvat lainsäädäntömuutokset on toteutettu pykäläviittauksin asianomaisiin EU:n säädöksiin.

Elintarvikevalvonta on Virossa jaettu eri viranomaisten kesken. Keskeisin on maatalousministeriön (Maaeluministerium) alaisuudessa toimiva valvontaviranomainen (Veterinaar- ja Toiduamet, jäljempänä VTA), jonka vastuualueella on elintarvikkeiden ja rehujen valvonta kaikissa käsittelyvaiheissa. Virasto vastaa lisäksi eläinten terveyteen liittyvistä tehtävistä. Tallinnassa sijaitseva keskusvirasto vastaa valvonnan suunnittelusta sekä ohjauksesta. Käytännön valvontatehtäviä toteuttavat 15 paikallista maakuntien keskusta. Elintarvikkeista vähittäiskaupassa annettavia tietoja ja niiden oikeellisuutta valvoo kuluttajaviranomainen (Tarbijakaitseamet). Luomutuotannon valvonnan toimivalta on luomutuotantoa koskevan lain (mahepõllumajanduse seadus) mukaan jaettu edellä mainittujen viranomaisten sekä maatalousviraston (Põllumajandusamet) kesken.

VTA tarjoaa elintarviketoimijoille kotisivuillaan yleistä sekä toimialakohtaista ohjeistusta. Elintarvikealan toimijoille toimiluvan hakeminen on maksutonta, mutta valvonnasta peritään tuntiperusteinen maksu tarkastuskäynnin keston mukaisesti. Riskien huomioon ottamisesta ei ole säädetty Viron

elintarvikelainsäädännössä. Elintarvikelainsäädännön noudattamatta jättämisestä VTA voi määrätä toimijalle sakkorangaistuksen taikka takavarikoida terveydelle tai ympäristölle vaaraa aiheuttavan elintarvikkeen.

Saksa

Saksassa yleisten hallinnollisten määräysten ja valvonnan kehittäminen kuuluu elintarvike- ja maatalousministeriön alaisuudessa toimivan liittovaltion elintarviketurvallisuus- ja kuluttajansuojaviranomaisen (Bundesamt für Verbraucherschutz und Lebensmittelsicherheit, BVL) vastuulle. Osavaltioilla on toimivalta virallisessa valvonnassa, jota koordinoidaan kunkin osavaltion ministeriössä. Elintarvikealan toimijat tarkastetaan määräajoin ilman ennakoilmoitusta taikka saapuneiden valitusten perusteella. Saksassa riskiperusteisuus ohjaa käytännön valvontatyötä siten, että lainsäädäntöä noudattamattomia toimijoita tarkastetaan useammin.

Espanja

Espanjassa elintarvikelainsäädäntö sisältää myös ravitsemukseen liittyviä säännöksiä (Ley 17/2011 de seguridad alimentaria y nutrición). Espanjan kansallisena yhteyspisteenä elintarviketurvallisuuteen liittyvissä asioissa on Agencia Española de Consumo, Seguridad Alimentaria y Nutrición (jäljempänä Aecosan), joka koordinoi valvontaa elintarvikesektorilla. Aecosanin palveluiden, kuten virallisen valvonnan näytteiden tarkistuksen maksullisuudesta sekä rajatarkastusten valvontamaksuista säädetään edellä mainitussa laissa. Valtionhallinto, itsehallintoalueet ja paikallishallinto voivat tehdä yhteistyötä valvonnan toteuttamiseksi. Itsehallintoalueilla on voimassa omaa elintarvikelainsäädäntöä, joka määrittelee valvonnan tason. Lain mukaan eri valvontaviranomaisten elintarviketurvallisuuspolitiikan tulisi perustua riskianalysiin. Sanktiona lain noudattamatta jättämisestä on sakkorangaistus, joka voi vakavissa tapauksissa nousta 600 000 €:oon. Erittäin vakavien rikosten osalta voidaan elintarvikehuoneisto sulkea väliaikaisesti enintään viideksi vuodeksi. Täydentävänä sanktiona voi tulla kyseeseen myös takavarikko sekä toimijaa koskevan rangaistuksen julkistaminen.

Terveydensuojelulain mukaisen valvonnan maksullisuus muissa maissa

Terveydensuojelulain mukainen valvontamaksujärjestelmä ei ole yleinen Euroopassa. Useimmissa maissa ei valvontamaksuja kerätä lainkaan. Jos valvontamaksuja kerätään, ne liittyvät usein toimiluvan tai rekisteröinnin maksullisuuteen.

Ruotsi

Ainoastaan Ruotsissa on lähes samanlainen valvontamaksujärjestelmä kuin Suomessa. Ympäristö- ja terveydensuojelulaissa (Miljöbalken) säädetään, että kunnan valvontaviranomainen voi periä maksun suorittaessaan valvontaa. Toiminnanharjoittajat ovat eräissä tapauksissa katsoneet, etteivät ole velvollisia tällaisiin maksuihin, mutta tuomioistuimet ovat vahvistaneet viranomaisen oikeuden periä valvontamaksu.

Valvontataksan määrittelyn ja laskutavan ohjeistavat Ruotsin kunnat ja maakäräjät (Sveriges Kommuner och Landsting SKL), joka on Kuntaliittoa vastaava elin. Valvontamaksun määräytyminen perustuu omakustannushintaan. Valvontamaksu kohdistuu ilmoitus- ja/tai hyväksymismenettelyyn sekä itse valvontaan. Taksa voi rakentua tuntitaksaan perustuvana tai riskinarviointiin pohjautuvana vuosimaksuna. SKL:n ohjeistukseen liittyvät laskentamenettelyt, joiden mukaan valvontamaksu määräytyy. Vuosimaksun ohella voi olla myös tuntitaksaan perustuva valvontamaksu kohteille, joita ei säännöllisesti tarkasteta.

Maksun kerääminen ei ole pakollista vaan kukin kunta voi päättää, kerääkö se maksuja vai ei. Käytännössä kaikki kunnat eivät kerää valvontamaksuja. Valvontamaksuja keräävissä kunnissa valvontaa on voitu tehostaa ja kehittää. Vuoden 2010 osalta valvontamaksut kattoivat terveydensuojelun osalta n. 34 % ja ympäristösuojelun osalta n. 48 %. SKL olettaa, että taksohjeen mukaisesti toteutettuna päästäisiin 70 - 80 % kustannuskattavuuteen.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Elintarvikelaki

1 luku - Yleiset säännökset

1 §. Lain tarkoitus. Lain tarkoituksena olisi suojata kuluttajan terveyttä ja taloudellisia etuja. Kuluttajien käytettäväksi tulevien elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien olisi oltava turvallisia eivätkä ne saa aiheuttaa vaaraa kuluttajien terveydelle välittömästi tai pitkäaikaisen käytön seurauksena. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 mukaan elintarviketta ei pidetä turvallisenä, jos se on terveydelle haitallinen tai muuten ihmisravinnoksi soveltumaton. Myös elintarvikkeiden terveydellisen laadun on oltava hyvä. Vaikka elintarvikkeesta ei välttämättä aiheutuisi varsinaista vaaraa, elintarvike voi olla ihmisravinnoksi sopimaton, jos se esimerkiksi aistinvaraisesti arvioituna pilaantumisen, likaantumisen tai vieraan hajun tai maun takia ei vastaa sellaisia ominaisuuksia, joita elintarvikkeelta perustellusti voidaan odottaa. Terveydelliseen laatuun kuuluu myös elintarvikkeiden ravitsemuksellinen laatu. Lisäksi lain tarkoituksena olisi varmistaa elintarvikkeiden muu elintarvikemääräysten mukainen laatu. Tietyille tuoteryhmille, esimerkiksi suklaalle, hedelmätäysmehuille sekä hedelmähilloille on asetettu EU-lainsäädännössä koostumusta ja tuotenimiä koskevia yksityiskohtaisia vaatimuksia. Kuluttajan taloudellisten etujen suojaamiseksi elintarvikkeista annettavien tietojen olisi oltava totuudenmukaisia ja riittäviä eivätkä ne saa johtaa harhaan elintarvikkeen ominaisuuksien tai muiden seikkojen suhteen. Kuluttajan terveyden ja taloudellisten etujen suojaamiseksi myös elintarvikekontaktimateriaalien olisi oltava turvallisia ja niistä annettavien tietojen olisi oltava riittäviä ja oikeellisia.

Lain tarkoituksena olisi pykälän 1 momentin mukaan myös osaltaan edistää elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoiden toimintaedellytyksiä. Selkeät ja johdonmukaiset vaatimukset parantavat toimijoiden oikeusvarmuutta. Toimimalla tässä laissa ja muissa elintarvikemääräyksissä asetettujen vaatimusten mukaisesti toimijat varmistavat toimintansa lainmukaisuuden ja turvaavat omalta osaltaan lain tarkoituksen toteutumisen. Tämä parantaa toimijoiden toimintaedellytyksiä ja menestymismahdollisuuksia markkinoilla sekä pienentää taloudellisia riskejä esimerkiksi takaisinvedoista.

Pykälän 2 momentin mukaan lain tarkoituksena olisi myös varmistaa elintarvikemääräysten riskiperusteinen soveltaminen. Elintarvikemääräysten velvoitteita toimeenpantaessa ja niiden noudattamista valvottaessa olisi otettava huomioon toimijan harjoittaman toiminnan luonne ja laajuus sekä muut elintarvikkeeseen liittyvät elintarviketurvallisuuteen ja kuluttajansuojaan vaikuttavat seikat. Riskiperusteisuutta sovellettaisiin siinä laajuudessa kuin se kulloinkin kyseessä olevan lainsäädännön osalta on mahdollista. Jos esimerkiksi jonkin elintarvikkeen koostumukselle tai merkinnöille on säädetty yksityiskohtaiset vaatimukset, niistä ei voi poiketa riskiperusteisesti, ellei tästä olisi nimenomaan erikseen säädetty. Toimijan harjoittamalla omavalvonnalla on vaikutusta toiminnasta aiheutuvaan riskiin. Myös toimijan käytössä olevat yksityiset elintarviketurvallisuuden hallintajärjestelmät (Food Safety Management Systems FSMS) ja niiden auditointi kolmannen osapuolen toimesta voivat pienentää toiminnasta aiheutuvaa riskiä.

2 §. Soveltamisala. Lain soveltamisala vastaisi sisällöltään voimassa olevan lain soveltamisalaa, mutta soveltamisala on kirjattu nykyistä täsmällisemmin. Lakia ehdotetaan sovellettavaksi elintarvikkeisiin, elintarviketuotantoon käytäviin eläimiin, elintarvikekontaktimateriaaleihin, elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaan, elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoihin sekä elintarvikevalvontaan kaikissa tuotanto- jalostus- ja jakeluvaiheissa alkutuotannosta kuluttajaan saakka. Kuluttajan terveyden ja taloudellisten etujen suojaamiseksi sekä toimijoiden toimintaedellytysten mahdollistamiseksi on tärkeää, että laki kattaa elintarvikeketjun kokonaisuudessaan, kuten nykyinenkin elintarvikelaki. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 soveltamisalasta poiketen ehdotettu laki ei koskisi rehuja, joiden turvallisuudesta säädetään erikseen. Lakia sovellettaisiin voimassa olevan elintarvikelain tavoin myös elintarvikkeen vastikkeettomiin luovutuksiin kuluttajalle, esimerkiksi lahjoituksena, näytteenä tai maistiaisina.

Pykälän 2 momentissa säädetään soveltamisalan rajoituksista. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 178/2002 ei sovelleta yksityiseen kotikäyttöön tarkoitettuun alkutuotantoon eikä yksityiseen

kotikäyttöön tarkoitettujen elintarvikkeiden valmistukseen, käsittelyyn eikä varastointiin kotona. Samanlainen soveltamisalan rajoitus sisältyy myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 852/2004. Pykälän 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua toimintaa vastaavaa toimintaa, joka olisi kokonaan rajattu lain soveltamisalan ulkopuolelle, olisi yksityishenkilön itse tuottaman alkutuotannon tuotteen tai valmistaman elintarvikkeen luovuttaminen vähäisessä määrin toiseen yksityistalouteen siellä käytettäväksi. Kyseessä voisi olla esimerkiksi pyydetyn kalan tai jäniksen antaminen lahjaksi naapurille.

Lakia ei myöskään sovellettaisi alkoholijuomiin ja alkoholivalmisteisiin siltä osin kuin niistä on erikseen säädetty muussa lainsäädännössä. Alkoholijuomat sisältyvät Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 178/2002 olevan elintarvikkeen määritelmän piiriin. Vastaavalla tavalla kuin asetuksessa (EY) N:o 178/2002 myös ehdotettu laki koskisi alkoholijuomien ja alkoholivalmisteiden elintarvikelainsäädännön soveltamisalaan kuuluvia ominaisuuksia. Alkoholilainsäädäntö erityislainsäädäntönä syrjäyttää elintarvikelainsäädännön silloin, kun alkoholilainsäädännössä on jostain asiasta säädetty. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan elintarvikevalvontaviranomaiset eivät valvo alkoholilaisia (1102/2017) tarkoitettuja alkoholijuomia ja alkoholivalmisteita, vaan ainoastaan juomia, jotka sisältävät enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Tähän ei ehdoteta muutoksia, vaan yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien elintarvikelainsäädännön mukaisuutta valvoo vastaisuudessaakin Valtion lupa- ja valvontavirasto. Aluehallintovirasto kuitenkin käsitelisi alkoholilain 13 §:n 2 momentissa tarkoitettuja alkoholijuomien vähittäismyyntipaikkojen rekisteröintiä koskevat ilmoitukset.

Pykälän 3 momentin mukaan 7 §:n 2 momentin 3 kohdan a ja b alakohdassa ja 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuun toimintaan sovellettaisiin elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevista 2 luvun vaatimuksista ainoastaan jäljitettävyyttä koskevan 13 §:n, omavalvontaa koskevan 14 §:n ja ruokamyrkytyksistä ilmoittamista koskevan 16 §:n vaatimuksia. Säännöksen tarkoittamia toimintoja olisi elintarviketoiminta, jota ei harjoiteta ammattimaisesti eikä laajamittaisesti. Tällaiseen toimintaan ei Euroopan komission antaman ohjeen mukaan sovelleta kaikkia unionin elintarvikehygienialainsäädännön vaatimuksia. Vastaava soveltamisalan rajoitus on myös nykyisessä laissa.

3 §. Euroopan unionin lainsäädäntö. Pykälässä säädetään lain soveltamisalaan kuuluvan Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanosta ja valvonnasta. EU-lainsäädännössä on erittäin paljon elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja, elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa sekä elintarvikevalvontaa koskevia säädöksiä. Keskeisimmät EU-säädökset on kuvattu yleisperusteluiden kohdassa 2.3. Näistä säädöksistä valtaosa on EU-asetuksia, jotka ovat yleisesti sitovia ja kaikilta osin velvoittavia. Asetuksia sovelletaan sellaisinaan kaikissa jäsenvaltioissa, mutta asetusten soveltaminen voi edellyttää kansallisia täytäntöönpanotoimia. Asetuksissa asetetaan elintarvikealan toimijoille velvoitteita, joiden noudattamista viranomaisten tulee valvoa. Lain säännöksiä, joissa viitataan Euroopan unionin jäsenvaltioihin, sovelletaan myös Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen edellyttämässä laajuudessa Euroopan talousalueeseen ja sen jäsenvaltioihin.

4 §. Määritelmät. Pykälään on koottu laissa tai lain nojalla annettavissa asetuksissa esiintyvien käsitteiden määritelmät. Koska esityksessä on kyse laajemmasta lainsäädäntökokonaisuuden uudistamishankkeesta, on pykälään koottu myös määritelmiä, joita käytetään pelkästään lain nojalla annetuissa asetuksissa. Tällä pyritään parantamaan lainsäädäntökokonaisuuden käytettävyyttä ja yhtenäistämään alalla käytettävää kieltä.

Pykälän 1 momentissa on EU-lainsäädännössä olevat määritelmät. Nämä määritelmät on kuvattu viittaamalla kyseessä olevan EU-säädöksen säännöksiin, joissa määritelmät ovat. Elintarvikelainsäädäntö on hyvin pitkälle harmonisoitua EU-lainsäädäntöä. Suuri osa keskeisistä määritelmistä on EU-säädöksissä.

Pykälän 2 momentissa on kansalliset määritelmät:

1) *Elintarvikemääräyksillä* tarkoitettaisiin ehdotetun lain tai sen nojalla annettujen asetusten säännöksiä sekä tämän lain soveltamisalaan kuuluvia Euroopan unionin säädösten säännöksiä. Elintarvikemääräyksiä ovat myös voimassa olevien lakien nojalla annetut säännökset, jotka ehdotuksen voimaantulosäännöksen mukaan jäisivät voimaan, kunnes ne asianomaisessa järjestyksessä muutetaan tai kumotaan.

2) *Valvontaviranomaisella* tarkoitettaisiin lain mukaisista valvontatehtävistä huolehtivia kussakin asiassa toimivaltaisista valtion ja kunnan viranomaisia. Valtion viranomaisia ovat Ruokavirasto, aluehallintovirasto, Valtion lupa- ja valvontavirasto, Puolustusvoimat ja Tulli. Ruokaviraston vastuulla olevasta teurastamojen ja riistan käsittelylaitosten ja niiden yhteydessä olevien elintarvikehuoneistojen valvonnasta huolehtisivat Ruokaviraston palveluksessa olevat virkaeläinlääkärit. Aluehallintovirasto vastaisi poroteurastamojen ja niiden yhteydessä olevien elintarvikehuoneistojen valvonnasta. Lisäksi valvontatehtäviä voitaisiin siirtää toimeksiannon saaneen elimen tai luonnollisen henkilön tehtäväksi.

3) *Valvontakohteella* tarkoitettaisiin toimijaa, joka harjoittaa tai jonka perustellusta syystä epäillään harjoittavan elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimintaa, sekä paikkaa, jossa harjoitetaan tai perustellusta syystä epäillään harjoitettavan elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimintaa. Valvontakohteella tarkoitettaisiin myös paikkaa, jossa säilytetään elintarvikemääräysten noudattamisen kannalta merkityksellisiä tietoja. Elintarviketoiminnan valvontakohde voi olla perinteisen alkutuotantopaikan tai elintarvikehuoneiston lisäksi esimerkiksi maahantuojan varasto tai jakelukeskus. Valvontakohde voi olla myös esimerkiksi keskusliikkeen pääkonttori, jossa säilytetään tietoja, jotka ovat merkityksellisiä esimerkiksi sen selvittämiseksi, ovatko kaupan omien tuotemerkkien pakkausmerkinnät elintarvikemääräysten mukaisia. Valvontakohde voi olla myös esimerkiksi elintarvikkeiden myyntiä internetissä harjoittavan elintarvikealan toimijan toimipaikka.

4) *Alkutuotannolla* tarkoitettaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 3 artiklan 17 kohdassa tarkoitettua toimintaa. Alkutuotantoa on kasvituotteiden, kuten viljan, hedelmien, vihannesten ja yrttien tuotanto, kasvatusta ja viljelyä sekä niiden kuljettaminen, varastointi ja käsittely tilalla sekä kuljettaminen tilalta toiselle tai elintarvikehuoneistoon. Mikäli tuotteen luonne muuttuu merkittävästi käsittelyssä, ei käsittelyä enää katsota alkutuotannoksi. Alkutuotantoa on myös tuotantoeläinten tuotanto ja kasvatusta tilalla ja kaikki siihen liittyvä toiminta sekä eläinten kuljettaminen teurastamoon taikka tilalta toiselle. Myös lypsäminen ja maidon varastointi tilalla on alkutuotantoa, mutta maidon kuljettaminen pois tilalta ei ole alkutuotantoa. Munien tuotanto ja keruu tuottajan tiloissa on alkutuotantoa. Sen sijaan munanpakkaustoiminta ei ole alkutuotantoa. Alkutuotantoa on myös metsästys, kalastus ja luonnonvaraisten tuotteiden kerääminen. Alkutuotannon tuotteita ovat esimerkiksi raakamaito, teurastettavaksi kasvatetut eläimet, ammuttu nylkemätön tai kynimätön riista, perkaamaton tai aluksella perattu kala sekä sienet, marjat ja vihannekset. Alkutuotannolla tarkoitettaisiin myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 852/2004 1 artiklan 2 kohdan c alakohdassa ja (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitettua alkutuotannon tuotteiden pienten määrien luovuttamista suoraan kuluttajalle.

5) *Alkutuotantopaikalla* tarkoitettaisiin kaikkia niitä paikkoja, joissa harjoitetaan elintarvikkeiden alkutuotantoa. Alkutuotantopaikkoja ovat esimerkiksi maatilat, puutarhat, kalastusalueet, vesiviljelylaitokset, maidontuotantotilat ja muut eläintenpitoyksiköt. Alkutuotanto, alkutuotannon tuotteiden varastointi ja kauppakunnostus sekä niiden kuljetus eivät edellyttäisi toiminnan ja tähän tarkoitettujen rakennusten, huoneistojen, laitteiden, kulkuvälineiden, ulko- tai sisätilojen rekisteröintiä elintarvikehuoneistoksi. Edellytyksenä olisi, että alkutuotannon tuotteiden luonnetta ei merkittävästi muutettaisi. Esimerkiksi kasvukunnan tuotteita, sieniä ja hunajaa voitaisiin pakata alkutuotantopaikalla ilman vaatimusta rekisteröidystä elintarvikehuoneistosta. Jos alkutuotannon tuotteita kuitenkin pakattaisiin käyttämällä pakkauskaasuja tai poistamalla pakkauksesta kaasuja, tai jos alkutuotannon tuotteita käsiteltäisiin muulla tavoin esimerkiksi kuorimalla tai viipaloimalla, toiminta edellyttäisi rekisteröintiä elintarvikehuoneistoksi.

6) *Alkutuotannon toimijalla* tarkoitettaisiin elintarvikkeiden alkutuotantoa ja siihen liittyviä toimintoja harjoittavaa elintarvikealan toimijaa.

7) *Rekisteröidyllä alkutuotannolla* tarkoitettaisiin elintarvikkeiden alkutuotantoa, josta alkutuotannon toimija on tehnyt ilmoituksen toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

8) *Hyväksytyllä alkutuotantopaikalla* tarkoitettaisiin alkutuotantopaikkaa, joka on hyväksytty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 6 artiklan 3 kohdan edellyttämällä tavalla.

9) *Elintarviketoiminnalla* tarkoitettaisiin elintarvikkeen tuotanto-, jalostus- tai jakelutoiminnan mitä tahansa vaihetta, jota elintarvikealan toimija harjoittaa. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 3 artiklan 16 kohdan mukaan tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheisiin kuuluvat elintarvikkeiden alkutuotanto, valmistus, varastointi, kuljetus, tukkukauppa, vähittäiskauppa ja muu jakelu sekä maahantuonti ja maastavienti. Vastaavaa määritelmää ei ole nykyisessä laissa.

10) *Rekisteröidyllä elintarviketoiminnalla* tarkoitettaisiin elintarvikkeen tuotanto-, jalostus- ja jakelutoimintaa, josta elintarvikealan toimija on tehnyt ilmoituksen toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle, alkutuotantoa lukuun ottamatta.

- 11) *Elintarvikehuoneistolla* tarkoitettaisiin mitä tahansa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 2 artiklan 1 kohdan c alakohdan tarkoittamaa rakennusta, huoneistoa tai sen osaa taikka mitä tahansa ulko- tai sisätilaa, jossa myytäväksi tai muuten luovutettavaksi tarkoitettuja elintarvikkeita valmistetaan, säilytetään, kuljetetaan, pidetään kaupan, tarjoillaan tai muutoin käsitellään. Alkutuotantopaikkaa ei pidetä elintarvikehuoneistona. Elintarvikehuoneisto voisi sijaita myös matkustaja-aluksessa, lentokoneessa, junassa tai muussa yleisessä kulkuvälineessä. Käsite elintarvikehuoneisto kattaisi alkutuotantopaikkoja lukuun ottamatta lähtökohtaisesti kaikki elintarvikeketjuun kuuluvat huoneistot ja tilat. Voimassa olevan lainsäädännön tavoin elintarvikehuoneistot olisivat joko ilmoitettavia tai hyväksyttäviä. Ilmoituksen sijaan käytettäisiin kuitenkin termiä rekisteröinti, joka vastaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 6 artiklan sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 terminologiaa. Elintarvikehuoneistoja olisivat myös tilat, joissa käsitellään ainoastaan kuluttajan omistamaa elintarviketta, joka palautetaan hänen yksityistaloudessaan käytettäväksi.
- 12) *Hyväksytyllä elintarvikehuoneistolla* tarkoitettaisiin elintarvikehuoneistoa, joka on hyväksytty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 4 artiklan 2 kohdan edellyttämällä tavalla.
- 13) *Rekisteröidyllä elintarvikehuoneistolla* tarkoitettaisiin elintarvikehuoneistoa, joka on rekisteröity Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan edellyttämällä tavalla.
- 14) *Liikkuvalla elintarvikehuoneistolla* tarkoitettaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 liitteen II luvussa III tarkoitettua siirrettävää tai väliaikaista tilaa. Liikkuvia elintarvikehuoneistoja olisivat esimerkiksi myyntiautot, vaunut, teltat, kontit ja pyörät.
- 15) *Virtuaalihuoneistolla* tarkoitettaisiin huoneistoa, jota käytetään elintarvikkeiden myyntiin, välittämiseen tai muuhun käsittelyyn ilman, että elintarvikkeet ovat kyseisessä huoneistossa. Virtuaalihuoneisto voisi esimerkiksi olla huoneisto josta käsin internetkaupan tuotteita välitetään tai jossa elintarviketoimintaan liittyviä asiakirjoja säilytetään.
- 16) *Lihantarkastuksella* tarkoitettaisiin elävän eläimen tarkastusta (*ante mortem* -tarkastus) sekä ruholle ja muille eläimen osille teurastuksen jälkeen tehtävää tarkastusta (*post mortem* -tarkastus). *Ante mortem* ja *post mortem* -tarkastukset on määritelty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 17 artiklan b ja c kohdassa.
- 17) *Virallisella laboratoriolalla* tarkoitettaisiin laboratoriota, jonka Ruokavirasto on nimennyt tutkimaan viranomaisnäytteitä.
- 18) *Nimetyllä omavalvontalaboratoriolalla* tarkoitettaisiin laboratoriota, jonka Ruokavirasto on nimennyt tutkimaan elintarvikemääräysten edellyttämiä omavalvontanäytteitä.
- 19) *Viranomaisnäytteellä* tarkoitettaisiin valvontaviranomaisen elintarvikemääräysten mukaista virallista valvontaa tai muita virallisia toimia varten ottamaa tai otattamaa näytettä.
- 20) *Poronhoitoalueella* tarkoitettaisiin poronhoitolain (848/1990) 2 §:ssä määriteltyä poronhoitoaluetta.
- 21) *Poroteurastamolla* tarkoitettaisiin poronhoitoalueella olevaa teurastamoa, jossa teurastetaan pääasiallisesti poroja. Poroteurastamossa voidaan satunnaisesti teurastaa myös muiden eläinlajien eläimiä edellyttäen, että teurastamolla on siihen hyväksyntä.
- 22) *Hyönteisellä* tarkoitettaisiin uusielintarvikkeista, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1169/2011 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 258/97 ja komission asetuksen (EY) N:o 1852/2001 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2015/2283 6 artiklan 2 kohdan mukaisesti elintarvikekäyttöön hyväksyttyä kasvatettua hyönteistä. Määritelmää ei ole nykyisessä lainsäädännössä. Hyönteisten elintarvikekäytölle luotiin harmonisoidut periaatteet ja säännöt Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2015/2283, jota alettiin soveltaa 1.1.2018.
- 23) *Elintarvikekontaktimateriaalilla* tarkoitettaisiin materiaaleja ja tarvikkeita, jotka ovat suoraan tai välillisesti kosketuksessa elintarvikkeeseen tai joiden on tarkoitettu tai joiden voidaan olettaa tulevan kosketukseen elintarvikkeen kanssa. Määritelmä vastaa sisällöllisesti elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvista materiaaleista ja tarvikkeista ja direktiivien 80/509/ETY ja 89/109/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1935/2004 1 artiklan 2 kohdassa olevaa elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvan materiaalin ja tarvikkeen määritelmää. Termillä elintarvikekontaktimateriaali korvataan voimassa olevassa laissa oleva käsite ”elintarvikkeen kanssa kosketuksiin joutuva tarvike”.

24) *Kontaktimateriaalitoiminnalla* tarkoitettaisiin elintarvikekontaktimateriaalien ja niiden valmistuksessa käytettävien välimateriaalien ja tarvikkeiden valmistusta, elintarvikekontaktimateriaalien tukkukauppaa sekä sisämarkkinatuontia ja tuontia Euroopan unionin ulkopuolelta.

25) *Kontaktimateriaalialan toimijalla* tarkoitettaisiin toimijaa, joka saattaa markkinoille elintarvikekontaktimateriaaleja.

26) *Omavalvonnalla* tarkoitettaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 säännösten edellyttämää järjestelmää, jonka avulla elintarvikealan toimija tunnistaa ja hallitsee toimintaansa liittyvät vaarat ja varmistaa, että elintarvike sekä alkutuotantopaikka ja elintarvikehuoneisto ja niissä harjoitettava elintarviketoiminta täyttävät niille elintarvikemääräyksissä asetetut vaatimukset. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 852/2004 säädetään, että toimijan on laadittava ja toteutettava pysyvää menettelyä, jolla tunnistetaan vaarat, määritetään kriittiset valvontapisteet, laaditaan kriittisten valvontapisteiden seurantamenettelyt ja pannaan ne täytäntöön, sekä toteutetaan korjaavia toimenpiteitä. Toimijan on osoitettava toimivaltaiselle viranomaiselle viranomaisen edellyttämällä tavalla noudattavansa em. vaatimuksia ottaen huomioon yrityksen koko ja luonne. Kontaktimateriaalitoiminnan omavalvonnalla tarkoitettaisiin elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvien materiaalien ja tarvikkeiden hyvistä tuotantotavoista annetun Euroopan komission asetuksen (EY) N:o 2023/2006 edellyttämää järjestelmää, jolla kontaktimateriaalialan toimija hallitsee toimintaansa liittyvät vaarat ja varmistaa, että elintarvikekontaktimateriaali sekä kontaktimateriaalitoiminta täyttävät niille elintarvikemääräyksissä asetetut vaatimukset.

27) *Helposti pilaantuvalla elintarvikkeella* tarkoitettaisiin elintarviketta, joka ominaisuuksiensa vuoksi tarjoaa mikrobeille hyvät lisääntymismahdollisuudet ja joka on siksi säilytettävä huoneenlämmöstä poikkeavassa lämpötilassa.

Elintarvikkeen lämpötilahallinnalla estetään tai hidastetaan terveydelle haitallisten mikrobin kasvu sekä muiden mahdollisten haitallisten ominaisuuksien muodostuminen elintarvikkeessa. Näin pyritään varmistamaan, että elintarvike säilyy ihmisravinnoksi kelpaavana ja että elintarvikkeen laadulliset ominaisuudet pysyvät tuotteelle tyypillisinä. Säilytyslämpötilat voivat olla joko lainsäädännössä määriteltyjä tai toimijan määrittelemiä lämpötiloja tai lämpötila-aika -yhdistelmiä. Myös pakastetut elintarvikkeet ovat helposti pilaantuvia elintarvikkeita.

28) *Muulla luovutuksella* tarkoitettaisiin elintarvikkeen vastikkeetonta luovutusta esimerkiksi lahjoituksena tai näytteenä. Elintarvikemääräykset koskevat myös ilman vastiketta luovutettavia elintarvikkeita. Määritelmä vastaa voimassa olevan lain määritelmää.

29) *Yksityistaloudella* tarkoitettaisiin perheen tai henkilön omaa kotitaloutta, johon hankitut elintarvikkeet on tarkoitettu pääasiallisesti perheen tai henkilön omaan käyttöön.

30) *Nimisuojatuotteella* tarkoitettaisiin maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden laatujärjestelmistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1151/2012 5 artiklassa tarkoitettua maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden suojatulla alkuperänimityksellä ja suojatulla maantieteellisellä merkinnällä sekä 18 artiklassa tarkoitettua aidon perinteisen tuotteen merkinnällä varustettua tuotetta. Tältä osin määritelmä vastaa voimassa olevaan lakiin vuonna 2014 lisättyä määritelmää. Nimisuojatuotteella tarkoitettaisiin myös maustettujen viinituotteiden määritelmästä, kuvauksesta, esittelystä, merkinnöistä ja maantieteellisten merkintöjen suojasta sekä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1601/91 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 251/2014 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua maantieteellisellä merkinnällä varustettuja tuotteita sekä tislattujen alkoholijuomien määritelmistä, kuvauksesta, esittelystä ja merkinnöistä, tislattujen alkoholijuomien nimien käytöstä muiden elintarvikkeiden esittelyssä ja merkinnöissä, tislattujen alkoholijuomien maantieteellisten merkintöjen suojaamisesta, maatalousperäisen etyylialkoholin ja maatalousperäisten tisleiden käytöstä alkoholijuomissa ja asetuksen (EY) N:o 110/2008 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/787 3 artiklan 4 kohdassa tarkoitettua suojatulla maantieteellisellä merkinnällä varustettua tuotetta. Tältä osin määritelmä vastaa voimassa olevan lain määritelmää sellaisena kuin se on muutettuna lailla 1397/2019.

31) *Kyläkaupalla* tarkoitettaisiin harvaan asutulla maaseudulla, ydinmaaseudulla, kaupungin läheisellä maaseudulla tai maaseudun paikalliskeskuksessa sijaitsevaa elintarvikehuoneistoa, jonka etäisyys lähimpään päivittäistavarakauppaan on vähintään 7,5 kilometriä tai joka on muuten vaikeasti tavoitettavissa ja jonka päivittäistavaroiden myynti on alle 2 miljoonaa euroa vuodessa. Määritelmän mukaisia kyläkauppoja on Suomessa 200-250 kpl.

32) *Yleishyödyllisellä yhteisöllä* tarkoitettaisiin yleishyödyllistä yhteisöä siten kuin se on määritelty tuloverolain (1535/1992) 22 §:ssä. Yhteisö on yleishyödyllinen, jos se toimii yksinomaan ja välittömästi yleiseksi hyväksi aineellisessa, henkisessä, siveellisessä tai yhteiskunnallisessa mielessä, sen toiminta ei kohdistu vain rajoitettuihin henkilöpiireihin eikä se tuota toiminnallaan siihen osallisille taloudellista etua osinkona, voitto-osuutena taikka kohtuullista suurempana palkkana tai muuna hyvityksenä. Yleishyödyllisenä yhteisönä voidaan pitää esimerkiksi nuoriso- tai urheiluseuraa sekä näihin rinnastettavaa vapaaehtoiseen kansalaistyöhön perustuvaa harrastus- ja vapaa-ajantoimintaa edistävää yhdistystä. Yleishyödyllisenä yhteisönä voidaan pitää myös hyväntekeväisyysjärjestöä ja –yhteisöä, joka jakaa säännöllisesti ruoka-apuna elintarvikkeita.

Voimassa olevassa laissa olevaa *terveysvaara*-käsitettä ei enää määritellä. Sen sijaan käytetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 3 artiklan 23 kohdassa olevaa käsitettä *vaara*. Vaaralla tarkoitetaan tekijää tai tilaa, joka voi vaikuttaa haitallisesti ihmisten, eläinten tai kasvien terveyteen, eläinten hyvinvointiin tai ympäristöön. Myöskään voimassa olevan lain *ulkopuolinen asiantuntija* -käsitettä ei enää määritellä, vaan sen sijaan käytetään asetuksen (EU) 2017/625 3 artiklan 5 kohdassa olevaa käsitettä *toimeksiannon saanut elin*, jolla tarkoitetaan erillistä oikeushenkilöä, jolle toimivaltaiset viranomaiset ovat siirtäneet tiettyjä viralliseen valvontaan tai muihin virallisiin toimiin kuuluvia tehtäviä. Laissa tehtäviä voidaan siirtää toimeksiannon saaneen elimen lisäksi myös luonnolliselle henkilölle. *Luonnonvaraisen riistan* kansallinen määritelmä on poistettu tarpeettomana, sillä EU-lainsäädännön mukaan hylkeen lihaa ei saa enää saattaa markkinoille eikä hylkeenlihasta ole siten tarpeen säätää kansallisesti.

2 luku Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevat vaatimukset

5 §. Toimintaa koskevat yleiset vaatimukset. Voimassa olevassa laissa olevat elintarvikkeita ja elintarvikkeesta annettavia tietoja, elintarvikehuoneistoa ja alkutuotantopaikkaa, elintarvikkeiden käsittelyä, säilytystä ja kuljetusta sekä elintarviketuotantoon käytettäviä eläimiä koskevat yleiset vaatimukset ehdotetaan poistettavaksi elintarvikelaista. Vaatimusten toistaminen kansallisessa lainsäädännössä on tarpeetonta, koska vastaavat vaatimukset sisältyvät EU-lainsäädäntöön. Keskeisiä EU-säädöksiä tältä osin ovat edellä yleisperustelujen kohdassa 2.3.1 kuvatut elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskevat yleiset EU-säädökset sekä elintarvikehygieniää koskevat EU-säädökset.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin elintarvikealan toimijan velvollisuudesta huolehtia, että elintarvikkeet ovat kemiallisilta, fysikaalisilta ja mikrobiologisilta sekä terveydellisiltä ominaisuuksiltaan sellaisia, että ne ovat ihmisravinnoksi soveltuvia, eivät aiheuta vaaraa ihmisen terveydelle eivätkä elintarvikkeet tai niistä annettavat tiedot johda kuluttajaa harhaan. Tätä vaatimusta sovellettaisiin elintarvikkeiden osalta yhdessä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 11, 12 ja 14 artiklan kanssa sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2002 4 artiklan ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 3 artiklan kanssa sekä komission asetuksen (EY) N:o 2073/2005 kanssa.

Pykälän 2 momentin mukaan kontaktimateriaalialan toimijan olisi huolehdittava toiminnassaan siitä, että kontaktimateriaalit ovat elintarvikekäyttöön soveltuvia ja sellaisia, että ne eivät aiheuta vaaraa ihmisen terveydelle, eivät aiheuta sopimattomia muutoksia elintarvikkeen koostumuksessa tai aistinvaraisissa ominaisuuksissa eivätkä niistä annettavat tiedot johda kuluttajaa harhaan. Tätä vaatimusta sovellettaisiin yhdessä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1935/2004 3 artiklan vaatimusten kanssa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että elintarviketoiminnan on oltava sellaista, että se ei aiheuta vaaraa ihmisen terveydelle. Elintarvikehuoneistojen ja alkutuotantopaikkojen sekä niissä harjoitettavan elintarviketoiminnan tulee olla sellaisia, että niissä tuotettavien, valmistettavien, säilytettävien tai käsiteltävien elintarvikkeiden turvallisuus ei vaarannu. Elintarvikehuoneistojen ja alkutuotantopaikkojen olisi myös muutoin täytettävä elintarvikemääräysten vaatimukset. Alkutuotannolle ja elintarvikehuoneistoille on asetettu erilaisia vaatimuksia myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksissa (EY) N:o 852/2004 ja (EY) N:o 853/2004. Elintarvikehuoneistoa ja alkutuotantopaikkaa ei saisi käyttää muuhun tarkoitukseen niin, että siitä saattaa aiheutua vaaraa.

Pykälän 4 ja 5 momentissa säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1925/2006 15 artiklan tarkoittamaan elintarvikkeiden ravitsemukselliseen täydentämiseen liittyvän ilmoituksen tekemisestä sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/46/EY 10 artiklan tarkoittamia ravintolisiä koskevan ilmoituksen tekemisestä Ruokavirastolle. Velvollisuus tehdä laissa säädetty ilmoitus koskee toimijoita, jotka valmistavat, valmistuttavat tai tuovat maahan säännösten soveltamisalaan kuuluvia elintarvikkeita ja myös toimijoita, jotka muulla tavalla saattavat markkinoille säännösten soveltamisalaan kuuluvia elintarvikkeita. Näin ollen vaatimus koskee myös etämyyntiä toisesta maasta ilman varsinaista maahantuontia. Tällä varmistetaan elintarvikealan toimijoiden yhdenmukainen kohtelu. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä sellaisena kuin se on muutettuna lailla 1397/2019.

6 §. *Toimijan luotettavuus.* Voimassa olevaan lakiin lisättiin lailla 1397/2019 16 a §, jonka mukaan elintarvikealan toiminnan edellytyksenä on, että elintarvikealan toimija on luotettava. Valvontaviranomaisilla ei ennen tätä ollut elintarvikelainsäädännön suunnitelmallista valvontaa suunnatessaan tai sitä suorittaessaan laillista perustetta selvittää, onko toimija esimerkiksi toimintansa aikana huolehtinut julkisoikeudellisten velvoitteiden hoitamisesta. Julkisoikeudellisten velvoitteiden hoidon laiminlyönti ei myöskään ole vaikuttanut mahdollisuuteen toimia elintarvike- tai kontaktimateriaalialalla. Ongelmat mainittujen velvoitteiden hoidossa voivat kuitenkin ilmentää harmaan talouden riskiä. On myös mahdollista, että julkisoikeudellisia velvoitteita laiminlyövä taho saattaa laiminlyödä myös muita toimintaa koskevia säännöksiä, kuten elintarviketurvallisuuden varmistamiseksi säädettyjä vaatimuksia. Harmaata taloutta torjumalla edistettäisiin ja tuettaisiin oikeudenmukaisia käytäntöjä elintarvikkeiden kaupassa ja ehkäistäisiin vilpillisiä menettelyjä. Samalla parannettaisiin oikein toimivien ja velvoitteensa täyttävien toimijoiden toimintaedellytyksiä ja edistettäisiin rehellistä kilpailua elintarvikesektorilla.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan edellytykseksi, että toimijan on oltava luotettava. Pykälä vastaa voimassa olevaan lakiin lailla 1397/2019 lisättyä säännöstä. Pykälän 1 momentin mukaan toimijaa ei pidettäisi luotettavana, jos hän on kolmen arviota edeltäneen vuoden aikana toistuvasti osoittanut ilmeistä piittaamattomuutta elintarviketurvallisuuden varmistamista tai kuluttajien turvallisuutta kohtaan tai jos hän on kolmen arviota edeltävän vuoden aikana toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyönyt veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisen tai jos hän on ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan kykenemätön vastaamaan veloistaan.

Elintarvikealan tasapuolisen kilpailun sekä harmaan talouden torjunnan kannalta on tärkeää, että alalla toimivat yritykset hoitavat sekä velvoitteensa kuluttajia ja muita toimijoita kohtaan, että myös lakisääteiset velvoitteensa. Veroihin, sosiaalivakuutusmaksuihin sekä Tullin perimiin maksuihin liittyvät laissa säädetty velvollisuudet ovat erilaisia rekisteröintiä, ilmoittamista sekä suoritteiden maksamista koskevia velvoitteita. Näiden hoitamattomuus voi kuvastaa toimijan taloudellista epäluotettavuutta. Velvoitteitaan laiminlyövä toimija saa muihin verrattuna perusteettomasti etua välttämällä julkisoikeudellisia maksuja ja haittaa toiminnallaan tasapuolista kilpailua esimerkiksi myymällä tuotteitaan muita halvemmalla. Toimijan maksukyvyttömyys lisää myös riskiä väärinkäyttöihin ja velvollisuuksien laiminlyönteihin ja on näin ollen taloudelliseen luotettavuuteen ratkaisevasti vaikuttava seikka.

Toimijan luotettavuutta arvioitaessa tulisi kiinnittää huomiota laiminlyönnin toistuvuuteen ja euromääräiseen suuruuteen, mikäli tämä on mitattavissa. Yksittäiset, unohtukseen tai huolimattomuuteen rinnastuvat ilmoituslaiminlyönnit tai rahamäärältään pienet maksulaiminlyönnit eivät yleensä osoittaisi elintarvikealan toimijaa epäluotettavaksi. Toimijaa ei tulisi pitää epäluotettavana myöskään, jos esimerkiksi verovelasta on tehty maksusuunnitelma ja sen ehtoja noudatetaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, keitä 1 momentissa tarkoitettu vaatimus luotettavuudesta koskee silloin, kun toimija on oikeushenkilö. Jotta vaatimus luotettavuudesta oikeushenkilön kohdalla täyttyisi, kaikkien säännöksessä lueteltujen tahojen on oltava luotettavia. Ehdotuksen mukaan vaatimus luotettavuudesta koskee toimitusjohtajaa ja hänen sijaistaan, hallituksen jäsentä ja varajäsentä, hallintoneuvoston ja siihen rinnastettavan toimielimen jäsentä ja varajäsentä, vastuunalaista yhtiömiestä sekä muuta ylimpään johtoon kuuluvaa. Vaatimus luotettavuudesta koskee myös henkilöä, jolla on suoraan tai välillisesti vähintään 25

%osakeyhtiön osakkeista tai osakkeiden tuottamasta äänivallasta tai vastaava omistus- tai määräämisvalta, jos kyseessä on muu yhteisö kuin osakeyhtiö.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta ottaa luotettavuuden arvioinnissa huomioon myös toimijaan ja sen vastuuhenkilöihin välittömästi tai välillisesti kytköksissä olevien yritysten ja yhteisöjen velvoitteidenhoito. Momentti sisältää viittauksen yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 3 §:ään, jossa luetellaan kyseisen lain mukaisesti rekisteröitävät yritykset ja yhteisöt. Yritykseen ja yhteisöön välittömästi kytkeytyvällä yrityksellä tai yhteisöllä tarkoitetaan esimerkiksi yrityksen tai yhteisön osittain tai kokonaan omistavaa osakeyhtiötä tai avoimen yhtiön yhtiömiehenä olevaa osakeyhtiötä. Yritykseen tai yhteisöön välillisesti kytkeytyvällä yrityksellä tai yhteisöllä puolestaan tarkoitetaan esimerkiksi yritykseen tai yhteisöön sen vastuuhenkilön taikka toisen yrityksen tai yhteisön kautta kytkeytyviä yrityksiä ja yhteisöjä. Osakeyhtiöön välillisesti kytkeytyvä yritys tai yhteisö on esimerkiksi sen hallituksen jäsenen yksin omistama toinen osakeyhtiö tai emoyhtiön omistama sisaryhtiö. Luonnolliseen henkilöön välittömästi kytkeytyvällä yrityksellä tai yhteisöllä tarkoitetaan yritystä tai yhteisöä, jossa hän toimii tai on toiminut vastuuhenkilönä. Luonnolliseen henkilöön välillisesti kytkeytyvällä yrityksellä tai yhteisöllä tarkoitettaisiin henkilön välittömään yritys- tai yhteisökytkentään välittömästi tai välillisesti kytkeytyviä yrityksiä tai yhteisöjä, kuten emoyhtiötä, jonka tytäryhtiön hallitukseen henkilö kuuluu. Tältä osin elintarvikevalvontaviranomainen voisi tehdä luotettavuuden arviointia edeltävältä kolmelta vuodelta. Tätä vanhempien kytkösten selvittäminen ei siis olisi tarpeen.

Luotettavuuden selvittäminen toimijan tai toimijana olevan oikeushenkilön vastuuhenkilöiden muun yritystoiminnan osalta olisi harkinnanvaraista eikä edellyttäisi sitä, että toimijan luotettavuutta on syytä epäillä. Selvittäminen olisi tarpeen erityisesti silloin, kun pelkästään toimijan taikka tämän vastuuhenkilöiden tietojen perusteella ei olisi mahdollista muodostaa riittävää kuvaa luotettavuuden arvioimiseksi. Esimerkiksi tilanteessa, jossa toimija on vasta perustettu osakeyhtiö tai yrityksen vastuuhenkilöissä on tapahtunut huomattavia muutoksia, voisi luotettavuuden arvioimiseksi olla tarpeen selvittää sen vastuuhenkilöiden ja omistajien muu tai aikaisempi yritystoiminta. Mikäli toimijan taikka tämän vastuuhenkilön muussa tai aikaisemmassa yritystoiminnassa on toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyöty 1 momentissa tarkoitettuja velvoitteita, toimijaa tai tämän vastuuhenkilöä ei voitaisi pitää säännöksessä tarkoitettulla tavalla luotettavana. Luotettavuuden selvittäminen 3 momentissa kuvatulla tavalla ei yleensä olisi tarpeen, jos toimijan ja sen vastuuhenkilöiden toiminta on ollut usean vuoden ajan vakiintunutta eikä ole muutoinkaan herännyt syytä epäillä näiden luotettavuutta.

Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikön toiminnasta säädetään Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetulla lailla (1207/2010). Pykälän 4 momentin mukaan toimivaltainen valvontaviranomainen voisi toimijan luotettavuuden selvittämiseksi pyytää Harmaan talouden selvitysyksiköltä mainitun lain 5 §:ssä tarkoitettuja velvoitteidenhoitoselvityksiä toimijoista. Selvitysten pohjalta tehtävät toimenpiteet tekisi toimivaltainen valvontaviranomainen.

7 §. Rekisteröity alkutuotanto. Pykälässä säädettäisiin alkutuotannon toimijan velvollisuudesta tehdä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle ilmoitus elintarvikkeiden alkutuotannosta toiminnan rekisteröintiä varten. Myös toiminnan keskeyttämisestä tai lopettamisesta tai olennaisesta muuttamisesta olisi ilmoitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle. Ilmoitus tehtäisiin valvontaviranomaisen tarjoamaan sähköiseen palveluun tai tiedot olisi toimitettava muulla tavoin valvontaviranomaiselle.

Alkutuotanto määriteltäisiin lain 4 §:n 2 momentin 4 kohdassa. Alkutuotantoa olisi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 3 artiklan 17 kohdassa tarkoitettua toiminnan lisäksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 1 artiklan 2 kohdan c alakohdassa ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitettu alkutuotannon tuotteiden pienten määrien luovuttaminen suoraan kuluttajalle.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta ei tarvitsisi tehdä, jos valvontaviranomainen saa tiedon näistä toiminnoista toiselta viranomaiselta. Valvontaviranomainen voi saada alkutuotantoa koskevia tietoja muun muassa maaseutuhallinnon tietojärjestelmistä. Kun kunta on saanut oikeat ja riittävät tiedot

alkutuotantopaikasta toiselta viranomaiselta, olisi kunnan ilmoitettava tästä toimijalle. Alkutuotannon toimijan ei myöskään tarvitsisi tehdä ilmoitusta luonnonvaraisten kasvien tai sienten alkutuotannosta eikä luonnonvaraisen riistan metsästyksestä. Luonnonvaraisten kasvien ja sienten alkutuotannolla tarkoitetaan kasvien ja sienten tai niiden osien, kuten juurien, marjojen ja hedelmien, poimimista ja keräämistä. Helpotus koskisi myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 liitteen I mukaisia, edellä mainittujen tuotteiden keräämiseen ja metsästyksen liittyviä toimintoja. Säännös vastaa voimassa olevan lainsäädännön säännöstä.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta ei tarvitsisi myöskään tehdä kasvien ja sienten alkutuotannosta yksityisen henkilön luovuttaessa tuottamiaan kasveja ja sieniä suoraan kuluttajalle, jos toimintaan liittyvät elintarviketurvallisuusriskit ovat vähäisiä. Riskien arvioinnissa otettaisiin huomioon toiminnan luonne ja laajuus, kuten tuotteiden määrä, tuotteisiin sisältyvät mikrobiologiset tai kemialliset vaarat ja toiminnan toistuvuus tai satunnaisuus. Sama helpotus koskisi toimintaa, jota ei voida pitää elinkeinon harjoittamisena, kuten omenoiden toimittaminen seurakunnan tai urheiluseuran tapahtumaan siellä myytäväksi. Lain 2 §:n 3 momentin mukaan tällaiseen toimintaan sovellettaisiin lain 2 luvun säännöksistä ainoastaan jäljitettävyyttä koskevan 13 §:n, omavalvontaa koskevan 14 §:n ja ruokamyrkytyksistä ilmoittamista koskevan 16 §:n säännöksiä.

Pykälän 3 momentin mukaan alkutuotantopaikan sijaintikunta käsittelee ja rekisteröi ilmoituksen alkutuotannosta ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään (VATI) Ruokaviraston määräämällä tavalla. Toimija saisi kuittauksen ilmoituksen rekisteröinnistä sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla.

8 §. Hyväksytty alkutuotantopaikka. Pykälässä säädettäisiin alkutuotannon toimijan velvollisuudesta hakea itujen alkutuotantopaikalle toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta hyväksymistä. Hyväksymisen edellytykset on määritelty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 6 artiklan mukaisesti komission asetuksessa (EU) N:o 210/2013. Hyväksyminen tulisi hakea ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Myös toiminnan keskeyttämisestä tai lopettamisesta olisi viivytyksettä ilmoitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Pykälän 2 momentin mukaan alkutuotantopaikan hyväksymistä ei tarvitse hakea, jos alkutuotannon toimija harjoittaa tuotantomäärältään pienimuotoista itujen tuotantoa. Tällaisesta toiminnasta on tehtävä 7 §:n tarkoittama ilmoitus. Tarkempia määräyksiä pienimuotoisesta alkutuotannon toiminnasta annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Pykälän 3 momentin mukaan alkutuotantopaikan hyväksyy alkutuotantopaikan sijaintikunta, jonka on tehtävä hyväksymisestä päätös. Päätöksessä voidaan asettaa ehtoja vaarojen ehkäisemiseksi. Päätöksen tekemiselle on asetettu 60 vuorokauden määräaika, jolleivat erityiset syyt edellytä asian pidempää käsittelyä. Kunta rekisteröi tiedot alkutuotantopaikan hyväksymisestä ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään (VATI) Ruokaviraston määräämällä tavalla. Toimija saa tietojen rekisteröinnistä kuittauksen sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla.

9 §. Rekisteröity elintarviketoiminta. Pykälässä säädettäisiin elintarvikealan toimijan velvollisuudesta tehdä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle ilmoitus elintarviketoiminnasta toiminnan rekisteröintiä varten, kuten Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 6 artiklassa ja asetuksen (EY) N:o 853/2004 4 artiklassa on säädetty. Ilmoitus tulisi tehdä neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Ilmoituksen voisi tehdä sähköisesti sen mukaisesti kuin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnasta annetussa laissa (13/2003) säädetään. Toiminnan keskeyttämisestä, lopettamisesta ja olennaisesta muuttamisesta olisi viipymättä ilmoitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Pykälän 2 momentin mukaan ilmoitusta ei tarvitsisi tehdä silloin, kun toiminta ja siihen liittyvät riskit ovat vähäisiä ja elintarviketoiminta tapahtuu samassa huoneistossa kuin toimijan harjoittama muu elinkeinotoiminta tai toimija on yksityinen henkilö tai toimintaa ei voida pitää elinkeinotoimintana. Helpotukset koskisivat elintarvikealan toimintaa, jota ei harjoiteta ammattimaisesti eikä laajamittaisesti.

Tällaiseen toimintaan ei Euroopan komission antaman ohjeen mukaan sovelleta unionin elintarvikehygienialainsäädäntöä. Ammattimaiseksi toiminnaksi tai elinkeinon harjoittamiseksi ei katsottaisi esimerkiksi koulujen myyjäisiä, harrastekerhojen järjestämää elintarvikkeiden myyntiä tai yksityishenkilöiden kotonaan valmistamien elintarvikkeiden myyntiä, joka ei ole jatkuvaa eikä säännöllistä. Myytävien elintarvikkeiden määrän tulisi olla vähäinen. Myöskään elintarvikkeiden vähäinen myynti tai tarjoilu muun elinkeinotoiminnan yhteydessä, esimerkiksi kahvitarjoilu kampaamossa tai autokorjaamossa, ei edellyttäisi ilmoituksen tekemistä elintarviketoiminnasta. Lain 2 §:n 3 momentin mukaan tällaiseen toimintaan sovellettaisiin lain 2 luvun säännöksistä ainoastaan jäljitettävyyttä koskevan 13 §:n, omavalvontaa koskevan 14 §:n ja ruokamyrkytyksistä ilmoittamista koskevan 16 §:n säännöksiä. Pykälän 2 momentissa tarkoitettua toimintaa koskisivat kuitenkin Euroopan parlamentin asetuksen (EY) N:o 178/2002 14 artiklan ja tämän lain 5 §:n mukaiset velvoitteet. Valvontaviranomainen voisi 38 §:n ja 40 §:n nojalla tarkastaa ja pyytää tietoja toiminnasta, ja toimintaan voitaisiin kohdistaa hallinnollisia pakkokeinoja.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 625/2017 10 artiklan mukaan toimivaltaisen viranomaisen on laadittava luettelo toimijoista. Toimijalla tarkoitetaan mainitun asetuksen 3 artiklan 29 kohdan mukaan luonnollista tai oikeushenkilöä, johon sovelletaan yhtä tai useampaa asetuksen 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa säännöissä säädettyä velvollisuutta. Virallisen valvonnan soveltamisalaan kuuluu 1 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan elintarvikkeet ja elintarviketurvallisuus sekä elintarvikekontaktimateriaalit. Ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle edellä 2 momentissa rajatut toimijat voidaan lähtökohtaisesti pitää Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 625/2017 3 artiklan 29 kohdassa tarkoitettuina toimijoina. Koska elintarvikelain vaatimuksia sovellettaisiin tällaisiin toimijoihin vain hyvin rajatusti, on perusteltua rajata nämä toimijat elintarviketoiminnan rekisteröintiä koskevan velvoitteen ulkopuolelle.

Alkutuotannon toimijan ei tarvitsisi tehdä ilmoitusta elintarvikehuoneiston rekisteröintiä varten, kun alkutuotannon toimija luovuttaa pieniä määriä alkutuotannon tuotteita suoraan kuluttajalle. Tällainen toiminta katsottaisiin osaksi alkutuotantoa ja toimija tekisi toiminnasta 7 §:n mukaisen ilmoituksen. Tarkempia säännöksiä tällaisesta pienimuotoisesta toiminnasta annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Elintarviketoiminnan vähäisyyttä arvioitaessa voidaan tukeutua verolainsäädäntöön. Arvonlisäverolain (1501/1993) 3 §:n mukaan myyjä ei ole verovelvollinen, jos tilikauden liikevaihto on enintään 10 000 € ellei häntä ole oman ilmoituksen perusteella merkitty verovelvolliseksi. Vastaavalla tavalla voidaan katsoa, että elintarviketoimintaa, jossa vuotuinen liikevaihto on alle 10 000 €, ei pidetä elinkeinotoimintana edellyttäen, että toimintaan liittyvät riskit ovat elintarviketurvallisuuden kannalta vähäisiä. Tällaisesta toiminnasta ei tarvitse tehdä ilmoitusta toiminnan rekisteröintiä varten.

Pykälän 3 momentin mukaan ilmoituksen käsittelisi pääsääntöisesti elintarvikehuoneiston sijaintikunta. Ilmoituksen kuitenkin käsittelisi Ruokavirasto, kun elintarvikehuoneisto sijaitsee teurastamon tai riistan käsittelylaitoksen yhteydessä ja aluehallintovirasto, kun elintarvikehuoneisto sijaitsee poroteurastamon yhteydessä.

Pykälän 4 momentin mukaan elintarvikealan toimijan kotikunta käsittelisi elintarviketoiminnan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen silloin, kun elintarviketoimintaa harjoitetaan liikkuvassa elintarvikehuoneistossa. Toimijan kotikunta käsittelisi ilmoituksen myös sellaisen elintarvikehuoneiston osalta, jossa pelkästään kuljetetaan tai säilytetään elintarvikkeita yhdessä tai useammassa kuljetusajoneuvossa tai kontissa. Toimijan kotikunta käsittelisi ilmoituksen myös sellaisen elintarviketoiminnan osalta, jota harjoitetaan virtuaalihuoneistossa eli huoneistossa, jota käytetään ainoastaan elintarvikkeiden myyntiin, välittämiseen tai muuhun käsittelyyn ilman, että elintarvikkeet ovat kyseisessä huoneistossa. Tällaisia virtuaalihuoneistoja olisivat esimerkiksi agentuuritoimintaa harjoittavien elintarvikealan toimijoiden sekä elintarvikkeita internetin tai muun etämyyntivälineen välityksellä myytävien ja markkinoivien elintarvikealan toimijoiden toimitilat.

Mikäli elintarvikealan toimijalla ei ole kotipaikkaa Suomessa, pykälän 5 momentin mukaan elintarviketoiminnan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen käsittelisi kunta, jonka alueella toiminta aloitetaan. Tällaisia toimijoita olisivat esimerkiksi kansainvälisille markkinoille tulevat ulkomaiset elintarvikealan toimijat.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin alkoholilaissa (1102/2017) tarkoitettuja valmistus- ja varastointipaikkoja sekä alkoholijuomien vähittäismyyntipakkoja koskevia ilmoituksia käsittelevistä viranomaisista. Valmistus- ja varastointipaikkoja koskevat ilmoitukset käsitteleviä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja alkoholijuomien vähittäismyyntipaikkoja koskevat ilmoitukset aluehallintovirasto.

Pykälän 7 momentin mukaan toimivaltainen valvontaviranomainen rekisteröi ilmoituksen elintarviketoiminnasta ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään (VATI) Ruokaviraston määräämällä tavalla. Toimija saa kuittauksen ilmoituksen rekisteröinnistä sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla.

10 §. Hyväksytyt elintarvikehuoneisto. Pykälässä säädettäisiin elintarvikealan toimijan velvollisuudesta hakea toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta elintarvikehuoneiston hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Elintarvikehuoneiston hyväksymistä koskeva hakemuksen voisi tehdä sähköisesti sen mukaisesti kuin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnasta annetussa laissa (13/2003) säädetään. Myös toiminnan keskeyttämisestä tai lopettamisesta tulisi viipymättä ilmoittaa toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Vaatus velvollisuudesta hakea toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta elintarvikehuoneiston hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista koskisi elintarviketoimintaa, jolta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 4 artiklan 2 kohdan mukaan edellytetään elintarvikehuoneiston hyväksymistä. Elintarvikehuoneiston hyväksymistä vaadittaisiin eläinperäisiä elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä käsitteleviltä elintarvikehuoneistoilta tietyin poikkeuksin, joihin unionilainsäädäntö antaa mahdollisuuden. Nämä poikkeukset koskisivat Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja toimijoita, kuten ainoastaan eläinperäisten elintarvikkeiden kuljetusta harjoittavia toimijoita tai toimijoita, jotka käsittelevät tuotteita, joille ei mainituksessa ole säädetty erityisiä hygieniavaatimuksia, kuten hunaja ja hyönteiset.

Pykälän 2 momentin mukaan hyväksymistä ei tarvitsisi hakea, kun alkutuotannon toimija harjoittaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 853/2004 1 artiklan 3 kohdan d tai e alakohdassa, 10 artiklassa tai komission delegoidun asetuksen (EU) 2019/624 12 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua pienimuotoista elintarvikkeiden valmistusta tuottamistaan alkutuotannon tuotteista. Esimerkiksi tuottaja voi luovuttaa kuluttajalle tai toimittaa paikalliseen vähittäismyyntiin pieniä määriä tilalla teurastetun siipikarjan tai tarhatun kanin lihaa rekisteröidystä elintarvikehuoneistosta ilman lihantarkastusta. Hyväksymistä ei tarvitsisi hakea myöskään, kun toimija harjoittaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 853/2004 1 artiklan 5 kohdan b alakohdan i alakohdassa tarkoitettua varastointia tai kuljetusta tai ii alakohdassa tarkoitettua paikallista, vähäistä ja rajoitettua toimintaa. Esimerkiksi vähittäismyyntitilassa voidaan valmistaa juustoa ilman elintarvikehuoneiston hyväksymistä, jos juusto myydään suoraan kuluttajille. Tällaisesta elintarviketoiminnasta on tehtävä 9 §:n mukainen ilmoitus rekisteröintiä varten. Tarkempia säännöksiä tällaisesta pienimuotoisesta toiminnasta annetaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Pykälän 3 momentin mukaan elintarvikehuoneiston sijaintikunta hyväksyisi 1 momentissa tarkoitetun elintarvikehuoneiston. Ruokavirasto hyväksyisi teurastamot ja riistan käsittelylaitokset sekä niiden yhteydessä olevat hyväksymistä edellyttävät elintarvikehuoneistot. Tämä vastaisi voimassa olevaa lainsäädäntöä. Aluehallintovirasto hyväksyisi poroteurastamot ja niiden yhteydessä olevat hyväksymistä edellyttävät elintarvikehuoneistot.

Liikkuvat elintarvikehuoneistot hyväksyisi 4 momentin mukaan pääsääntöisesti elintarvikealan toimijan kotikunta. Ruokavirasto hyväksyisi liikkuvat teurastamot ja riistan käsittelylaitokset sekä niiden yhteydessä olevat hyväksymistä edellyttävät elintarvikehuoneistot. Aluehallintovirasto hyväksyisi liikkuvat poroteurastamot ja niiden yhteydessä olevat hyväksymistä edellyttävät elintarvikehuoneistot.

Aluehallintovirasto ja kunta ilmoittaisivat hyväksymänsä elintarvikehuoneistot Ruokavirastolle, joka antaisi huoneistolle hyväksymisnumeron.

Pykälän 6 momentin mukaan toimivaltainen valvontaviranomainen tekisi päätöksen elintarvikehuoneiston hyväksymisestä 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, jollei erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Viranomaisen voi asettaa päätöksessään ehtoja vaarojen ehkäisemiseksi. Viranomaisen rekisteröi tiedot elintarvikehuoneiston hyväksymisestä ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään (VATI) Ruokaviraston määräämällä tavalla. Toimija saisi ilmoituksen tietojen rekisteröinnistä sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla.

11 §. *Tiedottaminen elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa.* Pykälässä säädettäisiin elintarvikealan toimijan velvollisuudesta tiedottaa elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa. Rekisteröidystä elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa olisi tiedotettava niille kunnille, joiden alueella toimintaa harjoitetaan. Elintarviketoiminnasta liikkuvassa teurastamossa tai riistan käsittelylaitoksessa ja niiden yhteydessä olevassa elintarvikehuoneistossa olisi tiedotettava Ruokavirastolle. Elintarviketoiminnasta liikkuvassa poroteurastamossa ja sen yhteydessä olevassa elintarvikehuoneistossa olisi tiedotettava aluehallintovirastolle. Elintarviketoiminnasta muussa hyväksytyssä liikkuvassa elintarvikehuoneistossa olisi tiedotettava niille kunnille, joiden alueella toimintaa harjoitetaan. Tiedottamisvelvoite ei koskisi elintarvikehuoneistoja, joissa harjoitettavan toiminnan tarkoitus on pelkästään elintarvikkeiden kuljetus tai säilyttäminen yhdessä tai useammassa kuljetusajoneuvossa tai kontissa.

Pykälän 2 momentin mukaan tiedot tulisi toimittaa toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle viimeistään neljä arkipäivää ennen ilmoitetun toiminnan aloittamista.

12 §. *Kontaktimateriaalitoiminta.* Pykälässä säädettäisiin kontaktimateriaalitoimijan velvollisuudesta tehdä ilmoitus toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta kontaktimateriaalitoiminnasta toiminnan rekisteröintiä varten toimipaikan sijaintikunnalle. Myös toiminnan keskeyttämisestä, lopettamisesta tai olennaisesta muuttamisesta olisi viivytyksettä ilmoitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle. Kunta rekisteröisi kontaktimateriaalitoimintaa koskevan ilmoituksen ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään (VATI) Ruokaviraston määräämällä tavalla. Toimija saisi kuittauksen ilmoituksen rekisteröinnistä sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla.

Ilmoitusvelvollisuuden piirissä olevia elintarvikekontaktimateriaaleja markkinoille saattavia toimijoita olisivat elintarvikekontaktimateriaalien valmistuksessa käytettävien välimateriaalien ja tarvikkeiden, kuten esimerkiksi painovärien, lakkojen ja liimojen valmistajat, varsinaisten elintarvikekontaktimateriaalien valmistajat sekä elintarvikekontaktimateriaalien tukkukauppaa harjoittavat toimijat Suomessa. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvia toimijoita olisivat myös elintarvikekontaktimateriaaleja ja niiden valmistuksessa käytettäviä materiaaleja ja tarvikkeita sisämarkkinoilta ja Euroopan unionin ulkopuolelta Suomeen tuovat kontaktimateriaalitoimijat. Ilmoitusvelvollisuus ei koskisi elintarvikealan toimijoita, jotka jatkojalostavat esimerkiksi muovikalvosta pulloja tai kartongista rasioita, joihin elintarvikkeet pakataan. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluisivat kaikki Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1935/2004 liitteessä luetellut materiaalit ja tarvikkeet.

13 §. *Jäljitettävyyys.* Pykälän 1 momentin mukaan elintarvikkeista, elintarviketuotantoon käytettävistä eläimistä ja elintarvikekontaktimateriaaleista olisi ilmoitettava vastaanottajalle elintarvikemääräyksissä edellytetyt jäljitettävyystiedot. Vaaditut tiedot ja asiakirjat voivat olla myös sähköisessä muodossa. Elintarvikealan toimijan olisi pidettävä kirjaa eläimistä ja eläinperäisistä elintarvikkeista sekä niiden käsittelystä ja kuljetuksesta. EU-lainsäädännössä säädetään terveysmerkistä, tunnistusmerkistä ja eläinperäisiin elintarvikkeisiin liittyvästä dokumentoinnista. Sorkka- ja kavioläinten ruhoissa on oltava terveysmerkki. Sileälästäisten lintujen (strutsit, emut, nandut) ruhoissa on oltava tunnistusmerkki. Lisäksi hyväksytyistä elintarvikehuoneistoista peräisin olevissa eläinperäisissä elintarvikkeissa on oltava tunnistusmerkki elintarvikkeiden kääreissä tai pakkauksissa, tai suoraan elintarvikkeissa. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen II I jakson A kohdan 3 alakohdan mukaan tunnistusmerkki ei kuitenkaan ole välttämätön niissä kananmunien pakkauksissa, joissa käytetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaista pakkaamokoodia. Lisäksi sovellettaessa elintarvikelain 10 §:n 2 momenttia, terveysmerkkiä ei vaadita porojen ja luonnonvaraisten hirvieläinten ruhoissa.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 18 artiklassa annetaan jäljitettävyyttä koskevia määräyksiä. Säännöksen mukaan kaikissa tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheissa on huolehdittava siitä, että on mahdollista jäljittää elintarvikkeet, rehut, elintarviketuotantoon käytettävät eläimet ja muut mahdolliset aineet, jotka on tarkoitettu tai joiden voidaan olettaa tulevan lisätyksi elintarvikkeeseen. Elintarvikealan toimijoiden on voitava selvittää, kuka luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö on toimittanut elintarvikkeen, rehun, elintarviketuotantoon käytettävän eläimen tai sellaisen aineen, joka on tarkoitettu tai jonka voidaan olettaa tulevan lisätyksi elintarvikkeeseen. Tätä varten toimijoilla on oltava käytössään järjestelmät ja menettely, joiden avulla toimivaltaiset viranomaiset saavat nämä tiedot pyynnöstä käyttöönsä. Elintarvikealan toimijoilla on oltava käytössään sellaiset järjestelmät ja menettelyt, joiden avulla ne voivat tunnistaa muut yritykset, joille niiden tuotteita on toimitettu. Nämä tiedot on annettava pyynnöstä toimivaltaiselle viranomaiselle. Asetuksen (EY) N:o 178/2002 18 artiklan 4 kohdan mukaan markkinoille saatetuissa tai todennäköisesti saatettavissa elintarvikkeissa on niiden jäljitettävyyden helpottamiseksi oltava riittävät ja asianmukaiset pakkausmerkinnät tai tunnistetiedot tarkempiin säännöksiin sisältyvien asiaa koskevien vaatimusten mukaisesti. Terveys- ja tunnistusmerkkiä lukuun ottamatta jäljitettävyydelle ei edellytä mitään erityisiä merkintöjä. Eläinperäisten elintarvikkeiden jäljitettävyydenvaatimuksista säädetään komission täytäntöönpanoasetuksella (EU) N:o 931/2011. Itujen ja itujen tuotantoon tarkoitettuihin siemeniin sovellettavista jäljitettävyydenvaatimuksista säädetään komission täytäntöönpanoasetuksella (EU) N:o 208/2013.

Voimassa olevan lain 17 §:n 1 momentin mukaan elintarvikealan toimijalla olisi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 18 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitettujen tietojen lisäksi oltava järjestelmä, jonka avulla voidaan lain tarkoituksen toteutumisen kannalta riittävällä tarkkuudella yhdistää saapuneet ja lähteneet erät toisiinsa. Vastaavaa säännöstä ei enää olisi jäljitettävyyttä koskevassa pykälässä. Kukin elintarvikealan toimija vastaisi omalla vastuullaan olevan osuuden jäljitettävyydestä osana omavalvontaa. Toimijan asiana olisi omavalvontansa puitteissa päättää, minkälaisia järjestelmiä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 18 artiklassa jäljitettävyydelle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää. Mitä tietoja jäljitettävyyden toteutuminen edellyttää, riippuu muun muassa toiminnan laadusta ja laajuudesta.

Pykälän 2 momentissa säädetään kalastus- ja vesiviljelytuotteiden jäljitettävyydestä. Säännöksen mukaan elintarvikealan toimijalla on velvollisuus järjestää kalastus- ja vesiviljelytuotteiden jäljitettävyyden siten kuin kalastuspolitiikkaa koskevan Euroopan unionin lainsäädännössä säädetään. Säännös vastaa voimassa olevan lain vaatimusta.

14 §. Omavalvonta. Pykälässä säädettäisiin, että toimijalla on oltava järjestelmä, jonka avulla toimija tunnistaa ja hallitsee toimintaansa liittyvät vaarat ja varmistaa, että elintarvike ja elintarvikekontaktimateriaali, alkutuotantopaikka ja elintarvikehuoneisto sekä elintarviketoiminta täyttävät niille elintarvikemääräyksissä asetetut vaatimukset. Erillistä kirjallista omavalvontasuunnitelmaa ei vaadittaisi, vaan lain edellyttämä järjestelmä voisi myös olla esimerkiksi elintarviketurvallisuusjärjestelmä tai laadunhallintajärjestelmä. Myös Ruokaviraston arvioimia hyvän käytännön ohjeita tai jopa toimijan omia työohjeita voisi pienimuotoisen toiminnan yhteydessä pitää lain edellyttämänä järjestelmänä. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) 852/2004 edellyttää, että toimijan on laadittava ja toteutettava pysyvää menettelyä, jolla tunnistetaan vaarat, määritetään kriittiset valvontapisteet, laaditaan kriittisten valvontapisteiden seurantamenettelyt ja pannaan ne täytäntöön, sekä toteutetaan korjaavia toimenpiteitä. Toimijan on osoitettava toimivaltaiselle viranomaiselle viranomaisen edellyttämällä tavalla noudattavansa em. vaatimuksia ottaen huomioon yrityksen koko ja luonne. Elintarviketurvallisuusjärjestelmän riittävyyttä arvioidessaan olisi viranomaisen pyrittävä varmistamaan erityisesti se, missä määrin valittu järjestelmä takaa, että toimintaan osallistuvat henkilöt vaaroja torjuessaan toimivat ennalta sovitun suunnitelman mukaisesti. Vaikka kirjallista omavalvontasuunnitelmaa erillisenä asiakirjana ei vaadita, omavalvonnan tulokset tulee kuitenkin dokumentoida riittävällä tarkkuudella. Omavalvonnan kirjaamisvaatimuksista sekä alkutuotantoa koskevasta kirjaamisvaatimuksista säädetään myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 852/2004. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä sellaisena kuin se on muutettuna lailla 1397/2019.

Kontaktimateriaalialan toimijalla olisi oltava järjestelmä, jonka avulla toimija varmistaa hyvien tuotantotapojen noudattamisen toiminnassaan sekä elintarvikekontaktimateriaalien vaatimustenmukaisuuden. Elintarvikekontaktimateriaalien hyvistä tuotantotavoista säädetään elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvien materiaalien ja tarvikkeiden hyvistä tuotantotavoista annetulla komission asetuksella (EY) N:o 2023/2006.

Sisämarkkinoilta tuotavien eläinperäisten elintarvikkeiden valvonta siirrettiin lailla 1397/2019 osaksi muuta riskiperusteista elintarvikevalvontaa. Pykälän 2 momentin mukaan toimijan tuodessa salmonellaa koskevien erityistakuiden piiriin kuuluvia elintarvikkeita Euroopan unionin toisesta jäsenvaltiosta Suomeen, omavalvontaan on sisällytettävä näitä elintarvikkeita koskeva näytteenotto- ja tutkimussuunnitelma salmonellan varalta. Näytteenoton tulisi perustua vastaanotettavien elintarvikkeiden mahdollisesti aiheuttavien vaarojen arviointiin. Salmonellaa sisältävä erityistakuiden piiriin kuuluva elintarvike ei täytä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 19 artiklan eikä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 vaatimuksia, minkä vuoksi toimijan tulee poistaa tällainen elintarvike markkinoilta määräysten vastaisena. Elintarvike tulee joko palauttaa tai hävittää. Asiasta ei ole näin ollen tarvetta säätää kansallisesti. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä sellaisena kuin se on muutettuna lailla 1397/2019.

15 §. Valvontatietojen julkistaminen. Pykälässä säädettäisiin suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevan elintarvikealan toimijan velvollisuudesta julkistaa valvontatiedot. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä sellaisena kuin se on muutettuna lailla 1397/2019. Valvontatietojen julkistamista koskeva vaatimus koskee lähtökohtaisesti kaikkia elintarvikealan toimijoita siitä riippumatta, harjoitetaanko toimintaa rekisteröidyssä vai hyväksytyssä elintarvikehuoneistossa. Valvontatietojen julkistamisen keskeinen tavoite on elintarvikevalvonnan läpinäkyvyyden parantaminen. Valvontatulosten julkistamisvelvoite motivoi elintarvikealan toimijoita noudattamaan elintarvikemääräyksiä. Valvontatulosten julkisuus parantaa myös kuluttajien tiedonsaantia ja valinnanmahdollisuuksia. Valvontatietojen julkaisemisen tavoitteena on myös lisätä elintarvikevalvonnan tunnettavuutta ja vaikuttavuutta. Yrityksille avautuu mahdollisuus kertoa kuluttajalle omasta toiminnastaan. Vaatimus valvontatietojen julkistamisesta ei muuta lainsäädännön vaatimuksia tai anna tulkintoja säännöksistä. Ruokavirasto päivittää arviointiohjeita elintarvikelainsäädännön muuttuessa.

Pykälän 1 momentin mukaan elintarvikealan toimijan olisi julkaistava valvontaviranomaisen antama elintarviketoiminnan tarkastuksesta kertova raportti. Ruokavirasto antaisi tarkempia määräyksiä valvontatietojen julkistamisesta. Tällä hetkellä käytössä oleva Oiva-raportti kertoo tarkastuksen yleisarvosanan, tarkastettujen asiakokonaisuuksien tulokset sekä lyhyen kirjallinen huomion valvontaviranomaisen havainnoista. Jos vasta aloittaneen toimijan elintarviketoimintaa ei ole vielä ehditty tarkastaa, toimija voisi julkaista ensimmäiseen tarkastukseen asti ilmoituksen siitä, että elintarviketoiminta kuuluu suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piiriin. Tällainen ilmoitus voisi olla esimerkiksi todistus elintarviketoiminnan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen käsittelystä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että valvontatietojen julkistamisvelvollisuus ei koske alkutuotannon toimijoita. Valvontatietojen julkistamisvelvollisuus ei koske myöskään alkoholijuomien valmistus- ja varastointipaikkoja eikä ensisijaisesti 9 §:n 6 momentissa tarkoitettua alkoholijuomien vähittäismyyntiä harjoittavia toimijoita. Alkoholilain mukaan on mahdollista perustaa tilaviinin, sahdin ja käsityölaisoluen valmistuspaikan yhteyteen ulosmyyntipiste, joka on tämän lain 9 §:n tarkoittama elintarvikehuoneisto, josta tehdään rekisteröintiä koskeva ilmoitus aluehallintovirastolle. Valvontatietojen julkistamisvelvollisuuden ulkopuolelle rajattaisiin ainoastaan sellaiset valvontakohteet, joissa ensisijainen elintarviketoiminta on lain 9 §:n 6 momentin tarkoittama alkoholijuomien vähittäismyynti. Alkoholijuomien ulosmyyntipiste voidaan perustaa myös sellaisen valvontakohteen yhteyteen, jossa harjoitettava elintarviketoiminta on ensisijaisesti elintarvikkeiden valmistusta tai tarjoilua tai muiden elintarvikkeiden kuin alkoholijuomien vähittäismyyntiä. Tällaisessa valvontakohteessa elintarvikkeen tarkastuksesta kertova asiakirja tulisi julkistaa 1 momentin tarkoittamalla tavalla.

Pykälän 3 momentin mukaan elintarviketoiminnan tarkastuksesta annetun viimeisen raportin eli niin sanotun Oiva-raportin olisi oltava nähtävissä yrityksen internetsivuilla tai muulla vastaavalla tavalla niin, että se on helposti nähtävissä. Elintarvikehuoneistoissa, joissa kuluttajat asioivat, elintarviketoiminnan tarkastuksesta annetun raportin olisi lisäksi oltava nähtävissä kuluttajalle helposti havaittavassa paikassa, esimerkiksi huoneiston sisäänkäynnin yhteydessä. Säännös vastaa voimassa olevaa käytäntöä. Kun yritys myy tuotteitaan internetin välityksellä, internetsivuston etusivu rinnastettaisiin kaupan sisäänkäyntiin ja Oiva-raportti tai linkki siihen tulisi olla näkyvissä internetsivuston etusivulla.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin toimivaltaisten viranomaisten velvollisuudesta julkaista suorittamansa valvonnan tulokset.

16 §. Toimijan tiedonantovelvollisuus. Toimijan tiedonantovelvollisuudesta ja velvollisuudesta tehdä yhteistyötä toimivaltaisen viranomaisen kanssa säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 19 artiklassa. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin toimijan velvollisuudesta ilmoittaa välittömästi toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle omavalvonnassa tai muulla tavalla esille tulleista vakavista vaaroista ihmisen terveydelle. Toimijan tulisi myös ilmoittaa, mihin toimenpiteisiin on ryhdytty epäkohtaien korjaamiseksi. Säännöksen tarkoittama vakava vaara voi olla luonteeltaan mikrobiologinen, kemiallinen tai fysikaalinen. Toimijan tulisi ilmoittaa toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle myös esimerkiksi allergisen kuluttajan saamasta anafylaktisesta reaktiosta, kun esimerkiksi ravintolassa muuten elintarvikemääräysten mukaisen ruoka-annoksen sisältämää allergeenia ei ole ilmoitettu kuluttajalla lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan lain säännöstä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin elintarvikealan toimijan velvollisuuksista, kun toimija saa tiedon tuottamansa, jalostamansa tai jakelemansa elintarvikkeen aiheuttamasta ruokamyrkytyksestä tai kun toimija epäilee elintarvikkeen voivan aiheuttaa ruokamyrkytyksen. Asiasta olisi ilmoitettava välittömästi sen kunnan elintarvikevalvontaviranomaiselle, jonka alueella ruokamyrkytyksen epäillään tapahtuneen. Kunnan elintarvikevalvontaviranomainen, yhdessä kunnan terveystoimikunnan kanssa, vastaa ruokamyrkytysepidemian selvittämisestä. Ruokamyrkytyksen aiheuttajaksi epäilty elintarvike, raaka-aine tai näyte siitä olisi säilytettävä niin, että se voidaan tutkia laboratoriossa ruokamyrkytyksen selvittämiseksi. Säännös vastaa tiettyjen zoonoosien ja niiden aiheuttajien seurannasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/99/EY ruokamyrkytyksiä koskevia säännöksiä. Säännös vastaa myös voimassa olevan lain 24 §:n 2 momentin säännöstä.

17 §. Zoonoosit. Pykälässä säädettäisiin elintarvikealan toimijan velvollisuudesta estää zoonoosien aiheuttajien leviäminen elintarvikkeiden välityksellä ihmisiin sekä velvollisuudesta seurata ja valvoa zoonooseja. Pykälän säännökset perustuvat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2003/99/EY sekä salmonellan ja muiden tiettyjen elintarvikkeiden kautta tarttuvien tiettyjen zoonoosien aiheuttajien valvonnasta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 2160/2003. Seuranta ja valvontaa koskevat vaatimukset koskevat sekä alkutuotantopaikkoja että elintarvikehuoneistoja. Vaatimukset koskevat zoonooseja, joita EU:n zoonosilainsäädäntö edellyttää seurattavan. Näiden zoonoosien seurannasta ja valvonnasta annettaisiin yksityiskohtaiset vaatimukset maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Nykyisin on voimassa siipikarjaa, sikoja ja nautoja sekä näistä saatavia tuotteita koskeva kansallinen salmonellavalvontaohjelma, teurasnautoja koskeva EHEC-seurantaohjelma sekä broilereita koskeva kampylobakteeri-seurantaohjelma. Salmonellavalvonnan täytäntöönpanosta säädetään myös eläintautilaissa (441/2013) ja sen nojalla.

Pykälän mukaan toimijan on ilmoitettava tiedot zoonoosien seurantaan ja valvontaan liittyvistä tutkimuksista ja tutkimustuloksista toimivaltaiselle viranomaiselle. Suomen salmonellaerityistakuiden vuoksi naudan, sian ja siipikarjan liha ja jauheliha sekä kananmunat on tutkittava salmonellan varalta ennen Suomen toimittamista. Tämä vaatimus ei koske maita, joilla on vastaavat Euroopan komission hyväksymät salmonellavalvontaohjelmat kuin Suomella. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 8 artiklan mukaan näitä elintarvikkeita sisältäviä eriä on seurattava salmonellatodistus tai muu asiakirja, josta käy ilmi vaadittujen tutkimusten suorittaminen. Jos toimija silti toteaisi omavalvontatutkimuksessaan salmonellan erityistakuiden piiriin kuuluvassa elintarvikkeessa, toimijan tulisi ilmoittaa löydöksestä toimivaltaiselle viranomaiselle.

18 §. *Elintarvikehygieeninen osaaminen.* Pykälässä säädettäisiin vaatimuksesta elintarvikehygieenisen osaamisen osoittamiseksi. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä sellaisena kuin se on muutettuna lailla 1397/2019.

Pykälän 1 momentin mukaan pakkaamattomia helposti pilaantuvia elintarvikkeita elintarvikehuoneistossa käsittelevällä henkilöllä olisi oltava elintarvikehygieenistä osaamista osoittava hygieniapassi, jos henkilö on työskennellyt pakkaamattomien helposti pilaantuvien elintarvikkeiden käsittelyä edellyttävissä tehtävissä vähintään kolme kuukautta. Elintarvikehygieenisen osaamisen osoittamista ei edellytetä elintarvikevalvontaa tekevilta valvontaviranomaisilta. Hygieniapassin sijaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan e alakohdassa tarkoitettua toimintaa harjoittavassa rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa työskentelevä henkilö voisi edelleen osoittaa elintarvikehygieenisen osaamisen suorittamalla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen III jakson IV luvun I mukaisen metsästäjien terveys- ja hygieniakoulutuksen, jonka Ruokavirasto on hyväksynyt. Lain 81§:n 4 momentin 5 kohdan mukaisesti Ruokavirasto pitäisi metsästäjien terveys- ja hygieniakoulutuksen suorittaneista toimijoista tai toimijan palveluksessa olevista henkilöistä rekisteriä.

Pykälän 2 momentissa säädetään niistä henkilöryhmistä, joilta hygieniapassia ei vaadittaisi. Muilta osin säännökset vastaavat sisällöllisesti voimassa olevan lain säännöstä sellaisena kuin se on muutettuna lailla 1397/2020. Hygieniapassia koskeva vaatimus perustuu kansalliseen lainsäädäntöön, eikä vaatimuksen ulottaminen kansainvälisessä liikenteessä liikenneivien alusten henkilökuntaan ole mahdollista. Aluksen henkilökunnan riittävä elintarvikehygieeninen osaaminen voidaan varmistaa muulla tavoin ja esimerkiksi suomalaisen henkilökunnan kohdalla hygieniapassin suorittaminen on edelleen yksi keino. Hygieniapassin tarvetta tulee arvioida henkilön suorittamien työtehtävien pohjalta.

Pykälän 3 momentin mukaan elintarvikealan toimijan olisi pidettävä kirjaa elintarvikehuoneistossa työskentelevien henkilöiden hygieenisestä osaamisesta. Kirjausten olisi oltava valvontaviranomaisen tarkistettavissa osana omavalvontaa. Tällä säännöksellä mahdollistetaan sen valvomisen, että elintarvikealan toimija noudattaa elintarvikehygieniosaamista koskevia vaatimuksia.

Pykälän 4 momentin mukaan Ruokavirasto laatisi hygieniapassitestin ja hyväksyisi hygieniapassin mallin. Hygieniapassitestin järjestäisi ja hygieniapassin myöntäisi Ruokaviraston hyväksymä hygieniapassitestaaja. Testaaja voisi periä testin järjestämisestä ja passin myöntämisestä maksun.

Pykälän 5 momentin mukaan hygieniapassin voisi saada suorittamalla hygieniapassitestin hyväksytysti. Aiemmin voimassa olleen lain mukaan hygieniapassin voi saada myös, jos oli saanut vastaavat tiedot sisältävän koulutuksen tai suorittanut tutkinnon, johon vastaavat tiedot sisältyvät. Tämä mahdollisuus poistettiin lailla 1397/2020. Hygieniapassitestin voi myös suorittaa erityistilannetestinä, jossa on paljon erilaisia tapoja muokata testiä erityistarpeita varten.

Tarvittaessa hygieniapassitestaaja voisi antaa myönnetyin hygieniapassin tilalle uuden esimerkiksi silloin, kun todistus on kadonnut tai testatun nimi on muuttunut. Edellytyksenä on tällöin, että testaaja pystyy varmistamaan, että kyseinen henkilö on todella suorittanut hyväksytysti hygieniapassitestin.

Jos henkilö ei voi esittää todistusta testin suorittamisesta, testaaja voisi antaa uuden hygieniapassin sillä edellytyksellä, että hänellä on arkistoituna alkuperäinen testilomake, josta käy ilmi, että henkilö on suorittanut testin hyväksytysti. Jos oikeutta hygieniapassiin ei pystytä varmistamaan, henkilön on osoitettava osaamisensa suorittamalla uusi testi. Tarvittaessa Ruokavirasto voisi, samoin edellytyksin kuin hygieniapassitestaaja, antaa uuden hygieniapassin myönnetyin tilalle. Näin voisi tapahtua esimerkiksi, jos hygieniapassitestaajalta on peruutettu testaajan oikeus tai jos testaaja on kuollut tai muutoin lopettanut toimintansa.

Lain 79 §:ssä säädetään, että Ruokavirasto pitäisi valtakunnallista rekisteriä hygieniapassitestaajista sekä kaikista hygieniapassitesteihin osallistuneista henkilöistä. Testaajan olisi säilytettävä kaikki hygieniapassin myöntämisen perusteena olevat asiakirjat, jotta hän pystyy osoittamaan, millä perusteilla on myöntänyt

hygieniapasseja. Hylättyjen suoritusten testilomakkeet säilytetään tarpeellisen ajan, jotta hylätyn testisuorituksen saaneella henkilöllä on mahdollisuus vaatia oikaisua siitä hetkestä lähtien, kun on saanut asian tiedoksi. Tästä syystä rekisteriin on tarpeen tallentaa kaikkien testiin osallistuneiden henkilöiden tiedot. Rekisteri tulisi jatkossa helpottamaan uuden hygieniapassin saamista esimerkiksi kadonneen tilalle.

19 §. Hygieniapassitestaaja. Pykälässä säädettäisiin hygieniapassitestaajaksi hakevan henkilön hyväksymisen edellytyksistä. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä sellaisena kuin se on muutettuna lailla 1397/2019. Ruokavirasto voisi hyväksyä hygieniapassitestaajaksi henkilön, jolla on lain 30 §:ssä tarkoitettu korkeakoulututkinto tai joka on kelpoinen Opetushallituksen toimialaan kuuluvan oppilaitoksen elintarvikehygieniaan liittyvän lehtorin tai opettajan virkaan tai toimeen tutkinnon tai aineenhallinnan osalta.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto valvoisi hygieniapassitestaajien toimintaa ja voisi tarvittaessa peruuttaa testaajan hyväksynnän, jos testaaja ei ole järjestänyt hygieniapassitestejä tai myöntänyt hygieniapasseja yli kolmeen vuoteen. Ruokavirasto voisi peruuttaa hyväksynnän myös, jos testaaja on rikkonut hygieniosaamisesta annettuja säännöksiä tai määräyksiä tai ei ole korjannut toimintaansa Ruokaviraston kehotuksesta. Säännöksen tavoitteena on, että hygieniapassitestaajien rekisterissä olevat testaajat ovat sellaisia, jotka aktiivisesti järjestävät testejä. Ruokavirasto voisi peruuttaa testaajan hyväksynnän myös ilman Ruokaviraston antamaa kehotusta korjata toiminta esimerkiksi tilanteissa, joissa poliisi saa omissa tutkimuksissaan selville, että testaaja rikkoo hygieniapassitestaamisesta annettuja sääntöjä tai määräyksiä tai testaajan toimintaan liittyy muuta rikollista toimintaa, kuten harmaata taloutta tai rahanpesua. Hyväksyntä voitaisiin peruuttaa myös väliaikaisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan hygieniapassitestaajaan sovelletaan, mitä 31 §:n 3 momentissa säädetään toimeksiannon saaneesta elimestä ja luonnollisesta henkilöstä.

Pykälän 4 momentin mukaan Ruokavirasto voisi antaa tarkempia määräyksiä hygieniapassitestiä järjestämisestä, testin perusteista ja laatimisesta, testissä käytettävistä kielistä ja testin hyväksyttävän suorittamisen arvioinnista, hygieniapassista ja sen myöntämisestä, rekisteritietojen käsittelystä sekä tiedonhallinnasta. Hygieniapassitestit ja testeihin liittyvät muut asiakirjat ovat asiakirjoja, jotka ovat syntyneet julkisen vallan käytön mukaisessa tehtävässä. Näiden asiakirjojen käsittelyyn sovelletaan tiedonhallintaa koskevia yleislakeja. Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuojasetus) 4 artiklan mukaisesti Ruokavirasto määrittelee hygieniapassitestaustuksessa käsiteltävien henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot, ja on siten asetuksessa määritelty rekisterinpitäjä. Hygieniapassitestaaja toimii Ruokaviraston lukuun henkilötietojen käsittelijänä. Ruokaviraston määräys tiedonhallinnan järjestämisestä olisi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 28 artiklan 3 alakohdan mukainen sitova oikeudellinen asiakirja, jolla varmistetaan, että henkilötietojen käsittelijät noudattavat asetuksen vaatimuksia.

20 §. Elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskevat tarkemmat säännökset. Elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskevista yleisistä vaatimuksista säädetään lain 5 §:n 1 ja 2 momentissa. Tähän pykälään on koottu asetuksenantovaltuudet tarkempien säännösten antamiseen elintarvikkeita ja kontaktimateriaaleja koskevista erityisistä vaatimuksista.

Pykälän 1 momentin 1–4 ja 6 kohdan mukaan elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskevien yleisten vaatimusten toimeenpanemiseksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä elintarvikkeiden koostumuksesta, mikrobiologisesta laadusta ja niiden sisältämistä vieraista aineista, elintarvikkeiden lisäaineista, aromeista, entsyymeistä, ravintoaineista ja valmistuksen apuaineista, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2015/2283 edellyttämistä uusielintarvikkeita koskevista kansallisista järjestelyistä, elintarvikkeiden pakkauksessa, esitteessä, mainoksessa tai muulla tavoin markkinoinnin yhteydessä annettavista tiedoista sekä elintarvikekontaktimateriaaleista, niiden käytöstä ja puhtausvaatimuksista.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä Euroopan unionin lainsäädännön mahdollistamista alkoholijuomien kansallisista nimityksistä, koostumuksesta ja juomista annettavista tiedoista. Vastaavaa säännöstä ei ole voimassa olevassa laissa. Tiettyjen alkoholijuomien määritelmät (olut, siideri, hedelmäviini ja väkevä hedelmäviini) ovat olleet alkoholijuomista ja väkiviinasta annetun asetuksen (1344/1994) 1 §:ssä. Mainittu asetus kumottiin alkoholilailalla (1102/2017) siten, että ainoastaan asetuksen 2, 3 ja 4 § jäivät voimaan. Näissä pykälissä säädetään muun muassa hedelmäviinien koostumuksesta ja nimityksistä. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 1308/2013 VII liitteen II osassa määritetään, mitä viinillä tarkoitetaan. Säännöksen mukaan jäsenvaltiot voivat kuitenkin sallia, että ilmaisua ”viini” voidaan käyttää liitettyinä yhdysnimenä hedelmän nimeen sellaisista tuotteista, jotka on saatu käyttämällä muita hedelmiä kuin rypäleitä. Tämän säännöksen nojalla hedelmäviinin ja väkevän hedelmäviinin määritelmät ovat olleet alkoholijuomista ja väkiviinasta annetussa asetuksessa (1344/1994). Elintarvikemääräysten johdonmukaista noudattamista varten sekä sen varmistamiseksi, että kuluttajaa ei johdeta harhaan, on perusteltua, että eräiden alkoholijuomien määritelmistä voitaisiin säätää lainsäädännössä.

Pykälän 2 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 5 §:n 4 momentissa tarkoitettuun ravitsemukselliseen täydentämiseen liittyvän ilmoituksen tekemisestä sekä muista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1925/2004 soveltamisen edellyttämistä kansallisista järjestelyistä sekä 5 §:n 5 momentissa tarkoitettuun ravintolisiä koskevan ilmoituksen tekemisestä. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä.

Pykälän 3 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämän imeväisten ja pikkulasten ruokintaa koskevan tiedotusaineiston sisällöstä ja jakelusta. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä.

Pykälän 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä muuntogeenisistä elintarvikkeista ja rehuista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1829/2003 edellyttämistä kansallisista toimenpiteistä. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1829/2003 säädetään muuntogeenisten elintarvikkeiden turvallisuusarvioinnista, hyväksymisestä ja merkinnöistä. Näiden tuotteiden riskinarviointi tehdään keskitetysti Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen EFSA:n toimesta. Luvan myöntämistä koskeva käsittely tapahtuu keskitetysti unionitasolla. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin muuntogeenisten elintarvikkeiden hyväksymistä koskevan kansallisen kannan muodostamisesta eri viranomaisten kesken. Muuntogeenisten elintarvikkeiden valvontaan sovellettaisiin, mitä elintarvikkeiden valvonnasta on muualla säädetty. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä.

21 §. *Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevat tarkemmat säännökset.* Elintarviketoimintaa koskevista yleisistä vaatimuksista säädettäisiin 5 §:n 3 momentissa. Tähän pykälään on koottu asetuksenantovaltuudet tarkempien säännösten antamiseen elintarviketoimintaa koskevista erityisistä vaatimuksista.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 852/2004 1 artiklan 2 kohdan c alakohdassa, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan c, d ja e alakohdassa ja 5 kohdan b alakohdan i ja ii alakohdassa sekä 10 artiklassa sekä komission delegoidun asetuksen (EU) 2019/624 12 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja toimintoja koskevista kansallisista säännöistä. Esimerkiksi tuottaja voi luovuttaa kuluttajalle tai toimittaa paikalliseen vähittäismyyntiin pieniä määriä tilalla teurastetun siipikarjan tai kanin lihaa rekisteröidystä elintarvikehuoneistosta ilman lihantarkastusta. Säännös vastaa voimassa olevan lainsäädännön säännöstä.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa elintarviketoimintaa koskevista tiloihin, rakenteisiin ja toimintaan liittyvistä vaatimuksista tarkempia säännöksiä. Esimerkiksi veden laatuvaatimuksista ja henkilökunnan hygieniavaatimuksista voitaisiin säätää asetuksella. Lisäksi voitaisiin säätää esimerkiksi toimijan velvollisuudesta muuttaa hygieniakäytäntöjä ja

tehdä teurastusjärjestelyjä zoonoosilöydösten seurauksena. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan lain säännöstä.

Elintarvikkeita on käsiteltävä, säilytettävä ja kuljettava niin, ettei elintarvikkeiden hyvä hygieeninen laatu vaarannu. Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä elintarvikkeiden käsittelystä ja kuljettamisesta, elintarvikkeiden käsittely-, säilytys-, kuljetus-, myynti- ja tarjoilulämpötiloista. Tarkempia säännöksiä voitaisiin antaa esimerkiksi elintarvikkeen pakollisesta kuumennuskäsittelystä terveyshaitan poistamiseksi, kuljetusolosuhteista sekä elintarvikkeen hygieenisen laadun säilyttämisen kannalta tarpeellisista lämpötiloista. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälissä kuljetuksissa käytävää erityiskalustoa koskevan sopimuksen (SopS 48/1981, ATP-sopimus) kansallisesta täytäntöönpanosta. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä.

Elintarviketuotantoon käytettävien eläinten terveydentilasta ja käsittelystä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 4 artiklassa ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 3 artiklassa. Elintarviketuotantoon käytettävien eläinten on oltava terveydentilaltaan sellaisia ja niitä on hoidettava, käsiteltävä ja kuljetettava siten, että niistä saatavien elintarvikkeiden hyvä hygieeninen laatu voidaan turvata. Eläimen terveydentilalla katettaisiin eläimen terveyden lisäksi myös tilanne, jossa eläin kantaa oireettomasti taudinaiheuttajaa, joka voi aiheuttaa ihmisen sairastumisen. Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä elintarviketuotantoon käytettävien eläinten terveydentilasta, hoidosta, käsittelystä, näytteenotosta, tutkimuksista, kuljetuksesta ja eläimistä annettavista tiedoista.

Pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 999/2001 liitteen III A luvun I kohdan 6.2 ja 6.5 alakohdassa sekä liitteen V 4.3 kohdassa tarkoitetuista tiettyjen spongiformisten enkefalopatioiden ehkäisemistä, valvontaa ja hävittämistä koskevista kansallisista säännöistä.

Pykälän 2 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä alkutuotannon rekisteröintiä koskevan ilmoituksen tekemisestä ja käsittelystä sekä alkutuotantopaikan hyväksymistä koskevan hakemuksen ja hyväksymispäätöksen tekemisestä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä myös elintarviketoiminnan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen tekemisestä ja käsittelystä, elintarvikehuoneiston hyväksymisen hakemisesta ja hyväksymispäätöksen tekemisestä, tiedottamisesta elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa sekä kontaktimateriaalitoiminnan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen tekemisestä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä elintarvikkeiden, elintarviketuotantoon käytettävien eläinten ja elintarvikekontaktimateriaalien jäljitettävyydestä, elintarvikkeisiin, elintarviketuotantoon käytettäviin eläimiin ja elintarvikekontaktimateriaaleihin sekä niiden käsittelyyn ja kuljetukseen liittyvistä kirjaamisvaatimuksista, niiden mukana olevista asiakirjoista sekä eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista merkinnöistä. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoiden omavalvonnasta ja siihen liittyvistä kirjaamisvaatimuksista, valvontatietojen julkistamiseen liittyvien tarkastusten tekemisestä sekä valvontatietojen julkistamisesta, elintarviketoiminnassa esille tulleista vakavista vaaroista sekä ruokamyrkytyksiä koskevan ilmoituksen tekemisestä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia määräyksiä myös elintarvikealan toimijan velvollisuudesta seurata, valvoa ja estää zoonoosien aiheuttajia elintarviketuotantoon käytettävissä eläimissä ja elintarvikkeissa sekä seurantaan ja valvontaan liittyvien tietojen, tutkimustulosten ja eristettyjen taudinaiheuttajien säilyttämisestä ja toimittamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle.

3 luku Viranomaiset ja niiden tehtävät

22 §. Maa- ja metsätalousministeriön tehtävät. Valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) mukaan ministeriön tehtävänä on käsitellä oman toimialansa lainvalmisteluasiat. Pykälän mukaan elintarvikemääräysten täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja valvonta kuuluisivat edelleen maa- ja metsätalousministeriölle. Elintarvikemääräyksillä tarkoitetaan 4 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan elintarvikelaissa tai sen nojalla annettuja säännöksiä sekä elintarvikelain soveltamisalaan kuuluvia Euroopan unionin säännöksiä. Maa- ja metsätalousministeriö ja Ruokavirasto sopivat tulossopimuksella kunkin vuoden toiminnallisista tavoitteista myönnettävien määrärahojen puitteissa.

23 §. Ruokaviraston tehtävät. Pykälän 1 momentin mukaan Ruokavirasto suunnittelisi, ohjaisi, kehittäisi ja suorittaisi valtakunnallisesti elintarvikevalvontaa siten kuin elintarvikelaissa säädetään. Ruokaviraston yleisistä tehtävistä ja tulosoikeudesta säädetään Ruokavirastosta annetussa laissa. Elintarvikevalvonnan suunnitteluun, ohjaukseen ja kehittämiseen liittyen Ruokavirasto laatii 36 §:ssä tarkoitetun valtakunnallisen elintarvikevalvontasuunnitelman.

Pykälän 2 momentissa luetellaan ne Ruokaviraston tehtävät, joita ei muualla tässä laissa ole erityisesti säädetty viraston tehtäviksi. Momentin 1 kohdan mukaan Ruokavirasto ohjaisi aluehallintovirastoja kuntien elintarvikevalvonnan suunnittelussa, ohjauksessa ja arvioinnissa.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan Ruokavirasto huolehtisi lihantarkastuksesta ja muusta elintarvikevalvonnasta teurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa elintarvikehuoneistoissa. Voimassa olevan lain mukaan Ruokaviraston huolehtii elintarvikevalvonnasta teurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa. Ehdotuksen mukaan Ruokavirasto huolehtisi elintarvikevalvonnasta myös teurastamoiden ja riistan käsittelylaitosten yhteydessä olevissa rekisteröidyissä elintarvikehuoneistoissa. Tällaisia ovat esimerkiksi teurastamojen yhteydessä toimivat henkilöstöruokalaitokset ja myymälät. Muutoksen tarkoituksena on selkeyttää ja sujuvoittaa valvontaa, kun yksi valvontaviranomainen voisi valvoa kaikkia samassa paikassa sijaitsevia elintarvikehuoneistoja.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan Ruokavirasto huolehtisi tarvittaessa *ante mortem* -tarkastuksesta alkuperätilalla. Lisäksi 4 kohdan mukaan Ruokavirasto nimeäisi tarvittaessa muun kuin Ruokaviraston tai kunnan palveluksessa olevan eläinlääkärin tekemään *ante mortem* -tarkastuksen alkuperätilalla. Lain 24 ja 25 §:ssä säädetäisiin vastaavasti, että aluehallintovirasto ja kunta huolehtisi tarvittaessa *ante mortem* -tarkastuksesta alkuperätilalla. Säännökset vastaavat voimassa olevan lain säännöksiä sellaisina kuin ne ovat muutettuna lailla 1397/2019. Tavoitteena on järjestää *ante mortem* -tarkastukset mahdollisimman joustavasti ja tarkoituksenmukaisesti. Ruokaviraston virkaeläinlääkäri voisi tehdä *ante mortem* -tarkastuksen esimerkiksi pienen teurastamon yhteydessä olevalla alkuperätilalla samalla käynnillä, kun tekee teurastettujen eläinten *post mortem* -tarkastuksen. Muissa tapauksissa voisi olla tarkoituksenmukaista, että kunnan virkaeläinlääkäri tekisi *ante mortem* -tarkastuksen alkuperätilalla. Lisäksi Ruokavirasto voisi valtuuttaa alkuperätilan lähellä olevan muun eläinlääkärin tekemään *ante mortem* -tarkastuksen esimerkiksi pitkien välimatkojen takia. Alkuperätila on määritelty komission delegoidun asetuksen (EU) 2019/624 2 artiklan 2 kohdassa ja sillä tarkoitetaan tilaa, jolla eläimiä viimeksi kasvatettiin.

Pykälän 2 momentin 5 kohdan mukaan Ruokavirasto valvoisi, että 32 §:ssä tarkoitettujen laboratorioiden noudattavat elintarvikemääräyksiä.

Pykälän 2 momentin 6 kohdan mukaan Ruokavirasto vastaisi tarvittaessa yhteistyössä kuntien kanssa EU-lainsäädännön edellyttämien sekä kansallisten seuranta- ja valvontaohjelmien suunnittelusta ja toteutuksesta. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/99/EY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 2160/2003 salmonellan ja muiden tiettyjen elintarvikkeiden kautta tarttuvien tiettyjen zoonosien aiheuttajien valvonnasta edellyttävät zoonosien seuranta- ja valvontaa. Nykyisin on voimassa siipikarjaa, sikoja ja nautoja sekä näistä saatavia tuotteita koskeva kansallinen salmonellavalvontaohjelma, teurasnautoja koskeva EHEC-seurantaohjelma sekä broilereita koskeva kampylobakteeri-seurantaohjelma. Ruokaviraston tehtävä olisi esimerkiksi laatia näihin zoonosien seuranta- ja valvontaohjelmiin näytteenottosuunnitelmat. Eläimiä ja eläinperäisiä elintarvikkeita koskeva jäämävalvontaohjelma on aiemmin toteutettu vuosittain

neuvoston direktiivin 96/23/EY vaatimusten mukaisesti ja valvontaohjelmassa on valvottu eläinlääkinnässä kiellettyjä aineita sekä sallittujen eläinlääkkeiden jäämiä. Lisäksi on tutkittu vierasaineiden määriä. Direktiivi tullaan korvaamaan kokonaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 nojalla annettavilla komission asetuksilla. Komission delegoitu asetus (EU) 2019/2090 koskee toimenpiteitä, kun epäillään tai todetaan, että vaatimuksia ei ole noudatettu. Asetusta alettiin soveltaa 14.12.2019. Kolme muuta asetusta tulevat koskemaan virallista valvontaa ja sen vuosittaista raportointia, tuontia kolmansista maista sekä analyysimenetelmiä ja näytteenottoa. Näiden asetusten on arvioitu tulevan voimaan siten, että niiden soveltaminen alkaisi vuoden 2022 loppuun mennessä. Näytteitä ottaisivat kunnat sekä Ruokaviraston virkaeläinlääkärit ja näytteet tutkittaisiin Ruokavirastossa. Vuosittain toteutetaan myös kasvinsuojeluainejäämien valvontaohjelmaa EU-lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Valvontaohjelmassa tutkitaan kiellettyjä kasvinsuojeluainejäämiä sekä sallittujen aineiden jäämiä. Näytteitä ottaisivat kunnat ja näytteet tutkittaisiin Ruokavirastossa. Valvontaohjelmien koordinoinnista vastaisi Ruokavirasto yhteistyössä kuntien kanssa. Ruokavirasto raportoi valvontaohjelmien tulokset vuosittain Euroopan komissiolle.

Pykälän 2 momentin 7 kohdan mukaan Ruokavirasto osallistuisi tarvittaessa yhteistyössä kuntien kanssa elintarvikevalvonnan virallisten valvontanäytteiden ottamisen ja analysoinnin suunnitteluun ja toteuttamiseen. Näytteenotto on yksi valvonnan keino, jonka tulee olla valvontatilanteessa toimivaltaisen viranomaisen harkinnan mukaan valittavissa. Toimivaltaiset viranomaiset suunnittelevat viranomaisnäytteiden ottamisen omista lähtökohdistaan. Näytteenotto tapahtuisi osana toimivaltaisen viranomaisen normaalia elintarvikevalvontaa. Myös Ruokavirasto voisi ottaa 33 §:ssä tarkoitettuja viranomaisnäytteitä. Vastaavaa säännöstä ei ole voimassa olevassa laissa.

Pykälän 2 momentin 8 kohdan mukaan Ruokavirasto vastaisi valtakunnallisesti erityistä asiantuntemusta vaativista elintarvikeeturvallisuuden valvontatehtävistä ja muista virallisista tehtävistä sekä valvontaraporttien kokoamisesta silloin, kun sitä ei ole säädetty muun viranomaisen tehtäväksi. Tällainen tehtävä olisi esimerkiksi tietojen kokoaminen ja toimittaminen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/99/EY 9 artiklassa tarkoitettuun raporttiin. Tällaisia tehtäviä voisivat olla esimerkiksi valtakunnalliset ja kansainvälisten epidemia- ja muiden erityistilanteiden hallinta ja torjunta, laajat riskinarvioinnit sekä erityisanalytiikkaa, kuten kantatyypityksiä tai isotooppianalytiikkaa vaativat tehtävät. Tällaisia tehtäviä voisivat olla myös osallistuminen kansallisten asiantuntijaorganisaatioiden, kuten Biologisten uhkien osaamiskeskuksen toimintaan sekä yhteistyö muiden maiden viranomaisten, Euroopan komission sekä EU:n virastojen ja vertailulaboratorioiden kanssa elintarvikeeturvallisuuteen liittyvissä tehtävissä. Vastaavan sisältöinen säännös on myös voimassa olevassa laissa ja Ruokavirasto on vastannut tällaisten tehtävien hoitamisesta. Ruokaviraston edellä mainittu toiminta kirjattaisiin vuosittaiseen valvontaohjelmaan.

Pykälän 2 momentin 9 kohdan mukaan Ruokavirasto toimisi myös Euroopan unionin lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämänä kansallisena viranomaisena tai yhteyspisteenä elintarvikevalvontaan liittyvissä asioissa silloin, kun sitä ei ole säädetty muun viranomaisen tehtäväksi. Voimassa olevan lain 30 §:n 6 kohdan mukaan Ruokavirasto toimii Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 50 artiklan tarkoittaman nopean hälytysjärjestelmän (RASFF) kansallisena yhteyspisteenä. EU-lainsäädännössä on paljon erilaisia järjestelmiä, joihin edellytetään kansallista yhteyspistettä. Pääsääntöisesti elintarvikevalvontaan liittyvissä asioissa yhteyspisteenä toimii nykyisin Ruokavirasto. Esimerkiksi EFSA Focal Point -yhteyspiste on Ruokavirasto, samoin elintarvikepetoksiin liittyvän tiedonvälitysverkoston yhteyspiste on Ruokavirasto. Elintarvikkeiden ravitsemus- ja terveysväitteitä koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1924/2006 samoin kuin elintarvikkeiden ravitsemuksellista täydentämistä koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1925/2006 tarkoittamana kansallisena viranomaisena toimii Ruokavirasto. Ei ole perusteltua säätää laissa erikseen kaikista näistä kansallisista yhteyspisteistä. Ehdotetun yleisen säännöksen nojalla Ruokavirasto toimisi kansallisena yhteyspisteenä elintarvikevalvontaan liittyvissä asioissa silloin, kun sitä ei ole erikseen säädetty muun viranomaisen tehtäväksi. Tämän säännöksen nojalla Ruokavirasto arvioisi edelleen esimerkiksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 8 artiklassa tarkoitettujen hyvän käytännön ohjeet sekä hyväksyisi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen III IV jaksossa tarkoitettujen metsästäjien terveys- ja hygieniakoulutuksen, kuten nykyisinkin. Ruokavirasto toimisi sisämarkkinoilla ja kolmansissa maissa toteutettavista maataloustuotteita koskevista tiedotus- ja

menekinedistämistoimista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1144/2014 täydentämisestä annetun komission delegoidun asetuksen (EU) N:o 2015/1839 3 artiklan toisen kohdan 1 alakohdassa tarkoitettuna kansallisena viranomaisena arvioidessaan markkinointimateriaalissa käytettyjen terveysväitteiden lainmukaisuutta. Säännöksen nojalla Ruokavirasto toimisi myös toisessa jäsenvaltiossa laillisesti kaupan pidettyjen tavaroiden vastavuoroisesta tunnustamisesta ja asetuksen (EY) N:o 764/2008 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/515 tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena.

Pykälän 2 momentin 10 kohdan mukaan Ruokavirasto laatisi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 115 artiklassa tarkoitetun kriisinhallintaan liittyvän elintarvikkeita koskevan valtakunnallisen valmiussuunnitelman. Valmiussuunnitelmassa yksilöidään toimenpiteet, jotka toteutetaan, jos elintarvikkeiden on todettu aiheuttavan vakavan riskin ihmisten terveydelle.

Pykälän 2 momentin 11 kohdan mukaan Ruokavirasto johtaisi ATP-sopimuksen edellyttämää määräysten kansallista valvontaa ja hyväksyisi sopimuksen edellyttämät kausitarkastus- ja tyyppitarkastusasemat. Tehtävästä on aikaisemmin säädetty sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Koska viranomaisen tehtävistä tulisi säätää lailla, nostetaan säännös nyt lain tasolle.

24 §. Aluehallintoviraston tehtävät. Säännös vastaisi pääosin voimassaolevan lain säännöstä. Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirasto suunnittelisi, ohjaisi ja valvoisi elintarvikevalvontaa sekä valvoisi elintarvikemääräysten noudattamista toimialueellaan. Aluehallintovirasto osallistuisi valvontakunnallisen elintarvikevalvontasuunnitelman mukaisten valvontahankkeiden toteuttamiseen. Lisäksi aluehallintovirasto arvioisi elintarvikevalvonnan järjestämistä kunnissa tekemällä auditointeja kunnallisiin valvontayksiköihin. Auditoinnin tavoitteena on turvata eri puolilla Suomea valvonnan tasainen ja korkea laatu, yhtenäisyys ja kehittäminen sekä edistää resurssien kohdentamista havaittujen riskien perusteella. Auditoinnit tehdään Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti. Aluehallintovirasto julkaisisi arvioinnin tulokset sekä arvioisi kuntien valvontasuunnitelmat ja tarkastaisi niiden noudattamista kuntien tekemien valvonnan toteutusraporttien pohjalta ja arvioisi niiden perusteella alueellisesti elintarvikevalvonnan toteutumista. Aluehallintovirasto julkaisisi suorittamansa elintarvikevalvonnan tulokset Ruokaviraston määräämällä tavalla.

Alkoholilain mukaan on mahdollista perustaa tilaviinin, sahdin ja käsityöläisluen valmistuspaikan yhteyteen ulosmyyntipiste, joka on tämän lain 9 §:n tarkoittama elintarvikehuoneisto, josta tehdään rekisteröintiä koskeva ilmoitus aluehallintovirastolle. Jos tällaisen ulosmyyntipisteen yhteydessä harjoitetaan muuta pienimuotoista elintarviketoimintaa, johon liittyvät riskit ovat vähäisiä, esimerkiksi pidetään kesäkahvilaa, aluehallintovirasto voisi 24 §:n 1 momentin nojalla huolehtia myös tämän muun elintarviketoiminnan valvonnasta. Jos tilaviinin, sahdin tai käsityöläisluen ulosmyyntipiste sijaitsee sellaisen valvontakohteen yhteydessä, jossa harjoitettava elintarviketoiminta on ensisijaisesti elintarvikkeiden valmistusta tai tarjoilua tai muiden elintarvikkeiden kuin alkoholijuomien vähittäismyyntiä, ulosmyyntipistettä voisi valvoa kunnan elintarvikevalvontaviranomainen.

Pykälän 2 momentin mukaan aluehallintovirasto huolehtisi lihantarkastuksesta ja muusta elintarvikevalvonnasta poroteurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa elintarvikehuoneistoissa. Aluehallintovirastoiden keskinäisen työnjaon mukaan poroteurastamoiden hyväksyminen ja valvonta olisi keskitetty Lapin aluehallintovirastolle. Voimassa olevan lain mukaan aluehallintovirasto huolehtii elintarvikevalvonnasta poroteurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa. Ehdotuksen mukaan aluehallintovirasto huolehtisi elintarvikevalvonnasta myös poroteurastamoiden yhteydessä olevissa rekisteröidyissä elintarvikehuoneistoissa. Muutoksen tarkoituksena olisi selkeyttää ja sujuvoittaa valvontaa, kun yksi valvontaviranomainen voisi valvoa kaikkia samassa paikassa sijaitsevia elintarvikehuoneistoja. Lisäksi aluehallintovirasto huolehtisi tarvittaessa poroteurastamossa teurastettavan eläimen *ante mortem* -tarkastuksesta alkuperätilalla. Tämä vastaa sisällöllisesti voimassa olevan lain säännöstä sellaisena kuin se on muutettuna lailla 1397/2019.

25 §. Kunnan tehtävät. Pykälä vastaa voimassaolevan lain säännöksiä. Pykälän 1 momentin mukaan kunta huolehtisi toimialueellaan elintarvikevalvonnasta. Kunnassa nämä tehtävät hoitaisi kunnan määräämä

lautakunta tai muu monijäseninen toimielin. Mitä elintarvikelaissa säädetään kunnasta, koskee myös kuntayhtymää tai ympäristöterveydenhuollon yhteisteistoiminta-alueita.

Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista annettu laki edellyttää, että kunnalla on oltava ympäristöterveydenhuollon tehtävien järjestämiseksi sekä tarkoituksenmukaisen työnjaon ja erikoistumisen mahdollistamiseksi käytettävissään vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit tähän tehtävään. Jos kunnalla ei ole käytettävissään edellytetyjä henkilöresursseja, sen on yhdessä jonkin toisen tai useamman kunnan kanssa muodostettava yhteistoiminta-alue. Pykälän 2 momentin mukaan kunta voisi sopia toisen kunnan tai kuntayhtymän kanssa, että kunnalle tai sen viranomaiselle tässä laissa säädetty tehtävä, jossa toimivalta voidaan siirtää viranhaltijalle, annetaan virkavastuulla toisen kunnan tai kuntayhtymän hoidettavaksi.

Pykälän 3 momentin mukaan kunnanvaltuusto voisi antaa lautakunnalle tai toimielimelle oikeuden siirtää toimivaltaansa edelleen alaiselleen viranhaltijalle tai jaostolle. Pakkokeinoja ja seuraamuksia koskevaa toimivaltaa voitaisiin siirtää 53–57 ja 66 §:n osalta. Kuntalain (410/2015) mukaisesta sääntelystä poikkeava järjestely on elintarvikevalvonnassa tarpeen ensinnäkin sen vuoksi, että kunnissa on varsin laajasti siirretty toimivaltaa elintarvikelainsäädännön toimeenpanossa viranhaltijoille. Täten lautakunnalla tai toimielimellä ei välttämättä ole kokemusta elintarvikelainsäädännön mukaisten päätösten teosta. Hallinnollisten pakkokeinojen käytön siirto viranhaltijalle nopeuttaa yleensä asioiden käsittelyä, mikä on myös toimijan etu. Lisäksi kyse on usein varsin teknisistä seikoista, esimerkiksi silloin kuin elintarvike-erässä todetaan lainsäädännön raja-arvot ylittäviä haitta-aineiden pitoisuuksia.

Perustuslain mukaan kunnille annettavista tehtävistä säädetään lailla. Pykälän 4 momentin säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä. Pykälän 4 momentin 1 kohdan mukaan kunta tekisi aluehallintovirastolle ja Ruokavirastolle elintarvikemääräysten mukaiset ilmoitukset ja raportit. Momentin 2 kohdan mukaan kunta neuvoisi toimijoita ja kuluttajia sekä tiedottaisi elintarvikelain soveltamisalaan kuuluvista asioista. Momentin 3 kohdan mukaan kunta vastaisi tarvittaessa yhteistyössä Ruokaviraston kanssa EU-lainsäädännön edellyttämien kansallisten seuranta- ja valvontaohjelmien suunnittelusta ja toteuttamisesta. Seuranta- ja valvontaohjelmien suunnittelua ja toteuttamista on kuvattu edellä Ruokaviraston tehtäviä koskevan 23 §:n 2 momentin 6 kohdan yhteydessä. Voimassa olevan lain mukaan kunnat osallistuvat korvausta vastaan kansallisten seuranta- ja valvontaohjelmien toteuttamiseen. Käytännössä kunta lähettää näytteenotosta aiheutuvista kustannuksista laskun Ruokavirastoon, joka maksaa laskun kunnalle. Maksut kirjataan Ruokavirastossa valvontaohjelman kustannuksiin, jotka aikanaan peritään Ruokaviraston maksuasetuksen mukaisesti toimijoilta muiden valvontaohjelmasta aiheutuneiden kustannusten, kuten analyysikustannusten kanssa.

Pykälän 4 momentin 4 kohdan mukaan kunta osallistuisi tarvittaessa yhteistyössä Ruokaviraston kanssa elintarvikevalvonnan virallisten valvontanäytteiden ottamisen sekä analysoinnin suunnitteluun ja toteuttamiseen. Näytteenotto tapahtuisi osana kuntien normaalia elintarvikevalvontaa.

Pykälän 4 momentin 5 kohdan mukaan kunta huolehtisi tarvittaessa *ante mortem* -tarkastuksesta alkuperätilalla. Lain 23 §:ssä säädettäisiin vastaavasti, että Ruokavirasto huolehtisi tarvittaessa *ante mortem* -tarkastuksesta alkuperätilalla. Tavoitteena on järjestää *ante mortem* -tarkastukset mahdollisimman joustavalla tavalla ja tapauskohtaisesti arvioida, mikä olisi kussakin tilanteessa tarkoituksenmukaisin tapa järjestää tarkastus. Tarkemmat perustelut on esitetty 23 §:n 2 momentin 3 kohdan yhteydessä.

Pykälän 4 momentin 6 kohdan mukaan kunta valvoisi 13 §:n 3 momentissa säädettyjen kalastus- ja vesiviljelytuotteiden jäljitettävyyttä koskevien vaatimusten noudattamista.

Pykälän 4 momentin 7 kohdan mukaan kunta laatisi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 115 artiklassa tarkoitetun elintarvikkeita koskevan valmiussuunnitelman toimialueellaan.

Pykälän 4 momentin 8 kohdan mukaan kunta valvoisi toimialueellaan elintarvikemääräysten sekä Maailman terveysjärjestön kansainvälisen terveyssäännösten (2005) (SopS 50 ja 51/2007) noudattamista aluksilla.

Kansainvälisen terveyssäännösten noudattamisen valvonnasta säädetään terveydensuojelulain 6 §:ssä. Koska kansainvälisessä liikenteessä olevien alusten tarkastuksiin sisältyy myös elintarvikkeiden käsittelytilojen ja elintarvikkeiden käsittelyn omavalvonnan tarkastaminen, asiasta on tarpeen säätää elintarvikelaissa. Maailman terveysjärjestön kansainvälisen terveyssäännösten keskeinen tavoite on ehkäistä tarttuvien tautien leviäminen kansainvälisen liikenteen välityksellä. Tarkastuksiin sisältyvät osa-alueet, jotka eivät kuulu elintarvikelain soveltamisalaan, tarkastettaisiin jatkossakin terveydensuojelulain nojalla.

Pykälän 2 momentin 9 kohdan mukaan kunta valvoisi helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kylmäkuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa ATP-sopimuksen mukaisesti.

Pykälän 5 momentin mukaan 23 §:n 2 momentista poiketen kunta voisi hoitaa Ruokaviraston tehtäväksi säädetyn lihantarkastuksen ja muun elintarvikevalvonnan teurastamossa ja riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa elintarvikehuoneistoissa, jos kunta on tehnyt siitä Ruokaviraston kanssa sopimuksen.

26 §. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtävät. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto suunnittelisi, ohjaisi ja suorittaisi yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien valvontaa ja ohjaisi aluehallintovirastoja alkoholijuomien vähittäismyyntipaikkojen valvonnassa. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtäviin kuuluu alkoholijuomien valvontatehtäviä myös alkoholilain nojalla. Tästä syystä pidetään edelleen perusteltuna, että Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto valvoo myös alkoholijuomien elintarvikeominaisuuksia, kuten lisäaineita ja vierasaineita.

27 §. Puolustusvoimien tehtävät. Pykälän mukaan Puolustusvoimat huolehtisi elintarvikelaissa kunnalle säädetystä tehtävistä Puolustusvoimien valvontaan kuuluvan elintarviketoiminnan osalta. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä. Puolustusvoimien valvontaan kuuluisivat puolustusvoimien elintarvikevarastot, varuskuntaravintolat niihin kuuluvine työpaikka- ja jakeluruokaloineen sekä varastoineen, elintarvikkeiden kuljetuskalusto, merivoimien alukset, tarvittaessa Puolustusvoimille ruokahuollon palveluita tarjoavat yritykset, sotilaskotiautot, pysyvien ja tilapäisten harjoitusalueiden sekä sotaharjoitusten ja sotilaallisten kriisinhallintaoperaatioiden muonituksessa käytettävät rakennukset ja laitteet sekä maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavissa kohteissa tai hankalien kulkuyhteyksien päässä sijaitsevat työpaikkaruokat, sotilaskodit ja varuskuntakerhot. Valvonta kattaisi sekä edellä mainitut kohteet että niissä tapahtuvan toiminnan.

28 §. Tullin tehtävät. EU:n ulkopuolisesta maasta tapahtuvan tuonnin virallisesta valvonnasta säädetään eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta annetussa laissa 1277/2019, johon sisältyvät säännökset myös Tullin tuontivalvontaa koskevista tehtävistä. Lailla 1278/2019 muutettiin voimassa olevan elintarvikelain Tullin tehtäviä koskevaa säännöstä siten, että siitä poistettiin kohdat, jotka koskivat EU:n ulkopuolelta tuotavien muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden valvontaa sekä kauttakuljetustavarana kuljetettavien muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden asiakirjojen oikeellisuuden valvontaa.

Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä sellaisena kuin se on muutettuna lailla 1278/2019. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan Tulli valvoisi Euroopan unionin jäsenvaltioista Suomeen toimitettavien muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden sekä elintarvikekontaktimateriaalien elintarvikemääräystenmukaisuutta Suomessa tapahtuvan tuote-erän purkamisen tai siihen liittyvän varastoinnin yhteydessä. Jotta Tullin ja kunnan valvonta ei olisi päällekkäistä, Tulli valvoisi sisämarkkinatuotteita tuote-erien ensimmäisen Suomessa tapahtuvan purkamisen yhteydessä kuten myös voimassa olevan lain mukaan. Voimassa olevassa laissa Tullin valvontaoikeuden edellytyksenä on, että tuote-erän purkaminen ja varastointi tapahtuvat Suomessa. Sisämarkkinakaupassa on myös toimijoita, joilla ei ole omaa varastoa Suomessa eikä Tulli ole niitä näin ollen voinut valvoa. Tällaisten toimijoiden määrä on viime vuosina kasvanut. Tästä syystä ehdotetaan säädettäväksi, että Tullin valvontaoikeuden edellytyksenä ei enää olisi, että toimijalla täytyy olla Suomessa varasto.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan Tulli valvoisi Suomesta Euroopan unionin ulkopuolelle vietävien muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden sekä elintarvikekontaktimateriaalien asiakirjojen oikeellisuutta.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan Tulli valvoisi helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa tuonnin ja viennin sekä sisämarkkinakaupan yhteydessä ATP-sopimuksen mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan vientivaatimusten valvonnassa Tullille kuuluvista tehtävistä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

29 §. Valtion ravitsemusneuvottelukunta. Valtion ravitsemusneuvottelukunnan asettamista koskeva säännös lisättiin elintarvikelakiin lailla 1397/2019. Aiemmin valtion ravitsemusneuvottelukunnasta ei säädetty lainsäädännössä. Vastaavien kansallisten neuvottelukuntien kuten kansanterveyden neuvottelukunnan ja valtion liikuntaneuvoston asettamisesta on säädetty laissa. Valtion ravitsemusneuvottelukunta on toiminut Suomessa vuodesta 1936 lähtien. Aluksi neuvottelukunnan asetti valtioneuvosto ja vuodesta 1954 lähtien maa- ja metsätalousministeriö. Valtion ravitsemusneuvottelukunnan asettamista koskevan säännöksen ottamisen elintarvikelakiin katsottiin tukevan neuvottelukunnan laaja-alaisen tehtävän toteutumista sekä vahvistavan edelleen yhteistyötä elintarvikevalvonnan ja koko ruoka-alan kanssa.

Pykälän mukaan maa- ja metsätalousministeriö asettaisi alaisuuteensa kolmevuotiseksi toimikaudeksi valtion ravitsemusneuvottelukunnan. Neuvottelukunnan tehtävänä olisi toimia väestön ravitsemuksen edistämisen asiantuntijaelimenä, laatia kansalliset ravitsemussuositukset, tehdä toimenpide-esityksiä ja aloitteita ravitsemuksen ja ruokajärjestelmän parantamiseksi, antaa lausuntoja toimialaansa liittyen sekä seurata ja arvioida toimenpiteiden vaikutuksia ravitsemukseen, terveyteen ja ruokajärjestelmään.

Valtion ravitsemusneuvottelukunta toimisi kansallisena väestön ravitsemuksen edistämisen ja seurannan asiantuntijaelimenä. Neuvottelukunnan työllä on kiinteä ja tärkeä yhteys elintarvikevalvontaan, koska elintarvikevalvonnan useat sisältöalueet liittyvät selkeästi väestön ravitsemukseen.

Valtion ravitsemusneuvottelukunnan pääsihteerin virka on sijoitettu tällä hetkellä Ruokavirastoon. Pääsihteerin tehtävässä toimii sopimuksen mukaan Ruokaviraston nimeämä virkamies. Valtion ravitsemusneuvottelukunnan jäsenet ovat ravitsemukseen perehtyneitä asiantuntijoita ministeriöissä, yliopistoissa, tutkimuslaitoksissa ja alan kansallisissa viranomaisissa.

30 §. Valvontatehtäviä suorittavan henkilön pätevyys. Ehdotuksen mukaan virallisen valvonnan tehtäviä ja muita virallisia toimia suorittavalla henkilöllä on oltava tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto tai tarvittaessa Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetty pätevyys. Lain 23 §:n mukaan Ruokavirasto voi tarvittaessa valtuuttaa muun kuin Ruokaviraston tai kunnan palveluksessa olevan eläinlääkärin tekemään *ante mortem* -tarkastuksen alkuperätilalla. Tästä syystä ei enää säädetä viranhaltijoiden kelpoisuusehdoista vaan virallisen valvonnan tehtävissä ja muissa virallisissa toimissa edellytetyistä kelpoisuusvaatimuksista.

Virallista valvontaa suorittavan henkilön koulutuksesta ja henkilökunnan ammattitaidon ylläpitämisestä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 5 artiklan 4 kohdassa, jonka mukaan virallista valvontaa suorittavan henkilöstön on saatava toimivaltaansa kuuluvalla alalla asianmukaista koulutusta, jonka ansiosta se voi hoitaa tehtävänsä pätevästi ja suorittaa virallista valvontaa johdonmukaisella tavalla. Henkilöstön on pysyttävä ajan tasalla toimivaltaansa kuuluvalla alalla ja saatava tarvittaessa säännöllistä lisäkoulutusta. Virallista valvontaa suorittavan henkilöstön on saatava koulutusta asetuksen liitteen II 1 luvussa esitetyistä aihealueista ja asetuksista johtuvista toimivaltaisten viranomaisten velvollisuuksista tapauskohtaisesti. Toimivaltaisten viranomaisten ja toimeksiannon saaneiden elinten on laadittava ja pantava täytäntöön koulutusohjelmia, joilla varmistetaan, että virallista valvontaa suorittavalle henkilöstölle annetaan 4 artiklan 4 kohdassa tarkoitettua koulutusta. 5 artiklan 5 kohdassa säädetään, että kun toimivaltaisen viranomaisen piirissä useampi kuin yksi yksikkö on toimivaltainen suorittamaan virallista valvontaa tai muita virallisia toimia, on varmistettava tehokas ja vaikuttava koordinaatio ja yhteistyö eri yksiköiden välillä.

Virkaeläinlääkäriä, virallista avustajaa ja toimivaltaisten viranomaisten nimeämää henkilöstöä koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä lihantarkastuksessa avustavan teurastamohenkilöstön koulutusta koskevista vähimmäisvaatimuksista säädetään komission delegoidun asetuksen (EU) 2019/624 13 ja 14 artiklassa.

Pykälän 2 momentin mukaisesti tarkempia säännöksiä virallisen valvonnan tehtäviä ja muista virallisista toimia suorittavan henkilön pätevydestä voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella. Säännöksen nojalla voitaisiin säätää myös esimerkiksi Ruokaviraston nimeämän eläinlääkäriin pätevydestä.

31 §. *Toimeksiannon saanut elin tai luonnollinen henkilö.* Toimeksiannon saanut elin on määritelty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 3 artiklan 5 kohdassa. Määritelmän mukaan toimeksiannon saanut elin olisi oikeushenkilö. Valvontaviranomaiset voisivat kuitenkin valtuuttaa myös luonnollisen henkilön tekemään viranomaistehtäviin kuuluvia tarkastuksia tai ottamaan viranomaisnäytteitä. Valvontaviranomainen määritteli tapauskohtaisesti, mitä tehtäviä toimeksiannon saanut elin tai luonnollinen henkilö tekee. Tehtävät eivät kuitenkaan voisi sisältää hallinnollisia päätöksiä.

Pykälän 1 momentin mukaan valvontaviranomainen voisi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 28–33 artiklassa säädetyin edellytyksin kirjallisella toimeksiannolla siirtää viralliseen valvontaan ja muihin virallisiin toimiin liittyviä tarkastuksia, tutkimuksia ja selvityksiä toimeksiannon saaneen elimen tehtäväksi. Valvontaviranomainen voisi myös siirtää viralliseen valvontaan liittyviä tehtäviä luonnollisen henkilön tehtäväksi. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 28–33 artiklan nojalla luonnolliselle henkilölle ei voida delegoida muita virallisia toimia. Muut viralliset toimet voivat olla lupia, hyväksymisiä ja määräyksiä sekä lisäksi esimerkiksi sertifiointeja ja kartoituksia. Tarkastusten perusteella mahdollisesti tehtävät hallinnolliset päätökset tekisi toimeksiannon antanut valvontaviranomainen.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto hyväksyisi toimeksiannon saaneet elimet, joille valvontaviranomainen voi siirtää viranomaistehtäviä.

Pykälän 3 momentin mukaan toimeksiannon saaneeseen elimeen ja luonnolliseen henkilöön sovelletaan hallintolain (434/2003), kielilain (423/2003) ja viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) säännöksiä. Toimeksiannon saaneen elimen palveluksessa tai johtotehtävissä olevaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä silloin, kun hän osallistuu tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseen. Rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä sovelletaan myös toimeksiannon saaneeseen luonnolliseen henkilöön ja toimielimen henkilöstöön heidän hoitaessaan elintarvikelaissa tai muissa elintarvikemääräyksissä tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/2974).

EU-lainsäädännön mukaan *ante mortem* -tarkastuksen voi tehdä alkuperätilalla myös muu kuin viranomaisen palveluksessa oleva eläinlääkäri, kuten Ruokaviraston 23 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaisesti nimeämä eläinlääkäri. Tällaiseen yksityiseen eläinlääkäriin sovellettaisiin, mitä pykälässä säädetään toimeksiannon saaneesta elimestä tai luonnollisesta henkilöstä, lukuun ottamatta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 29 artiklan akkreditointivaatimusta. Jos tarkastuksessa tulee ilmi jotain, mikä edellyttää viranomaisen toimenpiteitä, olisi yksityisen eläinlääkäriin siirrettävä asia Ruokaviraston tai kunnan virkaeläinlääkäriin ratkaistavaksi. Vastaavasti Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) 853/2004 liitteen III IV jakson I luvun tarkoittamaan koulutettuun henkilöön sovellettaisiin, mitä säädetään toimeksiannon saaneesta elimestä tai luonnollisesta henkilöstä hänen suorittaessaan alustavan riistan tutkimisen pyyntipaikalla akkreditointivaatimusta lukuun ottamatta.

Pykälän 4 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä toimeksiannon saaneen elimen tai luonnollisen henkilön nimeämisestä sekä viralliseen valvontaan tai muihin virallisiin toimiin liittyvien tehtävien siirtämisestä.

4 luku Laboratoriot

32 §. Laboratorioiden nimeäminen. Pykälän 1 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriö nimeäisi kansalliset vertailulaboratoriot ja määräisi niiden tehtävät. Nimeäminen tapahtuisi ministeriön hallintopäätöksellä, jossa myös yksilöittäisiin vertailulaboratorioiden tehtävät sekä matriisit ja analyysit, joita mainitut tehtävät koskisivat. Kansallisilla vertailulaboratorioilla tarkoitetaan laboratorioita, jotka jäsenvaltioiden on Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 100 artiklan mukaisesti nimettävä vastaamaan EU:n vertailulaboratorioita. Jäsenvaltio voi nimetä kansallisen vertailulaboratorion myös sellaiselle alueelle, jolla ei ole EU:n vertailulaboratoriota ja määrätä sen tehtävistä.

Kansalliseksi vertailulaboratorioksi voidaan tietyin edellytyksin nimetä myös toisessa EU- tai ETA-jäsenvaltiossa oleva laboratorio. Jäsenvaltiot ilmoittavat kansalliset vertailulaboratoriot Euroopan komissiolle ja muille jäsenvaltioille sekä Euroopan unionin vertailulaboratorioille. Jäsenvaltion on lisäksi julkaistava lista kansallisista vertailulaboratorioista. Jos kansallisia vertailulaboratorioita on useampi EU:n vertailulaboratorion mandaatilla, jäsenvaltion on varmistettava kansallisten vertailulaboratorioiden läheinen yhteistyö sekä hyvä yhteistyö muiden kansallisten sekä EU:n vertailulaboratorioiden kanssa.

Kansallisten vertailulaboratorioiden velvollisuuksista ja tehtävistä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 101 artiklassa. Kansallisten vertailulaboratorioiden tulee tehdä yhteistyötä EU:n vertailulaboratorioiden kanssa ja ottaa osaa niiden järjestämiin vertailunäytetutkimuksiin. Kansallisten vertailulaboratorioiden tulee koordinoida virallisten laboratorioiden toimintaa analyysi- ja diagnostiikkamenetelmien käytön yhdenmukaistamiseksi ja parantamiseksi, tarvittaessa järjestää vertailunäytetutkimuksia virallisille laboratorioille sekä seurata virallisten laboratorioiden vertailunäytetutkimuksissa menestymistä ja informoida toimivaltaisia viranomaisia tästä. Kansalliset vertailulaboratoriot jakavat EU:n vertailulaboratorioilta saatua tietoa virallisille laboratorioille ja toimivaltaisille valvontaviranomaisille sekä avustavat viranomaisia valtakunnallisen elintarvikevalvontasuunnitelman ja viranomaisten valvontasuunnitelmien toteuttamisessa. Kansalliset vertailulaboratoriot validoivat tarvittaessa reagensseja ja listaavat vertailuaineiden ja reagenssien valmistajia ja toimittajia. Kansalliset vertailulaboratoriot myös avustavat jäsenvaltioita tautiepidemioissa (ruokamyrkytykset, zoonosit) ja elintarvikemääräysten vastaisten erien tutkimisessa, kuten patogeeni- ja tuhoojakantojen diagnoosin varmistuksessa, tyyppityksessä sekä taksonomisissa ja epidemiologisissa tutkimuksissa.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto nimeäisi hakemuksesta viralliset laboratoriot. Virallinen laboratorio on määritelty 4 §:n 2 momentin 15 kohdassa. Virallinen laboratorio voisi olla liikkuva toimintayksikkö tai laboratoriolle voisi olla sellainen. Ruokavirasto voisi nimetä laboratorion määrääjäksi, jos laboratorio ei täytä standardin ISO/IEC 17025 kaikkia nimeämiseksi asetettuja vaatimuksia, mutta puutteet ovat sellaisia, että laboratorion tutkimustulosten luotettavuus ei vaarannu. Laboratorion olisi korjattava puutteet ja haettava lopullista nimeämistä Ruokaviraston asettaman määräajan kuluessa.

Virallisten laboratorioiden nimeämiseksi asetetuista vaatimuksista säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 37 artiklassa. Toimivaltaiset viranomaiset voivat nimetä viralliseksi laboratorioksi myös toisessa EU-jäsenvaltiossa tai ETA-alueella toimivan laboratorion edellyttäen, että sen jäsenvaltion, jonka alueella kyseinen laboratorio sijaitsee, toimivaltaiset viranomaiset ovat nimenneet sen viralliseksi laboratorioksi. Jos millään viralliseksi laboratorioksi nimetyllä laboratoriolle EU- tai ETA-alueella ei ole uusien tai erityisen epätavallisten laboratorioanalyysien, testien tai diagnoosien suorittamiseen tarvittavaa asiantuntemusta, voidaan 37 artiklan 6 kohdan mukaan käyttää laboratoriota, joka ei täytä vaatimuksia. Virallisella laboratoriolle on 37 artiklan 4 kohdan mukaan oltava tarpeellinen ja riittävä asiantuntemus, laitteisto, infrastruktuuri sekä pätevä henkilöstö. Tehtävät on suoritettava viivytyksettä, puolueettomasti ja ilman eturistiriitoja. Virallisen laboratorion akkreditoinnin tulee olla standardin EN/ISO 17025 mukainen ja akkreditoinnin tulee kattaa viranomaistutkimuksiin käytettävät menetelmät.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 40 artiklassa säädetään poikkeuksista akkreditointivaatimukseen. Viralliseksi laboratorioksi voidaan nimittää ilman akkreditointia laboratorio, joka tekee ainoastaan trikiinitutkimuksia tai ainoastaan muihin virallisiin toimiin liittyviä analyyskejä. Tällaisten laboratorioiden on toimittava viranomaisen tai kansallisen vertailulaboratorion valvonnassa, osallistuttava

vertailunäytetutkimuksiin ja triikiinilaboratorioita lukuun ottamatta niillä tulee olla laatujärjestelmä. Asetuksen 42 artiklan mukaan jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen voi asetuksessa säädetyin edellytyksin antaa määräaikaisen poikkeuksen menetelmän akkreditoinnista viralliselle laboratoriolle.

Pykälän 3 momentin mukaan Ruokavirasto nimeäisi hakemuksesta omavalvontalaboratoriot, jotka voisivat tutkia elintarvikemääräysten edellyttämiä omavalvontanäytteitä. Nimetty omavalvontalaboratorio on määritelty 4 §:n 2 momentin 18 kohdassa. Omavalvontalaboratorioiden pätevyydelle ei aseteta vaatimuksia Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2017/625. Koska omavalvonta muodostaa perustan elintarviketurvallisuudelle, on perusteltua asettaa vaatimuksia myös omavalvontanäytteitä tutkiville laboratorioille. Omavalvontalaboratoriolle, joka tutkii pelkästään toimijan tarpeellisiksi katsomia esimerkiksi laadunvarmistukseen liittyviä näytteitä, ei asetettaisi vaatimuksia. Ruokavirasto voisi nimetä omavalvontalaboratorion määrääjäksi, jos laboratorio ei täytä kaikkia nimeämiseksi asetettuja vaatimuksia, mutta puutteet ovat sellaisia, että laboratorion tutkimustulosten luotettavuus ei vaarannu. Laboratorion olisi korjattava puutteet ja haettava lopullista nimeämistä Ruokaviraston asettaman määrääjän kuluessa.

Pykälän 4 momentissa säädetään omavalvontalaboratorioiden nimeämisen edellytyksistä. Nimeämisen edellytyksenä olisi, että laboratorion pätevyys on osoitettu Mittatekniikan keskuksen akkreditointiyksikön (FINAS) tekemän akkreditoinnin tai pätevydestä antaman lausunnon perusteella siten kuin vaatimustenmukaisuuden arviointipalvelujen pätevyuden toteamisesta annetussa laissa (920/2005) säädetään. Kyseisen lain 6 §:n 2 momentin mukaisesti akkreditoinnin edellytyksenä on, että arviointielimen organisaatio, henkilöstö, johtamis- ja laatujärjestelmä, sisäinen valvonta sekä vaatimustenmukaisuuden arviointipalvelu ovat asianmukaisia ottaen huomioon 1 momentin nojalla käyttöön otetut arviointiperusteet. Laboratorio voitaisiin hyväksyä, jos se täyttää ISO/IEC 17025 standardin vaatimukset. Arvioidun laboratorion tulisi pyytää toimielimeltä pätevyuden arviointia kolmen vuoden välein tai, jos Ruokavirasto pitää tarpeellisena, aikaisemmin.

Pykälän 5 momentin mukaan Ruokavirasto voisi elintarvikealan toimijan hakemuksesta nimetä toisessa EU-jäsenvaltiossa tai ETA-jäsenvaltiossa sijaitsevan laboratorion tutkimaan elintarvikemääräysten edellyttämiä omavalvontanäytteitä. Nimeämisen edellytyksenä on, että laboratorion pätevyys on asianomaisessa jäsenvaltiossa osoitettu akkreditoinnin tai akkreditointiin rinnastettavan pätevyuden arvioinnin perusteella.

33 §. Näytteiden tutkiminen. Viranomaisnäytteet, jotka valvontaviranomainen ottaa tai otattaa elintarvikemääräysten mukaista virallista valvontaa tai muita virallisia toimia varten, on tutkittava virallisessa laboratoriossa tai kansallisessa vertailulaboratoriossa. Viranomaisnäyte on määritelty 4 §:n 2 momentin 19 kohdassa. Säännös vastaa voimassa olevan lain 39 §:n 1 momentin säännöstä. Osana lihantarkastusta tehtävät tutkimukset ovat viranomaisvalvontaa. Kuitenkin eräät lihantarkastukseen liittyvät tutkimukset, kuten pH-määrittäminen ja keittokoe, ovat luonteeltaan sellaisia, että viranomaisnäytteille asetettujen vaatimusten kohdistaminen niihin ei ole tarkoituksenmukaista. Tämän vuoksi edellä mainittujen kaltaiset tutkimukset voitaisiin tehdä myös olosuhteissa, joihin ei kohdistu yhtä ankaria vaatimuksia kuin viranomaisnäytteiden tutkimuksiin. Helpotus tapahtuisi EU-lainsäädännön mahdollistamissa puitteissa.

Pykälän 2 momentin mukaan sellaiset elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijan ottamat omavalvontanäytteet, joiden tutkimista elintarvikemääräyksissä edellytetään, olisi tutkittava nimetyssä omavalvontalaboratoriossa, virallisessa laboratoriossa tai kansallisessa vertailulaboratoriossa. Elintarvikemääräyksissä tutkittaviksi edellytetyillä omavalvontanäytteillä tarkoitetaan esimerkiksi elintarvikkeiden mikrobiologisista vaatimuksista annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 2073/2005 säädetyjä tutkimuksia varten otettuja näytteitä.

34 §. Laboratorioiden ilmoitusvelvollisuus. Pykälän 1 momentin mukaan virallisen laboratorion, nimetyn omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion olisi ilmoitettava Ruokavirastolle olennaisista muutoksista toiminnassaan. Tällaisia olisivat ainakin muutokset hyväksymisen edellytyksiä koskevissa seikoissa, kuten laatujärjestelmässä, henkilökunnan koulutuksessa ja määräaikaisarviointissa. Laboratorion olisi ilmoitettava Ruokavirastolle myös toiminnan keskeyttämisestä ja lopettamisesta.

Pykälän 2 momentin mukaan virallisen laboratorion, nimetyn omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion olisi pyynnöstä toimitettava Ruokavirastolle näytteiden taustatiedot ja tutkimustulokset tekemistään tai teettämistään 33 §:ssä tarkoitetuista tutkimuksista joko näytekohteisesti tai yhteenvetona. Velvoitteen taustalla on erityisesti viranomaisten tarve seurata taudinaiheuttajien esiintymistä alueellisesti ja valtakunnallisesti. Näytekohteisiiin tietoihin tai yhteenvetoihin sisältyvien henkilön tunnistetietojen sekä valvontakohteen tunnistetietojen välittämisen tulee tapahtua turvallisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan virallisen laboratorion, nimetyn omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion olisi viivytyksettä ilmoitettava toimeksiantajalleen vaaraan viittaavista tutkimustuloksista. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 mukaan elintarvikealan toimijan on ilmoitettava vaaroista välittömästi viranomaiselle. Tällaisesta tiedonsiirtoketjusta voi kuitenkin syntyä tarpeetonta viivytystä vaaran ehkäisemisen tai sen rajoittamisen kannalta. Tästä syystä laboratorion tulisi viivytyksettä ilmoittaa myös toimeksiantajaa valvovalle toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle ja Ruokavirastolle vakavaan vaaraan viittaavasta tutkimustuloksesta. Vaaraa aiheuttavista tekijöistä, joilla tarkoitetaan mikrobiologisia, kemiallisia ja fysikaalisia tekijöitä, kuten mikrobeja, loisia, prioneja ja kemikaaleja, on epidemioihin varautumisen, ennaltaehkäisyn ja selvittämisen kannalta tarpeen koota tietoa valtakunnallisesti. Tekijöiden tarkempaa tunnistusta ja muuta tutkimusta varten olisi laboratorion tällaisissa tilanteissa myös lähetettävä näyte pyynnöstä kansalliseen vertailulaboratorioon. Näyte voisi tapauksesta riippuen olla esimerkiksi kudospnäyte, leike, liuos tai sakka.

Pykälän 4 momentin mukaan virallisen laboratorion, nimetyn omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion olisi ilmoitettava 17 §:ssä tarkoitetuista zoonoosien seurantaan ja valvontaan liittyvistä tutkimuksista ja niiden tuloksista Ruokavirastolle sekä toimitettava näytteet ja tutkimuksissa eristetyt taudinaiheuttajat pyynnöstä kansalliseen vertailulaboratorioon Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti.

Pykälän 5 momentin mukaan kansallisen vertailulaboratorion olisi ilmoitettava Ruokavirastolle ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle epidemiologista seurantaa varten tarvittavat tiedot. Ruokavirastossa tiedot olisi toimitettava valvonnasta vastaavalle yksikölle. Terveiden- ja hyvinvoinnin laitokselle toimittavissa tiedoissa olevien valvontakohteiden tunnistetietojen välittämisen tulisi tapahtua turvallisesti.

35 §. *Laboratorioita koskevat tarkemmat säännökset.* Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 32 §:n 2 momentissa tarkoitettuja virallisia laboratorioita ja niitä arvioivien toimielinten pätevyyttä kuvaavista standardeista ja laboratorioiden laatujärjestelmälle asetettavista vaatimuksista, EU-lainsäädännössä edellytetyistä laboratorion nimeämisen edellytyksistä, laboratorioiden henkilökunnan koulutus- ja pätevyysvaatimuksista, 34 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen ilmoitusten ja tietojen sekä yhteenvetojen sisällöstä ja toimittamisesta sekä 34 §:n 3 momentissa tarkoitetuista vaaroista.

Pykälän 2 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 34 §:n 4 ja 5 momentissa tarkoitettujen taudinaiheuttajien tutkimisesta ja tutkimusmenetelmistä, näytteiden taustatietojen ja tutkimustulosten ilmoittamisesta sekä taudinaiheuttajien tai näytteiden, joista taudinaiheuttaja on eristetty, lähettämisestä.

5 luku Elintarvikevalvonta

36 §. *Valtakunnallinen elintarvikevalvontasuunnitelma.* Pykälässä säädetään Ruokaviraston velvollisuudesta laatia valtakunnallinen elintarvikevalvontasuunnitelma elintarvikevalvonnan toimeenpanemiseksi ja yhteensovittamiseksi. Valvontasuunnitelmaa ei tarvitse laatia erillisenä asiakirjana, vaan se laaditaan osana Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 edellyttämää monivuotista koko elintarvikeketjun kansallista valvontasuunnitelmaa. Pykälän 2 momentin mukaan suunnitelma olisi päivitettävä tarvittaessa. Elintarvikevalvontasuunnitelmassa olisi otettava huomioon Ruokaviraston ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston yhdessä laatimassa ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa asetetut ympäristöterveydenhuollon yhteiset tavoitteet. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan lain säännöstä.

37 §. Viranomaisten valvontasuunnitelmat. Pykälän 1 momentin mukaan tämän lain tarkoittamat valvontaviranomaiset laativat valtakunnallisen elintarvikevalvontasuunnitelman toteuttamiseksi vastuullaan olevaa elintarvikevalvontaa koskevat valvontasuunnitelmat ja huolehtivat niiden yhteensovittamisesta siten, että valvonnassa otetaan huomioon elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan riskit ja että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee vaaroja ihmisen terveydelle ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Valvontasuunnitelman sisällöstä ja pakollisista tiedoista ei säädetä, vaan erityisesti kunnat voivat keskittyä valvontasuunnitelmien laatimisessa ja päivittämisessä oman alueensa tarpeisiin. Valvontasuunnitelma voidaan kytkeä osaksi kunnan omia strategioita. Kunnan valvontasuunnitelman tavoitteissa ja niiden toteutumisen arvioinnissa voidaan nostaa erityisesti esille kunnan oman alueen tavoitteet ja paikallinen riskinarviointi. Valvontasuunnitelmat tulisi päivittää tarvittaessa. Suunnitelma tulisi päivittää esimerkiksi, jos valtakunnallisessa elintarvikevalvontasuunnitelmassa asetettujen painotusten huomioon ottaminen sitä edellyttää.

38 §. Tarkastus- ja läsnäolo-oikeus. Pykälän 1 momentissa säädetään valvontaviranomaisen tai 31 §:ssä tarkoitetun toimeksiannon saaneen elimen ja luonnollisen henkilön oikeudesta tehdä virallisen valvonnan edellyttämiä tarkastuksia valvontakohteessa, tutustua asiakirjoihin ja elintarviketietoihin sekä tarkastaa toiminnassa käytetyt laitteet, välineet ja tilat sekä tilat, joissa valvontaviranomainen perustellusta syytä epäilee käytettävän valvontakohteen elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimintaan. Valvontakohte on määritelty 4 §:n 2 momentin 3 kohdassa niin, että sillä tarkoitettaisiin paikkaa, jossa harjoitetaan tai jossa on perusteltua syytä epäillä harjoitettavan elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimintaa tai jossa säilytetään elintarvikemääräysten noudattamisen kannalta merkityksellisiä tietoja. Valvontakohte voisi olla paitsi perinteinen alkutuotantopaikka tai elintarvikehuoneisto myös esimerkiksi maahantuojan varasto tai jakelukeskus. Valvontakohte voisi olla myös esimerkiksi keskusliikkeen pääkonttori, jossa säilytetään tietoja, jotka ovat merkityksellisiä esimerkiksi sen selvittämiseksi, ovatko kaupan omien tuotemerkkien pakkausmerkinnät elintarvikemääräysten mukaisia. Valvontakohte voi olla myös esimerkiksi elintarvikkeiden myyntiä internetissä harjoittavan elintarvikealan toimijan toimipaikka.

Pykälän 1 momentin mukaan valvontaviranomaisen ohjauksessa olevalla opiskelijalla, joka suorittaa viranomaistoimintaan perehdyttävää harjoittelua, olisi oikeus olla läsnä valvontaviranomaisten suorittaessa valvontaa ja tarkastuksia. Säännös vastaa voimassa olevan lain 49 §:n 1 momentin säännöstä. Lisäksi ehdotetaan, että Ruokavirastolla olisi oikeus olla läsnä aluehallintoviraston ja kunnan suorittaessa valvontaa ja tarkastuksia. Läsnäolo-oikeuden kirjaamista lakiin pidetään perusteltuna, koska 23 §:n 1 momentin mukaan Ruokavirasto suunnittelee ohjaa ja kehittää elintarvikevalvontaa valtakunnallisesti ja 23 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan Ruokaviraston tehtäviin kuuluu myös ohjata aluehallintovirastoja kuntien elintarvikevalvonnan suunnittelussa, ohjauksessa ja arvioinnissa.

Pykälän 2 momentissa säädetään kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa tehtävästä tarkastuksesta. Säännös vastaa voimassa olevan lain 49 §:n 2 momentissa olevaa säännöstä sellaisena kuin se on muutettuna lailla 1397/2019. Säännöksen mukaan valvontakohteessa, joka sijaitsee pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa, voitaisiin tehdä tarkastus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 artiklassa 9, 10 ja 14 viralliselle valvonnalle asetettujen vaatimusten toteuttamiseksi, jos tarkastuksen tekeminen on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Tarkastuksen saisi tehdä ainoastaan valvontaviranomainen.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 5 artiklan 1 kohdan h alakohdassa säädetään, että toimivaltaisilla viranomaisilla on oltava käytössään oikeudelliset menettelyt, joilla varmistetaan, että henkilöstöllä on pääsy toimijan tiloihin ja mahdollisuus tutustua näiden hallussaan pitämiin asiakirjoihin, jotta se voi suorittaa tehtävänsä asian mukaisesti. Suomessa kotirauha on vahvasti perustuslailla suojattu. Asunto ja muu vastaava, pitkäaikaiseen asumiseen käytettävä tila, esimerkiksi asuntovaunu, kuuluu perustuslailla suojatun kotirauhan piiriin. Perusoikeuksien rajaamisen edellytyksenä on, että asiasta säädetään lailla ja säännös on tarkkarajainen eikä viranomaisen toimivaltaa voi delegoida. Perusoikeuksien rajaamisen edellytyksiä ovat lisäksi välttämättömyys, hyväksyttävyyys ja painava yhteiskunnallinen tarve. Lakiin ehdotetussa säännöksessä toimivalta rajataan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 9,

10 ja 14 artiklassa viralliselle valvonnalle asetettujen vaatimusten toteuttamiseen. Tämä perustelee myös säännöksen välttämättömyyttä. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 vaatimuksia virallisen valvonnan suorittamisesta kaikkien toimijoiden osalta kaikissa tuotannon, jalostuksen, jakelun ja käytön vaiheissa ei ole mahdollista toteuttaa, jos toimivaltaisella viranomaisella ei ole mahdollisuutta päästä tiloihin, joissa elintarviketoimintaa harjoitetaan. Hyväksyttävyyden ja painavan yhteiskunnallisen tarpeellisuuden perusteena on elintarviketurvallisuuden varmistaminen silloin, kun tarkastuksen tekeminen kotirauhan piiriin kuuluvassa tilassa on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Delegointikielto sisältyy säännökseen, että kotirauhan piirissä tarkastuksia voisi tehdä ainoastaan valvontaviranomainen. Vastaavan kaltainen säännös on luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta annetun lain (294/2015) 13 §:ssä, eläinperäisistä sivutuotteista annetun lain (517/2015) 50 §:ssä ja kasvinterveyslain (1110/2019) 16 §:ssä.

Voimassa olevan lain 49 §:n 3 momentissa säädetään, että aluehallintovirastolla ja läänineläinlääkärillä ja Ruokaviraston tai aluehallintoviraston määräämällä muulla eläinlääkärillä olisi oikeus tarkastaa alkutuotantopaikka, josta elintarvike on peräisin, jos valvontaviranomainen epäilee tai toteaa valvonnan tai tarkastuksen yhteydessä eläinperäisessä elintarvikkeessa määräysten vastaisia määriä vieraita aineita. Säännös koskee eläinperäisten elintarvikkeiden jäämävalvontaa. Voimassa olevaan lakiin säännös on otettu, jotta jäämävalvonnan näytteitä elävistä eläimistä on voitu määrätä ottamaan myös muu eläinlääkäri kuin kunnan- tai läänineläinlääkäri. Säännöstä ei ole sovellettu vuosiin. Tästä syystä ehdotetaan, että säännöstä ei enää oteta lakiin.

Pykälän 3 momentin mukaan valvontaviranomaisella on oikeus olla läsnä Euroopan komission tekemissä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 116 artiklan mukaisissa tarkastuksissa. Myös Euroopan unionin lainsäädännössä tai muussa Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa tarkoitetuilla tarkastajilla olisi pykälän tarkoittamat tarkastus ja tiedonsaantioikeudet. Säännös vastaa voimassa olevan lain 49 §:n 5 momenttia.

39 §. Näytteenotto. Pykälässä säädettäisiin valvontaviranomaisen oikeudesta ottaa tai otattaa korvauksetta valvontaa varten tarvittavia näytteitä. Viranomaisen olisi annettava näytteenotosta todistus. Säännös vastaa voimassa olevan lain 50 §:n 1 momenttia.

Koska valvontatoimenpiteet usein perustuvat viranomaisen ottamiin tai otattamiin näytteisiin, näytteenoton tulee olla luotettavaa ja laadukasta. Näytteenottoa, analyysyjä, testejä ja diagnooseja koskevista vaatimuksista säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 IV luvussa.

Etämyynnin merkitys elintarvikekaupassa on lisääntynyt. Etämyynnissä kuluttaja ja myyjä eivät ole samaan aikaan paikalla. Valvontaviranomaisilla on aiempaa useammin tarve ottaa virallista valvontaa varten näytteitä etämyynnissä myytävistä elintarvikkeista, jotta voidaan varmistaa tuotteen olevan elintarvikemääräysten mukainen. Valvontaviranomaisilla on ollut käytännössä vaikeuksia näytteiden saamisessa etäviestintävälineen kautta. Valvonnan tehostamiseksi viranomaisen olisi voitava tehdä tilauksia tunnistamattomana (ns. haamuasiointi).

Pykälän 2 momentin säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä sellaisena kuin se on muutettuna lailla 1397/2019. Säännöksen mukaan valvontaviranomainen voi tunnistautumatta tilata toimijoilta näytteitä etäviestintävälineiden välityksellä myytäväksi tarjottavista elintarvikkeista ja elintarvikekontaktimateriaaleista ja että tällaisia näytteitä voidaan käyttää virallisessa valvonnassa. Kun näyte on saatu, toimijalle olisi annettava tieto siitä, että näyte on tilattu virallisesta valvonnasta varten. Säännöstä vastaava säännös on Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 36 artiklassa. Artiklan 2 kohdassa säädetään, että kun toimivaltaisella viranomaisella on näytteet hallussa, viranomaisen on varmistettava, että toimija, jolta kyseiset näytteet on tilattu, saa tiedot siitä, että näytteet on otettu virallisen valvonnan yhteydessä ja tarpeen mukaan analysoidaan tai testataan virallisen valvonnan tarkoitusta varten ja että toimijalla on oikeus saada omalla kustannuksellaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 35 artiklan tarkoittama toinen lausunto.

Tunnistamattomuus on tärkeää, jotta internetsivustoilta voidaan nähdä samat tiedot kuin mitkä kuluttaja näkee. Sivustolla tarjottava tieto voi olla viranomaisen tietokoneella asioitaessa erilaista kuin asioitaessa esimerkiksi henkilökohtaisella koneella. On myös mahdollista, että verkko-ostokset eivät onnistu viraston koneella, mutta yksityistä tietokonetta käytettäessä ostamisessa ei ole ongelmia. Käytettäessä viranomaisverkon ulkopuolista valvontakoneetta yhteyttä ei otettaisi esimerkiksi Ruokaviraston verkon kautta vaan esimerkiksi matkapuhelimen kautta. Tällöin valvontakoneen internetin protokollaosoite ei olisi yhdistettävissä ja jäljitettävissä Ruokavirastoon. Valvontakoneella voitaisiin etsiä tietoa tuotteista ja vastuullisesta tahosta sekä dokumentoida todisteita. Kaikki muu valvontaan liittyvä työ tehtäisiin varsinaisella viranomaiskoneella. Valvontakoneessa olisi erityisiä ohjelmia verkkosivujen tallentamiseen. Etämyynnin valvonta on haastavaa ja aikaa vievää. Kun vastuullinen taho on tunnistettu, valvonta voisi tapahtua kuten muulla tavoin myyntiä harjoittavien toimijoiden valvonta. Valvontaviranomaisen oikeus hankkia näytteitä tunnistautumatta rajoittuisi elintarvikkeisiin, joiden hankkiminen ei ole missään tilanteessa rikosoikeudellisesti sanktioitu myöskään viranomaisen tekemänä.

40 §. Kirjallinen lihantarkastuspäätös. Säännös vastaa voimassaolevan lain säännöstä sellaisena kuin se on muutettuna lailla 1397/2019. Pykälän 1 momentin mukaan lihantarkastuksesta on annettava pyynnöstä kirjallinen päätös, johon on liitettävä oikaisuvaatimusohje. Päätöstä ei tarvitse allekirjoittaa. Momentissa on poikettu voimassa olevan lain tavoin hallintolain pääperiaatteesta, jonka mukaan hallintopäätöksestä on annettava kirjallinen päätös. Lihantarkastuspäätöksiä uudistettiin vuonna 2008, kun hallintolain muotovaatimukset täyttävien päätösten laatiminen oli osoittautunut mahdottomaksi tehtäväksi tarkastettavan lihan suuren määrän vuoksi. Pyrkimyksenä oli tuolloin sujuvoittaa prosessia luopumalla kirjallisen päätöksen vaatimuksesta siten, että kirjallinen päätös lihantarkastuksesta annettaisiin vain pyynnöstä.

Pykälän 2 momentissa säädetään kirjallisen lihantarkastuspäätös tiedoksiannosta. Päätös annettaisiin tiedoksi kirjeellä hallintolain mukaisesti tai sähköistä tiedonantotapaa käyttäen sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annetun lain (12/2003) mukaisesti. Päätös voidaan asianosaisen suostumuksella antaa tiedoksi sähköpostilla. Päätös katsottaisiin tällöin annetuksi tiedoksi, kun asianosainen on lähettänyt viranomaiselle vastaanottokuittauksen. Vastaanottokuittauksella tarkoitetaan säännöksessä asianosaisen lähettämää varsinaista sähköpostia tai sähköpostijärjestelmän välittämää automaattista viestiä siitä, että sähköposti on avattu. Mikäli asianosainen ei nouda päätöstä tai lähetä vastaanottokuittausta sähköpostitiedoksiantoon seitsemän päivän kuluessa viranomaisen ilmoituksesta, annetaan päätös tiedoksi muuta tiedoksiantotapaa käyttäen. Jos päätösasiakirjan sähköistä tiedoksiantoa tai sähköpostitiedoksiantoa ei tapahdu tai se epäonnistuu teknisesti, valitusaika laskettaisiin päätöksen muusta tiedoksiannosta. Epäonnistuneet yritykset sähköisen tiedoksiannon toteuttamiseksi eivät siten vaarantaisi henkilön oikeusturvaa.

41 §. Viranomaisen tiedonsaantioikeus. Pykälän 1 momentin mukaan valvontaviranomaisella olisi salassapitosäännösten estämättä oikeus saada valvontaa varten tarpeellisia tietoja valtion ja kunnan viranomaisilta sekä toimijoilta ja henkilöiltä, joita tämän lain velvoitteet koskevat. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä sellaisena kuin se on muutettuna lailla 1397/2019. Valvonnassa saatujen tietojen salassapidosta säädettäisiin 82 §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomaisella olisi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta tietoja ilmoituksen tekijän veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työkyvyttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisesta, toiminnasta, taloudesta sekä kytkennöistä, jotka ovat välttämättömiä toimijan 6 §:ssä tarkoitetun luotettavuuden selvittämiseksi, 58 §:ssä tarkoitettua hyväksymisen peruuttamista tai 59 §:ssä tarkoitettua toiminnan keskeyttämistä varten.

Tiedot olisi 3 momentin perusteella oikeus saada maksutta. Tiedot olisi mahdollista saada myös teknistä yhteyttä käyttäen tai muuten sähköisesti. Tämä mahdollistaa sen, että valvontaviranomainen voisi hyödyntää luotettavuuden arviointia, hyväksynnän peruuttamista tai toiminnan keskeyttämistä koskevissa tehtävissään myös Harmaan talouden selvitysyksikön laatimia sähköisiä velvoitteidenhoitoselvityksiä.

42 §. *Viranomaisen oikeus oma-aloitteisesti luovuttaa tietoja.* Pykälän mukaan valvontaviranomaisella olisi oikeus oma-aloitteisesti antaa toiminnassaan saamia tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle, jolla on tehtävänsä vuoksi välttämätön tarve saada näitä tietoja. Säännös mahdollistaisi tehokkaan tietojenvaihdon ja yhteistyön harmaan talouden torjuntaan osallistuvien eri tahojen kanssa tilanteissa, jossa elintarvikevalvontaviranomainen on havainnut esimerkiksi pimeää palkanmaksua tai muita työsuhteisiin liittyviä ongelmia tai alkoholin luvaton myyntiä. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä sellaisena kuin on muutettuna lailla 1397/2019.

43 §. *Viranomaisen ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuus.* Ehdotuksen mukaan laissa tarkoitettujen valvontaviranomaisten olisi ilmoitettava Ruokavirastolle todetuista vaaroista ihmisen terveydelle sekä sellaisista valvonnassa esille tulleista muista seikoista, joilla voi olla vaikutusta elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien turvallisuuteen tai jäljitettävyyteen tai niistä annettaviin tietoihin. Lisäksi valvontaviranomaisen olisi ilmoitettava myös tartuntatautilain (1227/2016) mukaisille viranomaisille vaaratilanteista, joihin voi liittyä ihmisten sairastumisia. Tartuntatautilain 30 §:n mukaan terveystarvontaviranomaisten on vastaavasti ilmoitettava elintarvikevalvontaviranomaisille elintarvikkeisiin liittyvistä todetuista tai epäillyistä epidemioista. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan lain 52 §:n säännöstä.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomainen olisi velvollinen pyydettyään antamaan sellaisia valvontaviranomaisen valvontaa ja maksuja koskevia tietoja, joita Ruokavirasto tarvitsee tämän lain mukaisen valvonnan seurantaan varten. Tällaisia tietoja ovat muun muassa viranomaisen tekemiä valvontakäyntejä ja -toimenpiteitä koskevat tiedot. Tiedot voitaisiin toimittaa myös sähköisessä muodossa.

44 §. *Valvontaviranomaisen neuvonta- ja ohjausvelvollisuus.* Ehdotuksen mukaan valvontaviranomaisella on velvollisuus neuvoa ja ohjata toimijoita erilaisissa elintarvikemääräysten noudattamiseen liittyvissä kysymyksissä oman toimivaltansa alueella. Lähtökohtaisesti valtion viranomaiset neuvoisivat ja ohjaisivat toimijoita valtakunnallisesti ja kunnat omalla toimialueellaan. Valvontaviranomaisen ohjausvelvollisuus koskisi ennen muuta yleisellä tasolla tapahtuvaa ohjausta lainsäädännön soveltamisesta. Tapauskohtaisen arvioinnin perusteella voi myös olla perusteltua, että viranomainen antaa yksittäistapauksessa neuvoja toimijalle. Neuvonnan ja ohjauksen laajuudessa tulisi ottaa huomioon, että luottamus virkamiehen puolueettomuuteen ei saa ohjauksen johdosta vaarantua.

Säännökseen sisältyy olemassa olevan elintarvikevalvonnan käytäntö, jonka mukaan hallinnollisiin pakkokeinoihin ryhdytään yleensä vasta sen jälkeen, kun ohjeita ja kehotuksia ei ole noudatettu, jollei tapauksen laajuus tai vakavuus edellytä välitöntä pakkokeinojen käyttöä.

Neuvonnalla ja ohjauksella autetaan toimijoita tuntemaan elintarvikemääräysten vaatimukset, ymmärtämään vaatimusten tarkoitus sekä toimimaan vaatimusten edellyttämällä tavalla. Tällöin toteutuvat myös valvonnan tavoitteet. Kun toimijat ottavat pääroolin vaatimusten täyttymisestä ja vastuun turvallisuuden toteutumisesta, säästöjen vaatimukset tarjoavat toimijoille myös taloudellista hyötyä ja kilpailuetua.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomaisen olisi tarvittaessa, erityisesti valvontaan liittyvien tarkastusten yhteydessä, annettava toimijoille kehotuksia elintarvikemääräysten noudattamisessa, mikäli toiminta ei ole elintarvikemääräysten mukaista.

Pykälän 3 momentin mukaan valvontaviranomaiset tiedottaisivat elintarvikemääräysten soveltamisalaan kuuluvista asioista oman toimivaltansa alueella. Lähtökohtaisesti valtion viranomaiset tiedottaisivat valtakunnallisesti ja kunnat omalla toimialueellaan.

45 §. *Tiedonantovelvollisuus eläinten terveydentilasta tai pito-olosuhteista.* Pykälässä säädettäisiin alkutuotantopaikalla eläinlääkärikäynnin tekevän eläinlääkärin sekä viranomaistehtävissä käyvän henkilön ilmoitusvelvollisuudesta, jos hän käynnin yhteydessä havaitsee, että eläimen terveydentila tai pito-olosuhteet oleellisesti heikentävät kyseisten eläinperäisten elintarvikkeiden turvallisuutta tai laatua. Elintarvikkeiden laatu voi heikentyä esimerkiksi sen vuoksi, että eläin on hyvin likainen tai pito-olosuhteet ovat epäasialliset. Eläinlääkärin tai alkutuotantopaikalla viranomaistehtävissä käyvän henkilön olisi ilmoitettava elintarvikkeiden

elintarvikehygieenistä laatua heikentävistä seikoista viipymättä eläinten omistajalle tai haltijalle sekä sille alkutuotantopaikan sijaintikunnan viranomaiselle, joka hoitaa elintarvikelain mukaisia tehtäviä. Kunnalla puolestaan olisi oikeus ilmoittaa esille tulleista seikoista eläimet tai elintarvikkeet vastaanottavalle toimijalle sekä Ruokavirastolle ja aluehallintovirastolle.

46 §. Ruokamyrkytysten selvittäminen. Pykälässä säädettäisiin yleisesti ruokamyrkytyselvityksen käynnistymisestä. Kunnan olisi 16 §:n tarkoittaman ilmoituksen saatuaan tai muusta syystä epäillään ruokamyrkytystä tehtävä tapausta koskeva selvitys. Selvitys tehtäisiin nykyisen käytännön mukaisesti yhteistyössä tartuntatautilaissa säädettyjen viranomaisten kanssa. Pykälän sisältö on Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/99/EY ruokamyrkytystä koskevien säännösten mukainen. Ruokamyrkytysistä tehtäisiin epäilyilmoitus Terveystieteiden- ja hyvinvoinnin laitokselle ja selvitysilmoitus Ruokavirastolle. Ruokamyrkytuksesta ilmoitettaisiin aina sille kunnalle, jonka alueella ruokamyrkytys epäiltiin tapahtuneen. Teurastamon, riistan käsittelylaitoksen ja poroteurastamon sekä niiden yhteydessä olevan elintarvikehuoneiston tulisi ilmoittaa ruokamyrkytysraportista myös teurastamo, riistan käsittelylaitosta ja poroteurastamo valvovalle virkaeläinlääkärille. Virkaeläinlääkärin tulisi myös osallistua ruokamyrkytyselvitykseen.

47 §. Zoonoosien seuranta ja valvonta eläimissä ja elintarvikkeissa. Pykälässä säädettäisiin toimenpiteistä, joita viranomaisten on toteutettava zoonoosien seuraamiseksi ja valvomiseksi. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että Ruokaviraston olisi laadittava zoonoosien seurantaan ja valvontaa tarvittavat näytteenottosuunnitelmat. Ruokavirasto laatisi esimerkiksi vuosittaiset näytteenottosuunnitelmat EHEC- ja kampylobakteeriseurantaan sekä salmonellavalvontaan. Pykälän 2 momentin mukaan Ruokaviraston olisi tehtävä tarvittavat ilmoitukset 17 §:ssä tarkoitetuista zoonoositutkimusten positiivisista tuloksista elintarvikealan toimijoille sekä asianomaisille viranomaisille.

Pykälän 3 momentissa säädetään toimenpiteistä, joihin on ryhdyttävä, jos elintarviketuotantoon käytettävien eläinten pitopaikassa esiintyy toistuvasti zoonoosia tai jos pitopaikan epäillään olevan tartuntalähde ihmisessä todetulle zoonoosille. Tällöin kunnan olisi toteutettava tarvittavat toimenpiteet asian selvittämiseksi tarvittaessa yhteistyössä tartuntatautilaissa säädettyjen viranomaisten kanssa. Tällainen toimenpide voisi olla esimerkiksi kunnaneläinlääkärin tekemä tarkastus eläinten pitopaikassa, jonka epäillään olevan yhteydessä ihmisten zoonoositartuntoihin, ja toimijan neuvonta. Myös jos esimerkiksi broilereiden pitopaikassa esiintyy toistuvasti kampylobakteereja, kunnaneläinlääkärin olisi käytävä tilalla tarkastamassa olosuhteet.

48 §. Elintarvikevalvontaa koskevat tarkemmat säännökset. Ehdotetaan, että maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 23 §:n 2 momentin 2 - 4 kohdassa, 24 §:n 2 momentissa sekä 25 §:n 4 momentin 4 kohdassa ja 5 momentissa tarkoitettu lihantarkastuksesta ja siihen liittyvästä virallisesta valvonnasta ja ilmoituksista sekä 40 §:ssä tarkoitettu kirjallisesta lihantarkastuspäätöksestä. Momentin 2 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 23 §:n 2 momentin 6 kohdassa tarkoitettujen seuranta- ja valvontaohjelmien sisällöstä ja toteuttamisesta. Momentin 3 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 25 §:n 4 momentin 1 kohdassa tarkoitetuista ilmoituksista ja raporteista, joita kunnan on tehtävä Ruokavirastolle ja aluehallintovirastoille. Momentin 4 ja 5 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 39 §:n tarkoittamasta näytteenotosta sekä 43 §:ssä tarkoitettu valvontaviranomaisen ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuudesta. Momentin 5 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 47 §:ssä tarkoitetuista näytteenottosuunnitelmista, ilmoitusten tekemisestä ja sisällöstä sekä viranomaisten toimenpiteistä zoonoosien selvittämiseksi

Pykälän 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 46 §:ssä tarkoitettu ruokamyrkytysten selvittämisestä ja ilmoittamisesta.

Pykälän 3 momentin 1 kohdan mukaan Ruokavirasto voisi antaa määräyksiä siitä, mitä tietoja sisämarkkinoilta tuotavista eläinperäisistä elintarvikkeista tulee ilmoittaa valvontaviranomaisille. Sisämarkkinoilta tulevien eläinperäisten elintarvikkeiden valvonta siirrettiin lailla 1397/2019 osaksi kuntien tekemää riskiperusteista valvontaa. Lain 9 ja 10 §:ssä säädetty velvoite elintarviketoiminnan rekisteröinnistä sekä elintarvikehuoneiston hyväksymisestä sekä velvollisuus ilmoittaa elintarviketoiminnan olennaisista muutoksista velvoittaa toimijan ilmoittamaan eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin aloittamisesta ja lopettamisesta valvontaviranomaisille. Mainitut säännökset velvoittavat myös ilmoittamaan eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuontiin liittyvistä merkittävistä muutoksista, esimerkiksi tuotavien elintarvikkeiden määrän tai elintarvikeluokkien muuttuessa merkittävästi. Toiminnan aloittamisen ja muutosten yhteydessä valvontaviranomaiset voivat pyytää ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään (VATI) lisätietoja eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnista, esimerkiksi tuontimääristä, tuotavista elintarvikelajeista ja salmonellaerityistakuutuotteiden tuonnista. Voimassa olevan lain 23 §:n näytteenottoa ja asiakirjoja koskevat vaatimukset perustuvat Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 853/2004 ja komission asetukseen (EY) N:o 1688/2005, joten niistä ei ole tarpeen säätää kansallisesti. Voimassa olevan lain 23 §:n mukaan ensisaapumistoimijan on palautettava tai hävitettävä elintarvike, jossa on omavalvontatutkimuksessa todettu salmonellaa. Salmonellaa sisältävä erityistakuiden piiriin kuuluva elintarvike ei täytä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 17 ja 19 artikla ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 vaatimuksia, minkä vuoksi toimija on velvoitettu poistamaan tällaisen tuotteen markkinoilta määräysten vastaisena. Asetukset mahdollistavat myös kaupallisen palautuksen. Asiasta ei ole näin ollen tarvetta säätää kansallisesti.

Pykälän 3 momentin 2 kohdan mukaan Ruokavirasto voisi antaa määräyksiä lihantarkastuksessa käytettävistä menetelmistä. Vastaavaa säännöstä ei ole nykyisessä laissa. Ruokaviraston antamalla määräyksillä korvattaisiin voimassa olevat maa- ja metsätalousministeriön päätös 1/EEO/2000 (bakteriologinen tutkimus lihantarkastuksessa) ja asetukset 5/EEO/2001 (bakteriologisesta tutkimuksesta lihantarkastuksessa annetun päätöksen muutos) ja 21/EEO/2001 (mikrobilääkeaineiden osoittaminen lihantarkastuksessa mikrobiologisella menetelmällä). Lihantarkastuksessa käytettävistä menetelmistä on perusteltua antaa määräyksiä lainsäädäntöä kevyemmällä menettelyllä. Pykälän 3 momentin 3 kohdan mukaan Ruokavirasto voisi myös antaa määräyksiä trikiinitutkimusten tiheydestä ja kattavuudesta, jos se on komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2015/1375 mukaan mahdollista tai jos kyseinen asetus sitä edellyttää. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä.

6 Luku Elintarvikkeiden vientiin liittyvät viranomaistehtävät

49 §. *Vientiin liittyvä selvitystyö.* Elintarviketurvallisuusvirastosta annetussa laissa (25/2006) mainitaan Ruokaviraston tehtävissä kansainvälinen yhteistyö. Ruokavirastosta annetussa laissa (371/2018) mainitaan Ruokaviraston tehtävänä elintarvikkeiden sekä eläinten, kasvien ja niistä saatavien tuotteiden viennin edistäminen. Tältä pohjalta aiemmin Evira ja vuoden 2019 alusta Ruokavirasto on käytettävissä olevien resurssien rajoissa osallistunut erityisesti elintarvikkeiden markkinoille pääsyä ja markkinoilla pysymistä koskeviin hankkeisiin sekä hankkeisiin, joilla on muulla tavoin luotu edellytyksiä viennille. Vientimarkkinoiden avaaminen edellyttää useiden maiden osalta sitä, että valtion viranomaiset osallistuvat tiiviisti työhön. Elintarvikelakiin vientiin liittyviä tehtäviä koskevat säännökset lisättiin lailla 1397/2019.

Viennin edistämiseen on panostettu erityisesti vuoden 2015 hallitusohjelmasta lähtien, kun Ruokavirastolle on myönnetty tehtävään määrärahaista lisärahoitusta. Uusien vientimarkkinoiden avaaminen elintarvikkeille oli yksi vuoden 2015 hallitusohjelman Biotalous ja puhtaat ratkaisut -kärkihankkeen toimenpiteistä. Toimenpiteessä käynnistetään uusia markkinoillepääsyhankkeita, kehitetään vientivalvontajärjestelmiä ja parannetaan pk-yritysten vientiosaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti viennin kohdemaan edellyttämiin viranomaisselvityksiin ja -tarkastuksiin sekä vientihankkeisiin liittyviin valvontamenettelyihin. Vuoden 2019 hallitusohjelmassa korostetaan edelleen elintarvikeviennin edistämistä.

Pykälän 1 momentin mukaan ensisijainen vastuu määränpäävaltion viranomaisten asettamien tuontivaatimusten ja mahdollisten kauttakuljetukseen liittyvien vaatimusten selvittämisestä ja täyttämisestä olisi elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijalla.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto osallistuisi tarvittaessa markkinoillepääsyn ja markkinoilla pysymisen edellytyksenä olevien asiakirjojen laatimiseen ja muuhun selvitystyöhön. Ruokavirasto tekisi päätöksen osallistumisesta 1 momentissa mainittujen viranomaisvaatimusten selvittämiseen ottamalla huomioon muun muassa viennin toteutumisen todennäköisyyden, viennin odotettavissa olevan arvon, toimijan mahdollisuuden osallistua viennin edistämiseen, hankkeesta hyötyvien toimijoiden määrän sekä selvitys- ja raportointiprosessien nopeuden ja ennustettavuuden. Ruokavirasto voisi myös keskeyttää osallistumisen mainittujen tehtävien hoitamiseen, jos edellytykset selvitystyön jatkamiselle eivät enää täyty.

Pykälän 3 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 2 momentissa tarkoitetuista edellytyksistä Ruokaviraston osallistumiselle vientiin liittyvien tehtävien hoitamiseen sekä selvitystyön sisällöstä.

50 §. Vientiin liittyvä valvonta. Pykälän 1 momentin mukaan valvontaviranomaiset valvoisivat elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien vientiä toimialueellaan. Ruokavirasto voisi tarvittaessa tehdä vientiin liittyvää valvontaa myös aluehallintoviraston tai kunnan tehtäväalueella. Tätä mahdollisuutta pidetään perusteltuna, koska eräät viennin määränpäävaltiot edellyttävät, että heidän asettamiensa tuontivaatimusten täyttymistä valvoo nimenomaan valtion viranomainen. Valvonnan sisältö määräytyy määränpäävaltion viranomaisten asettamien tuontivaatimusten perusteella.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomaiset antaisivat toimialueellaan toimijan pyynnöstä elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskevia vientitodistuksia, jos määränpäävaltion viranomaiset tällaisia todistuksia edellyttävät. Ruokavirasto voisi tarvittaessa antaa vientitodistuksia myös muun viranomaisen toimialueella, jos viennin määränpäävaltion viranomaiset edellyttävät, että todistus on keskusviranomaisen antama. Määränpäävaltion todistusten sisällölle asettamien vaatimusten selvittämiseen sovellettaisiin 49 §:n vaatimuksia. Eläinperäisten tuotteiden vientitodistuksista säädetään eläintautilain 71 §:ssä. Toimivaltaisia viranomaisia eläinlääkintötodistusten antamiseen ovat kunnaneläinlääkärit. Määränpäävaltiot voivat kuitenkin vaatia vientitodistuksia myös muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden sekä elintarvikekontaktimateriaalien viennin toteutumisen edellytyksenä. Jos määränpäävaltio ei ole vaatinut viennin edellytykseksi muuta selvitystä kuin vientitodistuksen, vientitodistus on 48 §:n tarkoittama vientiselvitysasiakirja.

Pykälän 3 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä vientiin liittyvän valvonnan edellytyksistä ja sisällöstä.

7 luku Elintarvikkeiden kansalliset laatujärjestelmät ja valvotut pito-olosuhteet

51 §. Elintarvikkeiden kansalliset laatujärjestelmät. Pykälän 1 momentin mukaan Ruokavirasto hyväksyisi hakemuksesta elintarvikkeiden kansallisen laatujärjestelmän. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä. Kansallinen laatujärjestelmä on määritelty 4 §:n 1 momentin 10 kohdassa. Laatujärjestelmän hyväksymisen edellytyksistä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1305/2013 16 artiklan 1 kohdan b alakohdassa. Hyväksyminen ei koskisi laatujärjestelmän ohjelmaa, vaan kyse on sen todentamisesta, että laatujärjestelmä on hakemuksessa kuvattu vastaamaan mainitun artiklan vaatimuksia. Laatujärjestelmän toiminnan todentaminen sen omien sääntöjen mukaiseksi olisi lainsäädäntöön kuulumatonta toimintaa ja jäisi riippumattoman tahon tarkastettavaksi.

Pykälän 2 momentin mukaan laatujärjestelmän tulisi olla ulkopuolisen riippumattoman tahon tarkastama. Riippumaton taho voi olla mikä tahansa ulkopuolinen auditointeja järjestävä taho, joka tekee elintarvikealan auditointeja. Hakijan tulisi raportoida ulkopuolisen tahon tarkastuksista säännöllisesti Ruokavirastolle. Hakijan tulisi myös ilmoittaa, jos laatujärjestelmän säännöissä tai sisällössä tapahtuu muutoksia. Hakijan tulisi julkaista verkkosivuillaan tai muulla vastaavalla tavalla tiedot laatujärjestelmästä. Hakijan tulisi julkaista ainakin laatujärjestelmän ja sen sisällön kuvaus sekä järjestelmään osallistuvat tahot.

Pykälän 3 momentin mukaan Ruokavirasto valvoisi hyväksymiensä kansallisten laatujärjestelmien hyväksymisedellytysten täyttymistä. Ruokavirasto voisi peruuttaa laatujärjestelmän hyväksymisen, jos 1 momentissa tarkoitetut hyväksymisen edellytykset eivät enää täyty.

Pykälän 4 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä laatujärjestelmän hakemisesta, hyväksymisestä, hylkäämisestä ja peruuttamisesta.

52 §. Sikojen valvotut pito-olosuhteet. Pykälässä säädettäisiin, että Ruokavirasto olisi sikojen valvotut pito-olosuhteet tunnustava viranomaisena. Virasto tunnustaisi alkutuotantopaikat ja alkutuotantopaikkojen muodostamat lokerot, jotka täyttävät komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2015/1375 säädetyt sikojen valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset. Ruokavirasto myös valvoisi vaatimusten noudattamista. Ruokavirasto voisi hyväksyä myös muiden kuin viranomaisten, kuten valtuutettujen eläinlääkäreiden, arvioinnit valvottujen pito-olosuhteiden vaatimusten täyttymisestä. Ruokavirasto voisi myös peruuttaa tunnustamisen, jos tunnustamisen edellytykset eivät enää täyty. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan lain 54 c §:ää.

Jotta trikiinien esiintyvyyttä valvotuissa pito-olosuhteissa kasvatetuissa sioissa voitaisiin seurata, pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto voisi tarvittaessa määrätä suoritettavaksi komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2015/1375 11 artiklan mukaisia seurantatutkimuksia sikojen trikiinitalanteen selvittämiseksi.

Pykälän 3 momentin mukaan tarkempia säännöksiä valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset täyttävien alkutuotantopaikkojen ja alkutuotantopaikkojen muodostamien lokeroitten virallisen tunnustamisen hakemisesta, tunnustamisesta ja viranomaisvalvonnasta sekä tunnustamisen peruuttamisesta voitaisiin antaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

8 Luku Nimisuojuotteiden rekisteröiminen ja valmistuksesta ilmoittaminen

53 §. Nimisuojuotteen rekisteröiminen ja valmistuksesta ilmoittaminen. Pykälässä säädettäisiin nimisuojuotteiden rekisteröimisestä sekä niiden valmistuksesta ilmoittamisesta. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä sellaisena kuin se on muutettuna lailla 1397/2019.

Säännöksissä ei viitata Euroopan unionin asetuksiin, koska ne yksilöitäisiin lain 4 §:n 2 momentin 30 kohdassa nimisuojuotteen määritelmän yhteydessä. Nimisuojuotteen koskevan suoraan sovellettavan Euroopan unionin lainsäädännön mukaan nimisuojuotteiden rekisteröiminen edellyttää pääsääntöisesti kansallisen vastaväitemenettelyn järjestämistä ennen hakemuksen toimittamista Euroopan komission ratkaistavaksi. Pykälässä viitattaisiin kyseiseen menettelyyn ja säädettäisiin Ruokaviraston toimivallasta järjestää kyseinen menettely Suomessa nykytilaa vastaavasti. Tehtävä on siirtynyt Ruokavirastolle Maaseutuvirastolta.

Pykälän 2 momentissa säädetään Ruokaviraston toimivallasta. Eräissä tapauksissa toimivalta hakemuksen hyväksymisen osalta on Euroopan unionin lainsäädännön mukaan kansallisella viranomaisella. Esimerkiksi tislattuja alkoholijuomia koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/787 31 artiklan mukaan pienet muutokset hyväksytään kansallisesti. Momentissa säädettäisiin Ruokaviraston toimivallasta tältä osin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin nimisuojuotteen koskevien hakemusten ja päätösten julkaisutavasta. Velvollisuudesta julkaista ne on säädetty nimisuojuotteen koskevassa Euroopan unionin lainsäädännössä. Julkaisutapa kuuluisi kuitenkin kansalliseen harkintavaltaan. Asian luonteesta johtuen julkaisutavan osalta olisi perusteltua soveltaa hallintolain uudistettuja julkista kuulutusta koskevia säännöksiä. Momentissa viitattaisiin kyseiseen lainsäädäntöön.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin nimisuojuotteiden valmistajan ilmoitusvelvollisuudesta. Nimisuojuotteen määritelmästä johtuen se kattaisi myös tislattujen alkoholituotteiden valmistuksen. Rekisteröityä nimisuojuotetta valmistavan elintarvikealan toimijan on ennen tuotteen saattamisen aloittamista ilmoitettava tuotteen nimi ja valmistuspaikka Ruokavirastolle, aluehallintovirastolle ja kunnalle.

Myös valmistuksen keskeyttämisestä tai lopettamisesta on ilmoitettava viivytystä valvontaviranomaiselle. Ilmoitusta ei kuitenkaan vaadittaisi nimisuojuatuista alkoholituotteista, jos toimivaltainen valvontaviranomainen saa tiedon tuotteen markkinoille saattamisesta muun lainsäädännön nojalla tehtävän ilmoituksen yhteydessä. Alkoholilain valvonnasta annetussa sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa (158/2018) säädetään alkoholijuomien valmistajan, tukkumyyjän ja maahantuojan velvollisuudesta tehtävä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle perusilmoitus valmistetusta tai maahantuodusta alkoholijuomasta ennen sen luovuttamista markkinoille.

Pykälän 5 momentin mukaan tarkempia säännöksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua nimisuojuatuotteiden rekisteröinnin hakemisesta, vastaväitemenettelyn järjestämistä, hakemusten ja päätösten julkaisemisesta sekä 3 momentin tarkoittamista ilmoitusvelvollisista elintarvikealan toimijoista, ilmoituksissa annettavista tiedoista ja ilmoitusten antamistavasta voitaisiin antaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

9 luku Hallinnolliset pakkokeinot ja seuraamukset

54 §. *Elintarvikemääräysten vastaisuuden poistaminen.* Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 138 artiklan mukaan toimivaltainen viranomais on ryhdyttävä johonkin artiklassa tarkoitettuun toimenpiteeseen, jos tämä toteaa, että säännöksiä ei noudateta. Tällöin on otettava huomioon säännösten noudattamatta jättämisen luonne sekä se, missä määrin kyseinen toimija on aiemmin jättänyt noudattamatta säännöksiä. Toimenpiteet vastaavat sisällöllisesti 9 luvussa ehdotettuja pakkokeinoja. Pykälässä säädettäisiin lievimmästä viranomaisen käytössä olevasta pakkokeinosta, joka tulee käytettäväksi silloin, kun 44 §:ssä tarkoitetuilla kehoituksilla ei saada poistetuksi määräystenvastaisuutta tai kehoituksen antamista ei laiminlyönnin toistuvuuden tai muun syyn vuoksi voida pitää riittävänä. Säännös vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan elintarvikelain 55 §:n säännöstä.

Valvontaviranomainen voisi määrätä epäkohdan poistettavaksi, jos elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali, elintarvikehuoneisto tai alkutuotantopaikka tai elintarvike- tai kontaktimateriaalitoiminta ovat elintarvikemääräysten vastaisia. Viranomais voisi määrätä epäkohdan poistettavaksi myös, jos elintarvikkeesta tai elintarvikekontaktimateriaalista annetut tiedot aiheuttaa vaaraa ihmisen terveydelle tai johtaa kuluttajaa harhaan. Epäkohdan poistaminen voisi tarkoittaa esimerkiksi harhaanjohtavien, puutteellisten tai muuten määräystenvastaisten pakkausmerkintöjen korjaamista tai elintarvikkeen koostumuksen muuttamista. Joissakin tapauksissa määräysten vastainen elintarvike saattaa olla esimerkiksi kuumentamisen jälkeen käytävissä elintarvikkeena. Elintarvike katsotaan elintarvikemääräysten vastaiseksi myös silloin, jos lainsäädännön edellyttämä ilmoitus, esimerkiksi ravintolisän markkinoille saattamista koskeva ilmoitus, on tekemättä. Elintarviketoiminta ei vastaa elintarvikemääräyksiä muun muassa silloin, jos vaadittavia asiakirjoja puuttuu tai toimija ei pysty osoittamaan, minkälaisen järjestelmän avulla hän varmistaa elintarviketoimintaansa liittyvien vaarojen tunnistamisen ja ehkäisemisen (omavalvonta). Valvontaviranomaisen päätöksestä tulisi tarvittaessa ilmetä, miten esimerkiksi elintarvikkeen kanssa menetellään tai miten toimintaa jatketaan ennen kuin määräysten vastaisuus on poistettu. Jos viranomais varmistuu siitä, että epäkohta voidaan poistaa muulla tavoin kuin määräyksiä antamalla, ei määräystä olisi välttämätöntä antaa.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto voisi määrätä 33 §:ssä tarkoitettuja viranomaisnäytteitä tutkivan laboratorion korjaamaan määräystenvastaisen toiminnan kuten analyysimenetelmän suorituskykyyn liittyvän puutteen, vertailumittauksiin osallistumisesta pidättäytymisen tai pyydettyjen tutkimustulosten toimittamatta jättämisen.

Pykälän 3 momentin mukaan valvontaviranomainen voi määrätä 51 §:ssä tarkoitettua kansallisen laatujärjestelmän hakijan poistamaan hyväksytyä kansallista laatujärjestelmää koskevan epäkohdan.

Pykälän 4 momentin mukaan viranomais olisi päätöksessään määrättävä, onko epäkohta korjattava välittömästi vai viranomais asettamassa määräajassa.

55 §. Kielto. Jos elintarvike tai siitä annettavat tiedot, alkutuotantopaikka tai elintarvikehuoneisto tai niissä harjoitettava elintarviketoiminta ovat sellaiset, että ne aiheuttavat tai niiden voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vakavaa vaaraa ihmisen terveydelle, valvontaviranomaisten olisi ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin estääkseen elintarvikkeen joutumisen kuluttajan käyttöön. Valvontaviranomainen voisi kieltää elintarvikkeen alkutuotannon, valmistuksen, viennin, tukkukaupan ja muun jakelun, tarjoilun tai muun luovutuksen taikka käytön elintarvikkeen valmistuksessa. Vastaava säännös on voimassa olevan lain 56 §:ssä. Elintarvikkeen tuontiin liittyvistä hallinnollisista pakkokeinoista säädetään eläinten ja eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta annetussa laissa 1277/2019.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lisäksi, että valvontaviranomaisen olisi ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin estääkseen elintarvikkeen joutumisen kuluttajan käyttöön, vaikka elintarvike tai siitä annettavat tiedot, alkutuotantopaikka tai elintarvikehuoneisto tai niissä harjoitettava elintarviketoiminta olisivat sellaiset, että niistä aiheutuva vaara ei olisi vakava, mutta elintarvikemääräysten vastaisuus johtuisi sellaisesta syystä, jota ei voida poistaa. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi lisäaineen sallitun määrän pieni ylitys tai torjunta-aineen sallitun enimmäismäärän pieni ylitys, joka on sellainen, että akuutin toksisuuden viitearvo ei ylity. Tällaisissa tilanteissa ei pääsääntöisesti aiheudu vakavaa vaaraa, vaikka elintarvike on määräysten vastainen. Valvontaviranomainen voisi tällaisessa tapauksessa kieltää esimerkiksi elintarvikkeen kaupanpidon. Vastaavaa säännöstä ei ole voimassa olevassa laissa.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomainen voisi kieltää elintarvikekontaktimateriaalin valmistuksen, tukkukaupan sekä muun jakelun, jos elintarvikekontaktimateriaali tai siitä annettavat tiedot tai kontaktimateriaalitoiminta ovat sellaiset, että ne aiheuttavat tai niiden voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vakavaa vaaraa ihmisen terveydelle. Valvontaviranomainen voisi määrätä kiellon esimerkiksi, jos elintarvikekontaktimateriaalin valmistuksessa on käytetty ainetta, jota ei ole hyväksytty elintarvikkeiden kanssa kosketukseen joutuvista muovisista materiaaleista ja tarvikkeista annetun komission asetuksen (EU) N:o 10/2011 positiivilistalle. Kielto olisi voimassa niin kauan, kun aine on hyväksytty tai sen käytöstä luovutaan. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi, että valvontaviranomainen voisi ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin estääkseen elintarvikekontaktimateriaalin joutumisen kuluttajan käyttöön, vaikka elintarvikekontaktimateriaalista aiheutuva vaara ei olisi vakava, mutta elintarvikemääräysten vastaisuus johtuisi sellaisesta syystä, jota ei voida poistaa. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi bambujauheen käyttäminen muoviastioiden raaka-aineena. Bambusta ei aiheudu vakavaa terveyshaittaa, mutta tuotteet ovat määräysten vastaisia, koska bambujauhe ei ole komission asetuksen (EU) N:o 10/2011 positiivilistalla. Kielto voisi tulla kyseeseen myös, jos materiaalikohtaisen lainsäädännön raja-arvo jonkin hyväksytyyn aineen osalta ylittyy vähän. Tällaisessa tilanteessa ei pääsääntöisesti aiheudu vakavaa vaaraa, mutta tuote on määräysten vastainen.

Pykälän 3 momentin mukaan kielto voitaisiin antaa myös väliaikaisena asian selvittämisen ajaksi tai epäkohdan korjaamiseksi. Valvontaviranomainen tekisi myös väliaikaisesta kiellosta valituskelpoisen päätöksen.

56 §. Markkinoilta poistaminen ja yleinen tiedottaminen. Pykälässä säädetään valvontaviranomaisen mahdollisuudesta määrätä elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali poistettavaksi markkinoilta, jos toimija ei noudata Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 19 artiklassa säädettyä velvollisuutta poistaa tuote markkinoilta ja tiedottaa siitä yleisesti. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassaolevan elintarvikelain 57 §:ää.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 19 artiklan mukaan elintarvikealan toimijan, joka katsoo tai jolla on syytä epäillä, että sen maahantuoma, tuottama, jalostama, valmistama tai jakelema elintarvike ei ole elintarvikkeiden turvallisuutta koskevien vaatimusten mukainen, on käynnistettävä välittömästi menettelyt kyseisen elintarvikkeen poistamiseksi markkinoilta, jos elintarvike ei ole enää kyseisen alkuperäisen toimijan välittömässä valvonnassa, ja ilmoitettava tästä toimivaltaisille viranomaisille. Jos tuote on jo voinut ehtiä kuluttajalle, elintarvikealan toimijan on tehokkaalla ja täsmällisellä tavalla ilmoitettava kuluttajille syy markkinoilta poistamiseen tai tarvittaessa varmistettava, että kuluttajille jo toimitetut tuotteet palautetaan, jos muut toimenpiteet eivät ole riittäviä korkeatasoisen terveyden suojelun saavuttamiseksi.

Elintarvikealan toimijan, joka vastaa sellaisista vähittäiskauppa- tai jakelutoimista, jotka eivät vaikuta elintarvikkeen pakkaamiseen, pakkausmerkintöihin, turvallisuuteen tai koskemattomuuteen, on omalta osaltaan ryhdyttävä toimiin poistaakseen tuotteet markkinoilta ja myötävaikuttaakseen elintarvikkeiden turvallisuuteen toimittamalla eteenpäin elintarvikkeen jäljittämiseksi tarvittavia tietoja sekä osallistumalla tuottajien, jalostajien, valmistajien tai toimivaltaisten viranomaisten toimiin. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 19 artiklan mukaan elintarvikealan toimijan on ilmoitettava välittömästi toimivaltaisille viranomaisille, jos toimija katsoo tai sillä on syytä epäillä, että sen markkinoille saattama elintarvike voi olla ihmisten terveydelle vahingollinen. Toimijan on ilmoitettava toimivaltaisille viranomaisille toimista, jotka on toteutettu lopulliselle kuluttajalle aiheutuvien vaarojen ehkäisemiseksi, eikä se saa estää tai yrittää rajoittaa ketään tekemästä yhteistyötä toimivaltaisten viranomaisten kanssa kansallista lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä noudattaen. Elintarvikealan toimijoiden on tehtävä yhteistyötä viranomaisten kanssa vältettäessä tai vähennettäessä elintarvikkeiden aiheuttamia vaaroja.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomainen voisi määrätä elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaalin poistettaviksi markkinoilta myös silloin, jos siitä annettavat tiedot ovat olennaisesti elintarvikemääräysten vastaisia. Tällainen tieto voisi olla esimerkiksi selkeästi elintarvikemääräysten vastainen lääkkeellinen väite.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valvontaviranomaisen oikeudesta yleisesti tiedottaa toimijan kustannuksella elintarvikemääräysten vastaisista elintarvikkeista tai elintarvikekontaktimateriaaleista, jos toimija ei noudata Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 19 artiklassa säädettyä tiedottamisvelvoitetta.

57 §. Haltuunotto. Pykälän 1 momentin mukaan haltuunoton edellytyksenä olisi, että elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali aiheuttaa tai sen on syytä epäillä aiheuttavan vaaraa ihmisen terveydelle. Toisin kuin voimassa olevassa laissa, haltuunoton edellytyksenä ei enää olisi, että terveydelle aiheutuvan vaaran tulisi olla välitön tai että muita lain mukaisia toimenpiteitä ei pidetä riittävinä. Valvontaviranomainen voisi myös ottaa elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaalin haltuunsa, vaikka se ei aiheuttaisi tai epäiltäisi aiheuttavan vaaraa terveydelle, mutta jos se olisi muulla tavoin olennaisesti elintarvikemääräysten vastainen. Käytännön valvontatyössä on havaittu, että voimassa olevan lain säännöksen soveltamisen edellytykset ovat olleet liian tiukat sekä ilmeisen vaaran että muun olennaisesti elintarvikemääräysten vastaisen toiminnan estämiseksi. Säännöksen soveltaminen on ollut vaikeaa esimerkiksi tilanteissa, joissa toimijan hallusta löytyy suuri määrä pilaantumisvaarassa olevia elintarvikkeita puutteellisissa säilytysolosuhteissa. Muilta osin säännös vastaa voimassa olevan lain 58 §:n säännöstä.

58 §. Käyttöä ja hävittämistä koskeva päätös. Säännöksen tarkoituksena on estää elintarvikkeeksi sopimattoman elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaaliksi sopimattoman materiaalin palautuminen elintarvikeketjuun. Säännös vastaa voimassa olevan lain 59 §:n säännöstä. Pykälän 1 momentin mukaan valvontaviranomaisen tulisi määrätä, miten menetellään sellaisen elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaalin kanssa, jota ei ole mahdollista muuttaa määräysten mukaiseksi. Määräyksen antaminen liittyy usein 54 tai 55 §:n nojalla tehtävään päätökseen. Valvontaviranomaisen ei ole säännöksen nojalla välttämätöntä tyhjentävästi todeta, mihin tarkoitukseen elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali on käytettävä, vaan viranomainen voi päätöksessään todeta mahdollisia käyttötarkoituksia esimerkinomaisesti. Päätöksestä tulisi kuitenkin ilmetä, että tuotetta ei voida käyttää elintarvikkeena tai elintarvikekontaktimateriaalina.

Jos käyttäminen muuhun tarkoitukseen ei ole mahdollista tai jos terveydelliset syyt tai elintarvikemääräykset edellyttävät, viranomaisen olisi pykälän 2 momentin mukaan määrättävä elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali hävitettäväksi. Toimijalla voisi myös olla oikeus palauttaa elintarvike toiseen EU-jäsenvaltioon tai kolmanteen maahan.

Pykälän 3 momentin mukaan 1 ja 2 momentissa tarkoitettu päätös on tehtävä viipymättä, ja siinä on asetettava määräaika, jonka kuluessa elintarvikealan toimijan on suoritettava vaaditut toimenpiteet. Lisäksi päätöstä

tehtäessä on pyrittävä siihen, että elintarvikkeen tai elintarvikkekontaktimateriaalin omistajan taloudellinen menetys jää mahdollisimman pieneksi.

59 §. *Alkutuotantopaikan ja elintarvikehuoneiston hyväksymisen peruuttaminen.* Pykälässä säädettäisiin alkutuotantopaikan ja elintarvikehuoneiston hyväksymisen peruuttamisesta. Säännös vastaa voimassa olevan lain 61 §:n säännöstä sellaisena, kuin se on muutettuna lailla 1397/2019. Hyväksymisen peruuttaisi sama taho, joka on hyväksynyt alkutuotantopaikan tai elintarvikehuoneiston. Pykälän 1 momentin mukaan peruuttaminen olisi mahdollista, jos vaaraa ei voida muulla tavoin elintarvikelain pakkokeinosäännöksiä soveltaen estää.

Pykälän 2 momentin mukaan hyväksymisen peruuttaminen olisi mahdollista, jos alkutuotantopaikka tai elintarvikehuoneisto tai siellä harjoitettava elintarviketoiminta ovat olennaisesti elintarvikemääräysten vastaista eikä toimija ole noudattanut viranomaisen antamia määräyksiä tai kieltoja.

Pykälän 3 momentin mukaan hyväksymisen voisi peruuttaa myös siinä tapauksessa, että toimija ei ole enää 6 §:ssä tarkoitetulla tavalla luotettava. Koska hyväksymisen peruuttaminen puuttuu voimakkaasti elinkeinonharjoittajan oikeusasemaan, velvoitteidenhoidon laiminlyöntien tulisi olla toiminnan kannalta vakavia tai olennaisia. Toimijalle tulisi antaa mahdollisuus korjata laiminlyönti ja hyväksymisen peruuttamisen edellytyksenä olisi, että toimija ei ole viranomaisen kehotuksesta tai määräyksestä huolimatta korjannut laiminlyöntejä.

Hyväksyminen voitaisiin peruuttaa myös osittain esimerkiksi tietyn toiminnon osalta.

60 §. *Toiminnan keskeyttäminen tai lopettaminen.* Rekisteröinnin ja ilmoitusmenettelyn piiriin kuuluvien toimijoiden toiminta on ollut mahdollista keskeyttää elintarvikelain 54 §:ssä säädetyn määräyksen tai 55 §:ssä säädetyn kiellon nojalla. Selvyyden vuoksi voimassa olevaan lakiin lisättiin lailla 1397/2019 säännös, jonka mukaan valvontaviranomainen voisi keskeyttää tai lopettaa rekisteröidyn alkutuotannon ja elintarviketoiminnan sekä ilmoitetun kontaktimateriaalitoiminnan, jos toiminta on olennaisesti elintarvikemääräysten vastaista eikä toimija ole noudattanut valvontaviranomaisen elintarvikelain 54 ja 55 §:n nojalla antamaa määräystä tai kieltoa.

Myös toimijan, joka harjoittaa rekisteröityä elintarviketoimintaa tai elintarviketontaktitoimintaa, tulee täyttää 6 §:ssä säädetty luotettavuutta koskevat vaatimukset. Viranomaisella tulee olla mahdollisuus puuttua sellaisen toimijan toimintaan, joka ei täytä luotettavuutta koskevia vaatimuksia.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomainen voisi keskeyttää tai lopettaa rekisteröidyn alkutuotannon ja elintarviketoiminnan samoin kuin rekisteröidyn kontaktimateriaalitoiminnan, jos toimija ei olisi 6 §:ssä tarkoitetulla tavalla luotettava. Koska toiminnan keskeyttäminen tai lopettaminen puuttuu voimakkaasti elinkeinonharjoittajan oikeusasemaan, velvoitteidenhoidon laiminlyöntien tulisi olla toiminnan kannalta vakavia tai olennaisia. Toimijalle tulisi myös antaa mahdollisuus korjata laiminlyönti.

61 §. *Laboratorion nimeämisen peruuttaminen.* Pykälän 1 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriö voisi peruuttaa kansallisen vertailulaboratorion nimeämisen, jos vertailulaboratorio tai siellä harjoitettu toiminta ei täytä 34 §:ssä tai Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 100 ja 101 artiklassa säädettyjä vaatimuksia. Nimeämisen peruuttamiseen johtavan puutteen olisi oltava olennainen. Nimeämisen peruuttaminen edellyttäisi lisäksi, että vertailulaboratorio ei ole maa- ja metsätalousministeriön määräyksestä huolimatta korjannut puutetta.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto voisi peruuttaa laboratorion nimeämisen, jos laboratorio tai siellä harjoitettava toiminta olennaisesti rikkoo tämän lain 32 tai 35 §:ssä. Nimeämisen peruuttamiseen johtavat puutteet voisivat liittyä muun muassa kirjallinen laatujärjestelmään, tekniseen pätevyyteen, tulosten luotettavuuteen, henkilökunnan pätevyyteen, akkreditointiin, arviointiin ja arviointielimen pätevyyteen. Nimeämisen peruuttaminen edellyttäisi, että laboratorio ei ole Ruokaviraston määräyksestä huolimatta korjannut puutetta ja että puute on olennainen ja vakava. Vakava puute olisi esimerkiksi se, että laboratorio

toistuvasti jättää ilmoittamatta vaarasta tai laiminlyö määräaika-arvioinnin teettämisen. Myös määräaikainen nimeäminen voidaan peruuttaa.

Pykälän 3 momentin mukaan Ruokavirasto voisi peruuttaa nimeämisen myös asian käsittelyn vaatimaksi ajaksi, jos puute hyväksytyyn laboratorion toiminnassa on sellainen, että se voi vaarantaa tutkimustulosten luotettavuuden. Tällainen puute olisi esimerkiksi arviointielimen edellyttämien korjaustoimenpiteiden räikeä laiminlyöminen.

62 §. Internetsivuston sulkeminen. Säännös vastaa voimassa olevaan lakiin lailla 1397/2019 lisättyä säännöstä. Ruokavirasto voisi määrätä internetsivuston tai sen osan suljettavaksi, jos on ilmeistä, että sen välityksellä myytäväksi tarjottava elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali tai siitä annetut tiedot ovat sellaiset, että ne aiheuttavat tai niiden voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vaaraa ihmisen terveydelle, johtavan kuluttajaa olennaisesti harhaan tai olevan muulla tavalla olennaisesti elintarvikemääräysten vastaisia. Internetsivuston sulkeminen toteutettaisiin suhteellisuusperiaatetta noudattaen siten, että internetsivustosta olisi määrättävä suljettavaksi sivuston osa, jossa tarjotaan myytäväksi mainitulla tavalla elintarvikemääräysten vastaisia elintarvikkeita tai elintarvikekontaktimateriaaleja. Jos sivuston osan sulkeminen ei poista elintarvikemääräysten vastaisuutta, olisi tarvittaessa määrättävä suljettavaksi koko sivusto. Ruokavirasto voisi saada tarvittavia tietoja internetsivuston kautta myytäväksi tarjottavista elintarvikkeista esimerkiksi 39 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tunnistautumattomalla näytteenotolla. Määräys internetsivuston sulkemisesta voitaisiin antaa väliaikaisena asian selvittämisen tai epäkohdan korjaamisen ajaksi. Väliaikainen sulkeminen on voimassa, kunnes Ruokavirasto antaa asiassa lopullisen ratkaisunsa.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 138 artiklassa säädetään todettuun säädösten noudattamatta jättämiseen liittyvistä toiminna. Toimivaltaisen viranomaisen on ryhdyttävä asianmukaisiin toimiin, joista mainitaan esimerkkejä 138 artiklan 2 kohdassa. Yksi artiklan 2 kohdassa mainittu toimenpide on määräyksen antaminen toimijan hallinnoimien tai käyttämien internetsivustojen sulkemisesta tarvittavan pituiseksi ajaksi.

63 §. Kiireelliset toimet. Pykälän mukaan kunnan viranhaltija voisi kiireellisissä tapauksissa tehdä 54, 55, 57 ja 58 §:n mukaisen päätöksen. Tällaisia tapauksia ovat esimerkiksi tilanteet, joissa elintarvikkeen sisältämää allergeenia ei ole mainittu pakkausmerkinnöissä ja nopeat toimenpiteet ovat tarpeen, jottei tuote päädy kuluttajalle. Kiireestä voi olla kysymys myös, jos viranomaisen tietoon on tullut epäily elintarvikkeen aiheuttamasta ruokamyrkytyksestä ja toiminnan keskeyttäminen kiireellisesti tutkimusten ajaksi on välttämätöntä vaaran estämiseksi. Toisin kuin voimassa olevassa laissa, kunnan viranhaltijalla olisi mahdollisuus tehdä myös 58 §:n tarkoittama päätös elintarvikkeen käytöstä tai hävittämisestä. Kunnan viranhaltijalle voitaisiin siirtää toimivaltaa 25 §:n 3 momentin mukaisesti 54–58 §:ssä tarkoitettujen hallinnollisten pakkokeinojen osalta, jolloin 63 §:n soveltaminen ei olisi tarpeen. Pykälän nojalla tehtävät päätökset olisi saatettava viipymättä kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen eli kunnan määräämän lautakunnan tai muun monijäsenisen toimielimen taikka viranhaltijan, jolle on siirretty toimivalta myös hallinnollisten pakkokeinojen osalta, käsiteltäväksi.

64 §. Ruokaviraston päätös hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä. Pykälän 1 momentin mukaan Ruokavirasto päättäisi yhtä kuntaa laajempaa aluetta koskevien 54–58, 65 ja 66 §:ssä tarkoitettujen hallinnollisten pakkokeinojen käyttämisestä. Säännös vastaa pääosin voimassa olevan lain 64 §:n 1 momentin säännöstä. Säännöksen tarkoituksena on, että Ruokavirasto voisi tehdä päätökset keskitetysti sen sijaan, että useat kunnat joutuisivat tekemään esimerkiksi eri puolilla Suomea myynnissä olevaa elintarvike-erää koskevia päätöksiä. Ruokavirasto voisi päättää pakkokeinojen käyttämisestä jo silloin, kun päätös tulee koskemaan yhtä kuntaa suurempaa aluetta. Jos tarkoitus on, että päätös kohdistuu esimerkiksi vain valmistajan tai maahantuojan varastossa oleviin tuotteisiin, päätöksen tekisi asianomainen kunta.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto voisi päättää hallinnollisten pakkokeinojen käyttämisestä myös yhden kunnan alueella, jos se perustellusta syystä arvioi kunnan toimet riittämättömiksi määräystenvastaisuuden poistamiseksi. Elintarvikevalvonnassa saattaa esiintyä tilanteita, joissa kunta ei toimi riittävän tehokkaasti. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole, että kunta voisi näin esimerkiksi vähäisten resurssien

vuoksi siirtää tehtäviään Ruokaviraston hoidettavaksi. Kyseessä olisi erittäin poikkeuksellinen menettely, johon Ruokavirasto voisi ryhtyä, jos se katsoo, että on perusteltua syytä pitää kunnan valvontaviranomaisen toimia riittämättöminä elintarvikkeiden turvallisuuden takaamiseksi. Ruokavirasto voisi hoitaa kunnan tehtäviin kuuluvan valvontatapauksen myös sellaisessa poikkeuksellisessa tapauksessa, että keskusviranomaisen puuttumista asiaan olisi pidettävä tarpeellisenä elintarvikemääräysten noudattamiseksi ja elintarvikevalvonnan ohjaamiseksi. Tällainen tilanne olisi esimerkiksi se, että kunnan valvontaviranomainen ei ryhtyisi toimenpiteisiin, vaikka hallinnollisten pakkokeinojen käyttöön olisi ilmeinen tarve.

Jotta kunnat saisivat tiedon siitä, että Ruokavirasto on ryhtynyt toimenpiteisiin, Ruokaviraston olisi 3 momentin mukaan viipymättä ilmoitettava 1 ja 2 momentin nojalla tekemistään päätöksistä asianomaisille kunnille

65 §. *Markkinoinnin kieltäminen ja oikaisu.* Ehdotetaan, että valvontaviranomainen voisi kieltää toimijaa jatkamasta elintarvikemääräysten vastaista markkinointia taikka uudistamasta sellaista tai siihen rinnastettavaa markkinointia. Kielto voitaisiin antaa myös väliaikaisena, jolloin kielto on voimassa, kunnes valvontaviranomainen on antanut asiassa lopullisen ratkaisunsa.

Voimassa olevan lain 65 §:n mukaan ainoastaan Ruokavirastolla on mahdollisuus kieltää elintarvikemääräysten vastainen markkinointi. Elintarvikkeen markkinointi on osa elintarviketietojen kokonaisuutta, josta toimija on vastuussa. Markkinoinnin valvonta on osa tavanomaista elintarvikevalvontaa. Aikaisemmin selkeästi elintarvikepakkauksissa sekä lehdissä ollut markkinointi on siirtynyt yhä enemmän yritysten internet-sivuille ja sosiaaliseen mediaan. Markkinointi on nykyään monikanavaista ja laajaa. Tästä syystä elintarvikevalvonnassa tarkastetaan pakkausmerkintöjen lisäksi yritysten internet-markkinointia. Se, että voimassa olevan lain mukaan ainoastaan Ruokavirasto voi kieltää määräysten vastaisen markkinoinnin, hidastaa huomattavasti markkinoinnin valvontatapausten käsittelyä, koska paikallisten valvontaviranomaisten tulee siirtää asia Ruokaviraston käsiteltäviksi. Markkinointitoimet ovat tyypillisesti nopeita ja hallinnollisesta siirrosta aiheutuva viive saattaa johtaa siihen, että selvästi määräystenvastaiseen markkinointiin ei ehditä puuttua oikea-aikaisesti. Hallintolain keskeinen periaate on toimijoiden tasavertaisen kohtelun vaatimus. Nykyinen lainsäädäntö ei anna tähän riittävän tehokkaita keinoja. Ne yritykset, joiden säädöstenvastaiseen markkinointiin puututaan, kokevat tulevansa väärin kohdelluksi, kun toisen yrityksen vastaavaan markkinointiin ei puututa. Elintarvikevalvonnan vaikuttavuuden parantamiseksi ja kuluttajien harhaanjohtamisen estämiseksi mahdollisimman nopeasti, myös muilla valvontaviranomaisilla tulisi olla käytössä tehokkaat hallinnolliset pakkokeinot. Tehokkailla valvontatoimenpiteillä voidaan estää myös yritysten välisen kilpailutilanteen vääristymistä. Tästä syystä ehdotetaan, että toimivaltaisilla valvontaviranomaisilla olisi oikeus määräysten vastaisen markkinoinnin kieltämiseen.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomainen voisi markkinointikiellon lisäksi ryhtyä 55 §:ssä tarkoitettuihin kieltotoimenpiteisiin, 56 §:ssä tarkoitettuihin markkinoilta poistamista ja yleistä tiedottamista koskeviin toimenpiteisiin tai 57 §:ssä tarkoitettuihin haltuunottoimenpiteisiin, jos elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaalin markkinointi on sellaista, että siitä saattaa aiheutua vakavaa vaaraa ihmisen terveydelle tai jos markkinointi on oleellisesti harhaanjohtavaa. Valvontaviranomainen voi ryhtyä mainittuihin toimenpiteisiin, kunnes markkinointi on saatettu elintarvikemääräysten mukaiseksi.

Pykälän 3 momentin mukaan valvontaviranomainen voisi 1 momentissa tarkoitetun kiellon määrätessään velvoittaa kiellon saaneen toimijan määräajassa toimittamaan markkinoinnin oikaisun, jos sitä markkinoinnista aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi on pidettävä välttämättömänä. Päätöksessään valvontaviranomainen voi määrätä, että markkinoinnin oikaisu on toteutettava vastaavassa laajuudessa kuin missä oikaisun kohteena oleva markkinointi on toteutettu. Säännös vastaa muilta osin voimassa olevan lain 66 §:n säännöstä, mutta oikeus velvoittaa toimija toimittamaan markkinoinnin oikaisu olisi myös kunnalla vastaavalla tavalla kuin kunnalla olisi 1 momentin mukaisesti oikeus määrätä toimija oikaisemaan määräysten vastainen markkinointi.

66 §. *Elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu.* Ehdotetaan säädettäväksi elintarvikevalvonnan seuraamusmaksusta. Vastaavaa hallinnollista seuraamusta ei ole voimassa olevassa laissa. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 139 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä

asetuksen rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista ja toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet, joilla varmistetaan, että ne pannaan täytäntöön. Säädettyjen seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Elintarvikevalvonnan seuraamusmaksusta säättämistä pidetään perusteltuna elintarviketurvallisuuden varmistamiseksi tehokkaan ja toimivan virallisen valvonnan avulla. Hallinnollisen ohjauksen keinoja ja elintarvikemääräysten vastaisen toiminnan johdosta määrättäviä muita hallinnollisia seuraamuksia ei aina voida pitää riittävän tehokkaina ja tarkoituksenmukaisina, mutta rikkomusten laatu ei ehdottomasti edellytä rikosoikeudellisen järjestelmän käyttöä.

Pykälän 1 momentissa yksilöitäisiin ne velvollisuudet, joiden rikkomisesta elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä. Ehdotetun seuraamusmaksun soveltamisen piirissä olisi laiminlyöntejä, joiden toteen näyttäminen olisi yksinkertaista eikä vaatisi tutkinnallisia toimia. Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi määrätä seuraamusmaksun esimerkiksi, kun lain 54–57 §:n tarkoittamia seuraamuksia pidetään riittämättöminä. Seuraamusmaksun suuruudeksi ehdotetaan vähintään 300 ja enintään 5 000 euroa. Tämä on jonkin verran korkeampi kuin esimerkiksi kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa annetun lain (658/2013) mukainen laiminlyöntimaksu (300–1 000 euroa). Maksun suuruudella pyritään erityisesti seuraamuksen ennalta ehkäisevään vaikutukseen. Vastaavan suuruudesta seuraamusmaksusta säädetään esimerkiksi eläinten ja eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta annetussa laissa.

Toimivalta seuraamusmaksun määräämiseen on perusteltua osoittaa viranomaiselle, jolla on parhaat edellytykset ja asiantuntemus arvioida seuraamusmaksun määräämisen perusteena olevia seikkoja. Tästä syystä toimivalta seuraamusmaksun määräämiseen olisi kaikilla elintarvikelain tarkoittamilla toimivaltaisilla valvontaviranomaisilla toimialueellaan. Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi pykälän 1 momentin nojalla määrätä seuraamusmaksun, jos toimija harjoittaa alkutuotantoa, elintarviketoimintaa tai kontaktimateriaalitoimintaa ilman lain 8 tai 10 §:n edellyttämää hyväksymistä tai 7, 9 tai 12 §:n edellyttämää rekisteröintiä taikka valmistaa, vie maasta, pitää kaupan, tarjoilee tai muutoin luovuttaa tai toimittaa elintarviketta tai valmistaa tai tuo maahan elintarvikekontaktimateriaalia, joka ei täytä 5 §:n vaatimuksia. Seuraamusmaksun voisi määrätä myös, jos toimija harjoittaa elintarvikkeiden tai elintarvikekontaktimateriaalien markkinointia elintarvikemääräysten vastaisella tavalla. Markkinointi on nykyisin monikanavaista ja laajaa ja markkinointitoimet ovat tyypillisesti nopeita. Elintarvikemääräysten vastainen markkinointi voisi olla esimerkiksi hyväksymättömän terveystieteen esittäminen elintarvikkeesta. Seuraamusmaksun voisi määrätä, jos toimija ei noudata 11 §:ssä säädetyn liikkuvassa elintarvikehuoneistossa harjoitettavaa elintarviketoimintaa koskevaa tiedottamisvelvollisuutta, ei noudata 13 §:ssä säädettyä jäljitettävyysselvointia tai ei noudata 14 §:ssä säädettyä omavalvontavelvoitetta. Seuraamusmaksun voisi määrätä myös, jos toimija ei noudata 16 §:ssä säädettyä vakavia vaaroja tai ruokamyrkytyksiä koskevaa ilmoitusvelvollisuutta tai 17 §:ssä säädettyä velvollisuutta zoonooseja koskevaa ilmoitusvelvollisuutta. Lisäksi seuraamusmaksun voisi määrätä, jos laboratorio tai siellä harjoitettava toiminta ei täytä 32 ja 34 §:ssä säädettyjä edellytyksiä.

Seuraamusmaksuilla pystyttäisiin puuttamaan yleisimpiin puutteisiin tai määräysten vastaisiin menettelyihin, joita elintarvikevalvonnassa havaitaan. Kaikkien puutteiden osalta ei seuraamusmaksua kuitenkaan määrättäisi vaan hallinnollisen seuraamuksen käyttöön vaikuttaisi käytännössä toimijan menettelyn vakavuus, tahallisuus ja toistuvuus. Hyvän hallinnon asettamien suhteellisuus- ja muiden vaatimusten sekä oikeusturvan vaatimusten olisi täytyttävä maksun määräämisessä. Elintarvikevalvonnan seuraamusmaksua koskevasta päätöksestä olisi valitusoikeus. Valvontaviranomaisen määräämä seuraamusmaksu olisi täytäntöönpanokelpoinen vain lainvoimaisena.

Pykälän 2 momentin mukaan seuraamusmaksun suuruutta arvioitaessa olisi otettava huomioon menettelyn laatu, vahingollisuus ja toistuvuus. Teon toistuvuus ei sellaisenaan olisi edellytys seuraamusmaksun määräämiselle. Toistuvuuden arviointi voisi kuitenkin vaikuttaa siihen, määrätäänkö seuraamusmaksu vai ei. Toistuvuus voisi myös vaikuttaa seuraamusmaksun suuruuteen. Maksu voitaisiin jättää määräämättä tai määrätä maksettavaksi vähimmäismäärää pienempänä, jos tekoa voidaan pitää vähäisenä ja maksun määräämättä jättäminen tai määrääminen vähimmäismäärää pienempänä on kohtuullista laiminlyönnin laatu, toistuvuus, suunnitelmallisuus ja muut olosuhteet huomioon ottaen. Elintarvikevalvonnan seuraamusmaksua ei myöskään olisi välttämätöntä määrätä tapauksissa, joissa elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali

määrätään hävitettäväksi, mistä jo aiheutuu tuojalle merkittävää taloudellista tappiota. Koska kyseessä on hallinnollinen seuraamusmaksu, tulee maksun suuruuden määrittämisessä huomioida seuraamuksen rangaistusluonteisuus ja ennaltaehkäisevä vaikutus.

Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

Pykälän 3 momentti sisältäisi kaksoisrangaistavuuden kieltoa (*ne bis in idem* –kielto) koskevan säännöksen, jonka mukaan samasta teosta ei voisi määrätä useampia rangaistusluonteisia seuraamuksia. Kielto kattaisi myös samaa tekoa koskevat muussa laissa tarkoitetut rangaistusluonteiset hallinnolliset seuraamukset. Seuraamusmaksua ei saisi määrätä sille, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa tai jolle on samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio. Jos seuraamusmaksu on määrätty luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, samasta teosta ei saa tuomita tuomioistuimessa rangaistusta. Kaksoisrangaistavuuden kielto ei kuitenkaan estä määräämistä hallinnollista seuraamusmaksua muiden hallinnollisten seuraamusten ohella. Esimerkiksi 60 §:n tarkoittamaa toiminnan keskeyttämistä tai lopettamista koskeva määräys ja elintarvikevalvonnan seuraamusmaksua koskeva määräys voitaisiin antaa samaan aikaan.

Lakiin ehdotetun viranomaisten tiedonsaantioikeutta koskevan säännöksen nojalla valvontaviranomaisella olisi oikeus saada sakkorekisteristä tarvittavat tiedot sen valmistamiseksi, ettei henkilöä ole samasta rikoksesta jo tuomittu sakkorangaistukseen tuomioistuimessa. Tiedonsaantioikeus on tarpeen kaksoisrangaistavuuden kiellon noudattamisen varmistamiseksi ennen hallinnollisen sakon määräämistä. Sakkorekisteritietojen varmistaminen ennen sakon määräämistä olisi myös sen toimijan etu, jolle elintarvikevalvonnan seuraamusmaksua ollaan määräämässä.

Pykälän 4 momentin mukaan seuraamusmaksua ei saisi määrätä, jos teosta on kulunut yli vuosi. Seuraamusmaksu vanhenee viiden vuoden kuluttua seuraamusmaksua koskevan lainvoimaisen ratkaisun antamispäivästä. Seuraamusmaksun täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa.

Elintarvikevalvonnan seuraamusmaksun täytäntöönpanosta ehdotetaan säädettäväksi sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002). Tämän vuoksi kyseistä lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen 1 §:n soveltamisalaan lisättäisiin elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu. Seuraamusmaksun täytäntöönpanosta vastaisi Oikeusrekisterikeskus, jolla on vastaavia täytäntöönpanotehtäviä. Päätöksen täytäntöönpanokelpoisuuden osalta noudatettaisiin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) säännöksiä. Seuraamusmaksusta ei perittäisi korkoa.

67 §. Uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka. Pykälän mukaan valvontaviranomainen voi tehostaa tämän lain nojalla annettua määräystä tai kieltoa uhkasakolla tai teettämis- tai keskeyttämisuhalla. Uhkasakosta sekä teettämis- ja keskeyttämisuhasta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

68 §. Rangaistussäännökset. Voimassa olevan lain 79 §:n 1 momentissa ja 3 momentissa on viittaukset rikoslain (39/1889) säännöksiin, joissa säädetään terveysrikoksesta, salakuljetuksesta ja sen yrityksestä sekä laittomasta tuontitavaraan ryhtymisestä. Lisäksi 80 §:ssä on viittaus rikoslain säännöksiin salassapitovelvollisuuden rikkomisesta. Säännökset ovat informatiivisia viittauksia, jotka on jätetty tarpeettomana pois.

Pykälän 1 momentissa säädetään *elintarvikerikkomuksesta*, josta voi seurata sakkorangaistus. Rangaistavuuden alaa on kavennettu voimassa olevan lain 79 §:än verrattuna siten, että suuri osa aiemmin tunnusmerkistöön kuuluvista teoista on 66 §:ssä säädetyn elintarvikevalvonnan seuraamusmaksun soveltamisen piirissä. Hallinnollisista sanktioista säädettyä on yleensäkin vältettävä rikoslain kanssa päällekkäistä vastuusäännöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan vähäisen teon tai laiminlyönnin ollessa kyseessä ja kun kyse ei ole niskoittelusta viranomaisen kieltoja tai määräyksiä vastaan, valvontaviranomainen voisi jättää rikkomuksen ilmoittamatta esitutkintaviranomaiselle.

Pykälän 3 momentissa säädetään Ruokaviraston asiantuntija-asemasta rikosprosessin aikana vastaavalla tavalla kuin on esimerkiksi työsuojeluviranomaisella. Rikoslaisissa tai tämän pykälän 1 momentissa rangaistavaksi säädettyä elintarvikemääräysten soveltamisalaan kuuluvaa tekoa koskevassa esitutkinnassa Ruokavirastolle olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Syyttäjän olisi varattava Ruokavirastolle tilaisuus lausunnon antamiseen ennen syyteharkinnan päättymistä. Asiaa tuomioistuimessa suullisesti käsiteltäessä Ruokavirastolla olisi läsnäolo- ja puheoikeus. Ruokaviraston asiantuntijalausunnolla ja osallistumisella rikosprosessiin varmistettaisiin elintarvikeketjun toimintaan ja elintarvikemääräysten soveltamiseen liittyvä asiantuntemus esitutkinnassa, syyteharkinnan aikana sekä tuomioistuinkäsittelyssä. Tämä helpottaisi poliisin ja syyttäjän päätöksen tekemistä ja antaisi tukea mahdollisessa oikeudenkäynnissä. Elintarvikkeisiin liittyvät rikokset voivat täyttää rikoslain 44 luvun 1 §:n tarkoittaman terveysrikoksen ja 1 momentin elintarvikerikkomuksen lisäksi usean muun rikoksen tunnusmerkistöön. Tästä syystä Ruokaviraston asiantuntija-asemaa ei ole rajattu terveysrikokseen ja elintarvikerikkomukseen, vaan se koskisi myös muuta rikoslaisissa rangaistavaksi säädettyä tekoa.

Pykälän 4 momentin mukaan samasta teosta voitaisiin jättää tuomitsematta rangaistukseen se, joka rikkoo uhkasakolla tehostettua kieltoa tai velvollisuutta edellyttäen, että uhkasakko on tuomittu maksettavaksi. Voimassa olevaan lakiin verrattuna säännöstä on täsmennetty siten, että pelkästään asetettu uhkasakko ei riitä siihen, että rangaistus voitaisiin jättää tuomitsematta.

69 §. *Vastuu kustannuksista.* Valvontaviranomaisten tekemien pakkokeinopäätösten noudattamisesta aiheutuu elintarvikealan toimijoille kustannuksia, kuten takaisinveitoja- ja tiedotuskustannuksia. Pykälän mukaan elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimija vastaa näistä kustannuksista. Säännös vastaa voimassa olevan lain 69 §:n säännöstä.

10 luku Maksut

70 §. *Valtion viranomaisten suoritteista perittävät maksut.* Valtion viranomaisen tämän lain nojalla suorittamista toimenpiteistä peritään maksu, jollei valtion maksuperustelaissa (150/1992) muuta säädetä. Maksun suuruutta määrittäessä noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaissa säädetään.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin poiketa valtion maksuperustelain mukaisesta kustannusvastaavuudesta ja kohtuullistaa pieniä eläinmääriä teurastavien teurastamoiden ja riistan käsittelylaitosten lihantarkastus- ja valvontamaksuja valtion talousarvioon otettavalla määrärahalta. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 liitteen IV luvussa II säädetty vähimmäismaksut olisi kuitenkin aina perittävä. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan lain 70 §:n 1 momentin säännöstä.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 79–82 artiklassa edellytetyistä kansallisista järjestelyistä ja maksujen suuruuden määrittämisestä. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan lain 70 §:n 2 momenttia.

71 §. *Kunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta vuosittain perittävä valvonnan perusmaksu.* Ehdotuksen mukaan kunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta perittäisiin kaikilta suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevalta toimijalta vuosittainen valvonnan perusmaksu. Valvonnan perusmaksu perittäisiin pykälän 1 momentissa mainituilta toimijoilta vuosittain. Valvonnan perusmaksua ei perittäisi 8 §:n tarkoittaman rekisteröidyn alkutuotannon suunnitelmallisesta elintarvikevalvonnasta. Valvonnan perusmaksua ei perittäisi sellaisilta 7 §:n 2 momentissa tai 9 §:n 2 momentissa tarkoitetuilta elintarvikealan toimijoilta, jotka toiminnan vähäisyyden ja toimintaan liittyvien riskien vähäisyyden takia jäävät suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolelle. Elintarviketoiminnan vähäisyyttä arvioitaessa voidaan tukeutua verolainsäädäntöön. Arvonlisäverolain 3 §:n mukaan myyjä ei ole verovelvollinen, jos tilikauden liikevaihto on enintään 10 000 €, ellei häntä ole oman ilmoituksen perusteella merkitty verovelvolliseksi. Vastaavalla tavalla voidaan katsoa, että elintarviketoimintaa, jossa vuotuinen liikevaihto on alle 10 000 €, ei pidetä elinkeinotoimintana

edellyttäen, että toimintaan liittyvät riskit ovat elintarviketurvallisuuden kannalta vähäisiä. Tällaisesta toiminnasta ei lähtökohtaisesti tarvitse tehdä ilmoitusta toiminnan rekisteröintiä varten eikä toiminta kuulu suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Jos kuitenkin toimintaan liittyvät riskit eivät ole vähäisiä (esimerkiksi herkästi pilaantuvien elintarvikkeiden käsittely, gluteenittomien elintarvikkeiden käsittely tai vastaava toiminta), toiminta täytyy rekisteröidä ja se kuuluu suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

Suurin hyöty elintarvikevalvonnan piirissä olemisesta tulee toimijoille siitä, että suunnitelmallisella valvonnalla kitketään muiden toimijoiden mahdollisesti harjoittama lainvastainen ja rehellistä kilpailua vääristävä toiminta elintarvikealalta. Vuosittain perittävän valvonnan perusmaksun myötä kunnan elintarvikevalvontaa olisi myös mahdollista kehittää nykyistä valmentavampaan suuntaan, kun valvontakäynnit eivät enää olisi samassa määrin valvontayksiköiden tulonmuodostuksen ytimessä.

Pykälän 2 momentin mukaan valvonnan perusmaksua ei perittäisi elintarvikehuoneistolta, joka täyttää 4 §:n 2 momentin 31 kohdassa tarkoitetun kyläkaupan määritelmän, eikä myöskään 4 §:n 2 momentin 32 kohdassa määritellyltä yleishyödylliseltä yhteisöltä. Kyläkaupan määritelmä perustuu Pellervon taloustutkimus PTT:n kyläkauppaselvitykseen. Valtioneuvoston ruokapoliittisessa selonteossa Ruoka2030 (2017) esitettiin, että kyläkauppojen toimintamahdollisuudet ja välineet tulisi selvittää. Tähän liittyen Pellervon taloustutkimus PTT teki maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta 2017 kyläkauppaselvityksen, jossa päivitettiin kyläkaupoiksi luokiteltavien päivittäistavaramyymälöiden määritelmä. Kyläkauppojen toimintaedellytysten parantamiseksi pidetään perusteltuna niiden vapauttamista vuosittain perittävästä valvonnan perusmaksusta. Kyläkauppojen tukemisesta monipalvelukeskuksina säädetään valtioneuvoston asetuksella (397/2019). Yleishyödyllisillä yhteisöillä tarkoitetaan ennen muuta hyväntekeväisyysjärjestöjä ja –yhteisöjä, jotka jakavat säännöllisesti ruoka-apuna helposti pilaantuvia elintarvikkeita ja kuuluvat elintarvikevalvonnan piiriin. Toiminnalle asetetaan vaatimuksia elintarvikemääräyksissä, mutta ruoka-aputoiminnan mahdollistamiseksi toiminnalle annetaan myös tiettyjä helpotuksia. Tästä syystä pidetään perusteltuna vapauttaa tällaiset yhteisöt vuosittain perittävästä valvonnan perusmaksusta. Elintarviketoimintaa, jossa vuotuinen liikevaihto on alle 10 000 € ja jonka riskit ovat elintarviketurvallisuuden kannalta vähäisiä, ei pidetä elinkeinotoimintana. Tällainen toiminta ei kuulu suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piiriin eikä toimijalta myöskään peritä valvonnan perusmaksua.

Pykälän 3 momentin mukaan 150 € valvonnan perusmaksu peritään kalenterivuoden alussa kunnan rekisterissä olevilta maksuvelvollisilta elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimintaa harjoittavilta toimijoilta. Kesken kalenterivuoden aloittaneelta toimijalta ei perittäisi valvonnan perusmaksua, vaan ainoastaan 72 §:n 1 momentin 1 kohdan mukainen käsittelymaksu sekä tarvittaessa 72 §:n muita maksuja. Mikäli elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimintaa harjoittava toimija keskeyttää tai lopettaa toimintansa kesken kalenterivuoden, perusmaksua ei palauteta.

72 §. *Kunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta perittävät muut maksut.* Pykälässä säädettäisiin suoriteperusteisista maksuista, jotka kunta perisi hyväksymänsä taksan mukaisesti.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin toimenpiteistä, joista kunta perisi suoriteperusteisen maksun. Momentin 2 kohdan mukaan maksu perittäisiin kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvästä 71 §:n 1 momentissa tarkoitettua toimintaa koskevasta tarkastuksesta. Suunnitelmalliseen valvontaan liittyvä näytteenotto sisältyisi vuosittain perittävään valvonnan perusmaksuun. Muut 1 momentin mukaiset maksut vastaavat pitkälti voimassa olevan lainsäädännön mukaan kuntien perimiä suoriteperusteisia maksuja.

Elintarvikevalvonnasta, jota kunta tekee 24 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla teurastamoissa ja riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa elintarvikehuoneistoissa, ei perittäisi 70 §:n mukaista vuosimaksua. Tällaisesta valvonnasta perittäisiin pykälän 2 momentin mukaan suoriteperusteinen maksu. Suoriteperusteinen maksu perittäisiin myös 24 §:n 2 momentin 4 kohdassa ja 24 §:n 3 momentin 2 kohdassa tarkoitettua kunnan tekemästä eläimen *ante mortem* –tarkastuksesta alkuperätilalla.

Pykälän 3 momentin mukaan kunnan perimien suoriteperusteisten maksujen suuruus ei saisi olla järjestämiskustannuksia korkeampi. Minimimaksua ei kunnan perimille 1 momentin tarkoittamille

suoriteperusteisille lainsäädännössä asetettaisi. Tavoitteena tulisi olla, että kuntien maksutaulukot olisivat mahdollisimman yhteneväiset, jotta toimijoiden yhdenvertaisuus säilyisi.

Pykälän 4 momentin mukaan valtio korvaisi kunnille aiheutuneet kustannukset, jotka syntyvät elintarvikevalvonnan tarkastuksista, näytteenotoista, tutkimuksista ja selvityksistä, jotka tässä laissa säädetään Ruokaviraston tehtäväksi tai jotka liittyvät säädösten tai Ruokaviraston ohjeiden valmisteluun, mutta jotka Ruokavirasto on ohjannut kuntien toimeenpantaviksi.

73 §. Maksujen perintä ilman tuomiota tai päätöstä sekä viivästyskorke. Säännöksen mukaan lain 1 luvussa tarkoitettujen maksujen ulosottokelpoisuudesta ilman tuomiota tai päätöstä noudatettaisiin mitä verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään. Jos toimenpiteestä määrättyä maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, pykälän 2 momentin mukaan viivästyneelle määrälle saisi periä vuotuista viivästyskorkeoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuna korkokannan mukaan. Eräpäivä voisi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan palvelun saamisesta. Viivästyskoron sijasta viranomaisen voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi. Jos valvontamaksu palautetaan maksuunpanon oikaisun tai muutoksenhaun johdosta, palautettavalla valvontamaksulle maksettaisiin pykälän 3 momentin mukaan veronkantolain (769/2016) 37 §:ssä säädetty korke maksupäivästä takaisinmaksupäivään. Säännös vastaa voimassa olevan lain 72 §:n säännöstä.

11 luku Muutoksenhaku

74 §. Muutoksenhaku valtion viranomaisen päätökseen. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä sellaisena kuin on muutettuna lailla 1397/2019. Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020. Lailla kumotaan voimassa oleva hallintolainkäyttölaki (586/1996). Säännöstä muutoksenhausta valtion viranomaisen päätökseen selkeytettiin siten, että oikaisuvaatimuksesta muutoksenhaun ensivaiheena säädetään ensin ja vasta sen jälkeen muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen. Samalla muutoksenhakusäännöksistä poistettiin päällekkäisyyksiä uuden oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain kanssa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin muutoksenhausta valtion viranomaisen tekemään päätökseen, lukuun ottamatta 10, 19, 51, 54–62 ja 64–66 §:ssä tarkoitettuja päätöksiä, saisi vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa säädetään.

Pykälän 2 momentissa säädetään, että muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa. Pykälän 2 momentissa säädetään, että muutoksenhausta valtion viranomaisen määräämään maksuun säädetään valtion maksuperustelaissa.

Pykälän 4 momentin mukaan muutoksenhaussa Tullin tämän lain nojalla tekemään päätökseen sovelletaan, mitä tullilaissa (304/2016) säädetään. Valitusaike on 30 päivää päätöksen tiedoksiannosta.

75 §. Muutoksenhaku kunnan viranomaisen päätökseen. Pykälässä säädetään muutoksenhausta kunnan viranomaisen tekemään päätökseen. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan lain sääännöstä sellaisena kuin se on muutettuna lailla 1397/2019 ja siihen on lisätty mainitussa elintarvikelain muutoksessa pois jäänyt elintarvikehuoneiston hyväksymisestä ja pakkokeinoista annettua päätöstä koskeva poikkeus, jonka nojalla näitä koskeviin päätöksiin haetaan muutosta suoraan valittamalla hallintotuomioistuimeen.

Pykälän 1 momentissa säädetään, että kunnan toimielimen päätökseen, lukuun ottamatta 8, 10 ja 54–60 ja 66 §:ssä tarkoitettuja päätöksiä, saisi vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa.

Pykälän 2 momentissa säädetään muutoksenhausta kunnan viranhaltijan tekemään päätökseen. Kunnan viranhaltijan 63 §:ssä tarkoitettuun kiireellisiä toimia koskevaan päätökseen ei saisi vaatia oikaisua tai hakea muutosta valittamalla. Muuhun kunnan viranhaltijan päätökseen saisi vaatia oikaisua 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saattamisesta kunnan tämän lain mukaisia tehtäviä hoitavalta toimielimeltä.

Pykälän 3 momentin mukaan oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen ja 1 momentissa tarkoitettuun 8, 10 ja 54–60 ja 66 §:ssä tarkoitettuun kunnan toimielimen päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa.

Pykälän 4 momentin mukaan muutoksenhausta päätökseen, joka koskee kunnallista valvontasuunnitelmaa tai kunnallisia maksuja koskevaa taksaa, sovelletaan, mitä kuntalaissa säädetään.

76 §. Valvonnan perusmaksua koskeva oikaisuvaatimus. Pykälän mukaan 71 §:ssä tarkoitettuun valvonnan perusmaksuun saisi vaatia oikaisua kunnalta. Oikaisuvaatimukselle on esityksessä annettu pidempi muutoksenhaku-aika kuin haettaessa oikaisua muuhun kunnan päätökseen. Oikaisuvaatimus olisi esitettävä maksun määräämistä koskevassa asiassa kolmen vuoden kuluessa maksun määräämistä seuraavan kalenterivuoden alusta, kuitenkin viimeistään 60 päivän kuluttua päätöksen tiedoksisaannista. Valvonnan perusmaksuun voisi vaatia oikaisua, jos maksu on peritty aiheuttomasti, esimerkiksi tilanteessa, jossa toiminta on päättynyt ja maksu on peritty toiminnan lopettamista koskevasta ilmoituksesta huolimatta. Oikaisua voisi vaatia myös, jos valvonnan perusmaksu on peritty toimijalta, jolta maksua ei 71 §:n mukaan tulisi periä.

Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saisi 2 momentin mukaan hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään. Koska valvonnan perusmaksun perimistä koskevan käytännön oletetaan muodostuvan varsin yhtenäiseksi ja koska valvonnan perusmaksua koskevaan päätökseen voisi vaatia oikaisua, ehdotetaan valituslupamenettelyn käyttöön ottamista valitettaessa korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

77 §. Muutoksenhaku lihantarkastuspäätökseen. Pykälän mukaan lihantarkastusta koskevaan päätökseen saisi vaatia oikaisua 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista Ruokavirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa 2 momentin mukaan hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään. Säännös vastaisi voimassa olevan lain säännöstä sellaisena kuin on muutettuna lailla 1397/2019.

78 §. Valvontaviranomaisen muutoksenhakuoikeus. Pykälän mukaan viranomaisella on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jolla hallinto-oikeus on kumonnut tai muuttanut viranomaisen tekemää päätöstä. Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 7 §:n mukaan hallintopäätökseen saa hakea muutosta valittamalla se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa ja se, jonka valitusoikeudesta laissa erikseen säädetään. Viranomainen saa hakea muutosta valittamalla myös, jos valittaminen on tarpeen viranomaisen valvottavana olevan yleisen edun vuoksi. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan lain 77 §:n säännöstä. Samoin kuin asianosaisen valitusoikeus, myös viranomaisen valitusoikeus on riippuvainen siitä, myöntääkö korkein hallinto-oikeus valitusluvan. Valitusluvan myöntämisestä säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirastolla olisi lisäksi oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jolla hallinto-oikeus on kumonnut kunnan muutoin kuin oikaisuvaatimuksen johdosta tekemän päätöksen tai muuttanut sitä. Ruokavirastolla olisi täten mahdollisuus saattaa asia ylemmän oikeusasteen käsittelyyn muun muassa sellaisissa tapauksissa, joissa kunta ei ole halukas saattamaan asiaa eteenpäin, mutta Ruokavirasto arvioi, että muutoksenhaku olisi perusteltua elintarviketurvallisuuden tai muun kuluttajien suojaamiseen liittyvän syyn vuoksi.

79 §. Täytäntöönpano. Pykälän 1 momentin mukaan 9 luvussa tarkoitettussa muussa kuin 66 §:n tarkoittamassa elintarvikevalvonnan seuraamusmaksua koskevassa päätöksessä voitaisiin määrätä, että päätöstä on noudatettava ennen kuin se on saanut lainvoiman tai ennen kuin oikaisuvaatimusta on käsitelty, jollei valitusviranomainen tai vastaavasti oikaisuvaatimuksen käsittelevä viranomainen toisin määrää. Valvontaviranomaisen tulisi siis hallinnollisia pakkokeinoja koskevaa päätöstä tehdessään arvioida, edellyttääkö tilanne, että päätös olisi pantava täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Ottaen huomioon 1 §:ssä todetun lain tarkoituksen, viranomaisen olisi useissa tapauksissa syytä määrätä päätös heti täytäntöön

pantavaksi. Jos kyseessä on esimerkiksi elintarvike tai sellainen toiminta, josta aiheutuu tai saattaa aiheutua vaaraa kuluttajien terveydelle, päätöksen täytäntöönpano ei voisi odottaa päätöksen lainvoimaisuutta. Myös elintarvikemääräysten vastaisten tietojen antaminen, joka saattaa aiheuttaa taloudellisia tappioita tai jopa vaaraa kuluttajalle, johtaisi useimmiten siihen, että kuluttajien suojaaminen edellyttäisi viranomaisen päätöksen välitöntä täytäntöönpanoa. Päätösten välittömästä täytäntöönpanosta aiheutuu toimijalle usein taloudellista tappiota. Ehdotetun lain nojalla tehtäville pakkokeinopäätöksille on lisäksi usein ominaista, että päätöksen täytäntöönpano aiheuttaa seurauksia, jotka ovat lopullisia ja joita ei voida sittemmin poistaa. Jos päätös oikaisun tai valituksen johdosta muuttuu, toimijalle saattaa syntyä oikeus korvaukseen. Tämän vuoksi viranomaisen tulisi päätöstä tehdessään huolehtia siitä, että päätös täyttää niin asialliset kuin muodollisetkin vaatimukset. Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 122 §:n 2 momentin mukaan sellaisessa asiassa, jossa tarvitaan valituslupa, valitus ei estä päätöksen täytäntöönpanoa. Näin ollen hallinto-oikeuden antama päätös olisi täytäntöön pantavissa heti päätöksen antamisen jälkeen. Pykälän 1 momentin mukaan oikaisuvaatimus ja valitus olisi käsiteltävä kiireellisinä. Säännös vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan lain 78 §:n 1 momentin säännöstä.

Pykälän 2 momentin mukaan 18 §:n 5 momentissa tarkoitettua hygieniapassin peruuttamista koskevaa päätöstä olisi noudatettava valituksesta huolimatta, ellei Ruokavirasto tai valitusviranomainen toisin määrää.

Pykälän 3 momentin mukaan lihantarkastuspäätöstä olisi oikaisuvaatimuksesta ja valituksesta huolimatta noudatettava, jollei Ruokavirasto tai valitusviranomainen toisin määrää.

12 luku Rekisterit

80 §. Rekisterit. Pykälän 1 momentissa säädetään valtakunnallisesta rekisteristä, jota Ruokavirasto, aluehallintovirastot ja kunnat pitäisivät yhteisrekisterin pitäjinä valvonnan ohjausta ja kehittämistä sekä suorittamaansa valvontaa varten. Rekisteriä pidettäisiin 7 §:ssä tarkoitettua rekisteröidystä alkutuotannosta ja 8 §:ssä tarkoitettua hyväksytyistä alkutuotantopaikoista, 9 §:ssä tarkoitettua rekisteröidystä elintarviketoiminnasta ja 10 §:ssä tarkoitetuista hyväksytyistä elintarvikehuoneistoista, 12 §:ssä tarkoitetuista kontaktimateriaalitoimintaa harjoittavista toimipaikoista sekä 32 §:ssä tarkoitetuista virallisista laboratorioista ja nimetyistä omavalvontalaboratorioista.

Yhteisrekisterin pitäjistä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 26 artiklassa. Jos vähintään kaksi rekisterinpitäjää määrittää yhdessä käsittelyn tarkoituksen ja keinot, ne ovat yhteisrekisterin pitäjiä, jotka voivat määritellä keskinäisellä järjestelyllä läpinäkyvällä tavalla kunkin vastuualueen mainitussa asetuksessa vahvistettujen velvoitteiden noudattamiseksi, erityisesti rekisteröityjen oikeuksien käytön ja asetuksen 13 ja 14 artiklan mukaisten tietojen toimittamista koskevien tehtävien osalta. Mainitun asetuksen 4 artiklan mukaan rekisterillä tarkoitetaan mitä tahansa jäsennellyä henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, josta tiedot ovat saatavilla tietyin perustein, oli tietojoukko sitten keskitetty, hajautettu tai toiminnallisista tai maantieteellisistä perusteista jaettu. Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto, aluehallintovirastot ja kunnat käyttäisivät ja pitäisivät rekisteriä ajan tasalla tässä laissa säädettyjen tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa yhteisrekisterin pitäjinä. Valtakunnallisesti elintarvikevalvontaa suunnittelevana, ohjaavana, kehittävä ja suorittavana viranomaisena Ruokavirasto vastaisi rekisterin toimivuuteen liittyvien tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä.

Pykälän 3 momentin mukaan muilla tässä laissa tarkoitetuilla valvontaviranomaisilla olisi oikeus käyttää 1 momentissa tarkoitettua rekisterin rekisteritietoja säädettyjen tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa.

Pykälän 4 momentin mukaan Ruokavirasto pitäisi valvonnan ohjausta ja kehittämistä sekä suorittamista varten valtakunnallista rekisteriä 19 §:n 1 momentissa tarkoitetuista hygieniapassitestaajista sekä henkilöistä, jotka ovat osallistuneet hygieniapassitettiin, 31 §:ssä tarkoitetuista toimeksiannon saaneista elimistä, ruokamyrkytystapausten selvittämiseen ja zoonoosien seurantaan ja valvontaan liittyvistä seikoista 34 §:n 4 momentissa ja 46 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten perusteella, 52 §:ssä tarkoitetuista alkutuotantopaikoista, lokeroista sekä lokeroihin kuuluvista alkutuotantopaikoista, joiden Ruokavirasto on tunnustanut täyttävän sikojen valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o

853/2004 liitteen III jakson IV luvun I mukaisen metsästäjien terveys- ja hygieniakoulutuksen suorittaneista henkilöistä sekä 23 §:n 2 momentin 4 kohdassa tarkoitetuista Ruokaviraston valtuuttamista muista kuin Ruokaviraston tai kunnan palveluksessa olevista eläinlääkäreistä.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto pitäisi pykälän 5 momentin mukaan rekisteriä alkoholijuomien myyntipaikoista sekä alkoholijuomien valmistus- ja varastointipaikoista.

Pykälän 6 mukaan 1 ja 4 momentissa tarkoitettut rekisterit olisivat osa maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetussa laissa (284/2008) tarkoitettua maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmää. Rekisterinpitäjien vastuusta säädettäisiin mainitun lain 5 §:ssä.

Voimassa olevan lain 83 §:n 4 momentissa säädetään, että maa- ja metsätalousministeriö pitää kalastusaluksia ja vesiviljelylaitoksia koskevia rekistereitä Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain (1048/2016) mukaisesti. Maa- ja metsätalousministeriö sekä kunnat pitävät kalastusaluksia ja vesiviljelylaitoksia koskevia rekistereitä merellä toimivien kalastus- ja vesiviljelyalusten rekisteröinnistä annetun lain (690/2010) mukaisesti. Säännöstä ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana. Mainittujen lakien mukaisesti pidetään rekisteriä kalastusaluksista ja vesiviljelyaluksista. Vesiviljelylaitokset ovat alkutuotantopaikkoja, joita koskevista rekistereistä säädetään 1 momentissa.

81 §. *Rekistereihin merkittävät tiedot.* Edellä 80 §:ssä tarkoitettuihin rekistereihin merkittäisiin valvontakohteiden tunnistetiedot, alkutuotantopaikkojen ja 52 §:n mukaisesti tunnustettujen alkutuotantopaikkojen, lokeroiden sekä lokeroihin kuuluvien alkutuotantopaikkojen tunnistetiedot, suunnitellut ja suoritettut valvontatoimenpiteet, virallisista laboratorioista ja nimetyistä omavalvontalaboratorioista arvioinnin piirissä olevat määritysmenetelmät sekä tutkimuksista vastaavan henkilön nimi. Lisäksi rekisteriin voidaan merkitä muut elintarvikemääräysten mukaiset valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettuja rekisteriin merkittäviä tunnistetietoja olisivat toimijan nimi, osoite, yhteisötunnus tai sen nimi ja osoite. Henkilön tunnistetiedot poistetaan rekisteristä, kun niiden käyttötarkoitusta ei enää ole. Käyttötarkoitus voi joissain tapauksissa jatkua vielä pitkään toiminnan lopettamisen jälkeenkin.

Pykälän 3 momentin mukaan Ruokavirasto julkaisisi virallisista laboratorioista ja nimetyistä omavalvontalaboratorioista luettelon, josta 2 momentissa tarkoitettut tiedot ilmenevät. Rekisteriin voitaisiin merkitä myös laboratorioiden valvontaan liittyviä tietoja.

Pykälän 4 momentin mukaan hygieniapassitestaajista rekisteriin merkitään testaajan nimi, henkilötunnus ja yhteystiedot. Henkilöistä, jotka osallistuvat hygieniapassitesteihin, rekisteriin merkitään henkilön nimi ja henkilötunnus sekä hygieniapassitestaajan nimi, testipaikan osoite ja testin suorittamispäivämäärä. Henkilöistä, joille testaaja on myöntänyt hygieniapassin, rekisteriin merkitään lisäksi hygieniapassin myöntämispäivämäärä. Rekisteriin merkittävät tiedot yksilöitäisiin myös Ruokaviraston tietosuojaselosteissa. Henkilötietoja sisältävä luettelo voidaan katsoa henkilörekisteriksi ja henkilötietojen julkaiseminen edellyttää laintasoista sääntelyä, jolla ulotetaan rekisterin julkaiseminen yhdeksi henkilötietojen keräämisen käyttötarkoitukseksi.

Henkilötietojen keräämiseen ja tallettamiseen sekä rekisteriin tallennettujen tietojen käyttämiseen ja luovuttamiseen sovelletaan muutoin, mitä henkilötietolaissa (523/1999) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

13 luku Erinäiset säännökset

82 §. *Rikkomuksista ilmoittajan henkilöllisyyden suojaaminen.* Säännös vastaa voimassa olevaan lakiin lailla 1397/2019 lisättyä säännöstä, jossa säädetään elintarvikemääräysten rikkomuksista ilmoituksen tehneen luonnollisen henkilön henkilöllisyyden salaamisesta. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön Euroopan

parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 140 artiklan 2 kohdan b ja c alakohdan säännös. Ensiksi mainitun alakohdan mukaan todellisista tai mahdollisista rikkomuksista toimivaltaiselle viranomaiselle ilmoitettavia henkilöitä on suojeltava kostotoimilta, syrjinnältä ja muun tyyppiseltä epäoikeudenmukaiselta kohtelulta. Jälkimmäisen alakohdan mukaan suojeluun kuuluu myös henkilötietojen suoja unionin ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 johdantokappaleen 91 mukaan kenen tahansa henkilön olisi voitava tuoda toimivaltaisen viranomaisen tietoon uusia tietoja, jotka auttavat näitä säännösten rikkomisten havaitsemisessa ja seuraamusten määräämisessä. Johdantokappaleessa todetaan edelleen, että ilmiannot voivat jäädä tekemättä selkeiden menettelyjen puuttumisen vuoksi tai vastatoimien pelossa. Säädösten rikkomisista ilmoittaminen on hyödyllinen väline, jolla varmistetaan, että toimivaltainen valvontaviranomainen voi havaita rikkomisia ja määrätä seuraamuksia. Tämän takia olisi varmistettava, että käytössä on asianmukaiset järjestelyt, joiden avulla kuka tahansa henkilö voi ilmoittaa toimivaltaiselle viranomaiselle säädösten mahdollisista rikkomisista ja joilla suojaltaan kyseistä henkilöä vastatoimilta.

Ilmoittajan henkilöllisyyden salassapitoperusteesta on tarkoituksenmukaista säätää myös elintarvikelaissa. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena olisi suojella sellaista ilmoittajaa, jonka henkilöllisyyden paljastaminen voisi aiheuttaa haittaa ilmoittajalle. Ilmoittajan tulisi voida saattaa toimivaltaisen viranomaisen tietoon elintarvikemääräysten rikkominen ilman pelkoa haitallisista seuraamuksista. Suojelun edellytyksenä olisi, että henkilöllisyyden paljastuminen aiheuttaisi haittaa ilmoittajalle. Haitta voisi liittyä esimerkiksi siihen, että ilmoittaja on erityisessä suhteessa, esimerkiksi työsuhteessa, ilmoituksen kohteena olevaan toimijaan, ja ilmoituksen tekeminen voisi aiheuttaa haittaa tälle suhteelle. Ilmoittajan subjektiivinen käsitys haitan aiheutumisesta ei yksistään riittäisi säännöksessä tarkoitettun salassapitoperusteen soveltamiseen. Ehdotettu säännös ei suojaa ilmoituksen tekijää mahdollisessa oikeudenkäynnissä. Jos ilmoittaja esiintyy oikeudenkäynnissä esimerkiksi todistajana, hänen henkilöllisyytensä paljastuu.

Rikkomuksista ilmoittajan henkilöllisyyden suojaamisesta säädetään myös esimerkiksi tietosuojalain (1050/2018) 36 §:ssä ja Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 71 a §:ssä.

83 §. *Salassa pidettävät tiedot.* Pykälän mukaan valvonnassa saatuja tietoja koskevasta salassapitovelvollisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 80 §:n säännöstä. Valvontaviranomaisen toiminnan avoimuudesta säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 8 artiklassa. Valvontaviranomaisen on varmistettava, että virallinen valvonta on mahdollisimman avointa. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 10 artiklan mukaan yleisölle on tiedotettava, kun on perusteltua syytä epäillä elintarvikkeen aiheuttavan vaaraa ihmisen terveydelle. Tällöin voidaan salassapitosääntöjen rajoittamatta tiedottaa vaaran luonteesta, kyseessä olevasta elintarvikkeesta sekä toimenpiteistä vaaran hallitsemiseksi. Valvontaviranomaisen luottamuksellisuusvelvoitteesta säädetään myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 8 artiklassa. Salassa pidettävät tiedot luetaan 8 artiklan 3 kohdassa. Tällaisia olisivat tiedot, joiden ilmaiseminen vaarantaisi tarkastus-, tutkimus- ja auditointitoimien tarkoituksen, toimijan kaupallisten etujen suojelun tai tuomioistuinkäsittelyn ja oikeudellisen neuvonannon suojaamisen.

84 §. *Virka-apu.* Pykälän 1 momentin mukaan valvontaviranomaisten olisi annettava toisilleen virka-apua pyynnöstä niiden tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Voimassa olevan lain 82 §:ssä säädetään ainoastaan Tullin velvollisuudesta antaa virka-apua. On kuitenkin perusteltua täsmentää virka-avun antamista koskeva vaatimus kattamaan kaikkia tämän lain tarkoittamia valvontaviranomaisia.

Pykälän 2 momentin mukaan poliisin olisi annettava valvontaviranomaisille näiden pyynnöstä virka-apua elintarvikemääräysten mukaisten tehtävien suorittamista varten. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 82 §:n säännöstä.

85 §. *Valtionosuus.* Pykälän mukaan kunnan tämän lain nojalla järjestämään toimintaan sovellettaisiin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia (1704/2009), jollei lailla toisin säädetä.

86 §. Koneellinen allekirjoitus. Pykälässä ehdotetaan, että automaattisen tietojenkäsittelyn avulla tehty päätös sekä asian käsittelyyn liittyvät asiakirjat voitaisiin allekirjoittaa koneellisesti. Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 20 §:n 2 momentin mukaan hallintoviranomaisen toiminnassa syntyneiden asiakirjojen koneellisesta allekirjoittamisesta säädetään erikseen. Koneellisen allekirjoituksen käyttäminen on yksinkertaisempi menettely kuin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 16 §:ssä tarkoitettu asiakirjan sähköinen allekirjoittaminen, minkä vuoksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös asiasta.

15 luku Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

87 §. Voimaantulo. Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulosta.

Pykälän 2 momentin mukaan annettavalla lailla kumottaisiin elintarvikelaki. Kumottuun lakiin muussa lainsäädännössä tehdyt viittaukset katsottaisiin tarkoittavan annettavan lain vastaavaa säännöstä.

Pykälän 3 momentin mukaan kumottavan lain nojalla annetut säädökset jäisivät kuitenkin voimaan, kunnes ne muutetaan tai kumotaan. Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

88 §. Siirtymäsäännös. Pykälässä annettaisiin elintarvikehuoneistoja ja alkutuotantopaikkoja sekä elintarvikevalvontaan kelpoista henkilöä koskeva siirtymäsäännös. Säännöksen mukaan ennen lain voimaantuloa elintarvikelain tai terveydensuojelulain nojalla hyväksytyt tai ilmoitetut elintarvikehuoneistot ja alkutuotantopaikat sekä eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain nojalla rekisteröidyt alkutuotantopaikat saavat ilman eri hyväksyntää tai ilmoitusta jatkaa toimintaansa.

Pykälän 2 momentin mukaan sen joka lain voimaan tullessa on kelpoinen elintarvikevalvonnan tehtävään, katsottaisiin täyttävän tämän mukaiset vastaavaa tehtävää koskevat pätevyysvaatimukset.

7.2 Terveydensuojelulaki

13 §. Ilmoitusvelvollisuus. Voimassa olevan lain ilmoitusvelvollisuutta koskevan 13 §:n 1 momentin 3 kohdassa termi 'kerho' korvattaisiin 'lasten ja nuorten kokoontumiseen tarkoitetuksi tilaksi', koska ilmoitusvelvollisuus koskisi nimenomaan lasten ja nuorten kokoontumiseen tarkoitettua tilaa, ei yleisesti mitä tahansa kerhotilaa. Lisäksi oppilaitosten ilmoitusvelvollisuus laajennettaisiin koskemaan myös vapaata sivistystyötä järjestäviä oppilaitoksia. Momentin 6 kohdan sanamuotoa täsmennettäisiin siten, että sillä tarkoitettaisiin muita kuin 1–5 kohdassa tarkoitettuja toimintoja. Muutoin momentti pysyisi ennallaan.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi toiminnanharjoittajalle velvollisuus ilmoittaa toiminnan oleellisen muuttamisen lisäksi myös toiminnan päättymisestä. Ilmoittamalla toiminnan päättymisestä viranomaiselle saisi tiedon toiminnan poistumisesta suunnitelmallisen valvonnan ja siihen liittyvän maksullisuuden piiristä. Vuosittaisen valvontamaksun periminen lopetettaisiin ilmoitusta seuraavan kalenterivuoden alusta lukien. Muutoin momentti olisi ennallaan.

Pykälän 3 momentti pysyisi ennallaan.

50 §. Valvonnan perusmaksu. Voimassa olevan lain maksullisuutta koskeva 50 § ehdotetaan muutettavaksi kokonaan. Pykälän nimike 'Maksut' korvattaisiin muutetun pykälän sisältöä vastaavalla nimikkeellä 'Valvonnan perusmaksu'. Muutetussa pykälässä ehdotetaan säädettäväksi kunnan suorittamasta suunnitelmallisesta valvonnasta vuosittain perittävästä valvonnan perusmaksusta. Pykälä olisi uusi ja sillä korvattaisiin kokonaan lain nykyinen 50 §, mikä siirrettäisiin soveltuvin osin uudeksi 50 a §:ksi.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi vuosittain perittävän valvonnan perusmaksun piiriin kuuluvista toiminnoista. Jatkossa kunta perisi valvonnan perusmaksun suunnitelmallisen terveydensuojeluvälvönnän piirissä olevalta toiminnanharjoittajalta niistä toiminnoista, joista on tehtävä terveydensuojeluviranomaiselle lain 13 §:n 1 momentin 1–5 kohdassa tai 18 a §:ssä tarkoitettu ilmoitus tai jonka 18 §:ssä tarkoitettun hakemuksen terveydensuojeluviranomainen on hyväksynyt.

Valvonnan perusmaksua ei perittäisi niistä toiminnoista, joista kunnan terveydensuojeluviranomainen on edellyttänyt ilmoitusta lain 13 §:n 1 momentin 6 kohdan nojalla. Näiltä toiminnanharjoittajilta perittäisiin kuitenkin valvonnasta lain 50 a §:ssä tarkoitettut kunnan taksan mukaiset maksut.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi valvontamaksun suuruudesta, joka olisi 150 euroa vuodessa ja se perittäisiin kalenterivuoden alussa kaikilta 1 momentissa tarkoitetuilta toiminnanharjoittajilta. Ehdotuksen lähtökohdaksi olisi kattaa vuosittaisella valvonnan perusmaksulla sellaisen valvonnan kuluja, jonka suoriteperustainen taksoittamista olisi vaikea määrittää tai suoriteperustainen maksu ei sovellu. Vuosittaiseen perusmaksuun sisältyviä valvontatoimenpiteitä olisivat esimerkiksi valvontakohteiden asiakirjatarkastukset ja mahdollinen digitaalinen etävalvonta, toiminnanharjoittajalle tarjottava koulutus ja annettava ohjeistus sekä talousveden, uimaveden ja allasveden valvontaan liittyvien valvontatutkimusohjelmien, seurantalenterien ja näytteenottosuunnitelmien laatiminen sekä vesiepidemioiden selvittämiseen liittyvä työ.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan rajattavaksi valvonnan perusmaksun ulkopuolelle yksityiset elinkeinonharjoittajat ja sellaiset yhdistykset, jotka eivät ole työnantajarekisterissä sekä pienet talousvettä toimittavat laitokset. Tällä vapautettaisiin valvonnan perusmaksusta ne toiminnanharjoittajat, joille maksu olisi ilmeisen kohtuuton suhteessa toiminnasta syntyvään valvonta- ja ohjaustarpeeseen. Tällaisia ilmoituksenvaraisia toimintoja olisivat esimerkiksi kauneudenhoitopalveluja tarjoavat yksityisyrittäjät, joiden nykyinen valvontatarve on noin kerran neljässä vuodessa.

Terveydensuojelulain ilmoituksenvaraisia toimintoja ovat muun muassa päiväkodit, joissa toiminnanharjoittajana voi olla myös yhdistys. Tällöin yhdistys toimii kuitenkin työnantajana ja toiminta voi olla laajuudeltaan yritystoimintaan tai julkisten palvelujen tuottamiseen verrattavaa. Valvonnan perusmaksun ulkopuolelle ehdotetaan jätettäväksi ne yhdistykset, joiden toiminta on pienimuotoista. Pienimuotoiseksi katsottaisiin sellainen toiminta, jossa yhdistyksellä ei ole palkattuja työntekijöitä. Asia on tarkistettavissa työnantajarekisteristä.

Valvonnan perusmaksua ei perittäisi myöskään pieniltä talousvettä toimittavilta laitoksilta, joiden toimittaman veden määrä on vähemmän kuin 10 kuutiometriä (m³) vuorokaudessa tai alle 50 henkilön tarpeisiin. Pienen käyttäjämäärän ja vähäisten riskien vuoksi tällaisten laitosten valvonnan tarve on vähäinen. Ihmisten käyttöön tarkoitettun veden laadusta annettua neuvoston direktiiviä 98/83/EY, jäljempänä *juomavesidirektiivi*, ei sovelleta tällaisiin laitoksiin. Niistä säädetään kansallisesti pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista annetulla sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella (401/2001). Vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin talousvettä tuottaviin laitoksiin sovelletaan juomavesidirektiiviä, joka puolestaan on pantu täytäntöön kansallisesti talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista annetulla sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella (1352/2015).

Valvonnan perusmaksusta vapautetuilta toiminnanharjoittajilta perittäisiin valvonnasta kuitenkin kunnan taksan mukaiset maksut, joista säädetään lain 50 a §:ssä.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi maksun perimisestä niissä tilanteissa, kun toiminnanharjoittajalla on samassa toimipaikassa useita terveydensuojelulain mukaisia ilmoituksenvaraisia ja suunnitelmalliseen valvontaan kuuluvia toimintoja. Näissä tilanteissa maksu perittäisiin toiminnanharjoittajalta vain kertaalleen. Tällainen kohde on esimerkiksi hotelli, jossa on majoitustoiminnan lisäksi muun muassa kuntosali, uima-allas ja saunatiloja. Jos yhdellä toiminnanharjoittajalla on kuitenkin useita toimipaikkoja, joissa on terveydensuojelulain mukaisia ilmoituksenvaraisia ja suunnitelmallisen

valvonnan piiriin kuuluvia toimintoja, perittäisiin valvonnan perusmaksu toimipisteiden pääluvun mukaisesti. Tällaisia kohteita olisivat esimerkiksi kunnalliset päiväkodit.

Pykälän 5 momentissa ehdotetaan säädettäväksi vuosittaisen valvonnan perusmaksun perimisen päättymisestä. Maksun perimisen päättymisen edellytyksenä olisi toiminnanharjoittajan ilmoitus toiminnan loppumisesta tai toiminnanharjoittajan vaihtumisesta. Ilmoituksen jälkeen seuraavan kalenterivuoden alusta lukien ei enää perittäisi valvonnan perusmaksua.

50 a §. *Terveystarkastusvalvonnasta perittävät muut maksut.* Pykälällä korvattaisiin voimassa olevan lain viivästyskorkoa koskeva 50 a §. Pykälä vastaisi pääosin sisällöltään nykyistä maksuja koskevaa 50 §:ää, missä säädetään suoriteperusteisista maksuista, joita kunta perii hyväksymänsä taksan mukaisesti. Myös pykälän nimike muutettaisiin vastaamaan sen uutta sisältöä.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi maksullisista toiminnoista siten, että kunta perisi hyväksymänsä taksan mukaisen maksun 13 ja 18 a §:ssä tarkoitetun ilmoituksen ja 18 §:ssä tarkoitetun hyväksymistä koskevan hakemuksen käsittelystä sekä näihin kohteisiin kohdistuvista suunnitelmallisista tarkastuksista, näytteenotoista ja tutkimuksista.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi maksullisista toiminnoista siten, että kunta perisi hyväksymänsä taksan mukaisen maksun 13 ja 18 a §:ssä tarkoitetun ilmoituksen ja 18 §:ssä tarkoitetun hyväksymistä koskevan hakemuksen käsittelystä sekä näihin kohteisiin kohdistuvista suunnitelmallisista tarkastuksista, asiakirjatarkastuksista, näytteenotoista ja tutkimuksista.

Ilmoituksella, josta perittäisiin maksu, tarkoitettaisiin sellaista ilmoitusta, jossa perustetaan uusi suunnitelmalliseen valvontaan kuuluva toiminto, toimipaikka tai -tila. Lisäksi maksullisella ilmoituksella tarkoitettaisiin tilannetta, jossa toiminnanharjoittaja vaihtuu taikka toiminnassa tapahtuu oleellisia muutoksia. Maksullisella ilmoituksella ei kuitenkaan tarkoitettaisi sellaista tilannetta, jossa esimerkiksi yrityskauppojen johdosta toiminta ja henkilökunta pysyvät samana, mutta vain omistaja vaihtuu. Toiminnan keskeyttämistä ja päättymistä koskevien ilmoitusten käsittelystä ei perittäisi maksua.

Maksullisella tarkastuksella tarkoitettaisiin hallintolain mukaista tarkastusta, jossa tarkastaja käy kohteessa ja se voi sisältää myös tutustumista kohteen asiakirjoihin.

Asiakirjatarkastuksella tarkoitettaisiin tarkastusta, jonka valvontaviranomainen tekee tarkastelemalla valvontakohteen tietoja muualla kuin valvontakohteeseen kuuluvassa toimipaikassa. Asiakirjatarkastus voidaan tehdä tilanteissa, joissa tarkastus ei edellytä tarkastuskohteen olosuhteiden havainnointia eikä valvontakohteessa paikan päällä käymisellä saada lisäarvoa asian selvittämiseen tai valvontakohdetta ei voida tarkastaa kohteessa käymällä. Asiakirjatarkastuksen tulisi kohdistua tiettyä asiaa tai asiakokonaisuutta koskevan yksiselitteisen tiedon selvittämiseen. Asiakirjatarkastuksia olisivat esimerkiksi kotirauhan piirissä olevan ilmoitusvelvollisen toiminnan toiminnanharjoittajan antaman selvityksen tarkistaminen. Asiakirjatarkastuksilla ei kuitenkaan tarkoitettaisi esimerkiksi viranomaisen antamaa ohjausta ja neuvontaa tai lausuntojen antamista.

Kunnan taksan mukainen maksu perittäisiin voimassa olevan lain mukaisesti myös asuntoon tai muuhun oleskelutilaan liittyvästä, muusta kuin ilmoituksenvaraiseen tai hyväksymistä edellyttävään toimintaan kohdistuvasta valvonnasta, kaivon omistajalta silloin, kun kysymys ei ole 16 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetusta talousvettä toimittavasta laitoksesta, ympäristönsuojelulain 17 luvussa tarkoitetun valtioneuvoston asetuksen noudattamisen valvontaan liittyvistä tarkastuksista, lain 6 §:n 4 momentissa tarkoitetusta tarkastuksesta ja todistuksen antamisesta tai säteilylain 173 §:ssä tarkoitetun solariumlaitteen tarkastuksesta. Voimassa olevan lain lisäksi myös ruumiiden kuljettamista koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta annetussa asetuksessa (13/1989) tarkoitetut ruumiin siirrot olisivat jatkossa maksullisia.

Pykälän 2 momentin mukaan kunnan tulisi määritellä 1 momentissa tarkoitetusta valvonnasta perittävät maksut siten, että ne vastaisivat enintään valvonnan tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia. Kunnan

terveydensuojeluviranomaisen teettäessä tutkimuksia tai selvityksiä ulkopuolisella asiantuntijalla tai analysoitaessa näytteitä laboratoriossa, kustannukset perittäisiin asiakkaalta enintään todellisten kustannusten mukaisina. Kyseinen säädös vastaisi voimassa olevan lain säännöstä. Viranomaistoiminnan ulkopuoliset maksut, kuten esimerkiksi näytteiden analysointiin liittyvät kustannukset tai ulkopuolisten asiantuntijoiden tekemät selvitykset perittäisiin erikseen, yleensä näytteen analysoineen laboratorion taikka ulkopuolisen asiantuntijan toimesta suoraan toiminnanharjoittajalta.

Pykälän 3 momentti vastaisi sisällöltään nykyisen 50 §:n 6 momenttia. Momentin mukaan valtio korvaisi kunnille aiheutuneet kustannukset sellaisista Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston kuntien toimeenpantavaksi ohjaamista tarkastuksista, näytteenotoista, tutkimuksista ja selvityksistä, jotka on laissa säädetty viraston tehtäviksi tai jotka liittyvät viraston ohjeiden valmisteluun. Kyseinen säädös vastaisi voimassa olevan lain sääntelyä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin valtion suoritteista. Niiden osalta noudatettaisiin sitä, mitä valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädetään. Kyseinen säädös vastaisi voimassa olevan lain sääntelyä.

50 b §. *Maksujen perintä ilman tuomiota tai päätöstä sekä viivästyskorko.* Pykälä olisi kokonaan uusi. Pykälä vastaisi sisällöltään osittain voimassa olevan lain 50 § ja 50 a §:ää.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi maksujen perimisestä ilman tuomiota. Säännös vastaisi nykyisen lain 50 §:n 5 momenttia. Säännöksen mukaan lain 50 ja 50 a §:ssä tarkoitettut maksut saisi periä ilman tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että viivästyneelle määrälle saisi periä vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua korkokannan mukaan, jos toimenpiteestä määrättyä maksua ei ole suoritettu eräpäivänä. Eräpäivä voisi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan palvelun saamisesta. Viivästyskoron sijasta viranomainen voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi. Säännös vastaisi sisällöltään nykyistä 50 a §:ää.

Uutena asiana pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi valvontamaksun palauttamisesta ja sille maksettavasta korosta. Jos valvontamaksu palautetaan maksuunpanon oikaisun tai muutoksenhaun johdosta, palautettavalla valvontamaksulle maksettaisiin pykälän 3 momentin mukaan veronkantolain (769/2016) 32 §:ssä säädetty korko maksupäivästä takaisinmaksupäivään.

50 c §. *Valvonnan perusmaksun oikaisu.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä koskien valvonnan perusmaksun oikaisua sekä maksuvelvollisen hyväksi että maksun saajan hyväksi vastaavalla tavalla kuin esimerkiksi alkoholilain 77 ja 78 §:ssä. Valvonnan perusmaksua koskeva päätös olisi oikaistava, jollei asiaa ole valitukseen annettulla päätöksellä ratkaistu, jos maksuvelvolliselta on peritty valvontamaksu aiheuttomasti taikka valvontamaksu tai osa siitä on maksuvelvollisen sitä aiheuttamatta jäänyt määräämättä virheen vuoksi tai sen johdosta, ettei asiaa ole joltakin osin tutkittu. Tyypillinen tilanne voisi olla esimerkiksi tilanne, jossa toiminta on päättynyt ja toiminnanharjoittajan ilmoituksesta huolimatta toiminnanharjoittajalta on peritty maksu.

56 §. *Muutoksenhaku.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi tekninen muutos sertifioijan momentissa mainittujen säännösten 'nojalla tekemään päätökseen' aiemman sanamuodon sijasta säännöksissä 'tarkoitettuun päätöksen' saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaisissa säädetään. Momenttiin lisättäisiin oikaisuvaatimusmenettelyn piiriin kuuluviin asioihin lain 50 §:ssä tarkoitettu valvonnan perusmaksu, mitä koskeva oikaisun määräaika lisättäisiin myös momenttiin. Valvonnan perusmaksun määräämistä koskevassa asiassa oikaisuvaatimus olisi tehtävä kolmen vuoden kuluessa maksun määräämistä seuraavan kalenterivuoden alusta, kuitenkin viimeistään 60 päivän kuluttua päätöksen tiedoksisaannista. Muutoin momentti pysyisi ennallaan.

Pykälän 2 ja 3 momentissa oleva viite hallintolainkäyttölakiin (586/1996) korvattaisiin viittauksella uuteen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin (808/2019). Pykälän 3 momentista poistettaisiin tarpeettomana valituslupaa koskeva säännös, koska uudessa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa on yleiset valituslupasäännökset, joita sovellettaisiin jatkossa. Viittaus 15 §:ssä tarkoitetun kiellon tai rajoituksen muutoksenhakuun ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana, koska 15 §:ssä jo itsessään on viittaus 51 §:ssä tarkoitettuun terveyshaitan poistamiseen tai ehkäisemiseen.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että lain 51 ja 52 §:ssä tarkoitettuja määräyksiä on kuitenkin noudatettava heti valituksesta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää. Nykyinen 4 momentti poistettaisiin laista tarpeettomana. Uudessa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun laissa on lähtökohtana se, että alkuperäisen päätöksen tehneellä hallintoviranomaisella on oikeus valittaa ensi asteen hallintotuomioistuimen päätöksestä, jolla viranomaisen hallintopäätös on kumottu tai sitä on muutettu. Viranomaisen valitusoikeudesta ei olisi täten enää tarpeen säätää erikseen. Poiketen siitä, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään, on tarpeen säätää määräysten noudattamisesta muutoksenhausta huolimatta ottaen huomioon määräysten luonteen terveyshaitan poistamiseksi ja rajoittamiseksi (51 §) sekä laitoksen toimintahäiriön tai laajalle alueelle levinneen terveyshaitan rajoittamiseksi tai poistamiseksi (52 §).

Pykälän 5 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että taksan osalta viitattaisiin lain 50 a §:ään nykyisen 50 §:n sijaan. Momentti ei olisi enää aineellinen muutoksenhakusäännös, jonka mukaan muutosta haetaan siten kuin kuntalaissa säädetään, vaan sanamuoto muutettaisiin viittaussäännökseksi kuntalakiin 'muutoksenhausta säädetään kuntalaissa'.

7.3. Laki sakon toimeenpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

1 §. *Lain soveltamisala.* Eri lakien nojalla määrättävien laiminlyönti- ja seuraamusmaksujen täytäntöönpanosta huolehtii Oikeusrekisterikeskus sakon täytäntöönpanosta säädettyä menettelyä noudattaen. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi, että elintarvikelain 66 §:ssä tarkoitettu elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu pannaan täytäntöön sakon täytäntöönpanosta annetun lain mukaisessa järjestyksessä.

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain 4 §:n mukaan maksun määrääjän ja muutoksenhakutuomioistuimen tulee ilmoittaa päätöksestään Oikeusrekisterikeskukselle, jolla on mahdollisuus myöntää maksuaikaa mainitun lain 14—18 §:n nojalla.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Kansalliset elintarvikehygieniää koskevat asetukset uudistetaan elintarvikelain uudistuksen rinnalla. Maa- ja metsätalousministeriön elintarvikehygieniää koskevia asetuksia olisi jatkossa kolme: elintarvikehygieniä-asetus, elintarvikevalvonta-asetus ja zoonoosiasetus. Elintarvikehygieniä-asetus koskisi elintarvikealan toimijoita, elintarvikevalvonta-asetus valvontaviranomaisia ja zoonoosiasetus molempia. Asetuksilla täydennettäisiin EU-lainsäädännön vaatimuksia.

Asetusten uudistamisen tavoitteena on kansallisen lainsäädännön yksinkertaistaminen. Pääsääntöisesti EU-lainsäädännön soveltaminen riittäisi ja kansallisesti säädettäisiin vain sellaisista asioista, joista on välttämätöntä säätää. Tarvittaessa Ruokavirasto voisi ohjeistaa lainsäädännön soveltamisesta. Lisäksi elinkeinoa kannustetaan laatimaan viranomaisen arvioimia hyvän käytännön ohjeita.

9 Voimaantulo

10 Toimeenpano ja seuranta

11 Suhde muihin esityksiin

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Elinkeinovapaus ja omaisuudensuoja

Suomen perustuslain (731/1999) 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Perustuslakivaliokunta on pitänyt elinkeinovapautta perustuslain mukaisena pääsääntönä, mutta katsonut elinkeinotoiminnan luvanvaraisuuden olevan mahdollista erityisin perustein (PeVL 19/2002 vp). Rekisteröitymis- ja ilmoitusvelvollisuuden säätämistä on pidetty asiallisesti luvanvaraisuuteen rinnastettavana sääntelynä (PeVL 56/2002 vp). Ehdotetun lain 2 luvussa säädetään alkutuotannosta sekä elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnasta tehtävästä ilmoituksesta, jonka nojalla valvontaviranomainen rekisteröi tai hyväksyy toimipaikan. Valvonnan järjestämiseksi on välttämätöntä, että valvontaviranomainen saa tiedon valvottavien toiminnanharjoittajien olemassaolosta ja sijainnista sekä toiminnan laadusta. Ilmoitus- ja hyväksyntämenettelyn ulkopuolelle jäisi pienimuotoinen ja vähäinen toiminta. Alkutuotannon ja elintarviketoiminnan sekä niissä käytettävien huoneistojen rekisteröinti- tai hyväksymisvelvollisuus perustuu Suomea sitovaan Euroopan unionin lainsäädäntöön. Elintarvikehuoneistojen rekisteröimisellä tai hyväksymisellä pyritään ennen muuta edistämään elintarviketurvallisuuden korkeaa tasoa. Sääntelyn tavoitteena on myös tehokkaan elintarvikevalvonnan varmistaminen. Tällaisia syitä voidaan pitää perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävänä tärkeinä yhteiskunnallisina intresseinä. Vaatimus alkutuotantopaikan tai elintarvikehuoneiston rekisteröinnistä tai hyväksymisestä myös osaltaan tukee perustuslain 20 §:ssä tarkoitettujen perusoikeuksien turvaamista. Perustuslain 20 §:n mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ja turvalliseen ympäristöön. Näiden perusoikeuksien turvaamiseksi on perusteltua kontrolloida elintarvikkeiden valmistusta, käsittelyä ja jakelua.

Lakiehdotuksen mukaan lähtökohtaisesti kaikkien, jotka työskentelevät elintarvikehuoneistossa ja käsittelevät helposti pilaantuvia elintarvikkeita vähintään kolmen kuukauden ajan, tulee osoittaa elintarvikehygieeninen osaaminen suorittamalla Ruokaviraston laatima hygieniapassitesti. Hygieniapassi annettaisiin henkilölle, joka on suorittanut hyväksyttävästi elintarvikehygieenistä osaamista arvioivan testin. Hygieniapassitestejä voisivat järjestää Ruokaviraston hyväksymät hygieniapassitestaajat. Vaatimus elintarvikehygieenisen osaamisen osoittamisesta perustuu Euroopan unionin lainsäädäntöön. Kansallisessa ruokamyrkytysten seurannassa on todettu, että valtaosa myrkytyksistä johtuu elintarvikkeen käsittelyvirheistä ja voisi siten olla koulutuksella ehkäistävissä. Täten hygieniapassitestiä voidaan pitää perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettuna terveyden edistämisenä, jolla luodaan edellytykset perustuslain 20 §:ssä tarkoitettulle terveelliselle ympäristölle.

Lakiehdotuksen mukaan maa- ja metsätalousministeriö nimeäisi kansalliset vertailulaboratoriot. Ruokavirasto nimeäisi viranomaisnäytteitä tutkivat viralliset laboratoriot ja nimetyt omavalvontalaboratoriot. Virallisille laboratorioille säädetään vaatimuksia Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2017/625. Vaatimukset koskevat erityisesti asiantuntemusta, välineitä ja infrastruktuuria, henkilöstön määrää ja pätevyyttä sekä akkreditointia. Laboratoriotutkimuksilla on keskeinen merkitys arvioitaessa elintarvikkeiden ja niiden tuotannon laatua ja turvallisuutta. Tämän vuoksi ehdotettuja laboratorioiden vaatimuksia ja hyväksymisjärjestelmää voidaan pitää perusteltuina perustuslain 19 §:n 3 momentin ja 20 §:n kannalta.

Ehdotetun elintarvikelain 10 luvussa säädetään hallinnollisista pakkokeinoista, joita ovat muun muassa erilaiset määräykset, kiellot ja hyväksymisen peruuttamista koskevat päätökset. Kaikkein vakavimmissa tapauksissa valvontaviranomainen voisi kieltää tietyn toiminnan tai peruuttaa tekemänsä elintarvikehuoneistohyväksynnän. Ehdotetun elintarvikelain 55 §:n nojalla valvontaviranomainen voisi kieltää alkutuotannon, valmistuksen, viennin, tukkukaupan ja muun jakelun, tarjoilun tai muun luovutuksen taikka käytön elintarvikkeen valmistuksessa, jos elintarvike tai siitä annetut tiedot, alkutuotantopaikka tai elintarvikehuoneisto tai siellä harjoitettava elintarviketoiminta on sellaista, että se aiheuttaa tai sen voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vakavaa vaaraa ihmisen terveydelle tai vaaraa sellaisen määräystenvastaisuuden takia, jota ei voida poistaa. Ehdotetun elintarvikelain 59 §:n nojalla valvontaviranomainen voi peruuttaa tekemänsä alkutuotantopaikan tai elintarvikehuoneiston hyväksynnän joko kokonaan tai osittain, jos vaaraa ei voida muulla tavoin estää tai jos elintarvikehuoneisto tai alkutuotantopaikka tai siellä harjoitettava toiminta ovat olennaisesti elintarvikemääräysten vastaisia eikä elintarvikealan toimija ole noudattanut valvontaviranomaisen antamaa määräystä tai kieltoa taikka jos toimija ei ole lain 6 §:ssä kuvatulla tavalla luotettava ja laiminlyönti on luonteeltaan olennainen ja vakava. Lisäksi valvontaviranomainen voisi 60 §:n nojalla keskeyttää tai lopettaa rekisteröidyn alkutuotannon ja elintarviketoiminnan sekä kontaktimateriaalitoiminnan, jos toiminta on olennaisesti elintarvikemääräysten vastaista eikä toimija ole noudattanut valvontaviranomaisen antamaa määräystä tai kieltoa tai jos toimija ei ole enää lain 6 §:ssä tarkoitetulla tavalla luotettava. Ruokavirasto voi peruuttaa virallisen laboratorion tai nimetyn omavalvontalaboratorion nimeämisen 61 §:n nojalla, jos laboratorio tai siellä harjoitettava toiminta olennaisesti rikkoo laissa säädettyjä vaatimuksia eikä laboratorio Ruokaviraston määräyksestä huolimatta korjaa puutteita.

Edellä mainitut toimenpiteet merkitsevät elinkeinonharjoittamisen oikeuteen kohdistuvia rajoituksia. Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan sääntelyn yhteydessä vakiintuneesti pitänyt luvan peruuttamista vaikutuksiltaan jyrkempänä kuin haetun luvan epäämistä. Sen vuoksi valiokunta on katsonut sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamismahdollisuus vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen (esim. PeVL 13/2014 vp). Ehdotusten katsotaan kuitenkin täyttävän perustuslakivaliokunnan asettamat vaatimukset. Mainitun 55 §:n soveltaminen edellyttää kuitenkin lähtökohtaisesti vakavan vaaran aiheutumista tai sellaisen mahdollisuutta, joten ehdotuksen voidaan tältä osin katsoa täyttävän suhteellisuusperiaatteen vaatimukset. Myös 59 §:n tarkoittaman elintarvikehuoneiston hyväksymisen peruuttamisen edellytyksenä on, että vaaraa ei muuten voida estää ja puute tai laiminlyönti on olennainen ja vakava. Myös laboratorion nimeämisen peruuttaminen edellyttää olennaista lain säännösten rikkomista ja lisäksi laiminlyöntiä noudattaa viranomaisen kehotusta korjata puutteita. Koska elintarvikealan toimijalla on myös mahdollisuus oikaista toimintansa valvontaviranomaisen antaman määräyksen tai kiellon johdosta ennen kuin viranomainen voi ryhtyä peruuttamaan hyväksyntää tai kieltämään toimintaa, ehdotusten voidaan katsoa täyttävän suhteellisuusperiaatteen vaatimukset. Ehdotus ei ole ristiriidassa sen kanssa, mitä perustuslain 18 §:ssä on säädetty jokaisen oikeudesta ansaita toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla.

Perustuslain 15 §:n mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Omaisuudensuojaan kuuluu myös, että omaisuuteen kohdistuvat käyttörajoitukset eivät muodostu niin merkittäviksi, että ne rinnastuisivat tosiasiallisilta vaikutuksiltaan omaisuuden pakkolunastukseen (esimerkiksi PeVL 38/1998 vp). Luonnollisten henkilöiden ohella omaisuudensuoja ulottuu myös yleisenä oikeusperiaatteena oikeushenkilöihin. Ehdotetun elintarvikelain hallinnolliset pakkokeinot merkitsevät käytännössä puuttumista elintarvikkeen, elintarvikehuoneiston tai alkutuotantopaikan omistajan tai haltijan omaisuudensuojaan. Lakiehdotuksessa

esitettyihin hallinnollisiin pakkokeinoihin kuuluisi myös elintarvikkeen haltuunotto (57 §) ja elintarvikkeen käyttö valvontaviranomaisen hyväksymään muuhun tarkoitukseen tai elintarvikkeen hävittäminen (58 §). Lisäksi Ruokavirasto tai kunta voisi lakiehdotuksen 65 §:n mukaan kieltää elintarvikkeen markkinoinnin sekä kieltoon liittyen määrätä toimijan toimittamaan markkinoinnin oikaisun.

Esityksessä on internetsivuston sulkemista koskeva säännös, jolla halutaan antaa viranomaiselle mahdollisuus puuttua lisääntyvään verkon yli tapahtuvaan elintarvikkeiden myyntiin, mikäli toiminnasta voi aiheutua vaaraa. Esityksen 62 §:n nojalla Ruokavirasto voisi määrätä toimijan hallinnoiman tai käyttämän internetsivuston suljettavaksi, jos on ilmeistä, että sen välityksellä myytäväksi tarjottava elintarvike tai elintarviketekontaktimateriaali tai näistä annetut tiedot ovat sellaiset, että ne aiheuttavat tai niiden voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vaaraa ihmisen terveydelle, johdattavan kuluttajaa olennaisesti harhaan tai olevan muulla tavalla olennaisesti elintarvikemääräysten vastainen. Internetsivustosta on määrättävä ensisijaisesti suljettavaksi sivuston osa, jossa tarjotaan myytäväksi elintarvikkeita tai elintarviketekontaktimateriaaleja, jotka ovat mainitulla tavalla elintarvikemääräysten vastaisia. Jos sivuston osan sulkeminen ei poista elintarvikemääräysten vastaisuutta, olisi tarvittaessa määrättävä suljettavaksi koko sivusto.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 138 artiklan mukaan toimivaltaisen viranomaisen on ryhdyttävä johonkin artiklassa tarkoitettuun toimenpiteeseen, jos viranomainen toteaa, että elintarvikemääräyksiä ei noudateta. Tällöin on otettava huomioon säännösten noudattamatta jättämisen luonne sekä se, missä määrin kyseinen toimija on aiemmin jättänyt noudattamatta säännöksiä. Elintarvikelain hallinnolliset pakkokeinot tarjoavat valvontaviranomaiselle keinovalikoiman, joka mahdollistaa pakkokeinon valinnan suhteessa käsillä olevaan säännösten vastaisuuteen.

Ehdotuksen 44 §:n mukaan valvontaviranomainen neuvoo ja ohjaa toimijoita sekä tarvittaessa antaisi kehotuksia elintarvikemääräysten noudattamiseksi. Ehdotetun 44 §:n perusteluihin on kirjattu se olemassa olevan elintarvikevalvonnan käytäntö, jonka mukaan hallinnollisiin pakkokeinoihin ryhdytään vasta sen jälkeen, kun ohjeita ja kehotuksia ei ole noudatettu, ellei tapauksen laajuus tai vakavuus edellytä välitöntä pakkokeinojen käyttöä. Edellä olevan perusteella voidaan elintarvikelakiin ehdotettuja hallinnollisia pakkokeinoja pitää omaisuuden suojan kannalta hyväksyttävänä

Hallinnollisiin pakkokeinoihin ryhtymisen perusteet on lakiehdotuksessa kuvattu täsmällisesti. Pakkokeinot ovat perusteltuja myös perustuslain 20 §:n terveellisen elinympäristön turvaamiseksi. Lakiehdotuksessa on otettu huomioon myös suhteellisuusperiaate.

Kotirauha

Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Esityksen 38 §:n 2 momentin mukaan valvontakohteessa, joka sijaitsee pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa, tarkastus voitaisiin tehdä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 9, 10 ja 14 artiklassa viralliselle valvonnalle asetettujen vaatimusten toteuttamiseksi, jos tarkastuksen tekeminen olisi välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Tarkastuksen saisi tehdä ainoastaan valvontaviranomainen. Enenevässä määrin kotoa käsin tapahtuvan elintarvikkeiden valmistuksen ja myynnin vuoksi on katsottu tarpeelliseksi ulottaa tarkastustoiminta tarvittaessa myös kotirauhan suojaamiin tiloihin. Suomea velvoittava EU-lainsäädäntö edellyttää, että toimivaltaisilla viranomaisilla on oltava käytössään oikeudelliset menettelyt, joilla varmistetaan, että henkilöstöllä on pääsy toimijan tiloihin ja mahdollisuus tutustua näiden hallussaan pitämiin asiakirjoihin, jotta se voi suorittaa tehtävänsä asian mukaisesti.

Perustuslakivaliokunta on ottanut kantaa perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin muistiossaan (PeVM 25/1994). Perusoikeuksien rajoitusten tulee perustua eduskunnan säätämään lakiin, tähän liittyy kielto delegoida rajoituksia koskevaa toimivaltaa lakia alemmalle säädöstasolle. Rajoitusten on oltava tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltäviä. Rajoitusten olennaisen sisällön tulee ilmetä laista. Rajoitusperusteiden tulee olla hyväksyttävissä. Rajoittamisen tulee olla painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima. Rajoitusten on oltava suhteellisuusvaatimuksen mukaisia ja välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Jokin

perusoikeuden rajoitus on sallittu ainoastaan, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvien keinoin. Lisäksi perustuslakivaliokunta on ottanut kantaa tarkastusten välttämättömyyteen perusoikeuksien turvaamiseksi (esim PeVL 54/2014 vp ja PeVL 18/2010 vp) siltä kannalta, voidaanko tarkastuksia pitää perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaisesti välttämättöminä perusoikeuksien turvaamiseksi. Valiokunnan vakiintuneen kannan mukaan kotirauhan suojaa rajoittavalla toimenpiteellä tulee olla selvä ja riittävän läheinen yhteys perustuslaissa turvattuun perus-oikeussäännökseen. Ehdotetussa tapauksessa kotirauhan piirissä tehtävän tarkastuksen tavoitteena on perustuslain 19 §:n 3 momentin väestön terveyden edistämismääräyksen sekä perustuslain 20 §:n terveellisen elinympäristön turvaaminen.

Ehdotetussa tapauksessa elintarviketurvallisuuden ja ruokamyrkytysten ehkäisyn voidaan katsoa täyttävän painavan yhteiskunnallisen tarpeen ja hyväksyttävyyden vaatimukset. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa tehtävän tarkastuksen tarkoituksena on suojata perustuslain 19 §:n 3 momentissa asetettua julkisen vallan velvollisuutta edistää väestön terveyttä. Myös sellaisia pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviä tiloja koskevia EU-lainsäädäntöön perustuvia tarkastusvaltuuksia, joissa yhteys perusoikeuksien turvaamiseen on ollut väljempi, on viime vuosina käsitelty joitain kertoja perustuslakivaliokunnan käytännössä (ks. PeVL 39/2016 vp, s. 5—6 ja PeVL 54/2014 vp, s. 3). Näissä tapauksissa keskeisenä yhteisenä piirteenä on ollut se, ettei EU-lainsäädännöstä johtuva toimivaltasääntely ole mahdollistanut tarkastustoimivaltuuden rajoittamista perustuslain 10 §:n 3 momentissa edellytetyllä tavalla, ja sääntelyä on tästä johtuen jouduttu arvioimaan EU:n sekundaarilainsäädännön etusijaperiaatteen kautta. Perustuslakivaliokunta on katsonut myös, että kotirauhan piiriin kohdistuvat tarkastusvaltuudet merkitsevät oikeutta puuttua merkittävällä tavalla perustuslaissa jokaiselle turvattuun kotirauhan suojaan, minkä johdosta valtuuksissa on kyse merkittävän julkisen vallan käytöstä

Tarkastuksen olennainen sisältö ilmenee lain säännöksestä ja se on täsmällisesti ja tarkkarajaisesti määritelty. Tarkastukset on säädetty ainoastaan valvontaviranomaisen tehtäväksi ja ne saa tehdä vain tiettyjen vaatimusten toteuttamiseksi. Tarkastuksen tekemisen on oltava välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Säännös täyttäisi näin delegointikiellon, suhteellisuuden ja välttämättömyyden vaatimukset. Välttämättömyys täyttäisi myös vaatimuksen siitä, ettei tarkastusta voi toteuttaa vähemmän kotirauhaan puuttuvien keinoin. Säännöksen voi näin ollen katsoa täyttävän perustuslain 10 §:n sekä perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä edellytetyt vaatimukset.

Julkisen vallan käyttö

Suomen perustuslain (73 1/1999) 119 §:n mukaan viranomaisten tehtävien yleisistä perusteista on säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunta on etenkin perusoikeuskytkentäisen sääntelyn yhteydessä pitänyt välttämättömänä, että toimivaltainen viranomainen ilmenee laista yksiselitteisesti tai muuten täsmällisesti tai että ainakin viranomaisten toimivaltasuhteiden lähtökohdat sekä toimivallan siirtämisen edellytykset ilmenevät laista riittävän täsmällisesti (PeVL 18/2004 vp sekä siinä viitatu PeVL 7/2001 vp, PeVL 21/2001 vp, PeVL 45/2001 vp, PeVL 47/2001 vp, PeVL 52/2001 vp ja PeVL 17/2004 vp).

Esityksessä säädetään maa- ja metsätalousministeriölle, Ruokavirastolle, aluehallintovirastolle, kunnalle, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle, Puolustusvoimille ja Tullille annettavista tehtävistä. Tehtäviin sisältyy julkisen vallan käyttöä, minkä vuoksi tehtävistä on säädetty laissa. Valvontaviranomainen voi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 28–33 artiklassa säädetyillä edellytyksillä siirtää virallista valvontaa tai muita virallisia tehtäviä varten tarvittavia tarkastuksia, tutkimuksia ja selvityksiä toimeksiannon saaneen elimen tai luonnollisen henkilön tehtäväksi. Tarkastusten, tutkimusten tai selvitysten perusteella mahdollisesti tehtävät hallinnolliset päätökset tekisi kuitenkin tehtäviä siirtänyt valvontaviranomainen. Viranomaisten toimivalta ja tehtävät on kuvattu laissa yksityiskohtaisesti, jolloin perustuslain säännöksen edellytykset täyttyvät.

Lainsäädäntövallan siirtäminen

Perustuslain 80 §:ssä säädetään asetuksen antamisesta. Pykälän mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan, on säädettävä lailla.

Tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Myös muu viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätystä asiasta, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Perustuslakivaliokunnan käytännön (PeVL 56/2002 vp) mukaan asetuksen antamiseen ja lainsäädäntövallan delegoimiseen liittyvien valtuutusten tulee olla riittävän täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Laista tulee käydä selvästi ilmi, mistä on tarkoitus säätää asetuksella.

Esityksessä säädetään useista asetuksenantovaltuuksista. Esitetyn 20 §:n mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä elintarvikkeiden koostumuksesta, mikrobiologisesta laadusta ja niiden sisältämistä vieraista aineista, elintarvikkeiden lisäaineista, aromeista, entsyymeistä, ravintoaineista ja valmistuksen apuaineista, uuselintarvikkeita koskevan EU-asetuksen edellyttämistä kansallisista järjestelyistä, elintarvikkeiden pakkauksessa, esitteessä, mainoksessa tai muulla tavoin markkinoinnin yhteydessä annettavista tiedoista, Euroopan unionin lainsäädännön mahdollistamista alkoholijuomien kansallisista nimityksistä, koostumuksesta ja juomista annettavista tiedoista, elintarvikekontaktimateriaaleista, niiden merkinnöistä, käytöstä ja puhtausvaatimuksista sekä eräiden elintarviketoimintaa koskevien ilmoitusten tekemisestä.

Esitetyn 21 §:n nojalla maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tietyistä elintarvikehygieniasta annetuissa EU-asetuksissa tarkoitettuja toimintoja koskevaista kansallisista säännöistä, elintarviketoimintaa koskevista rakenteellisista ja toiminnallisista vaatimuksista, elintarvikkeiden käsittelystä ja kuljettamisesta sekä lämpötilavaatimuksista, helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia koskevan sopimuksen kansallisesta täytäntöönpanosta, elintarviketuotantoon käytettävien eläinten terveydentilasta, hoidosta, käsittelystä, näytteentotosta, tutkimuksista, kuljetuksesta ja eläimistä annettavista tiedoista sekä tietyistä eläintauteja koskevassa EU-asetuksessa tarkoitetuista kansallisista säännöistä. Säännöksen nojalla voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä myös alkutuotannon rekisteröintiä koskevan ilmoituksen tekemisestä ja käsittelystä, alkutuotantopaikan hyväksymistä koskevan hakemuksen ja hyväksymispäätöksen tekemisestä, elintarviketoiminnan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen tekemisestä ja käsittelystä, elintarvikehuoneiston hyväksymisen hakemisesta ja hyväksymispäätöksen tekemisestä, liikkuvasta elintarviketoiminnasta tiedottamisesta, kontaktimateriaalitoimintaa koskevan ilmoituksen tekemisestä, elintarvikkeiden, elintarviketuotantoon käytettävien eläinten ja elintarvikekontaktimateriaalien jäljitettävyydestä, elintarvikkeisiin, elintarviketuotantoon käytettävien eläimiin ja elintarvikekontaktimateriaaleihin sekä niiden käsittelyyn ja kuljetukseen liittyvistä kirjaamisvaatimuksista, asiakirjoista sekä eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista merkinnöistä, elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoiden omavalvonnasta ja siihen liittyvistä kirjaamisvaatimuksista, valvontatietojen julkistamiseen liittyvien tarkastusten tekemisestä sekä valvontatietojen julkistamisesta, ruokamyrkytystä koskevan ilmoituksen tekemisestä sekä elintarvikealan toimijan velvollisuudesta seurata, ja valvoa ja estää zoonoosien aiheuttajia elintarviketuotantoon käytettävissä eläimissä ja elintarvikkeissa sekä seurantaan ja valvontaan liittyvien tietojen, tutkimustulosten ja eristettyjen taudinaiheuttajien säilyttämisestä ja toimittamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin esitetyn 35 §:n nojalla antaa tarkempia säännöksiä zoonoosien seurantaan liittyvien taudinaiheuttajien tutkimisesta ja tutkimusmenetelmistä, tutkimustulosten ilmoittamisesta sekä taudinaiheuttajien lähettämisestä, 48 §:n nojalla lihantarkastuksesta, siihen liittyvästä valvonnasta ja ilmoituksista sekä kirjallisesta lihantarkastuspäätöksestä, näytteenotosta sekä valvontaviranomaisten ilmoitusvelvollisuudesta, 49 §:n nojalla edellytyksistä Ruokaviraston osallistumiselle tiettyjen vientiin liittyvien tehtävien hoitamiseen, 50 §:n nojalla vientiin liittyvän valvonnan edellytyksistä ja sisällöstä, 51 §:n nojalla elintarvikkeiden kansallisen laatujärjestelmän hyväksymisen hakemisesta, hyväksymisestä ja hyväksymisen peruuttamisesta sekä siihen liittyvästä tarkastuksesta, tarkastuksen tulosten raportoinnista ja laatujärjestelmää koskevien tietojen julkaisemisesta, 53 §:n nojalla nimisuojuotteiden rekisteröinnin hakemisesta, vastaväitemenettelyn järjestämisestä sekä hakemusten ja päätösten julkaisemisesta sekä siihen liittyvistä ilmoitusvelvollisista elintarvikealan toimijoista, ilmoituksissa annettavista tiedoista ja

ilmoitusten antamistavasta sekä 70 §:n nojalla tiettyjen lihantarkastus- ja valvontamaksujen alentamisesta sekä eräistä EU-lainsäädännössä edellytetyistä kansallisista järjestelyistä ja maksujen suuruudesta.

Tietyissä asioissa asetuksen antovaltuus on osoitettu valtioneuvostolle. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä muuntogeeneisiin elintarvikkeisiin ja rehuihin liittyvistä kansallisista järjestelyistä (20 §), tullille kuuluvista tehtävistä vientivaatimusten valvonnassa (28 §), virallisen valvonnan tehtäviä suorittavien henkilöiden pätevyysvaatimuksista, kielitaitovaatimuksista ja täydennyskoulutuksesta (30 §), laboratorioita ja niiden henkilökuntaa koskevista vaatimuksista, laboratorion nimeämisen edellytyksistä ja laboratorioita koskevista ilmoituksista (35 §) sekä ruokamyrkytysten selvittämisestä ja ilmoittamisesta (48 §).

Lisäksi 20 §:n mukaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämän imeväisten ja pikkulasten ruokintaa koskevan tiedotusaineiston sisällöstä ja jakelusta.

Osassa asetuksenantovaltuuksia on pyritty totuttua käytäntöä tiiviimpään esitystapaan. Esitystavalla pyritään lain parempaan käytettävyyteen ja ymmärrettävyyteen välttämällä säädöstekstin turhaa toistoa. Perusvaatimus on kuitenkin esitetty kunkin asetuksenantovaltuuden yhteydessä. Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevat perusvaatimukset perustuvat suurelta osin Suomea velvoittavaan EU-lainsäädäntöön, joka on sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa voimassa olevia EU-asetuksia. Näissä EU-asetuksissa elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnalle säädettyjen perusvaatimusten toistamista laissa ei pidetä perusteltuna. EU:n elintarvikelainsäädäntöä on kuvattu kohdassa 2.2.1.

Esityksessä on lisäksi säädetty viranomaisen määräyksenantovallasta tietyissä asioissa, joista ei ole tarpeen säätää lailla tai asetuksella. Esitetyn 19 §:n mukaan Ruokavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä hygieniapassitestin järjestämisestä, testin perusteista ja laatimisesta, testissä käytettävistä kielistä ja testin hyväksyttävän suorittamisen arvioinnista, hygieniapassista ja sen myöntämisestä, rekisteritietojen käsittelystä sekä tiedonhallinnasta, 35 §:n mukaan vakavaan vaaraan viittaavien tutkimustulosten ilmoittamisesta ja tiettyjen taudinaiheuttajien säilyttämisestä ja toimittamisesta kansalliseen vertailulaboratorioon sekä 48 §:n mukaan eläinperäisistä elintarvikkeista valvontaviranomaisille ilmoitettavista tiedoista, kun elintarvikkeet tulevat sisämarkkinoilta, lihantarkastuksessa käytettävistä menetelmistä ja trikiinitutkimusten tiheydestä ja kattavuudesta tietyissä tapauksissa.

Esitetyt valtuudet on kuvattu täsmällisesti ja tarkkarajaisesti. Valtuutussäännösten voi katsoa täyttävän perustuslain 80 §:n vaatimukset.

Sananvapaus

Perustuslain 12 §:ssä säädetään sananvapaudesta ja julkisuudesta. Pykälän mukaan jokaisella on sananvapaus, mihin sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Esityksen 62 §:n mukaan Ruokavirasto voisi määrätä internetsivuston tai sen osan suljettavaksi, jos on ilmeistä, että sen välityksellä myytäväksi tarjottava elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali tai siitä annetut tiedot ovat sellaiset, että ne aiheuttavat tai niiden voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vaaraa ihmisen terveydelle, johdattavan kuluttajaa olennaisesti harhaan tai olevan muulla tavalla olennaisesti elintarvikemääräysten vastaisia.

Internetsivuston sulkemisella voidaan nähdä olevan sananvapauden rajoittamisen kaltaisia piirteitä. Sivuston sulkemiseen liittyviä toimia on porrastettu siten, että sivusto olisi määrättävä suljettavaksi osittain, jos esimerkiksi ainoastaan osa kauppapaikkana toimivalla internetsivustolla myytävistä tuotteista on elintarvikemääräysten vastaisia. Koko internetsivuston sulkeminen olisi viimeinen keino. Internetsivujen pääasiallinen tarkoitus on elintarvikkeiden markkinointi ja myynti ja tästä syystä sananvapautta ei voida pitää ensisijaisesti suojeltavana oikeushyvinä. Perusoikeuksien käyttämiselle voidaan lain tasolla asettaa rajoituksia. Perusoikeuksien käyttöalaa voivat supistaa esimerkiksi toisten ihmisten perusoikeudet tai painavat yhteiskunnalliset intressit. Perustuslain 19 §:n 3 momentin väestön terveyden edistämismääräyksen ja perustuslain 20 §:n terveellisen elinympäristön turvaamiseksi tulee viranomaisen kyetä estämään vaarallisen

tai muulla tavalla olennaisesti elintarvikemääräysten vastaisen elintarvikkeen markkinointi myös sananvapautta rajoittavin keinoin.

Oikeusturva

Perustuslain 21 §:ssä säädetään oikeusturvasta. Jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Esityksen 11 luvussa on standardimuotoiset muutoksenhakusäännökset lain nojalla tehtäviin päätöksiin. Osassa muutoksenhakusäännöksiä on säädetty muusta lainsäädännöstä poiketen lyhempiä muutoksenhakuajkoja. Perusteena tälle on elintarvikkeiden säilyvyys. Pitkä muutoksenhakuprosessi voisi johtaa muutoksenhaun kohteena olevien elintarvikkeiden pilaantumiseen ja aiheuttaa toimijoille kohtuuttomia taloudellisia menetyksiä. Edellä kuvatun perusteella voidaan katsoa oikeusturvavaatimusten toteutuvan.

Henkilötietojen suoja

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä yleensä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin, jos tarkoitettujen tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (PeVL 17/2016 vp)

Perustuslakivaliokunta on katsonut myös, että salassapitosäännösten edelle menevässä tietojensaantioikeudessa on viime kädessä kysymys siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan. Esityksen 41 ja 42 §:ssä säädetään valvontaviranomaisen oikeudesta saada virallisen valvonnan ja muiden virallisten toimien suorittamiseksi välttämättömät tiedot salassapitosäännösten estämättä. Välttämättömyysvaatimuksen voidaan katsoa täyttävän perustuslain 10 §:n vaatimukset.

Elintarvikealan toimijan luotettavuuden selvittämisen yhteydessä viranomaiselle kertyvä aineisto on syntynyt julkisen vallan käytön mukaisessa tehtävässä. Näiden tietojen käsittelyyn sovelletaan tiedonhallintaa koskevia yleissäädöksiä tietosuoja-asetusta sekä tietosuojalakia. Mikäli toimijan luotettavuuden arvioinnin yhteydessä tulee ilmi rikostuomioihin tai rikkomuksiin liittyviä henkilötietoja, niiden käsittelyyn sovelletaan yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artiklan vaatimuksia. Artiklan mukaan rikostuomioihin ja rikkomuksiin tai niihin liittyviin turvaamistoimiin liittyvien henkilötietojen käsittely 6 artiklan 1 kohdan perusteella suoritetaan vain viranomaisen valvonnassa tai silloin, kun se sallitaan unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa säädetään asianmukaisista suojatoimista rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi. Kattavaa rikosrekisteriä pidetään vain julkisen viranomaisen valvonnassa.

Myös hygieniapassitit ja testeihin liittyvät muut asiakirjat ovat asiakirjoja, jotka ovat syntyneet julkisen vallan käytön mukaisessa tehtävässä. Näiden asiakirjojen käsittelyyn sovelletaan tiedonhallintaa koskevia yleislakeja. Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) 4 artiklan mukaisesti Ruokavirasto määritteli hygieniapassitestauksessa käsiteltävien henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot, ja olisi siten asetuksessa määritelty rekisterinpitäjä. Hygieniapassitestaaja toimisi Ruokaviraston lukuun henkilötietojen käsittelijänä. Ruokaviraston määräys tiedonhallinnan järjestämisestä olisi yleisen tietosuoja-asetuksen artiklan 28 alakohdan 3 mukainen sitova oikeudellinen asiakirja, jolla varmistettaisiin, että henkilötietojen käsittelijät noudattavat asetuksen vaatimuksia.

Elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu

Esityksen 66 § sisältää säännökset elinkeinonharjoittajalle säännösten noudattamatta jättämisen vuoksi määrättävästä hallinnollisesta seuraamusmaksusta. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkinnan mukaan (ks. kokoavasti PeVL 9/2012 vp, s. 2) tällainen maksu ei ole perustuslain 81 §:n mielessä sen paremmin vero kuin maksukaan vaan lainvastaisesta teosta määrättävä sanktioluonteinen hallinnollinen seuraamus. Valiokunta on asiallisesti rinnastanut rangaistusluonteisen taloudellisen seuraamuksen rikosoikeudelliseen seuraamukseen (PeVL 57/2010 vp, PeVL 4/2001 vp, PeVL 32/2005 vp, PeVL 55/2005 vp). Hallinnollisen seuraamusmaksun yleisistä perusteista on säädettävä perustuslain 2 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla lailla, koska sen määräämiseen sisältyy julkisen vallan käyttöä. Valiokunta on myös katsonut, että kyse on merkittävästä julkisen vallan käytöstä. Laissa on täsmällisesti ja selkeästi säädettävä maksuvelvollisuuden ja maksun suuruuden perusteista sekä maksuvelvollisen oikeusturvasta samoin kuin lain täytäntöönpanon perusteista (PeVL 32/2005 vp, PeVL 55/2005 vp). Lisäksi valiokunta on katsonut, että vaikka perustuslain 8 §:n rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen täsmällisyysvaatimus ei sellaisenaan kohdistu hallinnollisten seuraamusten sääntelyyn, ei tarkkuuden yleistä vaatimusta kuitenkaan voida tällaisen sääntelyn yhteydessä sivuuttaa.

Perustuslakivaliokunta on rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia käsitellessään kiinnittänyt huomiota Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklan sisältämään ns. *ne bis in idem* -sääntöön, jonka mukaan ketään ei saa saman valtion tuomiovallan nojalla tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi kyseisen valtion lakien ja oikeudenkäyntimenettelyn mukaisesti (PeVL 9/2012 vp). Seuraamussäännöksiä on tällöin tulkittava itsekriminointisuojan kanssa yhteensopivasti ottaen huomioon muun muassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö. Itsekriminointisuoja kuuluu perustuslain 21 §:ssä turvatun oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin (ks. PeVL 39/2014 vp, s. 4/I ja HE 309/1993 vp, s. 74/II).

Lakiehdotuksessa on riittävän täsmälliset säännökset elintarvikevalvonnan seuraamusmaksun maksuvelvollisuuden ja seuraamusmaksun suuruuden perusteista samoin kuin maksuvelvollisen oikeusturvasta ja seuraamusmaksun täytäntöönpanosta ja täytäntöönpanon vanhentumisesta. Seuraamusmaksun täytäntöönpanokelpoisuus määräytyy oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun mukaan. Toimivaltaisen viranomaisen päätös hallinnollisesta seuraamusmaksusta on täytäntöönpanokelpoinen, kun päätös on saanut lainvoiman.

Valvonnan perusmaksut

Kunnan verotusoikeudesta säädetään perustuslain 121 §:n 3 momentissa. Säännöksen mukaan verovelvollisuuden ja veron määräytymisen perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta säädetään lailla.

Kunnallisista maksuista ei ole säännöksiä perustuslaissa. Perustuslain säätäjä on siten jättänyt avoimeksi kysymyksen, ovatko valtion maksuja koskevat perustuslain 81 §:n 2 momentissa tarkoitettut lakitasoisen sääntelyn vaatimukset merkityksellisiä myös kunnallisten maksujen kannalta. Kunnallisia maksuja koskevan toimivallan jakautumisessa on otettava huomioon, paitsi maksuvelvollisten oikeusturva, myös kunnille perustuslain 121 §:ssä taattu itsehallinto. Julkisoikeudellinen kunnallinen maksu voi perustua lain säännöksiin kuntien lakisääteisistä palveluista, mutta niiden maksettavaksi määräämistä on pidetty mahdollisena myös suoraan kunnallisen itsehallinnon perusteella (vrt. kuntalain 13 §:n 2 momentti). Perustuslakivaliokunnan käytännössä on katsottu, että lakisääteisten maksujen ohella kunnat voivat lakisääteisissäkin tehtävissä päättää itsehallintonsa nojalla myös muista maksuista (PeVL 53/2002 vp ja 12/2005 vp).

Vaikka perustuslain 81 §:n säännökset eivät välittömästi koskekaan kuntia, kunnallisten maksujen on perustuslakivaliokunnan käytännössä katsottu eroavan kunnallisista veroista saman tapaisten kriteereiden nojalla, joilla valtiollisten verojen ja maksujen välinen raja on vedetty. Maksut ovat vastikkeita saadusta palvelusta tai suoritteesta. Valtion maksuilta edellytetään kustannusvastaavuutta. Perustuslakivaliokunta ei ole edellyttänyt kunnalliselta maksulta ehdotonta kustannusvastaavuutta. Se on kuitenkin katsonut, että mitä suuremmaksi maksu muodostuu palvelujen tuottamisen kustannuksiin verrattuna, sitä lähempänä on

suorituksen pitäminen verona. Laista tulee ilmetä, millaisista virkatoimista, palveluista tai tavaroista maksuja voidaan periä ja minkälaiset suoritteet ovat kokonaan maksuttomia. Lisäksi perustuslakivaliokunta on katsonut, että kun arvioidaan, mistä kunnallisia maksuja koskevista seikoista tulee ja voidaan säätää lailla, on kiinnitettävä huomiota maksuvelvollisen kunnalta saaman vastasuoritteen luonteeseen. Tällöin merkityksellistä on muun muassa, liittyykö suoritteen tuottaminen kunnan pakollisen, lakisääteisen tehtävän täyttämiseen vai onko kyse vapaaehtoisesta tehtävästä. (PeVL 53/2002 vp, 12/2005 vp ja 11/2014 vp)

Elintarvikelain mukaisesti suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevilta toimijoilta vuosittain perittävä valvonnan perusmaksu olisi luonteeltaan vero ja se olisi kaikille toimijoille 150 €. Suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevat toimijat saisivat muun muassa koulutusta, ohjausta ja ohjeistusta. Toimijat hyötyisivät myös siitä, että suunnitelmallisella valvonnalla kitketään elintarvikemääräysten vastaista ja markkinoita vääristävää toimintaa elintarvikealalta. Elintarvikevalvonnassa suunnitelmalliseen valvontaan liittyvä näytteenotto sisältyisi vuosittain perittävään valvonnan perusmaksuun. Terveysturvallisuuslain mukaisesta suunnitelmallisesta valvonnasta vuotuisesti perittävä valvonnan perusmaksu olisi luonteeltaan vero ja se olisi kaikille toiminnanharjoittajille 150 euroa. Terveysturvallisuuslain valvonnassa vuosittaiseen perusmaksuun sisältyviä valvontatoimenpiteitä olisivat esimerkiksi valvontakohteiden mahdollinen digitaalinen etävalvonta, toiminnanharjoittajille tarjottava koulutus ja annettu ohjeistus sekä talousveden, uimaveden ja allasveden valvontaan liittyvien valvontatutkimusohjelmien, seurantakalenterien ja näytteenottosuunnitelmien laatiminen ja vesiepidemioiden selvittämiseen liittyvä työ. Terveysturvallisuuslain valvonnassa näytteenotto ei sisältyi perusmaksuun, koska laboratoriot laskuttavat suoraan toiminnanharjoittajia otetuista näytteistä.

Vuosittain perittävän valvonnan perusmaksun lisäksi toimijoilta perittäisiin valvontatoimenpiteiden osalta suoriteperusteinen kunnan taksaan perustuva maksu. Elintarvikevalvonnassa valvontakohteiden valvontatarve perustuu Ruokaviraston laatimaan riskiluokitukseen. Riskiluokitus määrittää valvontatiheyden sekä valvontaan käytetyn ajan. Terveysturvallisuuslain tarkastuskohteissa valvontaan käytettävä aika vaihtelee huomattavasti. Esim. vesilaitosten valvonnassa tarkastus saattaa kestää kuusi tuntia ja vastaavasti vähäriskiset toiminnot, joissa tarkastus tehdään kerran 4–5 vuodessa, voivat kestää alle kaksikin tuntia. Näistä syistä itse tarkastuksista perittävistä kunnan taksaan mukaisissa maksuissa on vaihtelevuutta.

Elintarvikelain mukaista vuosittain perittävää valvonnan perusmaksua ei perittäisi elintarvikehuoneistolta, joka täyttää 4 §:n 2 momentin 31 kohdassa tarkoitetun kyläkaupan määritelmän, eikä myöskään yleishyödylliseltä yhteisöltä. Valtioneuvoston ruokapoliittisessa selonteossa Ruoka2030 (2017) esitettiin, että kyläkauppojen toimintamahdollisuudet ja välineet tulisi selvittää. Kyläkauppojen toimintaedellytysten parantamiseksi pidetään perusteltuna niiden vapauttamista vuosittain perittävästä valvonnan perusmaksusta. Kyläkauppojen tukemisesta monipalvelukeskuksina säädetään valtioneuvoston asetuksella (397/2019). Yleishyödyllisillä yhteisöillä tarkoitetaan ennen muuta hyväntekeväisyysjärjestöjä ja –yhteisöjä, jotka jakavat säännöllisesti ruoka-apuna helposti pilaantuvia elintarvikkeita ja kuuluvat elintarvikevalvonnan piiriin. Toiminnalle asetetaan vaatimuksia elintarvikemääräyksissä, mutta ruoka-aputoiminnan mahdollistamiseksi toiminnalle annetaan myös tiettyjä helpotuksia. Tästä syystä pidetään perusteltuna vapauttaa tällaiset yhteisöt vuosittain perittävästä valvonnan perusmaksusta. Elintarviketoimintaa, jossa vuotuinen liikevaihto on alle 10 000 € ja jonka riskit ovat elintarviketurvallisuuden kannalta vähäisiä, ei pidetä elinkeinotoimintana. Tällainen toiminta ei kuulu suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piiriin eikä toimijalta myöskään peritä valvonnan perusmaksua.

Terveysturvallisuuslain mukaisen perusmaksun suorittamisvelvollisuus ei koskisi niitä toiminnanharjoittajia, joiden toiminnoista kunnan terveysturvallisuusviranomaisen on edellyttänyt ilmoitusta lain 13 §:n 1 momentin 6 kohdan nojalla eikä niitä toiminnanharjoittajia, jotka ulkopuolelle yksityiset elinkeinonharjoittajat ja sellaiset yhdistykset, jotka eivät ole työnantajarekisterissä sekä pienet talousvettä toimittavat laitokset. Tällä vapautettaisiin valvonnan perusmaksusta ne toiminnanharjoittajat, joille maksu olisi ilmeisen kohtuuton suhteessa toiminnasta syntyvään valvonta- ja ohjaustarpeeseen. Tällaisia ilmoituksenvaraisia toimintoja olisivat esimerkiksi ehdotetun terveysturvallisuuslain 13 §:n 1 momentin 6 kohdan nojalla kerrostalon alakerrassa oleva työtila, josta voi aiheutua häiriötä asuinrakennukseen, esim. ravintola. Tämän tyyppisissä tilanteissa ilmoitusvelvollisuus perustuu viranomaisen omaan harkintaan, ei niinkään toiminnan

pienimuotoisuuteen. Lisäksi ehdotetun terveydensuojelulain 50 §:n 4 momentin nojalla perusmaksusta olisivat käytännössä vapautettuja esim. kauneudenhoitopalveluja tarjoavat yksityisyrittäjät, joiden nykyinen valvontatarve on noin kerran neljässä vuodessa.

Perusmaksusta vapauttaminen tiettyjen pienimuotoista toimintaa harjoittavien toiminnanharjoittajien suhteen on kohtuullistamisnäkökulmasta sopuoinnussa perustuslain 5 §:n mukaisen yhdenvertaisuussääntelyn kanssa. Perusmaksu on valtiosääntöoikeudellisesti vero, koska maksun suorittamista ei ole sidottu toiminnanharjoittajan toimipaikoissa tosiasiallisesti suoritettuihin valvontatoimiin. Perusmaksu on toiminnanharjoittajille uusi ja sen perusteena on kuntien ympäristöterveydenhuollon valvontarakenteen selkeyttäminen sekä maksukertymien parantaminen. Tällä hetkellä valvontamaksuista saadut tulot kattavat kuntien ympäristöterveydenhuollon valvontakustannuksista ainoastaan 10–15 %.

Oikeusturvasta säädettäisiin muutoksenhakua koskevassa säännöksessä.

Hallituksen käsityksen mukaan ehdotukset ovat perustuslain mukaisia, ja lakiehdotus voidaan säätää tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Ponsi

LAKIEHDOTUKSET

1. Elintarvikelaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku Yleiset säännökset

1 § Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on:

- 1) suojella kuluttajan terveyttä ja taloudellisia etuja varmistamalla elintarvikkeiden ja elintarvikkekontaktimateriaalien turvallisuus, elintarvikkeiden hyvä terveydellinen ja muu elintarvikemääräysten mukainen laatu ja elintarvikkeista ja elintarvikkekontaktimateriaaleista annettavien tietojen riittävyys ja oikeellisuus;
- 2) edistää lain soveltamisalan osalta elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoiden toimintaedellytyksiä.

Elintarvikemääräysten velvoitteita toimeenpantaessa ja niiden noudattamista valvottaessa on otettava huomioon elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan luonne ja laajuus sekä toimintaan liittyvät muut elintarviketurvallisuuteen ja kuluttajansuojaan vaikuttavat seikat, jollei laissa toisin säädetä.

2 § Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan elintarvikkeisiin, elintarviketuotantoon käytettäviin eläimiin, elintarvikkekontaktimateriaaleihin, elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaan, elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoihin sekä elintarvikevalvontaan kaikissa tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheissa.

Tätä lakia ei sovelleta:

- 1) yksityistalouden omaan käyttöön tarkoitettuun alkutuotantoon;
- 2) omaan käyttöön tarkoitettujen elintarvikkeiden valmistukseen, käsittelyyn tai varastointiin yksityistaloudessa;
- 3) alkoholijuomiin tai alkoholivalmisteisiin siltä osin kuin niistä säädetään muussa lainsäädännössä.

Tämän lain 7 §:n 2 momentin 3 kohdan a ja b alakohdassa sekä 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuun toimintaan sovelletaan 2 luvun säännöksistä ainoastaan 13, 14 ja 16 §:ää.

3 § Euroopan unionin lainsäädäntö

Tätä lakia sovelletaan elintarvikkeita ja elintarvikkekontaktimateriaaleja, elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa sekä elintarvikevalvontaa koskevien Euroopan unionin säädösten täytäntöönpanoon siltä osin kuin niiden täytäntöönpanosta ei säädetä muussa laissa.

Mitä tässä laissa säädetään Euroopan unionista tai Euroopan unionin jäsenvaltioista, koskee myös Euroopan talousaluetta ja siihen kuuluvia valtioita.

4 § Määritelmät

Tässä laissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa sovelletaan:

- 1) elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamisesta sekä elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 2 artiklassa ja 3 artiklan 3, 7, 8, 15, 16 ja 18 kohdassa olevia *elintarvikkeen*, *elintarvikealan toimijan*, *vähittäiskaupan*, *markkinoille saattamisen*, *jäljitettävyyden*, *elintarvikkeen tuotanto-*, *jalostus-* ja *jakeluvaiheen* ja *lopullisen kuluttajan* määritelmiä;

- 2) elintarvikehygieniasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 2 artiklan 1 kohdassa olevia määritelmiä;
- 3) eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteessä I ja III olevia määritelmiä;
- 4) virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, jotka suoritetaan elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvien terveyttä ja kasvinsuojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamisen varmistamiseksi, sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 999/2001, (EY) N:o 396/2005, (EY) N:o 1069/2009, (EY) N:o 1107/2009, (EU) N:o 1151/2012, (EU) N:o 652/2014, (EU) 2016/429 ja (EU) 2016/2031, neuvoston asetusten (EY) N:o 1/2005 ja (EY) N:o 1099/2009 ja neuvoston direktiivien 98/58/EY, 1999/74/EY, 2007/43/EY, 2008/119/EY ja 2008/120/EY muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004, neuvoston direktiivien 89/608/ETY, 89/662/ETY, 90/425/ETY, 91/496/ETY, 96/23/EY, 96/93/EY ja 97/78/EY ja neuvoston päätöksen 92/438/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 2 artiklassa, 3 artiklan 5, 23, 32, 49 ja 51 kohdassa sekä 17 artiklan c ja d kohdassa olevia *virallisen valvonnan, muiden virallisten toimien, toimeksiannon saaneen elimen, vaaran, virkaeläinlääkärin, virallisen avustajan, terveystarkastuksen, ante mortem -tarkastuksen ja post mortem -tarkastuksen* määritelmiä;
- 5) lihantuotantoa koskevan virallisen valvonnan suorittamista sekä elävien simpukoiden tuotanto- ja uudelleensijoitusalueita koskevista erityissäännöistä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 mukaisesti annetun komission delegoidun asetuksen (EU) 2019/624 2 artiklassa olevia määritelmiä;
- 6) ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläinperäisten tuotteiden virallisen valvonnan suorittamista koskevista yhdenmukaisista käytännön järjestelyistä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 mukaisesti ja komission asetuksen (EY) N:o 2074/2005 muuttamisesta virallisen valvonnan osalta annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2019/627 2 artiklassa olevia määritelmiä;
- 7) virallisia lihan trikiinitarkastuksia koskevista erityissäännöistä annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2015/1375 1 artiklan 2 ja 3 kohdassa olevia *valvottujen pito-olosuhteiden ja lokeron* määritelmää;
- 8) tiettyjen zoonoosien ja niiden aiheuttajien seurannasta, neuvoston päätöksen 90/424/ETY muuttamisesta ja neuvoston direktiivin 92/117/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/99/EY 2 artiklan 2 kohdan a, b ja d alakohdassa olevia *zoonoosin, zoonoosin aiheuttajan ja ruokamyrkytyspidemian* määritelmiä;
- 9) ituihin ja itujen tuotantoon tarkoitettuihin siemeniin sovellettavista jäljitettävyyksivaatimuksista annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 208/2013 2 artiklan ensimmäisen kohdan a alakohdassa olevaa *itujen* määritelmää;
- 10) Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahasto) tuesta maaseudun kehittämiseen ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1698/2005 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1305/2013 16 artiklassa olevaa *elintarvikkeiden kansallisen laatujärjestelmän* määritelmää;
- 11) elintarviketietojen antamisesta kuluttajille, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 1924/2006 ja (EY) N:o 1925/2006 muuttamisesta sekä komission direktiivin 87/250/ETY, neuvoston direktiivin 90/496/ETY, komission direktiivin 1999/10/EY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/13/EY, komission direktiivien 2002/67/EY ja 2008/5/EY sekä komission asetuksen (EY) N:o 608/2004 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1169/2011 2 artiklan 2 kohdan u alakohdassa olevaa *etäviestintävälineen* määritelmää.

Tässä laissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa tarkoitetaan:

- 1) *elintarvikemääräyksillä* tämän lain ja sen nojalla annettujen asetusten säännöksiä sekä tämän lain soveltamisalaan kuuluvia Euroopan unionin säädösten säännöksiä;
- 2) *valvontaviranomaisella* tämän lain mukaisista valvontatehtävistä huolehtivia valtion ja kunnan viranomaisia;
- 3) *valvontakohteella* toimijaa, joka harjoittaa tai jonka on perusteltua syytä epäillä harjoittavan elintarvikke- tai kontaktimateriaalitoimintaa, sekä paikkaa, jossa harjoitetaan tai on perusteltua syytä epäillä

harjoitettavan elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimintaa tai säilytetään elintarvikemääräysten noudattamisen kannalta merkityksellisiä tietoja;

- 4) *alkutuotannolla* Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 3 artiklan 17 kohdassa tarkoitettua alkutuotantoa sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 1 artiklan 2 kohdan c alakohdassa ja Euroopan parlamentin ja neuvoston (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitettua alkutuotannon tuotteiden pienten määrien luovuttamista suoraan kuluttajalle;
- 5) *alkutuotantopaikalla* maatilaa, puutarhaa ja muuta paikkaa, jossa harjoitetaan elintarvikkeiden alkutuotantoa;
- 6) *alkutuotannon toimijalla* elintarvikkeiden alkutuotantoa ja siihen liittyviä toimintoja harjoittavaa elintarvikealan toimijaa;
- 7) *rekisteröidyllä alkutuotannolla* elintarvikkeiden alkutuotantoa, josta alkutuotannon toimija on tehnyt ilmoituksen toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle;
- 8) *hyväksytyllä alkutuotantopaikalla* alkutuotantopaikkaa, joka on hyväksytty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 6 artiklan 3 kohdassa edellytetyllä tavalla;
- 9) *elintarviketoiminnalla* elintarvikkeen tuotanto-, jalostus- ja jakelutoimintaa, jota elintarvikealan toimija harjoittaa;
- 10) *rekisteröidyllä elintarviketoiminnalla* elintarvikkeen tuotanto-, jalostus ja jakelutoimintaa, josta elintarvikealan toimija on tehnyt ilmoituksen toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle, ei kuitenkaan alkutuotantoa;
- 11) *elintarvikehuoneistolla* Euroopan parlamentin ja neuvoston (EY) N:o 852/2004 2 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettua rakennusta tai huoneistoa tai niiden osaa taikka muuta ulko- tai sisätilaa, jossa myytäväksi tai muuten luovutettavaksi tarkoitettuja elintarvikkeita valmistetaan, säilytetään, kuljetetaan, pidetään kaupan, tarjoillaan tai muutoin käsitellään, ei kuitenkaan alkutuotantopaikkaa;
- 12) *hyväksytyllä elintarvikehuoneistolla* elintarvikehuoneistoa, joka on hyväksytty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2002 4 artiklan 2 kohdan edellyttämällä tavalla;
- 13) *rekisteröidyllä elintarvikehuoneistolla* elintarvikehuoneistoa, joka on rekisteröity Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan edellyttämällä tavalla;
- 14) *liikkuvalla elintarvikehuoneistolla* elintarvikehuoneistoa, joka voidaan siirtää paikasta toiseen, kuten myyntiauto, vaunu, telta, kontti tai pyörä;
- 15) *virtuaalihuoneistolla* huoneistoa, jota käytetään elintarvikkeiden myyntiin, välittämiseen tai muuhun käsittelyyn ilman, että elintarvikkeet ovat kyseisessä huoneistossa;
- 16) *lihan tarkastuksella ante mortem ja post mortem -tarkastusta*;
- 17) *virallisella laboratoriolalla* laboratoriota, jonka Ruokavirasto on nimennyt tutkimaan viranomaisnäytteitä;
- 18) *nimetyllä omavalvontalaboratoriolalla* laboratoriota, jonka Ruokavirasto on nimennyt tutkimaan elintarvikemääräysten mukaisia omavalvontanäytteitä;
- 19) *viranomaisnäytteellä* valvontaviranomaisen elintarvikemääräysten mukaista virallista valvontaa tai muita virallisia toimia varten ottamaa tai otattamaa näytettä;
- 20) *poronhoitoalueella* poronhoitolain (848/1990) 2 §:ssä tarkoitettua poronhoitoaluetta;
- 21) *poroteurastamolla* poronhoitoalueella sijaitsevaa teurastamoa, jossa teurastetaan pääasiallisesti poroja;
- 22) *hyönteisellä* uuselintarvikkeista, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1169/2011 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 258/97 ja komission asetuksen (EY) N:o 1852/2001 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2015/2283 6 artiklan 2 kohdan mukaisesti hyväksytyä kasvatettua hyönteistä;
- 23) *elintarvikekontaktimateriaalilla* materiaaleja ja tarvikkeita, jotka ovat suoraan tai välillisesti kosketuksessa elintarvikkeeseen tai joiden on tarkoitettu tai joiden voidaan olettaa tulevan kosketukseen elintarvikkeen kanssa;
- 24) *kontaktimateriaalitoiminnalla* elintarvikekontaktimateriaalien ja niiden valmistuksessa käytettävien välimateriaalien ja tarvikkeiden valmistusta, elintarvikekontaktimateriaalien tukkukauppaa sekä sisämarkkinatuontia tai tuontia Euroopan unionin ulkopuolelta;
- 25) *kontaktimateriaalialan toimijalla* toimijaa, joka saattaa markkinoille elintarvikekontaktimateriaaleja;
- 26) *omavalvonnalla* Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 178/2002 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 852/2004 edellytettyä järjestelmää, jonka avulla elintarvikealan toimija tunnistaa ja hallitsee toimintaansa liittyvät vaarat ja varmistaa, että elintarvike sekä

alkutuotantopaikka ja elintarvikehuoneisto ja niissä harjoitettava elintarviketoiminta täyttävät niille elintarvikemääräyksissä asetetut vaatimukset sekä elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvien materiaalien ja tarvikkeiden hyvistä tuotantotavoista annetussa Euroopan komission asetuksessa (EY) N:o 2023/2006 edellytettyä järjestelmää, jolla kontaktimateriaalialan toimija hallitsee toimintaansa liittyvät vaarat ja varmistaa, että elintarvikekontaktimateriaali sekä kontaktimateriaalitoiminta täyttävät niille elintarvikemääräyksissä asetetut vaatimukset;

- 27) *helposti pilaantuvalla elintarvikkeella* elintarviketta, joka ominaisuuksiensa vuoksi tarjoaa mikrobeille hyvät lisääntymismahdollisuudet ja joka on siksi säilytettävä huoneenlämmöstä poikkeavassa lämpötilassa;
- 28) *muulla luovutuksella* elintarvikkeen luovuttamista korvauksetta avustukseksi, lahjaksi, näytteeksi, kokeiltavaksi tai muuhun vastaavaan tarkoitukseen;
- 29) *yksityistaloudella* perheen tai henkilön omaa kotitaloutta;
- 30) *nimisuojatuotteella* maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden laatujärjestelmistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1151/2012 5 artiklassa tarkoitettua maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden suojatulla alkuperänimityksellä ja suojatulla maantieteellisellä merkinnällä sekä 18 artiklassa tarkoitettua aidon perinteisen tuotteen merkinnällä varustettua tuotetta, maustettujen viinituotteiden määritelmästä, kuvauksesta, esittelystä, merkinnöistä ja maantieteellisten merkintöjen suojasta sekä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1601/91 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 251/2014 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua maantieteellisellä merkinnällä varustettua tuotetta sekä tislattujen alkoholijuomien määritelmästä, kuvauksesta, esittelystä ja merkinnöistä, tislattujen alkoholijuomien nimien käytöstä muiden elintarvikkeiden esittelystä ja merkinnöissä, tislattujen alkoholijuomien maantieteellisten merkintöjen suojaamisesta, maatalousperäisen etyylialkoholin ja maatalousperäisten tisleiden käytöstä alkoholijuomissa ja asetuksen (EY) N:o 110/2008 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/787 3 artiklan 4 kohdassa tarkoitettua suojatulla maantieteellisellä merkinnällä varustettua tuotetta;
- 31) *kyläkaupalla* harvaan asutulla maaseudulla, ydinmaaseudulla, kaupungin läheisellä maaseudulla tai maaseudun paikalliskeskuksessa olevaa elintarvikehuoneistoa, jonka etäisyys lähimpään päivittäistavarakauppaan on vähintään 7,5 kilometriä tai joka on muuten vaikeasti tavoitettavissa ja jonka päivittäistavaroiden myynti on alle 2 miljoonaa euroa vuodessa;
- 32) *yleishyödyllisellä yhteisöllä* tuloverolain (1535/1992) 22 §:ssä tarkoitettua yleishyödyllistä yhteisöä.

2 luku Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevat vaatimukset

5 § Toimintaa koskevat yleiset vaatimukset

Elintarvikealan toimijan on huolehdittava toiminnassaan siitä, että elintarvikkeet ovat kemiallisilta, fysikaalisilta ja mikrobiologisilta sekä terveydellisiltä ominaisuuksiltaan sellaisia, että ne ovat ihmisravinnoksi soveltuvia eivätkä aiheuta vaaraa ihmisen terveydelle. Toimijan on huolehdittava myös siitä, että elintarvikkeet tai niistä annettavat tiedot eivät johda kuluttajaa harhaan.

Kontaktimateriaalialan toimijan on huolehdittava toiminnassaan siitä, että elintarvikekontaktimateriaalit ovat elintarvikekäyttöön soveltuvia ja sellaisia, että ne eivät aiheuta vaaraa ihmisen terveydelle eivätkä aiheuta sopimattomia muutoksia elintarvikkeen koostumuksessa tai aistinvaraisissa ominaisuuksissa. Toimijan on huolehdittava myös siitä, että elintarvikekontaktimateriaaleista annettavat tiedot eivät johda kuluttajaa harhaan.

Edellä 1 momentissa säädetyn lisäksi elintarviketoiminnan on oltava sellaista, että tuotettavien, valmistettavien, säilytettävien tai käsiteltävien elintarvikkeiden turvallisuus ei vaarannu ja että elintarviketoiminta myös muutoin täyttää elintarvikemääräysten mukaiset vaatimukset.

Elintarvikealan toimijan, joka valmistaa, valmistuttaa, tuo maahan tai muulla tavalla saattaa markkinoille vitamiinien, kivennäisainesten ja eräiden muiden aineiden lisäämisestä elintarvikkeisiin annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1925/2006 soveltamisalaan kuuluvia elintarvikkeita, on tehtävä siitä ilmoitus Ruokavirastolle.

Elintarvikealan toimijan, joka valmistaa, valmistuttaa, tuo maahan tai muulla tavalla saattaa markkinoille ravintolisiä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/46/EY soveltamisalaan kuuluvia ravintolisiä, on tehtävä siitä ilmoitus Ruokavirastolle. Ilmoitus on tehtävä myös, kun valmisteen koostumus sille ominaisten aineiden osalta muuttuu.

6 § Toimijan luotettavuus

Toimijan on oltava luotettava. Toimijaa ei pidetä luotettavana, jos hän on

- 1) kolmen arviota edeltäneen vuoden aikana toiminnassaan toistuvasti osoittanut ilmeistä piittaamattomuutta elintarviketurvallisuuden varmistamista ja kuluttajien turvallisuutta kohtaan;
- 2) kolmen arviota edeltävän vuoden aikana toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyönyt veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- tai maksuvelvollisuuksien hoitamisen; tai
- 3) ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan kykenemätön vastaamaan veloistaan.

Jos toimija on oikeushenkilö, vaatimus luotettavuudesta koskee toimitusjohtajaa ja hänen sijaistaan, hallituksen jäsentä ja varajäsentä, hallintoneuvoston ja siihen rinnastettavan toimielimen jäsentä ja varajäsentä, vastuunalaista yhtiömiestä sekä muuta ylimpään johtoon kuuluvaa. Vaatimus luotettavuudesta koskee myös henkilöä, jolla on suoraan tai välillisesti vähintään 25 prosenttia osakeyhtiön osakkeista tai osakkeiden tuottamasta äänivallasta tai vastaava omistus- tai määräämisvalta, jos kyseessä on muu yhteisö kuin osakeyhtiö.

Luotettavuuden arvioimiseksi voidaan 1 momentissa tarkoitettut seikat selvittää sellaisista yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 3 §:ssä tarkoitetuista rekisteröidyistä yrityksistä tai yhteisöistä, jotka välittömästi tai välillisesti kytkeytyvät elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijaan tai tämän pykälän 2 momentissa mainittuihin henkilöihin.

Toimivaltainen valvontaviranomainen voi toimijan luotettavuuden selvittämiseksi pyytää Harmaan talouden selvitysyksiköltä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 5 §:ssä tarkoitetun velvoitteidenhoitoselvityksen toimijasta.

7 § Rekisteröity alkutuotanto

Alkutuotannon toimijan on tehtävä ilmoitus elintarvikkeiden alkutuotannosta toiminnan rekisteröintiä varten toimivaltaisen valvontaviranomaisen tarjoamaan sähköiseen palveluun tai toimitettava tiedot muulla tavoin toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle. Lisäksi toiminnan keskeyttämisestä, lopettamisesta ja olennaisesta muuttamisesta on viivytyksettä ilmoitettava valvontaviranomaiselle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta ei tehdä, jos:

- 1) kunta saa tiedon elintarvikkeiden alkutuotannosta toiselta viranomaiselta;
- 2) on kyse luonnonvaraisten kasvien, sienten tai riistan alkutuotannosta; tai
- 3) on kyse kasvien ja sienten alkutuotannosta, ja
  - a) toimija on yksityinen henkilö;
  - b) toimintaa ei voi pitää elinkeinon harjoittamisena; tai
  - c) toiminta on osa saman toimijan 9 §:n mukaisesti rekisteröidyn elintarvikehuoneiston toimintaa.

Kunnan on ilmoitettava toimijalle saaneensa tiedot toiselta viranomaiselta 1 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa.

Alkutuotantopaikan sijaintikunta käsittelee ja rekisteröi ilmoituksen alkutuotannosta ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään. Toimijalle annetaan kuittaus ilmoituksen rekisteröinnistä sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla. Ruokavirasto antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksen rekisteröinnistä.

8 § Hyväksytty alkutuotantopaikka

Alkutuotannon toimija, joka harjoittaa itujen alkutuotantoa, on poiketen siitä, mitä 7 §:ssä säädetään, haettava toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta alkutuotantopaikan hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Lisäksi toiminnan keskeyttämisestä ja lopettamisesta on viivytyksettä ilmoitettava valvontaviranomaiselle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua hyväksymistä ei kuitenkaan tarvitse hakea, jos alkutuotannon toimija harjoittaa alkutuotantopaikassa pienimuotoista itujen tuotantoa. Tällaisesta elintarviketoiminnasta on kuitenkin tehtävä 7 §:n mukainen ilmoitus.

Alkutuotantopaikan hyväksyy alkutuotantopaikan sijaintikunta. Kunta tekee päätöksen alkutuotantopaikan hyväksymisestä 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, jollei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Kunta voi asettaa päätöksessään ehtoja vaarojen ehkäisemiseksi. Kunta rekisteröi tiedot alkutuotantopaikan hyväksymisestä ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään. Toimijalle annetaan kuittaus tietojen rekisteröinnistä sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla. Ruokavirasto antaa tarkempia määräyksiä hyväksymisen rekisteröinnistä.

9 § Rekisteröity elintarviketoiminta

Elintarvikealan toimijan on tehtävä ilmoitus elintarviketoiminnasta toiminnan rekisteröintiä varten toimivaltaisen valvontaviranomaisen tarjoamaan sähköiseen palveluun tai toimitettava tiedot muulla tavoin toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista. Toiminnan keskeyttämisestä, lopettamisesta tai olennaisesta muuttamisesta on viivytyksettä ilmoitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos toiminta ja siihen liittyvät riskit ovat vähäisiä ja:

- 1) elintarviketoiminta tapahtuu samassa huoneistossa kuin toimijan harjoittama muu elinkeinotoiminta;
- 2) toimija on yksityinen henkilö; tai
- 3) toimintaa ei voi pitää elinkeinon harjoittamisena.

Elintarvikehuoneiston sijaintikunta käsittelee elintarviketoimintaa koskevan ilmoituksen. Elintarviketoimintaa koskevan ilmoituksen käsittelee Ruokavirasto, kun elintarvikehuoneisto sijaitsee teurastamon tai riistan käsittelylaitoksen yhteydessä ja aluehallintovirasto, kun elintarvikehuoneisto sijaitsee poroteurastamon yhteydessä.

Edellä 3 momentista poiketen elintarvikealan toimijan kotikunta käsittelee elintarviketoimintaa koskevan ilmoituksen, jos toimintaa harjoitetaan:

- 1) liikkuvassa elintarvikehuoneistossa;
- 2) elintarvikehuoneistossa, jossa pelkästään kuljetetaan tai säilytetään elintarvikkeita yhdessä tai useammassa kuljetusajoneuvossa tai kontissa;
- 3) virtuaalihuoneistossa.

Jos toimijalla ei ole kotipaikkaa Suomessa, elintarviketoimintaa koskevan ilmoituksen käsittelee se kunta, jonka alueella elintarviketoiminta aloitetaan.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto käsittelee alkoholilain (1102/2017) 14 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun valmistuspaikan ja 16 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun varastoinpaikan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen. Aluehallintovirasto käsittelee alkoholilain 17 §:n 2 momentissa ja 26 §:ssä tarkoitettujen alkoholijuomien vähittäismyyntipaikkojen rekisteröintiä koskevan ilmoituksen.

Toimivaltainen valvontaviranomainen rekisteröi ilmoituksen elintarviketoiminnasta ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään. Toimijalle annetaan kuittaus ilmoituksen rekisteröinnistä sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla. Ruokavirasto antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksen rekisteröinnistä.

10 § Hyväksytty elintarvikehuoneisto

Elintarvikealan toimijan, jonka harjoittamalta elintarviketoiminnalta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 4 artiklan 2 kohdan mukaan edellytetään elintarvikehuoneiston hyväksymistä, on poiketen siitä, mitä 9 §:ssä säädetään, haettava toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta elintarvikehuoneiston hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Lisäksi toiminnan keskeyttämisestä ja lopettamisesta on viivytyksettä ilmoitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Elintarvikehuoneiston hyväksymistä ei tarvitse hakea, jos alkutuotannon toimija harjoittaa elintarviketurvallisuusriskeiltään vähäistä elintarvikkeiden valmistusta tuottamistaan alkutuotannon tuotteista. Elintarviketurvallisuusriskeiltään vähäiseksi toiminnaksi katsotaan myös komission delegoidun asetuksen (EU) 2019/624 12 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukainen toiminta. Tällaisesta elintarvikehuoneistosta on tehtävä 9 §:n 1 momentin mukainen ilmoitus.

Elintarvikehuoneiston sijaintikunta hyväksyy 1 momentissa tarkoitetut elintarvikehuoneistot. Ruokavirasto hyväksyy teurastamot ja riistan käsittelylaitokset sekä niiden yhteydessä olevat hyväksymistä edellyttävät elintarvikehuoneistot. Aluehallintovirasto hyväksyy poroteurastamot ja niiden yhteydessä olevat hyväksymistä edellyttävät elintarvikehuoneistot.

Elintarvikealan toimijan kotikunta hyväksyy 1 momentissa tarkoitetut elintarvikehuoneistot, jos ne ovat liikkuvia elintarvikehuoneistoja. Ruokavirasto hyväksyy liikkuvat teurastamot ja riistan käsittelylaitokset sekä niiden yhteydessä olevat hyväksymistä edellyttävät elintarvikehuoneistot. Aluehallintovirasto hyväksyy liikkuvat poroteurastamot ja niiden yhteydessä olevat hyväksymistä edellyttävät elintarvikehuoneistot.

Aluehallintovirasto ja kunta ilmoittavat hyväksymänsä elintarvikehuoneiston Ruokavirastolle, joka antaa elintarvikehuoneistolle hyväksymisnumeron.

Toimivaltainen valvontaviranomainen tekee päätöksen elintarvikehuoneiston hyväksymisestä 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, jollei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Viranomainen voi asettaa päätöksessään ehtoja vaarojen ehkäisemiseksi. Viranomainen rekisteröi tiedot elintarvikehuoneiston hyväksymisestä ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään. Toimijalle annetaan kuittaus tietojen rekisteröinnistä sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla. Ruokavirasto antaa tarkempia määräyksiä hyväksymisen rekisteröinnistä.

11 § Tiedottaminen elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa

Elintarvikealan toimijan on tiedotettava:

- 1) rekisteröidystä elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa niille kunnille, joiden alueella toimintaa harjoitetaan;
- 2) elintarviketoiminnasta liikkuvassa teurastamossa tai riistan käsittelylaitoksessa ja niiden yhteydessä olevassa elintarvikehuoneistossa Ruokavirastolle;
- 3) elintarviketoiminnasta liikkuvassa poroteurastamossa ja sen yhteydessä olevassa elintarvikehuoneistossa aluehallintovirastolle;
- 4) elintarviketoiminnasta muussa hyväksytyssä liikkuvassa elintarvikehuoneistossa niille kunnille, joiden alueella toimintaa harjoitetaan.

Tiedon on oltava toimivaltaisella valvontaviranomaisella viimeistään neljä arkipäivää ennen ilmoitetun toiminnan aloittamista.

12 § Rekisteröity kontaktimateriaalitoiminta

Kontaktimateriaalialan toimijan on tehtävä ilmoitus toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta kontaktimateriaalitoiminnasta toiminnan rekisteröintiä varten toimivaltaisen valvontaviranomaisen tarjoamaan sähköiseen palveluun tai toimittamalla tiedot muulla tavoin. Ilmoitus tehdään toimipaikan sijaintikunnalle. Toiminnan keskeyttämisestä, lopettamisesta ja olennaisesta muuttamisesta on viivytyksettä ilmoitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle. Kunta rekisteröi kontaktimateriaalitoimintaa koskevan ilmoituksen ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään. Toimijalle annetaan kuittaus ilmoituksen rekisteröinnistä sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla. Ruokavirasto antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksen rekisteröinnistä.

13 § Jäljitettävyys

Elintarvikkeista, elintarviketuotantoon käytettävistä eläimistä ja elintarvikekontaktimateriaaleista on ilmoitettava vastaanottajalle elintarvikemääräyksissä edellytetyt jäljitettävyystiedot.

Elintarvikealan toimijan velvollisuudesta järjestää kalastus- ja vesiviljelytuotteiden jäljitettävyys säädetään lisäksi yhteisön valvontajärjestelmästä, jonka tarkoituksena on varmistaa yhteisen kalastuspolitiikan sääntöjen noudattaminen, asetusten (EY) N:o 847/96, (EY) N:o 2371/2002, (EY) N:o 811/2004, (EY) N:o 768/2005, (EY) N:o 2115/2005, (EY) N:o 2166/2005, (EY) N:o 388/2006, (EY) N:o 509/2007, (EY) N:o 676/2007, (EY) N:o 1098/2007, (EY) N:o 1300/2008 ja (EY) N:o 1342/2008 muuttamisesta sekä asetusten (ETY) N:o 2847/93, (EY) N:o 1627/94 ja (EY) N:o 1966/2006 kumoamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1224/2009 56 ja 58 artiklassa sekä velvollisuudesta antaa kuluttajille tietoja kalastus- ja vesiviljelytuotteista yhteisön valvontajärjestelmästä, jonka tarkoituksena on varmistaa yhteisen kalastuspolitiikan sääntöjen noudattaminen, annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1224/2009 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 404/2011 67 ja 68 artiklassa.

14 § Omavalvonta

Toimijalla on oltava järjestelmä, jonka avulla toimija tunnistaa ja hallitsee toimintaansa liittyvät vaarat ja varmistaa, että toiminta täyttää elintarvikemääräyksissä asetetut vaatimukset. Toimijan on kirjattava omavalvonnan tulokset riittävällä tarkkuudella.

Elintarvikealan toimijan tuodessa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) 853/2004) 8 artiklassa tarkoitettujen salmonellaa koskevien erityistakuiden piiriin kuuluvia elintarvikkeita Euroopan unionin toisesta jäsenvaltiosta Suomeen, omavalvontaan on sisällyttävä kyseisiä elintarvikkeita koskeva näytteenotto- ja tutkimussuunnitelma salmonellan varalta.

15 § Valvontatietojen julkistaminen

Suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevan elintarvikealan toimijan on julkistettava valvontaviranomaisen antama elintarviketoiminnan tarkastuksesta kertova raportti. Ennen elintarviketoiminnan ensimmäistä tarkastusta toimija voi julkaista ilmoituksen siitä, että elintarviketoiminta kuuluu suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piiriin. Ruokavirasto antaa tarkempia määräyksiä valvontatietojen julkistamisesta.

Velvollisuus julkistaa valvontatietoja ei koske:

- 1) alkutuotannon toimijoita;
- 2) alkoholijuomien valmistus- ja varastointipaikkoja eikä toimijoita, jotka harjoittavat ensisijaisesti alkoholijuomien vähittäismyyntiä.

Elintarviketoiminnan tarkastuksesta annetun viimeisen raportin on oltava helposti saatavilla elintarvikealan toimijan internetsivuilla tai muulla vastaavalla tavalla. Lisäksi elintarvikehuoneistossa, jossa kuluttaja asioi, raportin on oltava esillä huoneiston sisäänkäynnin yhteydessä tai muussa kuluttajalle helposti havaittavassa paikassa.

Toimivaltaisten valvontaviranomaisten on julkaistava suorittamansa valvonnan tulokset.

16 § Toimijan tiedonantovelvollisuus

Elintarvikealan toimijan on välittömästi ilmoitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle omavalvonnassa tai muulla tavalla esille tulleista vakavista vaaroista ihmisen terveydelle sekä toimenpiteistä, joihin epäkohtien korjaamiseksi on ryhdytty.

Kun elintarvikealan toimija saa tiedon tuottamansa, jalostamansa tai jakelemansa elintarvikkeen aiheuttamasta ruokamyrkytyksestä tai epäilee elintarvikkeen voivan aiheuttaa ruokamyrkytyksen, toimijan on ilmoitettava siitä välittömästi kunnan elintarvikevalvontaviranomaiselle. Ruokamyrkytyksen aiheuttajaksi epäilty elintarvike, raaka-aine tai näyte niistä on säilytettävä niin, että se voidaan tutkia laboratoriossa ruokamyrkytyksen syyn selvittämiseksi.

17 § Zoonoosit

Elintarvikealan toimijan on estettävä zoonoosien aiheuttajien leviäminen elintarvikkeiden välityksellä ihmisiin mahdollisimman tehokkaasti kaikissa olosuhteissa. Elintarvikealan toimijan on seurattava ja valvottava zoonoosien aiheuttajien esiintymistä elintarviketuotantoon käytettävissä eläimissä ja elintarvikkeissa. Toimijan on toimitettava tiedot seurantaan ja valvontaan liittyvistä tutkimuksista ja tutkimustuloksista toimivaltaiselle viranomaiselle.

18 § Elintarvikehygieeninen osaaminen

Pakkaamattomia helposti pilaantuvia elintarvikkeita elintarvikehuoneistossa käsittelevällä henkilöllä on oltava elintarvikehygieenistä osaamista osoittava Ruokaviraston hyväksymän mallin mukainen hygieniapassi, jos henkilö on työskennellyt pakkaamattomien helposti pilaantuvien elintarvikkeiden käsittelyä edellyttävissä tehtävissä vähintään kolme kuukautta.

Hygieniapassia ei vaadita henkilöltä, joka työskentelee elintarvikehuoneistossa pelkästään:

- 1) vankeuslain (767/2005) 8 luvun 2 §:n velvoittamana vankina;
- 2) asevelvollisuuslain (1438/2007) mukaisessa varusmiespalvelussa tai aseettomassa palveluksessa, naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaisessa asepalvelussa taikka siviilipalveluslain (1446/2007) mukaisessa siviilipalveluksessa;
- 3) sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000) tarkoitettuna asiakkaana, kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) mukaisessa työtoiminnassa, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetussa laissa (380/1987) tarkoitettuna päivätoiminnassa tai sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) tarkoitettuna vammaisten henkilöiden työllistymistä tukevassa toiminnassa tai työtoiminnassa;
- 4) yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa (400/2015) tarkoitettuna tuomittuna.

Elintarvikealan toimijan on pidettävä kirjaa elintarvikehuoneistossa työskentelevien henkilöiden elintarvikehygieenisestä osaamisesta ja pyydettyä esitettävä tiedot valvontaviranomaiselle.

Ruokavirasto laatii elintarvikehygieenistä osaamista arvioivan hygieniapassitestin. Hygieniapassitestin järjestää ja hygieniapassin myöntää 19 §:ssä tarkoitettu hygieniapassitestaaja. Hygieniapassitestaaja voi periä maksun testistä ja hygieniapassin myöntämisestä.

Hygieniapassi myönnetään hygieniapassitestin hyväksytysti suorittaneelle henkilölle. Ruokavirasto voi tarvittaessa myöntää hygieniapassin samoin perustein kuin hygieniapassitestaaja sekä peruuttaa hygieniapassin, jos se on myönnetty olennaisesti virheellisin perustein.

19 § Hygieniapassitestaaja

Ruokavirasto voi hakemuksesta hyväksyä hygieniapassitestaajaksi henkilön:

- 1) jolla on 30 §:ssä edellytetty korkeakoulututkinto; tai
- 2) joka on tutkinnon tai aineenhallinnan osalta kelpoinen korkeakoulun tai Opetushallituksen toimialaan kuuluvan oppilaitoksen elintarvikehygieniaan liittyvän lehtorin tai opettajan virkaan tai toimeen.

Ruokavirasto valvoo hygieniapassitestaajien toimintaa. Ruokavirasto voi peruuttaa testaajan hyväksynnän, jos testaaja ei ole järjestänyt hygieniapassitestejä tai myöntänyt hygieniapasseja yli kolmeen vuoteen. Lisäksi hyväksyntä voidaan peruuttaa, jos testaaja on rikkonut hygieniapassitestaamisesta annettuja säännöksiä tai määräyksiä tai ei ole korjannut toimintaansa Ruokaviraston kehotuksesta viraston asettamassa määräajassa. Hyväksyntä voidaan peruuttaa myös väliaikaisesti.

Hygieniapassitestaajiin sovelletaan heidän suorittaessaan tämän pykälän mukaisia tehtäviä, mitä 31 §:n 3 momentissa säädetään toimeksiannon saaneesta elimestä ja luonnollisesta henkilöstä.

Ruokavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä hygieniapassitestin järjestämisestä, testin perusteista ja laadimisesta, testissä käytettävistä kielistä ja testin hyväksyttävän suorittamisen arvioinnista, hygieniapassista ja sen myöntämisestä, rekisteritietojen käsittelystä sekä tiedonhallinnasta.

20 § Elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskevat tarkemmat säännökset

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 5 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskeviin vaatimuksiin liittyen:

- 1) elintarvikkeiden koostumuksesta, mikrobiologisesta laadusta ja niiden sisältämistä vieraista aineista;
- 2) elintarvikkeiden lisäaineista, aromeista, entsyymeistä, ravintoaineista ja valmistuksen apuaineista;
- 3) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2015/2283 edellytetyistä kansallisista järjestelyistä;
- 4) elintarvikkeiden pakkauksessa, esitteessä, mainoksessa tai muulla tavoin markkinoinnin yhteydessä annettavista tiedoista;
- 5) Euroopan unionin lainsäädännön mahdollistamista alkoholijuomien kansallisista nimityksistä, näiden juomien koostumuksesta sekä niistä annettavista tiedoista;
- 6) elintarvikekontaktimateriaaleista, niiden merkinnöistä, käytöstä ja puhtausvaatimuksista.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) 5 §:n 4 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tekemisestä sekä muista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1925/2006 edellytetyistä kansallisista järjestelyistä;
- 2) 5 §:n 5 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tekemisestä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämän imeväisten ja pikkulasten ruokintaa koskevan tiedotusaineiston sisällöstä ja jakelusta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä muuntogeenisistä rehuista ja elintarvikkeista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1829/2003 edellytetyistä kansallisista järjestelyistä.

21 § Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevat tarkemmat säännökset

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 5 §:n 3 momentissa tarkoitettuihin elintarviketoimintaa koskeviin vaatimuksiin liittyen:

- 1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 1 artiklan 2 kohdan c alakohdassa, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan c, d ja e alakohdassa, 5 kohdan b alakohdan i ja ii alakohdassa ja 10 artiklassa sekä komission delegoidun asetuksen (EU) 2019/624 12 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja toimintoja koskevista kansallisista säännöistä;

- 2) elintarviketoimintaa koskevista tiloihin, rakenteisiin ja toimintaan liittyvistä vaatimuksista;
- 3) elintarvikkeiden käsittelystä ja kuljettamisesta sekä lämpötilavaatimuksista;
- 4) helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa koskevan sopimuksen (ATP) (SopS 48/1981), jäljempänä *ATP-sopimus*, kansallisesta täytäntöönpanosta;
- 5) elintarviketuotantoon käytettävien eläinten terveydentilasta, hoidosta, käsittelystä, näytteentotosta, tutkimuksista, kuljetuksesta ja eläimistä annettavista tiedoista;
- 6) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 999/2001 liitteen III A luvun I kohdan 6.2 ja 6.5 alakohdassa sekä liitteen V 4.3 kohdassa tarkoitetuista kansallisista säännöistä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) 7 §:ssä tarkoitetun alkutuotannon rekisteröintiä koskevan ilmoituksen tekemisestä ja käsittelystä;
- 2) 8 §:ssä tarkoitetun alkutuotantopaikan hyväksymistä koskevan hakemuksen ja hyväksymispäätöksen tekemisestä;
- 3) 9 §:ssä tarkoitetun elintarviketoiminnan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen tekemisestä ja käsittelystä;
- 4) 10 §:ssä tarkoitetun elintarvikehuoneiston hyväksymisen hakemisesta ja hyväksymispäätöksen tekemisestä;
- 5) 11 §:ssä tarkoitetusta tiedottamisesta;
- 6) 12 §:ssä tarkoitetun kontaktimateriaalitoiminnan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen tekemisestä;
- 7) 13 §:ssä tarkoitetuista elintarvikkeiden, elintarviketuotantoon käytettävien eläinten ja elintarvikekontaktimateriaalien jäljitettävyydestä, elintarvikkeisiin, elintarviketuotantoon käytettäviin eläimiin ja elintarvikekontaktimateriaaleihin sekä niiden käsittelyyn ja kuljetukseen liittyvistä kirjaamisvaatimuksista, asiakirjoista sekä eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista merkinnöistä;
- 8) 14 §:ssä tarkoitetuista elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoiden omavalvonnasta ja siihen liittyvistä kirjaamisvaatimuksista;
- 9) 15 §:ssä tarkoitettuista valvontatietojen julkistamiseen liittyvien tarkastusten tekemisestä sekä valvontatietojen julkistamisesta;
- 10) 16 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten tekemisestä;
- 11) 17 §:ssä tarkoitetuista zoonosien seurannasta ja valvonnasta, tutkimustietojen toimittamisesta sekä zoonosien aiheuttajien leviämisen estämiseen liittyvistä elintarvikealan toimijan velvollisuuksista.

3 luku Viranomaiset ja niiden tehtävät

22 § Maa- ja metsätalousministeriön tehtävät

Maa- ja metsätalousministeriö suunnittelee ja ohjaa elintarvikemääräysten täytäntöönpanoa.

23 § Ruokaviraston tehtävät

Ruokavirasto suunnittelee, ohjaa, kehittää ja suorittaa valtakunnallisesti elintarvikevalvontaa siten kuin tässä laissa säädetään.

Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään, Ruokavirasto:

- 1) ohjaa aluehallintovirastoja kuntien elintarvikevalvonnan suunnittelussa, ohjauksessa ja arvioinnissa;
- 2) huolehtii lihantarkastuksesta ja muusta elintarvikevalvonnasta teurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa elintarvikehuoneistoissa;
- 3) huolehtii tarvittaessa *ante mortem* -tarkastuksesta alkuperätilalla;
- 4) nimeää tarvittaessa muun kuin Ruokaviraston tai kunnan palveluksessa olevan eläinlääkärin tekemään *ante mortem* -tarkastuksen alkuperätilalla;
- 5) valvoo, että 32 §:ssä tarkoitetut laboratoriot noudattavat elintarvikemääräyksiä;
- 6) vastaa tarvittaessa yhteistyössä kuntien kanssa Euroopan unionin lainsäädännössä edellytettävien ja kansallisten seuranta- ja valvontaohjelmien suunnittelusta ja toteutuksesta;

- 7) osallistuu tarvittaessa yhteistyössä kuntien kanssa elintarvikevalvonnan virallisten valvontanäytteiden sekä 6 kohdassa tarkoitettuihin seuranta- ja valvontaohjelmiin liittyvien näytteiden ottamisen ja analysoinnin suunnitteluun ja toteuttamiseen;
- 8) vastaa valtakunnallisesti erityistä asiantuntemusta vaativista elintarviketurvallisuuden valvontatehtävistä ja muista virallisista tehtävistä sekä valvontaraporttien kokoamisesta;
- 9) toimii Euroopan unionin lainsäädännössä ja kansainvälisissä sopimuksissa edellytettynä kansallisena viranomaisena tai yhteyspisteenä elintarvikevalvontaan liittyvissä asioissa silloin, kun sitä ei ole säädetty muun viranomaisen tehtäväksi;
- 10) laatii Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 115 artiklassa tarkoitetun elintarvikkeita koskevan valtakunnallisen valmiussuunnitelman;
- 11) johtaa ATP-sopimuksessa edellytettyä määräysten kansallista valvontaa ja hyväksyy sopimuksen edellyttämät kausitarkastus- ja tyyppitarkastusasemat.

24 § Aluehallintoviraston tehtävät

Aluehallintovirasto suunnittelee, ohjaa ja valvoo elintarvikevalvontaa sekä valvoo elintarvikemääräysten noudattamista toimialueellaan tämän lain mukaisesti sekä lisäksi:

- 1) arvioi kunnan elintarvikevalvonnan järjestämistä ja julkaisee arvioinnin tulokset;
- 2) arvioi kuntien valvontasuunnitelmat sekä tarkastaa niiden noudattamista;
- 3) julkaisee suorittamansa elintarvikevalvonnan tulokset Ruokaviraston määräämällä tavalla.

Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään, aluehallintovirasto huolehtii:

- 1) lihantarkastuksesta ja muusta elintarvikevalvonnasta poroteurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa elintarvikehuoneistoissa;
- 2) tarvittaessa poroteurastamossa teurastettavan eläimen *ante mortem* –tarkastuksesta alkuperätilalla.

25 § Kunnan tehtävät

Kunta huolehtii toimialueellaan elintarvikevalvonnasta siten kuin tässä laissa säädetään. Kunnassa nämä tehtävät hoitaa kunnan määräämä lautakunta tai muu monijäseninen toimielin. Mitä tässä laissa säädetään kunnasta, koskee myös kuntayhtymää ja ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta annetussa laissa (410/2009) tarkoitettua yhteistoiminta-aluetta.

Kunta voi sopia toisen kunnan tai kuntayhtymän kanssa, että kunnalle tai sen viranomaiselle tässä laissa säädetty tehtävä, jossa toimivalta voidaan siirtää viranhaltijalle, annetaan virkavastuulla toisen kunnan tai kuntayhtymän viranhaltijan hoidettavaksi. Kuntayhtymä voi tehdä edellä tarkoitetun sopimuksen, jos siihen on kuntayhtymän jäsenkuntien suostumus.

Kunnanvaltuusto voi antaa lautakunnalle tai toimielimelle oikeuden siirtää toimivaltaansa edelleen alaiselleen viranhaltijalle tai jaostolle myös tämän lain 53 - 57 ja 66 §:ssä tarkoitettujen hallinnollisten pakkokeinojen osalta.

Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään, kunta:

- 1) tekee aluehallintovirastoille ja Ruokavirastolle elintarvikemääräysten mukaiset ilmoitukset ja raportit;
- 2) neuvoo toimijoita ja kuluttajia sekä tiedottaa tämän lain soveltamisalaan kuuluvista asioista;
- 3) vastaa tarvittaessa yhteistyössä Ruokaviraston kanssa EU-lainsäädännössä edellytettyjen ja kansallisten seuranta- ja valvontaohjelmien suunnittelusta ja toteuttamisesta;
- 4) osallistuu tarvittaessa yhteistyössä Ruokaviraston kanssa elintarvikevalvonnan virallisten valvontanäytteiden sekä 23 §:n 2 momentin 6 kohdassa tarkoitettuihin seuranta- ja valvontaohjelmiin liittyvien näytteiden ottamisen ja analysoinnin suunnitteluun ja toteuttamiseen;
- 5) huolehtii tarvittaessa *ante mortem* -tarkastuksesta alkuperätilalla;
- 6) valvoo kalastus- ja vesiviljelytuotteiden osalta 13 §:n 2 momentissa säädettyjen velvoitteiden noudattamista;

- 7) laatii Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 115 artiklassa tarkoitetun elintarvikkeita koskevan valmiussuunnitelman toimialueellaan;
- 8) valvoo toimialueellaan elintarvikemääräysten sekä Maailman terveysjärjestön kansainvälisen terveys sääntöjen (2005) (SopS 50 ja 51/2007) noudattamista aluksilla;
- 9) valvoo helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa ATP-sopimuksen mukaisesti.

Poiketen siitä, mitä 23 §:n 2 momentin 2 kohdassa säädetään kunta voi hoitaa Ruokaviraston tehtäväksi säädetyn lihantarkastuksen ja muun elintarvikevalvonnan teurastamoissa ja riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa elintarvikehuoneistoissa, jos kunta on tehnyt siitä Ruokaviraston kanssa sopimuksen.

26 § Sosiaali- ja terveystalouden lupa- ja valvontaviraston tehtävät

Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään, Sosiaali- ja terveystalouden lupa- ja valvontavirasto:

- 1) suunnittelee, ohjaa ja suorittaa yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien valvontaa;
- 2) ohjaa aluehallintovirastoja alkoholijuomien vähittäismyyntipaikkojen valvonnassa.

27 § Puolustusvoimien tehtävät

Puolustusvoimat huolehtii tässä laissa kunnalle säädettyistä tehtävistä Puolustusvoimien valvontaan kuuluvan elintarviketoiminnan osalta.

28 § Tullin tehtävät

Tulli valvoo toimialueellaan:

- 1) Euroopan unionin jäsenvaltioista Suomeen toimitettavien muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien elintarvikemääräystenmukaisuutta Suomessa tapahtuvan tuote-erän purkamisen tai siihen liittyvän varastoinnin yhteydessä;
- 2) Suomesta Euroopan unionin ulkopuolelle vietävien muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien asiakirjojen oikeellisuutta;
- 3) helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa ATP-sopimuksen mukaisesti.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tullille kuuluvista tehtävistä vientivaatimusten valvonnassa.

29 § Valtion ravitsemusneuvottelukunta

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa alaisuuteensa kolmevuotiseksi toimikaudeksi valtion ravitsemusneuvottelukunnan. Neuvottelukunnan tehtävänä on:

- 1) toimia väestön ravitsemuksen edistämisen asiantuntijaelimenä;
- 2) laatia kansalliset ravitsemussuositukset;
- 3) tehdä toimenpide-esityksiä ja aloitteita ravitsemuksen ja ruokajärjestelmän parantamiseksi;
- 4) antaa lausuntoja toimialaansa liittyen;
- 5) seurata ja arvioida toimenpiteiden vaikutuksia ravitsemukseen, terveyteen ja ruokajärjestelmään.

30 § Valvontatehtäviä suorittavan henkilön pätevyys

Virallisen valvonnan tehtäviä ja muita virallisia toimia suorittavalla henkilöllä on oltava tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto tai tarvittaessa Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetty pätevyys.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä virallisen valvonnan tehtäviä ja muita virallisia toimia suorittavan henkilön pätevyys- ja kielitaitovaatimuksista ja täydennyskoulutuksesta.

31 § Toimeksiannon saanut elin tai luonnollinen henkilö

Valvontaviranomainen voi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 28–33 artiklassa säädetyin edellytyksin kirjallisella toimeksiannolla siirtää viralliseen valvontaan ja muihin virallisiin toimiin liittyviä tarkastuksia, tutkimuksia ja selvityksiä toimeksiannon saaneen elimen tehtäväksi sekä viralliseen valvontaan liittyviä tehtäviä luonnollisen henkilön tehtäväksi. Tarkastusten perusteella mahdollisesti tehtävät hallinnolliset päätökset tekee toimeksiannon antanut valvontaviranomainen.

Ruokavirasto hyväksyy toimeksiannon saaneet elimet, joille valvontaviranomainen voi siirtää viranomaistehtäviä.

Tämän pykälän mukaisia tehtäviä suoritettaessa noudatettavista hyvän hallinnon periaatteista säädetään hallintolaissa (434/2003), kielilaissa (423/2003) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999). Rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä sovelletaan myös toimeksiannon saaneen elimen henkilöstöön sekä luonnolliseen henkilöön heidän hoitaessaan elintarvikemääräyksissä tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä toimeksiannon saaneen elimen tai luonnollisen henkilön nimeämisestä sekä viralliseen valvontaan tai muihin virallisiin toimiin liittyvien tehtävien siirtämisestä.

4 luku Laboratoriot

32 § Laboratorioiden nimeäminen

Maa- ja metsätalousministeriö nimeää kansalliset vertailulaboratoriot ja määrää niiden tehtävät.

Ruokavirasto nimeää hakemuksesta viralliset laboratoriot. Virallinen laboratorio voidaan nimetä määräajaksi, jos laboratorio ei täytä nimeämiselle asetettuja vaatimuksia, mutta puutteet ovat sellaisia, ettei tutkimusten luotettavuus vaarannu. Laboratorion on korjattava puutteet ja haettava lopullista nimeämistä annetun määräajan kuluessa.

Ruokavirasto nimeää hakemuksesta nimetyt omavalvontalaboratoriot. Omavalvontalaboratorio voidaan nimetä määräajaksi, jos laboratorio ei täytä nimeämiselle asetettuja vaatimuksia, mutta puutteet ovat sellaisia, ettei tutkimusten luotettavuus vaarannu. Laboratorion on korjattava puutteet ja haettava lopullista nimeämistä annetun määräajan kuluessa.

Omavalvontalaboratorion nimeämisen edellytyksenä on, että laboratorion pätevyys on osoitettu vaatimustenmukaisuuden arviointipalvelujen pätevyyden toteamisesta annetun lain (920/2005) mukaisesti akkreditoinnin tai akkreditointiin rinnastettavan pätevyyden arvioinnin perusteella. Laboratorion pätevyys on arvioitava vähintään kolmen vuoden välein.

Ruokavirasto voi elintarvikealan toimijan hakemuksesta nimetä toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan talousalueen jäsenvaltiossa sijaitsevan laboratorion tutkimaan elintarvikemääräysten edellyttämiä omavalvontanäytteitä. Nimeämisen edellytyksenä on, että laboratorion pätevyys on asianomaisessa jäsenvaltiossa osoitettu akkreditoinnin tai akkreditointiin rinnastettavan pätevyyden arvioinnin perusteella.

33 § Näytteiden tutkiminen

Valvontaviranomaisen ottamat tai otattamat viranomaisnäytteet on tutkittava virallisessa laboratoriossa tai kansallisessa vertailulaboratoriossa.

Elintarvikemääräyksissä tutkittavaksi edellytetyt omavalvontanäytteet on tutkittava nimetyssä omavalvontalaboratoriossa, virallisessa laboratoriossa tai kansallisessa vertailulaboratoriossa.

34 § Laboratorioiden ilmoitusvelvollisuus

Virallisen laboratorion, nimetyn omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion on ilmoitettava Ruokavirastolle toiminnan olennaisesta muuttamisesta, toiminnan keskeyttämisestä ja toiminnan lopettamisesta.

Virallisen laboratorion, nimetyn omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion on Ruokaviraston pyynnöstä toimitettava sille joko näytekohtaiset tiedot tekemistään tai teettämistään 33 §:ssä tarkoitetuista tutkimuksista ja niiden tuloksista tai yhteenveto niistä. Näytekohtaisiin tietoihin tai yhteenvetoihin sisältyvien henkilön tunnistetietojen sekä valvontakohteen tunnistetietojen välittämisen tulee tapahtua turvallisesti.

Virallisen laboratorion, nimetyn omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion on viivytyksettä ilmoitettava:

- 1) toimeksiantajalleen vaaraan viittaavista tutkimustuloksista;
- 2) toimeksiantajaa valvovalle toimivaltaiselle viranomaiselle ja Ruokavirastolle vakavaan vaaraan viittaavasta tutkimustuloksesta.

Laboratorion on säilytettävä näytteet ja taudinaiheuttajat sekä niitä koskevat tiedot tässä momentissa tarkoitettusta tutkimuksesta ja lähetettävä ne Ruokaviraston pyynnöstä kansalliseen vertailulaboratorioon.

Virallisen laboratorion, nimetyn omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion on ilmoitettava 17 §:ssä tarkoitetuista zoonoosien seurantaan ja valvontaan liittyvistä tutkimuksista ja niiden tuloksista Ruokavirastolle sekä toimitettava näytteet ja tutkimuksissa eristetyt taudinaiheuttajat pyynnöstä kansalliseen vertailulaboratorioon.

Kansallisen vertailulaboratorion on ilmoitettava Ruokavirastolle ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle epidemiologista seurantaan varten tarvittavat tiedot. Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle toimitettaviin tietoihin sisältyvien valvontakohteiden tunnistetietojen välittämisen tulee tapahtua turvallisesti.

35 § Laboratorioita koskevat tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) 32 §:n 2 momentissa tarkoitettuja virallisia laboratorioita ja niitä arvioivien toimielinten pätevyyttä kuvaavista standardeista ja laboratorioiden laatujärjestelmälle asetettavista vaatimuksista;
- 2) Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyistä laboratorion nimeämisen edellytyksistä;
- 3) laboratorioiden henkilökunnan koulutus- ja pätevyysvaatimuksista;
- 4) 34 §:n 1 momentissa tarkoitettujen ilmoitusten ja 2 momentissa tarkoitettujen tietojen ja yhteenvetojen sisällöstä ja toimittamisesta sekä 34 §:n 3 momentissa tarkoitettua vaarasta.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 34 §:n 4 ja 5 momentissa tarkoitettujen taudinaiheuttajien tutkimisesta ja tutkimusmenetelmistä, tutkimustulosten ilmoittamisesta sekä taudinaiheuttajien lähettämisestä.

Ruokavirasto voi antaa määräyksiä 33 §:n 3 momentissa tarkoitettujen vakavaan vaaraan viittaavien tutkimustulosten ilmoittamisesta sekä mainitun pykälän 4 ja 5 momentissa tarkoitettujen taudinaiheuttajien säilyttämisestä ja toimittamisesta kansalliseen vertailulaboratorioon.

5 luku Elintarvikevalvonta

36 § Valtakunnallinen elintarvikevalvontasuunnitelma

Ruokavirasto laatii elintarvikevalvonnan ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallisen elintarvikevalvontasuunnitelman osana Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2017/625 edellytettyä koko elintarvikeketjun monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa.

Valvontasuunnitelma on päivitettävä tarvittaessa. Valvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa asetetut ympäristöterveydenhuollon yhteiset tavoitteet.

37 § Viranomaisten valvontasuunnitelmat

Valtakunnallisen elintarvikevalvontasuunnitelman toteuttamiseksi tässä laissa tarkoitetut valvontaviranomaiset laativat vastuullaan olevaa elintarvikevalvontaa koskevat valvontasuunnitelmat ja huolehtivat niiden yhteensovittamisesta siten, että valvonnassa otetaan huomioon elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan riskit ja että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee vaaroja ihmisen terveydelle ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Valvontasuunnitelmat on päivitettävä tarvittaessa.

38 § Tarkastus- ja läsnäolo-oikeus

Valvontaviranomaisella ja 31 §:ssä tarkoitetulla toimeksiannon saaneella elimellä ja luonnollisella henkilöllä on oikeus tehdä virallisen valvonnan edellyttämiä tarkastuksia valvontakohteessa, tutustua asiakirjoihin ja elintarviketietoihin sekä tarkastaa toiminnassa käytetyt laitteet, välineet ja tilat sekä tilat, joita valvontaviranomainen perustellusta syystä epäilee käytettävän valvontakohteen elintarvike- tai kontaktimateriaalitoiminnassa. Valvontaviranomaisen ohjauksessa olevalla opiskelijalla, joka suorittaa viranomaistoimintaan perehdyttävää harjoittelua, on oikeus olla läsnä valvontaviranomaisen suorittaessa valvontaa ja tarkastuksia. Ruokavirastolla on oikeus olla läsnä aluehallintoviraston ja kunnan suorittaessa valvontaa ja tarkastuksia.

Valvontakohteessa, joka sijaitsee pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa, tarkastus voidaan tehdä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 9, 10 ja 14 artiklassa viralliselle valvonnalle asetettujen vaatimusten toteuttamiseksi, jos tarkastuksen tekeminen on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Tällaisen tarkastuksen saa tehdä ainoastaan toimivaltainen valvontaviranomainen.

Valvontaviranomaisella on oikeus olla läsnä Euroopan komission tekemissä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2017/625 116 artiklan mukaisissa tarkastuksissa. Mitä tässä laissa säädetään valvontaviranomaisten oikeudesta päästä paikkoihin, joissa harjoitetaan elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimintaa, ja saada toimintaa koskevia tietoja, koskee myös Euroopan unionin lainsäädännössä tai muussa Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa tarkoitettuja tarkastajia, jos kyseinen Suomea sitova kansainvälinen velvoite tätä edellyttää.

39 § Näytteenotto

Valvontaviranomaisella ja 31 §:ssä tarkoitetulla toimeksiannon saaneella elimellä ja luonnollisella henkilöllä on oikeus ottaa korvauksetta valvontaa varten tarvittava määrä näytteitä sekä tallentaa ääntä ja kuvaa. Toimijalle on annettava todistus näytteenotosta.

Valvontaviranomainen saa tunnistautumatta tilata näytteitä etäviestintävälineiden välityksellä myytäviksi tarjottavista elintarvikkeista ja elintarvikekontaktimateriaaleista. Näytteitä voidaan käyttää virallisessa valvonnassa. Saatuaan näytteen valvontaviranomaisen on ilmoitettava toimijalle, että näyte on tilattu virallista valvontaa varten.

40 § Kirjallinen lihantarkastuspäätös

Lihantarkastuksesta annetaan pyynnöstä kirjallinen päätös. Päätökseen on liitettävä oikaisuvaatimusohje. Päätöstä ei tarvitse allekirjoittaa.

Kirjallinen lihantarkastuspäätös annetaan tiedoksi asianosaisille hallintolain 59 §:ssä tarkoitettuna kirjeenä tai sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 19 §:ssä tarkoitettuna tavallisena sähköisenä tiedoksiantona. Päätös voidaan asianosaisen suostumuksella antaa tiedoksi sähköpostilla.

41 § Viranomaisen tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada virallisen valvonnan ja muiden virallisten toimien suorittamiseksi välttämättömät tiedot valtion ja kunnan viranomaisilta sekä toimijoilta ja muilta, joita tämän lain velvoitteet koskevat.

Valvontaviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta tietoja toimijan veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin tai Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisesta, toiminnasta, taloudesta sekä kytkennöistä, jotka ovat välttämättömiä 6 §:ssä tarkoitettujen luotettavuuden selvittämiseksi, 58 §:ssä tarkoitettua alkutuotantopaikan tai elintarvikehuoneiston hyväksymisen peruuttamista taikka 59 §:ssä tarkoitettua rekisteröidyn toiminnan keskeyttämistä tai lopettamista varten.

Valvontaviranomaisella on oikeus saada tässä pykälässä tarkoitettut tiedot maksutta ja myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti.

42 § Viranomaisen oikeus oma-aloitteisesti luovuttaa tietoja

Valvontaviranomainen saa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyn salassapitovelvoitteen estämättä luovuttaa oma-aloitteisesti tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä suoritettaessa saatuja tietoja myös yksityisen tai yhteisön taloudellisesta asemasta ja liikesalaisuudesta toiselle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle, jos tiedot ovat välttämättömiä kyseiselle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle säädetyn tehtävän hoitamiseksi.

43 § Viranomaisen ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuus

Valvontaviranomaisen on ilmoitettava aluehallintovirastolle ja Ruokavirastolle todetuista vaaroista ihmisen terveydelle sekä tarvittaessa sellaisista valvonnassa esille tulleista muista seikoista, joilla voi olla vaikutusta elintarvikkeiden tai elintarvikekontaktimateriaalien turvallisuuteen tai jäljitettävyyteen taikka niistä annettaviin tietoihin. Valvontaviranomaisen on lisäksi ilmoitettava tartuntatautilaissa (1227/2016) tarkoitetuille viranomaisille sellaisista valvonnassa esille tulleista seikoista, joilla voi olla merkitystä väestön suojaamisessa tartuntataudeilta.

Valvontaviranomaisen on pyydettyäessä annettava Ruokavirastolle tarkastuksia, valvontatoimenpiteitä, valvontahenkilöstöä, maksuja ja valvontaa koskevia muita tietoja tämän lain mukaisen valvonnan seurantaan varten.

44 § Viranomaisen neuvonta- ja ohjausvelvollisuus

Valvontaviranomaiset neuvovat ja ohjaavat toimijoita elintarvikemääräysten noudattamisessa toimivaltaansa kuuluvissa asioissa.

Valvontaviranomaisen on tarvittaessa annettava toimijalle tarpeellisia kehotuksia elintarvikemääräysten noudattamiseksi.

Valvontaviranomaiset tiedottavat elintarvikemääräysten soveltamisalaan kuuluvista asioista toimivaltaansa kuuluvissa asioissa.

45 § Tiedonantovelvollisuus eläinten terveydentilasta ja pito-olosuhteista

Alkutuotantopaikalla eläinlääkärikäynnin tekevän eläinlääkäriin ja viranomaistehtävissä käyvän henkilön, joka käynnin yhteydessä havaitsee, että eläinten terveydentila tai pito-olosuhteet ovat sellaiset, että ne oleellisesti heikentävät kyseisistä eläinperäisten elintarvikkeiden turvallisuutta tai laatua, on ilmoitettava tästä eläinten omistajalle tai haltijalle, sekä kunnan tämän lain mukaisia tehtäviä hoitavalle valvontaviranomaiselle viipymättä. Kunnalla on oikeus ilmoittaa edellä mainituista seikoista eläimet tai elintarvikkeet vastaanottavalle toimijalle sekä Ruokavirastolle ja aluehallintovirastolle.

46 § Ruokamyrkytysten selvittäminen

Kunnan on saatuaan 16 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen ruokamyrkytyksestä tai ruokamyrkytyssepäilystä tai epäillään ruokamyrkytystä muusta syystä, viipymättä tehtävä tapausta koskeva selvitys yhteistyössä tartuntatautilaissa säädettyjen viranomaisten kanssa sekä toimitettava tarpeelliset ilmoitukset Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle ja Ruokavirastolle. Ilmoitukseen sisältyvien henkilöiden tunnistetietojen välittämisen tulee tapahtua turvallisesti.

47 § Zoonoosien seuranta ja valvonta eläimissä ja elintarvikkeissa

Ruokaviraston on laadittava zoonoosien seurantaan ja valvontaan tarvittavat näytteenottosuunnitelmat.

Ruokaviraston on tehtävä tarvittavat ilmoitukset 17 §:ssä tarkoitetuista zoonoositutkimusten tuloksista elintarvikealan toimijoille ja viranomaisille.

Jos elintarviketuotantoon käytettävien eläinten pitopaikassa esiintyy toistuvasti zoonooseja tai jos pitopaikan epäillään olevan tartuntalähde ihmisessä todetulle zoonoosille, kunnan on toteutettava tarvittavat toimenpiteet asian selvittämiseksi tarvittaessa yhteistyössä tartuntatautilaissa säädettyjen viranomaisten kanssa.

48 § Elintarvikevalvontaa koskevat tarkemmat säännökset

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) 23 §:n 2 momentin 2 - 4 kohdassa, 24 §:n 2 momentissa ja 25 §:n 4 momentin 4 kohdassa ja 5 momentissa tarkoitettu lihantarkastuksesta ja siihen liittyvästä virallisesta valvonnasta sekä siihen liittyvistä ilmoituksista sekä 40 §:ssä tarkoitettu kirjallisesta lihantarkastuspäätöksestä;
- 2) 23 §:n 2 momentin 6 kohdassa tarkoitettujen seuranta- ja valvontaohjelmien sisällöstä ja toteutuksesta;
- 3) 25 §:n 4 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen ilmoitettujen ja raporttien sisällöstä ja toimittamisesta;
- 4) 39 §:ssä tarkoitettu näytteenotosta;
- 5) 43 §:ssä tarkoitettu valvontaviranomaisten ilmoitusvelvollisuudesta;
- 6) 47 §:ssä tarkoitetuista näytteenottosuunnitelmista, ilmoitusten tekemisestä ja sisällöstä sekä viranomaisten toimenpiteistä zoonoosien selvittämiseksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 46 §:ssä tarkoitettu ruokamyrkytysten selvittämisestä ja ilmoittamisesta.

Ruokavirasto voi antaa määräyksiä:

- 1) eläinperäisistä elintarvikkeista valvontaviranomaisille ilmoitettavista tiedoista, kun elintarvikkeet tulevat sisämarkkinoilta;
- 2) lihantarkastuksessa käytettävistä menetelmistä;
- 3) trikiinitutkimusten tiheydestä ja kattavuudesta, jos komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2015/1375 sallitaan tutkimus tai edellytetään sitä.

6 Luku Elintarvikkeiden vientiin liittyvät viranomaistehtävät

49 § Vientiin liittyvä selvitystyö

Jos elintarvikkeita tai elintarvikekontaktimateriaaleja viedään muuhun valtioon kuin Euroopan unionin jäsenvaltioon, elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimija vastaa määränpäävaltion viranomaisten asettamien tuontivaatimusten ja mahdollisten kauttakuljetukseen liittyvien vaatimusten selvittämisestä ja täyttämisestä.

Ruokavirasto osallistuu tarvittaessa markkinoillepääsyn ja markkinoilla pysymisen edellytyksenä olevien asiakirjojen laatimiseen ja muuhun selvitystyöhön. Ruokavirasto voi keskeyttää osallistumisen mainittujen tehtävien hoitamiseen, jos edellytyksiä selvitystyön jatkamiselle ei enää ole.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 2 momentissa tarkoitetun selvitystyön edellytyksistä ja sisällöstä.

50 § Vientiin liittyvä valvonta

Valvontaviranomaiset valvovat elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien vientiä toimialueillaan. Ruokavirasto osallistuu tarvittaessa valvontaan, jos valvonta liittyy määränpäävaltion viranomaisten asettamien tuontivaatimusten täyttymisen varmistamiseen,

Valvontaviranomaiset antavat toimialueellaan toimijan pyynnöstä elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien elintarvikemääräysten mukaisuutta koskevia vientitodistuksia, jos määränpäävaltion viranomaiset niitä edellyttävät. Ruokavirasto voi tarvittaessa antaa vientitodistuksen muun valvontaviranomaisen toimialueella, jos määränpäävaltion viranomaiset sitä edellyttävät. Eläinperäisten elintarvikkeiden eläinlääkintötodistuksista säädetään tarkemmin eläintautilain (441/2013) 71 §:ssä. Määränpäävaltion todistusten sisällölle asettamien vaatimusten selvittämiseen sovelletaan tämän lain 49 §:ää.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetun valvonnan edellytyksistä ja sisällöstä.

7 luku Elintarvikkeiden kansalliset laatujärjestelmät ja valvotut pito-olosuhteet

51 § Elintarvikkeiden kansalliset laatujärjestelmät

Ruokavirasto hyväksyy hakemuksesta kansallisen elintarvikkeiden laatujärjestelmän, jos se täyttää Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 1305/2013 16 artiklan 1 kohdan b alakohdan vaatimukset.

Elintarvikkeiden kansallisen laatujärjestelmän tulee olla ulkopuolisen riippumattoman tahon tarkastama. Hakijan on raportoitava ulkopuolisen tarkastuksen tuloksista Ruokavirastolle säännöllisesti sekä ilmoitettava muutoksista laatujärjestelmän sisällössä. Hakijan on julkaistava internetsivuillaan tai muulla vastaavalla tavalla tiedot laatujärjestelmästä, sen sisällöstä ja siihen osallistuvista tahoista.

Ruokavirasto valvoo hyväksymiensä kansallisten laatujärjestelmien hyväksymisedellytysten täyttymistä. Ruokavirasto voi peruuttaa laatujärjestelmän hyväksymisen, jos hyväksymisen edellytykset eivät enää täyty.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) elintarvikkeiden kansallisen laatujärjestelmän hyväksymisen hakemisesta, hyväksymisestä ja hyväksymisen peruuttamisesta;
- 2) riippumattoman tahon tarkastuksesta, tarkastuksen tulosten raportoinnista ja laatujärjestelmää koskevien tietojen julkaisemisesta.

52 § Sikojen valvotut pito-olosuhteet

Ruokavirasto tunnustaa hakemuksesta alkutuotantopaikat ja alkutuotantopaikkojen muodostamat lokerot, jotka täyttävät komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2015/1375 tarkoitetut sikojen valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset, ja valvoo vaatimusten täyttymistä niissä. Ruokavirasto voi peruuttaa tunnustamisen, jos tunnustamisen edellytykset eivät enää täyty.

Ruokavirasto voi määrätä tehtäväksi komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2015/1375 tarkoitettuja seurantatutkimuksia valvotuissa pito-olosuhteissa kasvatettujen sikojen trikiinitilanteen selvittämiseksi.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset täyttävien alkutuotantopaikkojen ja alkutuotantopaikkojen muodostamien lokeroiden virallisen tunnustamisen hakemisesta, tunnustamisesta, valvonnasta ja tunnustamisen peruuttamisesta.

8 Luku Nimisuoja tuotteiden rekisteröiminen ja valmistuksesta ilmoittaminen

53 § Nimisuoja tuotteen rekisteröiminen ja valmistuksesta ilmoittaminen

Ruokavirasto käsittelee nimisuoja tuotteiden rekisteröintiä koskevat hakemukset.

Ruokavirasto julkaisee 1 momentissa tarkoitetun hakemuksen, järjestää kansallisen vastaväitemenettelyn ja päättää rekisteröinnin edellytysten täyttymisestä Suomessa. Jos rekisteröinnin edellytykset täyttyvät, Ruokavirasto julkaisee päätöksen ja toimittaa hakemuksen Euroopan komissiolle. Jos hakemuksen hyväksyminen kuuluu nimisuoja tuotteita koskevan Euroopan unionin lainsäädännön mukaan jäsenvaltioille, hyväksymisestä päättävä viranomainen on Ruokavirasto.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu hakemus ja nimisuoja koskeva päätös annetaan tiedoksi julkisella kuulutuksella. Julkisesta kuulutuksesta säädetään hallintolaissa.

Rekisteröityä nimisuoja tuotetta valmistavan elintarvikealan toimijan on ennen tuotteiden markkinoille saattamisen aloittamista ilmoitettava tuotteen nimi ja valmistuspaikka 23–25 §:ssä tarkoitetulle valvontaviranomaiselle. Alkoholituotteiden osalta ei ilmoitusta tarvitse tehdä, jos valvontaviranomainen saa tiedon muun ilmoituksen yhteydessä. Valmistuksen keskeyttämisestä tai lopettamisesta on ilmoitettava viivytyksettä valvontaviranomaiselle.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) nimisuoja tuotteiden rekisteröinnin hakemisesta, vastaväitemenettelyn järjestämisestä sekä hakemusten ja päätösten julkaisemisesta;
- 2) ilmoitusvelvollisista elintarvikealan toimijoista, ilmoituksissa annettavista tiedoista ja ilmoitusten antamistavasta.

9 luku Hallinnolliset pakkokeinot ja seuraamukset

54 § Elintarvikemääräysten vastaisuuden poistaminen

Valvontaviranomainen voi määrätä elintarvikemääräysten vastaisuuden poistettavaksi, jos:

- 1) elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali, elintarvikehuoneisto tai alkutuotantopaikka taikka elintarvike- tai kontaktimateriaalitoiminta voi aiheuttaa vaaraa ihmisen terveydelle tai ne ovat muutoin elintarvikemääräysten vastaisia; tai
- 2) elintarvikkeesta tai elintarvikekontaktimateriaalista annetut tiedot voivat aiheuttaa vaaraa ihmisen terveydelle tai johtaa kuluttajaa harhaan.

Ruokavirasto voi määrätä 33 §:ssä tarkoitettuja tutkimuksia tekevän laboratorion korjaamaan elintarvikemääräysten vastaisen toiminnan.

Valvontaviranomainen voi määrätä 51 §:ssä tarkoitetun elintarvikkeiden kansallisen laatujärjestelmän hakijan poistamaan hyväksytyä kansallista laatujärjestelmää koskevan epäkohdan.

Elintarvikemääräysten vastaisuus on määrättävä poistettavaksi välittömästi tai valvontaviranomaisen asettamassa määräajassa.

55 § Kielto

Valvontaviranomainen voi kieltää elintarvikkeen alkutuotannon, valmistuksen, viennin, tukkukaupan ja muun jakelun, tarjoilun ja muun luovutuksen sekä käytön elintarvikkeen valmistuksessa, jos elintarvike tai siitä annetut tiedot, alkutuotantopaikka tai elintarvikehuoneisto tai siellä harjoitettava elintarviketoiminta on sellaista, että se aiheuttaa tai sen voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vakavaa vaaraa ihmisen terveydelle tai vaaraa sellaisen elintarvikemääräysten vastaisuuden takia, jota ei voida poistaa.

Valvontaviranomainen voi kieltää elintarvikekontaktimateriaalin valmistuksen, tukkukaupan ja muun jakelun, jos elintarvikekontaktimateriaali tai siitä annettavat tiedot tai kontaktimateriaalitoiminta ovat sellaiset, että ne aiheuttavat tai niiden voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vakavaa vaaraa ihmisen terveydelle tai vaaraa sellaisen elintarvikemääräysten vastaisuuden takia, jota ei voida poistaa.

Kielto voidaan määrätä väliaikaiseksi asian selvittämisen tai epäkohdan korjaamisen ajaksi. Väliaikainen kielto on voimassa, kunnes valvontaviranomainen antaa asiassa lopullisen ratkaisunsa. Valvontaviranomaisen tulee omalta osaltaan huolehtia siitä, että asiassa tarvittavat selvitykset tehdään viivytyksettä.

56 § Markkinoilta poistaminen ja yleinen tiedottaminen

Valvontaviranomainen voi määrätä toimijan poistamaan elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaalin markkinoilta, jos tämä ei noudata Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 19 artiklassa säädettyä velvollisuutta poistaa turvallisuutta koskevien elintarvikemääräysten vastainen elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali markkinoilta.

Valvontaviranomainen voi myös määrätä elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaalin poistettavaksi markkinoilta, jos siitä annettavat tiedot ovat olennaisesti elintarvikemääräysten vastaisia.

Valvontaviranomainen voi toimijan kustannuksella tiedottaa yleisesti turvallisuutta koskevien elintarvikemääräysten vastaisista elintarvikkeista ja elintarvikekontaktimateriaaleista, jos toimija ei noudata Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 19 artiklassa säädettyä velvollisuutta ilmoittaa asiasta kuluttajille.

57 § Haltuunotto

Valvontaviranomainen voi ottaa elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaalin haltuunsa, jos se aiheuttaa tai on syytä epäillä sen aiheuttavan vaaraa ihmisen terveydelle tai jos se on muulla tavalla olennaisesti elintarvikemääräysten vastainen.

Haltuunotto on suoritettava todistajan läsnä ollessa. Sille, jolta elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali on otettu haltuun, on annettava todistus, josta ilmenee haltuunoton syy sekä haltuun otettu omaisuus.

Haltuun otettu omaisuus voidaan tarvittaessa säilyttää elintarvikehuoneistossa, alkutuotantopaikassa tai kontaktimateriaalialan toimijan toimipaikassa sopivalla tavalla merkittynä taikka sinetöidyssä tai muutoin merkityssä varastotilassa. Omaisuus on sen aiheuttaman vaaran tai muun määräysten vastaisuuden arvioimiseksi mahdollisesti tarvittavan tutkimuksen ajan pyrittävä säilyttämään siten, ettei sen laatu heikkene.

58 § Käyttöä ja hävittämistä koskeva päätös

Valvontaviranomainen päättää, mihin tarkoitukseen elintarvikemääräysten vastaista elintarviketta tai elintarvikekontaktimateriaalia voidaan käyttää tai mihin tarkoitukseen se voidaan luovuttaa, jos elintarviketta tai elintarvikekontaktimateriaalia ei voi muuttaa määräysten mukaiseksi.

Valvontaviranomaisen on määrättävä elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali hävitettäväksi, jos sen käyttö ei ole mahdollista tai jos terveydelliset syyt tai elintarvikemääräykset sitä edellyttävät.

Valvontaviranomaisen on tehtävä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu päätös viivytyksettä. Päätöstä tehtäessä on pyrittävä siihen, että omistajan taloudellinen menetys jää mahdollisimman pieneksi. Valvontaviranomaisen on asetettava kohtuullinen määräaika, jonka kuluessa elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijan on noudatettava 1 ja 2 momentin mukaista päätöstä.

59 § Alkutuotantopaikan ja elintarvikehuoneiston hyväksymisen peruuttaminen

Valvontaviranomainen voi peruuttaa tekemänsä alkutuotantopaikan tai elintarvikehuoneiston hyväksymisen kokonaan tai osittain, jos vaaraa ihmisen terveydelle ei voida muulla tavoin estää.

Hyväksyminen voidaan peruuttaa, jos alkutuotantopaikka tai elintarvikehuoneisto tai siellä harjoitettava elintarviketoiminta ovat olennaisesti elintarvikemääräysten vastaisia eikä toimija ole noudattanut valvontaviranomaisen 54 tai 55 §:n nojalla antamaa määräystä tai kieltoa.

Hyväksyminen voidaan lisäksi peruuttaa, jos toimija ei enää ole 6 §:ssä tarkoitettulla tavalla luotettava ja peruste, jonka takia toimijaa ei pidetä luotettavana, on luonteeltaan olennainen ja vakava, eikä toimija ole viranomaisen kehotuksesta tai määräyksestä huolimatta korjannut laiminlyöntiään.

Hyväksyminen voidaan peruuttaa myös määräajaksi.

60 § Toiminnan keskeyttäminen tai lopettaminen

Valvontaviranomainen voi keskeyttää tai lopettaa rekisteröidyn alkutuotannon ja elintarviketoiminnan sekä rekisteröidyn kontaktimateriaalitoiminnan, jos toiminta on olennaisesti elintarvikemääräysten vastaista eikä toimija ole noudattanut valvontaviranomaisen 54 tai 55 §:n nojalla antamaa määräystä tai kieltoa.

Toiminta voidaan lisäksi keskeyttää tai lopettaa, jos toimija ei enää ole 6 §:ssä tarkoitettulla tavalla luotettava ja peruste, jonka takia toimijaa ei pidetä luotettavana, on luonteeltaan olennainen ja vakava eikä toimija ole viranomaisen kehotuksesta tai määräyksestä huolimatta korjannut laiminlyöntiä.

Toiminnan keskeyttämistä koskeva päätös on voimassa, kunnes valvontaviranomainen toteaa, että keskeyttämisen perusteena olleet epäkohdat on korjattu.

61 § Laboratorion nimeämisen peruuttaminen

Maa- ja metsätalousministeriö voi peruuttaa kansallisen vertailulaboratorion nimeämisen, jos vertailulaboratorio tai siellä harjoitettu toiminta ei täytä 34 §:ssä tai Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 100 ja 101 artiklassa säädettyjä vaatimuksia, epäkohta on olennainen eikä vertailulaboratorio ole maa- ja metsätalousministeriön määräyksestä huolimatta korjannut puutteita.

Ruokavirasto voi peruuttaa virallisen laboratorion ja nimetyn omavalvontalaboratorion nimeämisen, jos laboratorio tai siellä harjoitettava toiminta ei täytä 32 tai 34 §:ssä säädettyjä vaatimuksia, epäkohta on olennainen eikä laboratorio ole Ruokaviraston määräyksestä huolimatta korjannut puutteita. Myös määräaikainen nimeäminen voidaan peruuttaa.

Ruokavirasto voi peruuttaa nimeämisen myös asian käsittelyn vaatimaksi ajaksi, jos puute nimetyn laboratorion toiminnassa on sellainen, että se voi vaarantaa tutkimustulosten luotettavuuden.

62 § Internetsivuston sulkeminen

Ruokavirasto voi määrätä toimijan hallinnoiman tai käyttämän internetsivuston suljettavaksi, jos on ilmeistä, että sen välityksellä myytäväksi tarjottava elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali tai siitä annetut tiedot ovat sellaiset, että ne aiheuttavat tai niiden voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vaaraa ihmisen terveydelle, johdattavan kuluttajaa olennaisesti harhaan tai olevan muulla tavalla olennaisesti elintarvikemääräysten vastainen. Internetsivustosta on määrättävä suljettavaksi sivuston osa, jossa tarjotaan myytäväksi mainitulla tavalla elintarvikemääräysten vastaisia elintarvikkeita tai elintarvikekontaktimateriaaleja. Jos sivuston osan sulkeminen ei poista elintarvikemääräysten vastaisuutta, on tarvittaessa määrättävä suljettavaksi koko sivusto. Määräys internetsivuston sulkemisesta voidaan antaa väliaikaisena asian selvittämisen tai epäkohdan korjaamisen ajaksi. Väliaikainen sulkeminen on voimassa, kunnes Ruokavirasto antaa asiassa lopullisen ratkaisunsa.

63 § Kiireelliset toimet

Kiireellisissä tapauksissa elintarvikevalvontatehtäviä suorittava kunnan viranhaltija, jolle ei ole siirretty toimivaltaa hallinnollisten pakkokeinojen käyttöön tämän lain 25 §:n 3 momentin mukaisesti, on oikeutettu ryhtymään 53, 54, 56 ja 57 §:ssä tarkoitettuihin hallinnollisiin pakkokeinoihin. Viranhaltijan tämän pykälän nojalla tekemä päätös on viipymättä saatettava kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen käsiteltäväksi.

64 § Ruokaviraston päätös hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä

Ruokavirasto päättää yhtä kuntaa laajempaa aluetta koskevien 54–58, 65 ja 66 §:ssä tarkoitettujen hallinnollisten pakkokeinojen käyttämisestä.

Ruokavirasto voi päättää hallinnollisten pakkokeinojen käyttämisestä myös yhden kunnan alueella, jos se perustellusta syystä arvioi kunnan toimet riittämättömiksi määräystenvastaisuuden poistamiseksi.

Ruokaviraston on viipymättä ilmoitettava 1 ja 2 momentin nojalla tekemistään päätöksistä asianomaisille kunnille.

65 § Markkinoinnin kieltäminen ja oikaisu

Valvontaviranomainen voi kieltää toimijaa jatkamasta elintarvikemääräysten vastaista markkinointia taikka uudistamasta sellaista tai siihen rinnastettavaa markkinointia. Kielto voidaan antaa myös väliaikaisena, jolloin kielto on voimassa, kunnes valvontaviranomainen on antanut asiassa lopullisen ratkaisunsa.

Jos elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaalin markkinoinnissa annetaan tietoja, joista voi aiheutua vakavaa vaaraa ihmisen terveydelle tai jos markkinointi on olennaisesti totuudenvastaista tai harhaanjohtavaa, valvontaviranomainen voi 1 momentissa mainittujen toimenpiteiden lisäksi ryhtyä 57–57 §:ssä säädettyihin toimenpiteisiin, kunnes markkinointi on saatettu elintarvikemääräysten mukaiseksi.

Määrätessään 1 momentissa tarkoitetun kiellon valvontaviranomainen voi velvoittaa kiellon saaneen toimijan määräajassa toimittamaan markkinoinnin oikaisun, jos sitä markkinoinnista aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi on pidettävä välttämättömänä. Päätöksessään valvontaviranomainen voi määrätä, että markkinoinnin oikaisu on toteutettava vastaavassa laajuudessa kuin missä oikaisun kohteena oleva markkinointi on toteutettu.

66 § Elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu

Toimivaltainen valvontaviranomainen voi määrätä toimijan maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 5 000 euron elintarvikevalvonnan seuraamusmaksun, jos toimija:

- 1) harjoittaa alkutuotantoa, elintarviketoimintaa tai kontaktimateriaalitoimintaa sellaisessa toimipaikassa, jota ei ole 8 tai 10 §:n mukaisesti hyväksytty tai jota ei ole 7, 9 tai 12 §:n mukaisesti rekisteröity;
- 2) valmistaa, vie maasta, pitää kaupan, tarjoilee tai muutoin luovuttaa tai toimittaa elintarviketta tai valmistaa tai tuo maahan elintarvikekontaktimateriaalia, joka ei täytä 5 §:n vaatimuksia;
- 3) harjoittaa elintarvikkeiden tai elintarvikekontaktimateriaalien markkinointia elintarvikemääräysten vastaisella tavalla;
- 4) ei noudata 11 §:ssä säädettyä velvollisuutta tiedottaa elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa;
- 5) ei noudata 13 §:ssä säädettyä vaatimusta jäljitettävyydestä;
- 6) ei noudata 14 §:ssä säädettyä vaatimusta omavalvonnasta;
- 7) ei noudata 16 §:ssä säädettyä vakavia vaaroja tai ruokamyrkytyksiä koskevaa ilmoitusvelvollisuutta tai 17 §:ssä säädettyä zoonooseja koskevaa ilmoitusvelvollisuutta;
- 8) ei noudata 32 tai 34 §:ssä laboratorioille tai siellä harjoitettavalle toiminnalle säädettyjä vaatimuksia.

Seuraamusmaksun suuruutta arvioitaessa on otettava huomioon menettelyn laatu, vahingollisuus ja toistuvuus. Maksu voidaan jättää määräämättä tai määrätä maksettavaksi vähimmäismäärää pienempänä, jos tekoa voidaan pitää vähäisenä ja maksun määräämättä jättäminen tai määrääminen vähimmäismäärää pienempänä on kohtuullista laiminlyönnin laatu, toistuvuus, suunnitelmallisuus ja muut olosuhteet huomioon ottaen. Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

Seuraamusmaksua ei saa määrätä sille, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa tai jolle on samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio. Jos seuraamusmaksu on määrätty luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, samasta teosta ei saa tuomita tuomioistuimessa rangaistusta.

Seuraamusmaksua ei saa määrätä, jos teosta on kulunut yli vuosi. Seuraamusmaksu vanhenee viiden vuoden kuluttua seuraamusmaksua koskevan lainvoimaisen ratkaisun antamispäivästä. Seuraamusmaksun täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002).

67 § Uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka

Valvontaviranomainen voi tehostaa tämän lain nojalla annettua määräystä tai kieltoa uhkasakolla tai teettämis- tai keskeyttämisuhalla. Uhkasakosta sekä teettämis- ja keskeyttämisuhasta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

68 § Rangaistussäännökset

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

- 1) rikkoo valvontaviranomaisen 54, 56, 58 tai 65 §:n nojalla antamaa määräystä tai kieltoa, 55 tai 65 §:n nojalla antamaa kieltoa, 57 §:n nojalla antamaa haltuunottopäätöstä taikka 59 tai 61 §:n nojalla antamaa hyväksymisen tai nimeämisen peruuttamista taikka 60 §:n nojalla antamaa toiminnan keskeyttämistä tai lopettamista koskevaa päätöstä, taikka
- 2) valvontaviranomaisen huomautuksesta tai kiellosta huolimatta luovuttaa tai toimittaa alkutuotantopaikalta sellaista elintarviketta, joka ei täytä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vaatimuksia

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *elintarvikerikkomuksesta* sakkoon.

Valvontaviranomainen voi jättää esitutkintaviranomaiselle ilmoittamatta rikkomuksen, jos teko tai laiminlyönti on vähäinen eikä kyseessä ole niskoittelu viranomaisen kieltoja ja määräyksiä vastaan.

Rikoslaisissa (39/1889) tai edellä 1 momentissa rangaistavaksi säädettyä elintarvikemääräysten soveltamisalaan kuuluvaa tekoa koskevassa esitutkinnassa Ruokavirastolle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Syyttäjän on

varattava Ruokavirastolle tilaisuus lausunnon antamiseen ennen syyteharkinnan päättymistä. Asiaa tuomioistuimessa suullisesti käsiteltäessä Ruokavirastolla on läsnäolo- ja puheoikeus.

Se, joka rikkoo tämän lain nojalla määrättyä, uhkasakolla tehostettua kieltoa tai velvoitetta, voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta, jos uhkasakko on tuomittu maksettavaksi.

69 § Vastuu kustannuksista

Toimija vastaa kustannuksista, joita sille aiheutuu, kun se noudattaa viranomaisten tämän luvun säännösten nojalla tekemiä päätöksiä.

10 luku Maksut

70 § Valtion viranomaisten suoritteista perittävät maksut

Valtion viranomaisen tämän lain nojalla suorittamista toimenpiteistä peritään maksu, jollei valtion maksuperustelaisissa (150/1992) muuta säädetä. Maksun suuruutta määrättäessä noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaisissa säädetään.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan:

- 1) alentaa pieniä eläinmääriä teurastavien teurastamoiden ja riistan käsittelylaitosten lihantarkastus- ja valvontamaksuja enintään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 liitteen IV II luvussa säädetyille tasolle;
- 2) antaa tarkempia säännöksiä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 79–82 artiklassa edellytetyistä kansallisista järjestelyistä ja maksujen suuruuden määrittämisestä.

71 § Kunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta vuosittain perittävä valvonnan perusmaksu

Kunta perii vuosittaisen valvonnan perusmaksun suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevalta toimijalta, joka harjoittaa:

- 1) itujen alkutuotantoa 8 §:ssä tarkoitetussa hyväksytyssä alkutuotantopaikassa;
- 2) 9 §:ssä tarkoitettua rekisteröityä elintarviketoimintaa;
- 3) elintarviketoimintaa 10 §:ssä tarkoitetussa hyväksytyssä elintarvikehuoneistossa;
- 4) 12 §:ssä tarkoitettua rekisteröityä elintarvikekontaktimateriaalitoimintaa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua valvonnan perusmaksua ei peritä yleishyödylliseltä yhteisöltä eikä kyläkaupalta.

Vuosittain kalenterivuoden alussa perittävän valvonnan perusmaksun suuruus on 150 euroa.

72 § Kunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta perittävät muut maksut

Edellä 71 §:ssä säädetyn vuosittaisen perusmaksun lisäksi kunta perii valvontakohteelta hyväksymänsä taksan mukaisen maksun:

- 1) 9 ja 12 §:ssä tarkoitetun rekisteröintiä koskevan ilmoituksen sekä 8 ja 10 §:ssä tarkoitetun hyväksymistä koskevan hakemuksen käsittelystä;
- 2) kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvästä 71 §:n 1 momentissa tarkoitettua toimintaa koskevasta tarkastuksesta;
- 3) 44 §:n 2 momentissa tarkoitetun kehotuksen noudattamisen valvomiseksi tehdystä tarkastuksesta;
- 4) elintarvikemääräysten noudattamatta jättämiseen perustuvien 9 luvussa tarkoitettujen hallinnollisten pakkokeinojen noudattamisen valvomiseksi tehdyistä tarkastuksista;
- 5) Euroopan unionin ulkopuolelle elintarvikkeita vievän toimijan 49 §:ssä tarkoitettua valvonnasta sekä 50 §:n 2 momentissa tarkoitettua vientitodistuksesta.

Kunta perii elintarvikealan toimijalta hyväksymänsä taksan mukaisen maksun 25 §:n 4 momentin 4 kohdan tarkoittamasta alkuperätillalla tehtävästä *ante mortem* –tarkastuksesta.

Kunta määrää 1 momentissa tarkoitetut maksut siten, että niiden suuruus vastaa enintään toimenpiteestä aiheutuneita kustannuksia, jollei Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 79–82 artiklasta muuta johdu.

Valtio korvaa kunnille aiheutuneet kustannukset sellaisista Ruokaviraston kuntien toimeenpantaviksi ohjaamista elintarvikevalvonnan tarkastuksista, näytteenotoista, tutkimuksista ja selvityksistä, jotka tässä laissa säädetään Ruokaviraston tehtäviksi tai jotka liittyvät säädösten tai Ruokaviraston ohjeiden valmisteluun.

73 § Maksujen perintä ilman tuomiota tai päätöstä sekä viivästyskorko

Tässä luvussa tarkoitetut maksut ovat suoraan ulosottokelpoisia. Niiden perinnästä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

Jos toimenpiteestä määrättyä maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, viivästyneelle määrälle saadaan periä vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan. Eräpäivä voi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan palvelun saamisesta. Viivästyskoron sijasta viranomaisen voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi.

Jos valvontamaksu palautetaan maksuunpanon oikaisun tai muutoksenhaun johdosta, palautettavalla valvontamaksulle maksetaan veronkantolain (11/2018) 37 §:ssä säädetty korko maksupäivästä takaisinmaksupäivään.

11 luku Muutoksenhaku

74 § Muutoksenhaku valtion viranomaisen päätökseen

Valtion viranomaisen päätökseen, lukuun ottamatta 10, 19, 51, 54 – 62 ja 64 – 66 §:ssä tarkoitettuja päätöksiä, saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa.

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Muutoksenhausta valtion viranomaisen määräämään maksuun säädetään valtion maksuperustelaissa.

Muutoksenhaussa Tullin tämän lain nojalla tekemään päätökseen sovelletaan kuitenkin, mitä tullilaissa (304/2016) säädetään. Valitusaika on 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista.

75 § Muutoksenhaku kunnan viranomaisen päätökseen

Kunnan toimielimen päätökseen, lukuun ottamatta edellä 8, 10 ja 54–60 ja 66 §:ssä tarkoitettuja päätöksiä, saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa.

Kunnan viranhaltijan 62 §:ssä tarkoitettuun päätökseen ei saa vaatia oikaisua tai hakea muutosta valittamalla. Muuhun kunnan viranhaltijan päätökseen saa vaatia oikaisua 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta kunnan tämän lain mukaisia tehtäviä hoitavalta toimielimeltä.

Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen ja edellä 8, 10 ja 54–60 ja 66 §:ssä tarkoitettuun kunnan toimielimen päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa.

Muutoksenhausta päätökseen, joka koskee kunnallista valvontasuunnitelmaa tai kunnallisia maksuja koskevaa taksaa, sovelletaan, mitä kuntalaissa säädetään.

76 § Valvonnan perusmaksua koskeva oikaisuvaatimus

Edellä 71 §:ssä tarkoitettuun valvonnan perusmaksuun saa vaatia oikaisua kunnalta. Oikaisuvaatimus on esitettävä maksun määräämistä koskevassa asiassa kolmen vuoden kuluessa maksun määräämistä seuraavan kalenterivuoden alusta, kuitenkin viimeistään 60 päivän kuluttua päätöksen tiedoksisaannista.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

77 § Muutoksenhaku kirjalliseen lihantarkastuspäätökseen

Kirjalliseen lihantarkastuspäätökseen saa vaatia oikaisua 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista Ruokavirastolta. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa.

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa.

78 § Valvontaviranomaisen muutoksenhakuoikeus

Viranomaisella on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jolla sen päätös on kumottu tai sitä on muutettu.

Ruokavirastolla on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jolla hallinto-oikeus on kumonnut kunnan toimielimen muutoin kuin oikaisuvaatimuksen johdosta tekemän päätöksen tai muuttanut sitä.

Ruokaviraston valitusoikeus ei koske tämän lain 75 §:n 4 momentissa tarkoitettua hallinto-oikeuden päätöstä.

79 § Täytäntöönpano

Edellä 9 luvussa tarkoitettussa muussa kuin 66 §:n tarkoittamassa elintarvikevalvonnan seuraamusmaksua koskevassa päätöksessä voidaan määrätä, että päätöstä on noudatettava ennen kuin se on saanut lainvoiman tai ennen kuin oikaisuvaatimusta on käsitelty, jollei valitusviranomainen tai vastaavasti oikaisuvaatimuksen käsittelevä viranomainen toisin määrää. Oikaisuvaatimus ja valitus on käsiteltävä viivytyksettä.

Edellä 18 §:n 5 momentissa tarkoitettua hygieniapassin peruuttamista koskevaa päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei Ruokavirasto tai valitusviranomainen toisin määrää.

Lihantarkastuspäätöstä on oikaisuvaatimuksesta ja valituksesta huolimatta noudatettava, jollei Ruokavirasto tai valitusviranomainen toisin määrää.

12 luku Rekisterit

80 § Rekisterit

Ruokavirasto, aluehallintovirastot ja kunnat pitävät yhdessä valvonnan ohjausta ja kehittämistä sekä suorittamaansa valvontaa varten valtakunnallista rekisteriä:

- 1) 7 §:ssä tarkoitettua rekisteröidystä alkutuotannosta ja 8 §:ssä tarkoitettua hyväksytyistä alkutuotantopaikoista;
- 2) 9 §:ssä tarkoitettua rekisteröidystä elintarviketoiminnasta ja 10 §:ssä tarkoitetuista hyväksytyistä elintarvikehuoneistoista;

- 3) 12 §:ssä tarkoitetusta rekisteröidystä kontaktimateriaalitoiminnasta;
- 4) 32 §:ssä tarkoitetuista virallisista laboratorioista ja nimetyistä omavalvontalaboratorioista.

Ruokavirasto, aluehallintovirastot ja kunnat ovat 1 momentissa tarkoitettujen rekisterin luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 26 artiklassa tarkoitettuja yhteisrekisterinpitäjiä. Ruokavirasto, aluehallintovirastot ja kunnat käyttävät ja pitävät rekistereitä ajan tasalla tässä laissa säädettyjen tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa. Ruokavirasto vastaa rekisterin toimivuuteen liittyvien tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä.

Muilla tässä laissa tarkoitetuilla valvontaviranomaisilla on oikeus käyttää 1 momentissa tarkoitettujen rekisterin rekisteritietoja säädettyjen tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa.

Ruokavirasto pitää valvonnan ohjausta ja kehittämistä sekä suorittamista varten valtakunnallista rekisteriä:

- 1) 19 §:n 1 momentissa tarkoitetuista hygieniapassitestaajista sekä henkilöistä, jotka ovat osallistuneet hygieniapassitettiin;
- 2) 31 §:ssä tarkoitetuista toimeksiannon saaneista elimistä;
- 3) ruokamyrkytystapausten selvittämiseen ja zoonosien seurantaan ja valvontaan liittyvistä seikoista 34 §:n 4 momentissa ja 46 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten perusteella;
- 4) 52 §:ssä tarkoitetuista Ruokaviraston tunnustamista alkutuotantopaikoista, lokeroista ja lokeroihin kuuluvista alkutuotantopaikoista, jotka Ruokavirasto on tunnustanut täyttävän sikojen valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset;
- 5) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen III jakson IV luvun I mukaisen metsästäjien terveys- ja hygieniakoulutuksen suorittaneista henkilöistä;
- 6) 23 §:n 2 momentin 4 kohdassa tarkoitetuista Ruokaviraston valtuuttamista muista kuin Ruokaviraston tai kunnan palveluksessa olevista eläinlääkäreistä.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto pitää rekisteriä alkoholijuomien myyntipaikoista sekä alkoholijuomien valmistus- ja varastointipaikoista.

Edellä 1 ja 4 momentissa tarkoitettujen rekisterit ovat osa maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetussa laissa (284/2008) tarkoitettua maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmää.

81 § Rekistereihin merkittävät tiedot

Edellä 79 §:ssä tarkoitettuihin rekistereihin merkitään:

- 1) valvontakohteiden tunnistetiedot ja toiminnot;
- 2) 52 §:n mukaisesti tunnustettujen alkutuotantopaikkojen, lokeroiden ja lokeroihin kuuluvien alkutuotantopaikkojen tunnistetiedot;
- 3) suunnitellut ja suoritettavat valvontatoimenpiteet;
- 4) virallisista laboratorioista ja nimetyistä omavalvontalaboratorioista arvioinnin piirissä olevat määrittämismenetelmät sekä tutkimuksista vastaavan henkilön nimi;
- 5) muut kuin 1–4 kohdassa tarkoitettujen elintarvikemääräysten mukaiset valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja tunnistetietoja ovat toimijan nimi, osoite, yritys- ja yhteisötunnus tai sen puuttuessa henkilötunnus sekä valvontakohteen nimi ja osoite. Henkilön tunnistetiedot poistetaan rekisteristä, kun niiden käyttötarkoitusta ei enää ole.

Ruokavirasto julkaisee virallisista laboratorioista ja nimetyistä omavalvontalaboratorioista luettelon, josta 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettujen tietojen tiedot ilmenevät.

Hygieniapassitestaajista rekisteriin merkitään testaajan nimi, henkilötunnus ja yhteystiedot. Henkilöistä, jotka osallistuvat hygieniapassitesteihin, rekisteriin merkitään henkilön nimi ja henkilötunnus sekä

hygieniapassitestaajan nimi, testipaikan osoite ja testin suorittamispäivämäärä. Henkilöistä, joille testaaja on myöntänyt hygieniapassin, rekisteriin merkitään lisäksi hygieniapassin myöntämispäivämäärä.

Henkilötietojen keräämisestä ja tallettamisesta sekä rekisteriin tallennettujen tietojen käyttämisestä ja luovuttamisesta sekä muutoksenhausta säädetään lisäksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679, henkilötietolaissa (523/1999) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa.

13 luku Erinäiset säännökset

82 § Rikkomuksista ilmoittajan henkilöllisyyden suojaaminen

Jos ilmoituksen valvontaviranomaiselle sen viralliseen valvontaan kuuluvien elintarvikemääräysten todellisesta tai epäilystä rikkomisesta on tehnyt luonnollinen henkilö, ilmoittajan henkilöllisyys on pidettävä salassa, jos henkilöllisyyden paljastamisesta voidaan olosuhteiden perusteella arvioida aiheutuvan haittaa ilmoittajalle.

83 § Salassa pidettävät tiedot

Valvonnassa saatuja tietoja koskevasta salassapitovelvollisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa.

84 § Virka-apu

Valvontaviranomaisten on annettava toisilleen pyynnöstä virka-apua niiden tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Poliisin on annettava valvontaviranomaisille näiden pyynnöstä virka-apua elintarvikemääräysten mukaisten tehtävien suorittamisessa.

85 § Valtionosuus

Kunnan tämän lain nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia (1704/2009), jollei laissa toisin säädetä.

86 § Koneellinen allekirjoitus

Automaattisen tietojenkäsittelyn avulla tehty tämän lain mukainen päätös sekä asiaan liittyvät asiakirjat voidaan allekirjoittaa koneellisesti.

14 luku Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

87 § Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan elintarvikelaki (23/2006), jäljempänä kumottu laki. Jos muualla lainsäädännössä viitataan kumottuun lakiin, tämän lain voimaan tultua viittauksen on katsottava tarkoittavan tämän lain vastaavaa säännöstä.

Kumotun lain nojalla annetut säädökset jäävät voimaan.

88 § Siirtymäsäännös

Kumotun lain sekä ennen tämän lain voimaantuloa terveydensuojelulain nojalla hyväksytyt tai ilmoitetut elintarvikehuoneistot ja alkutuotantopaikat sekä eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain nojalla rekisteröidyt alkutuotantopaikat saavat ilman eri hyväksyntää tai ilmoitusta jatkaa toimintaansa.

Sen, joka tämän lain voimaan tullessa on kelpoinen elintarvikevalvonnan tehtävään, katsotaan täyttävän tämän lain mukaiset vastaavaa tehtävää koskevat pätevyysvaatimukset.

2. Laki terveydensuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan terveydensuojelulain (763/1994) 13, 50, 50 a ja 56 §, sellaisina kuin ne ovat, 13 § laissa 942/2016, 50 § laeissa 129/2009, 327/2012, 553/2014 ja 1237/2014, 50 a § laissa 129/2009 ja 56 § laissa 1042/2015, sekä *lisätään* lakiin uusi 50 b–50 c § seuraavasti:

13 § Ilmoitusvelvollisuus

Toiminnanharjoittajan on tehtävä viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan aloittamista kirjallinen ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle:

- 1) majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa (308/2006) tarkoitetun majoitusliikkeen käyttöönotosta;
- 2) yleisölle avoimen kuntosalin ja muun liikuntatilan, saunan, kylpylän, uimahallin, uimalan ja uimarannan käyttöönotosta;
- 3) päiväkodin ja lasten ja nuorten kokoontumiseen tarkoitetun tilan sekä esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukio-opetusta tai korkeakoulutusta ja vapaata sivistystyötä järjestävän oppilaitoksen tai opetuksen järjestämispaikan käyttöönotosta;
- 4) jatkuvaa hoitoa antavan sosiaalihuollon toimintayksikön sekä vastaanottokeskuksen käyttöönotosta;
- 5) solariumliikkeen, tatuointiliikkeen ja kauneushoitolan sekä muun näihin rinnastettavan huoneiston, jossa harjoitetaan ihonkäsittelyä, käyttöönotosta;
- 6) sellaisen muun kuin 1-5 kohdassa tarkoitetun huoneiston ja laitoksen käyttöönotosta sekä sellaisen toiminnan aloittamisesta, josta voi aiheutua sen käyttäjämäärä tai toiminnan luonne huomioon ottaen terveyshaittaa.

Lisäksi ilmoitus on tehtävä 1 momentissa tarkoitetun toiminnan päättymisestä tai olennaisesta muuttamisesta. Uuden toiminnanharjoittajan on ilmoitettava toiminnanharjoittajan vaihtumisesta kunnan terveydensuojeluviranomaiselle. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos toiminta edellyttää ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa.

Ilmoituksessa on annettava toiminnanharjoittajaa ja toimintaa koskevat sekä toimintaan liittyvien terveyshaittojen arviointia varten tarpeelliset tiedot. Tarkemmat säännökset ilmoituksesta ja siihen liitettävistä selvityksistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

11 luku Tutkimuslaboratoriot ja maksut

50 § Valvonnan perusmaksu

Kunta perii vuosittain valvonnan perusmaksun suunnitelmallisen terveydensuojeluvalvonnan piirissä olevalta toiminnanharjoittajalta toiminnasta:

- 1) josta on tehtävä terveydensuojeluviranomaiselle 13 §:n 1 momentin 1-5 kohdassa tai 18 a §:ssä tarkoitettu ilmoitus; tai
- 2) jonka 18 §:ssä tarkoitetun hakemuksen terveydensuojeluviranomainen on hyväksynyt.

Valvonnan perusmaksu peritään vuosittain kalenterivuoden alussa, ja sen suuruus on 150 euroa.

Valvonnan perusmaksua ei peritä yksityisiltä elinkeinonharjoittajilta eikä yhdistyksiltä, jotka eivät ole ilmoittautuneet työnantajarekisteriin. Maksua ei perittäisi myöskään pieniltä talousvettä toimittavilta laitoksilta, joiden toimittaman veden määrä on vähemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai alle 50 henkilön tarpeisiin.

Jos toiminnanharjoittajan yhdessä toimipaikassa harjoittama toiminta pitää sisällään useita 1 momentissa tarkoitettuja toimintoja, peritään toiminnanharjoittajalta valvonnan perusmaksu vain kertaalleen.

Jos toiminnanharjoittaja tekee kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ilmoituksen toiminnan loppumisesta, valvonnan perusmaksun periminen päättyy seuraavan kalenterivuoden alusta.

50 a § Terveydensuojeluvalvonnasta perittävät muut maksut

Edellä 50 §:ssä säädetyn vuosittaisen valvonnan perusmaksun lisäksi kunta perii hyväksymänsä taksan mukaisen maksun:

- 1) 13 ja 18 a §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten käsittelystä sekä 18 §:ssä tarkoitetun hyväksymistä koskevan hakemuksen käsittelystä ja riskinarvioinnin hyväksymisestä sekä näihin toimintoihin kohdistuvista tarkastuksista, asiakirjatarkastuksista, näytteenotoista ja tutkimuksista;
- 2) sellaisesta asunnossa tai muussa oleskelutilassa suoritetusta tarkastuksesta, mittauksesta, näytteenotosta, tutkimuksesta ja selvityksestä, joka liittyy 26 §:n mukaisten terveyshaittojen selvittämiseen tai haitan poistamisen varmistamiseen; kiinteistön omistajalta tai haltijalta taikka muulta, jonka vastuulla terveysaitta 27 §:n nojalla on; viranomaisen ensimmäinen tarkastus terveyshaittaepäilyn selvittämiseksi ja siihen liittyvä jatkotutkimustarpeen määrittely on kuitenkin maksuton;
- 3) kaivon omistajalta talousvesitutkimuksista, jos kysymys ei ole talousvettä toimittavasta laitoksesta;
- 4) ympäristönsuojelulain 17 luvun säännösten nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaan liittyvistä tarkastuksista;
- 5) 6 §:n 4 momentissa tarkoitettusta tarkastuksesta ja todistuksen antamisesta;
- 6) säteilylain 173 §:ssä tarkoitetun solariumlaitteen tarkastuksesta;
- 7) ruumiiden kuljettamista koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta annetussa asetuksessa (13/1989) tarkoitettuihin siirrot.

Kunnan tulee määrätä 1 momentissa tarkoitettut maksut siten, että niiden suuruus vastaa enintään toimenpiteestä aiheutuneita kustannuksia. Kunnan teettäessä tutkimuksia tai selvityksiä ulkopuolisella asiantuntijalla tai laboratoriossa kustannukset peritään asiakkaalta enintään todellisten kustannusten mukaisina.

Valtio korvaa kunnille aiheutuneet kustannukset sellaisista Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston kuntien toimeenpantavaksi ohjaamista tarkastuksista, näytteenotoista, tutkimuksista ja selvityksistä, jotka tässä laissa säädetään viraston tehtäviksi tai jotka liittyvät viraston ohjeiden valmisteluun.

Tämän lain mukaisten valtion suoritteiden maksullisuuden ja maksujen määrän perusteista säädetään valtion maksuperustelaissa (150/1992).

50 b § Maksujen perintä ilman tuomiota tai päätöstä sekä viivästyskorko

Tässä laissa säädettyjen maksujen perinnästä ilman tuomiota tai päätöstä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

Jos toimenpiteestä määrättyä maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan viivästyneelle määrälle periä vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan. Eräpäivä voi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan palvelun saamisesta. Viivästyskoron sijasta viranomaisen voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi.

Jos valvontamaksu palautetaan maksuunpanon oikaisun tai muutoksenhaun johdosta, palautettavalle valvontamaksulle maksetaan veronkantolain (11/2018) 37 §:ssä säädetty korko maksupäivästä takaisinmaksupäivään.

50 c § Valvonnan perusmaksun oikaisu

Edellä 50 §:ssä tarkoitettua valvonnan perusmaksua koskeva päätös on oikaistava, jollei asiaa ole valitukseen annetulla päätöksellä ratkaistu, jos:

- 1) valvontamaksu on virheen johdosta peritty aiheuttomasti;
- 2) valvontamaksu tai osa siitä on maksuvelvollisen sitä aiheuttamatta jäänyt määräämättä virheen vuoksi tai sen johdosta, ettei asiaa ei ole joltakin osin tutkittu.

Oikaisu voidaan 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa tehdä kolmen vuoden kuluessa maksun määräämisestä seuraavan kalenterivuoden alusta ja 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa vuoden kuluessa sitä seuraavan kalenterivuoden alusta, jolloin maksu määrättiin tai olisi pitänyt määrätä.

56 § Muutoksenhaku

Laboratorion hyväksymistä koskevaan 49 a §:ssä tarkoitettuun päätökseen, sertifioijan 49 d §:n 2 ja 4 momentin nojalla tekemään päätökseen, 50 §:ssä tarkoitettuun valvonnan perusmaksuun sekä kunnan viranhaltijan päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa säädetään. Sertifioijan päätöksestä oikaisuvaatimus tehdään sosiaali- ja terveysministeriölle. Kunnan viranhaltijan päätöksestä oikaisuvaatimus tehdään kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ja se on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valvonnan perusmaksun määräämistä koskevassa asiassa oikaisuvaatimus on tehtävä kolmen vuoden kuluessa maksun määräämistä seuraavan kalenterivuoden alusta, kuitenkin viimeistään 60 päivän kuluttua päätöksen tiedoksisaannista.

Muuhun tämän lain nojalla tehtyyn päätökseen sekä oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään.

Hallinto-oikeuden päätökseen 49 b §:ssä tarkoitettussa laboratorion hyväksymisen peruuttamista tai toiminnan keskeyttämistä koskevassa asiassa, 49 c §:ssä tarkoitettussa sertifioijan nimeämisen peruuttamista koskevassa asiassa, 49 d §:ssä tarkoitettussa ulkopuolisen asiantuntijan pätevyyttä koskevan merkinnän poistamispäätöstä koskevassa asiassa sekä 27 ja 51–53 §:ssä tarkoitettua kieltoa, rajoitusta ja määräystä koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Lain 51 ja 52 §:ssä tarkoitettuja määräyksiä on kuitenkin noudatettava heti valituksesta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

Muutoksenhausta 6 §:ssä tarkoitettua valvontasuunnitelmaa, 51 §:ssä tarkoitettua terveydensuojelujärjestystä ja 50 a §:ssä tarkoitettuja taksoja koskeviin päätöksiin säädetään kuntalaissa (410/2015).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3. Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 1 §:n 2 momentti, sellaisena kuin e on laissa 1285/2019, seuraavasti:

1 § Lain soveltamisala

 Siten kuin tässä laissa säädetään, pannaan täytäntöön myös merenkulun ympäristönsuojelulain (1672/2009) 3 luvun 1 §:ssä tarkoitettu öljypäästömaksu, tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain (1233/2006) 9 §:ssä tarkoitettu laiminlyöntimaksu, työsopimuslain (55/2001) 11 a luvun 3 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, työntekijöiden lähettämisestä annetun lain 35 §:ssä tarkoitettu laiminlyöntimaksu, kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa annetun lain (658/2013) 6 §:ssä tarkoitettu laiminlyöntimaksu, yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annetun lain (1188/2014) 49 §:ssä tarkoitettu rikkomusmaksu ja 51 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, alkoholilain (1102/2017) 71 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, siemenlain (600/2019) 35 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, kasvinterveyslain (1100/2019) 26 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu ja eläinten, eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta annetun lain (1277/2019) 15 §:ssä tarkoitettu tuontivalvonnan seuraamusmaksu sekä elintarvikelain (/) 65 §:ssä tarkoitettu elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

LIITTEET

Rinnakkaistekstit

2.

Laki terveydensuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan terveydensuojelulain (763/1994) 13, 50, 50 a ja 56 §, sellaisina kuin ne ovat, 13 § laissa 942/2016, 50 § laissa 129/2009, 327/2012, 553/2014 ja 1237/2014, 50 a § laissa 129/2009 ja 56 § laissa 1042/2015, sekä *lisätään* lakiin uusi 50 b–50 c § seuraavasti:

<i>Voimassa oleva laki</i>	<i>Ehdotus</i>
<p>13 § Ilmoitusvelvollisuus</p> <p>Toiminnanharjoittajan on tehtävä viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan aloittamista kirjallinen ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa (308/2006) tarkoitetun majoitusliikkeen käyttöönotosta; 2) yleisölle avoimen kuntosalin ja muun liikuntatilan, saunan, kylpylän, uimahallin, uimalan ja uimarannan käyttöönotosta; 3) päiväkodin ja kerhon sekä esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukio-opetusta tai korkeakoulutusta antavan oppilaitoksen ja opetuksen järjestämispaikan käyttöönotosta; 4) jatkuvaa hoitoa antavan sosiaalihuollon toimintayksikön sekä vastaanottokeskuksen käyttöönotosta; 5) solariumliikkeen, tatuointiliikkeen ja kauneushoitolan sekä muun huoneiston, jossa harjoitetaan ihonkäsittelyä, käyttöönotosta; 6) sellaisen muun huoneiston tai laitoksen käyttöönotosta tai sellaisen toiminnan aloittamisesta, josta voi aiheutua sen käyttäjämäärä tai toiminnan luonne huomioon ottaen terveystaitta. <p>Vastaava ilmoitus on tehtävä myös 1 momentissa mainitun toiminnan olennaisesta muuttamisesta. Uuden toiminnanharjoittajan on ilmoitettava toiminnanharjoittajan vaihtumisesta kunnan terveydensuojeluviranomaiselle. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos toiminta edellyttää ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa.</p> <p>Ilmoituksessa on annettava toiminnanharjoittajaa ja toimintaa koskevat sekä toimintaan liittyvien</p>	<p>13 § Ilmoitusvelvollisuus</p> <p>Toiminnanharjoittajan on tehtävä viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan aloittamista kirjallinen ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa (308/2006) tarkoitetun majoitusliikkeen käyttöönotosta; 2) yleisölle avoimen kuntosalin ja muun liikuntatilan, saunan, kylpylän, uimahallin, uimalan ja uimarannan käyttöönotosta; 3) päiväkodin ja <i>lasten ja nuorten kokoontumiseen tarkoitetun tilan</i> sekä esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukio-opetusta tai korkeakoulutusta ja vapaata sivistystyötä järjestävän oppilaitoksen tai opetuksen järjestämispaikan käyttöönotosta; 4) jatkuvaa hoitoa antavan sosiaalihuollon toimintayksikön sekä vastaanottokeskuksen käyttöönotosta; 5) solariumliikkeen, tatuointiliikkeen ja kauneushoitolan sekä muun <i>näihin rinnastettavan</i> huoneiston, jossa harjoitetaan ihonkäsittelyä, käyttöönotosta; 6) sellaisen muun <i>kuin 1-5 kohdassa tarkoitetun</i> huoneiston ja laitoksen käyttöönotosta sekä sellaisen toiminnan aloittamisesta, josta voi aiheutua sen käyttäjämäärä tai toiminnan luonne huomioon ottaen terveystaitta. <p><i>Lisäksi</i> ilmoitus on tehtävä 1 momentissa <i>tarkoitetun</i> toiminnan <i>päättymisestä tai</i> olennaisesta muuttamisesta. Uuden toiminnanharjoittajan on ilmoitettava toiminnanharjoittajan vaihtumisesta kunnan terveydensuojeluviranomaiselle. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos toiminta edellyttää ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa.</p> <p>Ilmoituksessa on annettava toiminnanharjoittajaa ja toimintaa koskevat sekä toimintaan liittyvien</p>

<p>terveyshaittojen arviointia varten tarpeelliset tiedot. Tarkemmat säännökset ilmoituksesta ja siihen liitettävistä selvityksistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.</p>	<p>terveyshaittojen arviointia varten tarpeelliset tiedot. Tarkemmat säännökset ilmoituksesta ja siihen liitettävistä selvityksistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.</p>
<p>11 luku Tutkimuslaboratoriot</p> <p>50 § Maksut</p> <p>Tämän lain mukaisten valtion suoritteiden maksullisuuden osalta noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädetään. Kunnan tulee määrittellä suoritteistaan perimät maksut siten, että ne vastaavat enintään suoritteen tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia. Kunnan teettäessä tutkimuksia tai selvityksiä ulkopuolisella asiantuntijalla tai laboratoriossa kustannukset peritään asiakkaalta enintään todellisten kustannusten mukaisina.</p> <p>Kunnan on perittävä toiminnanharjoittajalta tämän lain mukaisista käsittelemistään ilmoituksista ja hakemuksista, 6 §:ssä tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista, näytteenotosta ja tutkimuksista sekä mainitun pykälän nojalla myöntämistään todistuksista hyväksymänsä taksan mukainen maksu. Toiminnanharjoittajalta on lisäksi perittävä maksu valvontatoimenpiteistä, jotka liittyvät:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvontaan, jos määräysten antaminen perustuu tämän lain säännösten noudattamatta jättämiseen; 2) 13 §:n nojalla tehtyjen ilmoitusten perusteella annettujen määräysten valvontaan; 3) 18 §:n nojalla tehdyn hakemuksen perusteella annettujen määräysten valvontaan sekä 20 §:n mukaiseen talousveden laadun valvontaan ja tarkkailuun; 4) 29 §:n mukaiseen uimaveden säännölliseen valvontaan; 5) säteilylain 173 §:ssä tarkoitettuun solariumlaitteen tarkastukseen. <p>Maksut saadaan periä ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään.</p> <p>Valtio korvaa kunnille aiheutuneet kustannukset sellaisista Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston kuntien toimeenpantavaksi ohjaamista tarkastuksista, näytteenotoista,</p>	<p>11 luku Tutkimuslaboratoriot ja maksut</p> <p>50 § Valvonnan perusmaksu</p> <p>Kunta perii vuosittain valvonnan perusmaksun suunnitelmallisen terveydensuojeluvälvönnan piirissä olevalta toiminnanharjoittajalta toiminnasta:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) josta on tehtävä terveydensuojeluviranomaiselle 13 §:n 1 momentin 1-5 kohdassa tai 18 a §:ssä tarkoitettu ilmoitus; tai 2) jonka 18 §:ssä tarkoitettun hakemuksen terveydensuojeluviranomainen on hyväksynyt. <p>Valvonnan perusmaksu peritään vuosittain kalenterivuoden alussa, ja sen suuruus on 150 euroa.</p> <p>Valvonnan perusmaksua ei peritä yksityisiltä elinkeinonharjoittajilta eikä yhdistyksiltä, jotka eivät ole ilmoittautuneet työnantajarekisteriin. Maksua ei perittäisi myöskään pieniltä talousvetä toimittavilta laitoksilta, joiden toimittaman veden määrä on vähemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai alle 50 henkilön tarpeisiin.</p> <p>Jos toiminnanharjoittajan yhdessä toimipaikassa harjoittama toiminta pitää sisällään useita 1 momentissa tarkoitettuja toimintoja, peritään toiminnanharjoittajalta valvonnan perusmaksu vain kertaalleen.</p> <p>Jos toiminnanharjoittaja tekee kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ilmoituksen toiminnan loppumisesta, valvonnan perusmaksun periminen päättyy seuraavan kalenterivuoden alusta.</p>

<p>tutkimuksista ja selvityksistä, jotka tässä laissa säädetään viraston tehtäviksi tai jotka liittyvät viraston ohjeiden valmisteluun.</p>	
<p>50 a § Viivästyskorko</p> <p>Jos toimenpiteestä määrättyä maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan viivästyneelle määrälle periä vuotuista viivästyskorkoa enintään korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan. Eräpäivä voi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan palvelun saamisesta. Viivästyskoron sijasta viranomaisen voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi.</p>	<p>50 a § Terveysturvallisuustarkastuksesta perittävät muut maksut</p> <p><i>Edellä 50 §:ssä säädetyn vuosittaisen valvonnan perusmaksun lisäksi kunta perii hyväksymänsä taksan mukaisen maksun:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <i>13 ja 18 a §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten käsittelystä sekä 18 §:ssä tarkoitetun hyväksymistä koskevan hakemuksen käsittelystä ja riskinarvioinnin hyväksymisestä sekä näihin toimintoihin kohdistuvista tarkastuksista, asiakirjatarkastuksista, näytteenotoista ja tutkimuksista;</i> 2) <i>sellaisesta asunnossa tai muussa oleskelutilassa suoritetusta tarkastuksesta, mittauksesta, näytteenotosta, tutkimuksesta ja selvityksestä, joka liittyy 26 §:n mukaisten terveyshaittojen selvittämiseen tai haitan poistamisen varmistamiseen; kiinteistön omistajalta tai haltijalta taikka muulta, jonka vastuulla terveysaitta 27 §:n nojalla on; viranomaisen ensimmäinen tarkastus terveyshaittaepäilyn selvittämiseksi ja siihen liittyvä jatkotutkimustarpeen määrittely on kuitenkin maksuton;</i> 3) <i>kaivon omistajalta talousvesitutkimuksista, jos kysymys ei ole talousvettä toimittavasta laitoksesta;</i> 4) <i>ympäristönsuojelulain 17 luvun säännösten nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaan liittyvistä tarkastuksista;</i> 5) <i>6 §:n 4 momentissa tarkoitettu tarkastuksesta ja todistuksen antamisesta;</i> 6) <i>säteilylain 173 §:ssä tarkoitettu solariumlaitteen tarkastuksesta;</i> 7) <i>ruumiiden kuljettamista koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta annetussa asetuksessa (13/1989) tarkoitettut ruumiin siirrot.</i> <p><i>Kunnan tulee määrätä 1 momentissa tarkoitetut maksut siten, että niiden suuruus vastaa enintään toimenpiteestä aiheutuneita kustannuksia. Kunnan teettäessä tutkimuksia tai selvityksiä ulkopuolisella asiantuntijalla tai laboratoriossa kustannukset peritään asiakkaalta enintään todellisten kustannusten mukaisina.</i></p> <p><i>Valtio korvaa kunnille aiheutuneet kustannukset sellaisista Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston kuntien toimeenpantavaksi</i></p>

	<p><i>ohjaamista tarkastuksista, näytteenotoista, tutkimuksista ja selvityksistä, jotka tässä laissa säädetään viraston tehtäviksi tai jotka liittyvät viraston ohjeiden valmisteluun.</i></p> <p><i>Tämän lain mukaisten valtion suoritteiden maksullisuuden ja maksujen määrän perusteista säädetään valtion maksuperustelaissa (150/1992).</i></p>
	<p>50 b § Maksujen perintä ilman tuomiota tai päätöstä sekä viivästyskorko</p> <p><i>Tässä laissa säädettyjen maksujen perinnästä ilman tuomiota tai päätöstä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).</i></p> <p><i>Jos toimenpiteestä määrättyä maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan viivästyneelle määrälle periä vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan. Eräpäivä voi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan palvelun saamisesta. Viivästyskoron sijasta viranomaisen voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi.</i></p> <p><i>Jos valvontamaksu palautetaan maksuunpanon oikaisun tai muutoksenhaun johdosta, palautettavalle valvontamaksulle maksetaan veronkantolain (11/2018) 37 §:ssä säädetty korko maksupäivästä takaisinmaksupäivään.</i></p>
	<p>50 c § Valvonnan perusmaksun oikaisu</p> <p><i>Edellä 50 §:ssä tarkoitettua valvonnan perusmaksua koskeva päätös on oikaistava, jollei asiaa ole valitukseen annetulla päätöksellä ratkaistu, jos:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <i>1) valvontamaksu on virheen johdosta peritty aiheuttomasti;</i> <i>2) valvontamaksu tai osa siitä on maksuvelvollisen sitä aiheuttamatta jäänyt määräämättä virheen vuoksi tai sen johdosta, ettei asiaa ei ole joltakin osin tutkittu.</i> <p><i>Oikaisu voidaan 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa tehdä kolmen vuoden kuluessa maksun määräämisestä seuraavan kalenterivuoden alusta ja 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa vuoden kuluessa sitä seuraavan kalenterivuoden alusta, jolloin maksu määrättiin tai olisi pitänyt määrätä.</i></p>

<p>56 § Muutoksenhaku</p> <p>Laboratorion hyväksymistä koskevaan 49 a §:ssä tarkoitettuun päätökseen, sertifioijan 49 d §:n 2 ja 4 momentissa tarkoitettuun päätökseen sekä kunnan viranhaltijan päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa säädetään. Sertifioijan päätöksestä oikaisuvaatimus tehdään sosiaali- ja terveysministeriölle. Kunnan viranhaltijan päätöksestä oikaisuvaatimus tehdään kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ja se on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Muuhun tämän lain nojalla tehtyyn päätökseen sekä oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.</p> <p>Hallinto-oikeuden päätökseen 49 b §:ssä tarkoitettussa laboratorion hyväksymisen peruuttamista tai toiminnan keskeyttämistä koskevassa asiassa, 49 c §:ssä tarkoitettussa sertifioijan nimeämisen peruuttamista koskevassa asiassa, 49 d §:ssä tarkoitettussa ulkopuolisen asiantuntijan pätevyyttä koskevan merkinnän poistamis päätöstä koskevassa asiassa sekä 15, 27 ja 51–53 §:ssä tarkoitettua kieltoa, rajoitusta ja määräystä koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. <i>Hallinto-oikeuden muuhun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitushuvan.</i></p> <p>Muutosta 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua valvontasuunnitelmaa sekä 51 §:n 3 momentissa tarkoitettua terveydensuojelujärjestystä ja 50 §:n 2 momentissa tarkoitettua taksaa koskevaan päätökseen saa hakea siten kuin kuntalaissa (410/2015) säädetään.</p>	<p>56 § Muutoksenhaku</p> <p>Laboratorion hyväksymistä koskevaan 49 a §:ssä tarkoitettuun päätökseen, sertifioijan 49 d §:n 2 ja 4 momentin nojalla tekemään päätökseen sekä kunnan viranhaltijan päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa säädetään. Sertifioijan päätöksestä oikaisuvaatimus tehdään sosiaali- ja terveysministeriölle. Kunnan viranhaltijan päätöksestä oikaisuvaatimus tehdään kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ja se on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. <i>Valvonnan perusmaksun määräämistä koskevassa asiassa oikaisuvaatimus on tehtävä kolmen vuoden kuluessa maksun määräämistä seuraavan kalenterivuoden alusta, kuitenkin viimeistään 60 päivän kuluttua päätöksen tiedoksisaannista.</i></p> <p>Muuhun tämän lain nojalla tehtyyn päätökseen sekä oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin <i>oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019)</i> säädetään.</p> <p>Hallinto-oikeuden päätökseen 49 b §:ssä tarkoitettussa laboratorion hyväksymisen peruuttamista tai toiminnan keskeyttämistä koskevassa asiassa, 49 c §:ssä tarkoitettussa sertifioijan nimeämisen peruuttamista koskevassa asiassa, 49 d §:ssä tarkoitettussa ulkopuolisen asiantuntijan pätevyyttä koskevan merkinnän poistamis päätöstä koskevassa asiassa sekä 27 ja 51–53 §:ssä tarkoitettua kieltoa, rajoitusta ja määräystä koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla siten kuin <i>oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa</i> säädetään.</p> <p><i>Lain 51 ja 52 §:ssä tarkoitettuja määräyksiä on kuitenkin noudatettava heti valituksesta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.</i></p> <p><i>Muutoksenhausta 6 §:ssä tarkoitettua valvontasuunnitelmaa, 51 §:ssä tarkoitettua terveydensuojelujärjestystä ja 50 a §:ssä tarkoitettuja taksoja koskeviin päätöksiin säädetään kuntalaissa (410/2015).</i></p>
	<p>Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20</p>

3.

Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 1 §:n 2 momentti, sellaisena kuin e on laissa 1285/2019, seuraavasti:

<i>Voimassa oleva laki</i>	<i>Ehdotus</i>
<p>1 § Soveltamisala -----</p> <p>Siten kuin tässä laissa säädetään, pannaan täytäntöön myös merenkulun ympäristönsuojelulain (1672/2009) 3 luvun 1 §:ssä tarkoitettu öljypäästömaksu, tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain (1233/2006) 9 §:ssä tarkoitettu laiminlyöntimaksu, työsopimuslain (55/2001) 11 a luvun 3 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, työntekijöiden lähettämisestä annetun lain 35 §:ssä tarkoitettu laiminlyöntimaksu, kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa annetun lain (658/2013) 6 §:ssä tarkoitettu laiminlyöntimaksu, yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annetun lain (1188/2014) 49 §:ssä tarkoitettu rikkomusmaksu ja 51 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, alkoholilain (1102/2017) 71 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, siemenlain (600/2019) 45 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, kasvinterveyslain (1110/2019) 26 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu ja eläinten <i>sekä</i> eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta annetun lain (1277/2019) 15 §:ssä tarkoitettu tuontivalvonnan seuraamusmaksu.</p>	<p>1 § Soveltamisala -----</p> <p>Siten kuin tässä laissa säädetään, pannaan täytäntöön myös merenkulun ympäristönsuojelulain (1672/2009) 3 luvun 1 §:ssä tarkoitettu öljypäästömaksu, tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain (1233/2006) 9 §:ssä tarkoitettu laiminlyöntimaksu, työsopimuslain (55/2001) 11 a luvun 3 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, työntekijöiden lähettämisestä annetun lain 35 §:ssä tarkoitettu laiminlyöntimaksu, kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa annetun lain (658/2013) 6 §:ssä tarkoitettu laiminlyöntimaksu, yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annetun lain (1188/2014) 49 §:ssä tarkoitettu rikkomusmaksu ja 51 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, alkoholilain (1102/2017) 71 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, siemenlain (600/2019) 45 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu, kasvinterveyslain (1110/2019) 26 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu ja eläinten, eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta annetun lain (1277/2019) 15 §:ssä tarkoitettu tuontivalvonnan seuraamusmaksu <i>sekä elintarvikelain (/) 66 §:ssä tarkoitettu elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu.</i></p>

Asetusluonnos / Asetusluonnokset**Muut liitteet**